

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ-MANAGEMENT ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΜΒΑ-ΤΜ)**

Διπλωματική Εργασία

**«Δορυφόροι Λογαριασμού Τουρισμού και μελέτη περίπτωσης εφαρμογής τους
στην Ελλάδα»**

Μπαγιαρτάκης Γεώργιος

A.M.: ΔΕΜΤ 0929

Επιβλέπων Καθηγητής: Μιχαήλ Σφακιανάκης

Πειραιάς, 2012

Αφιερώνεται στους γονείς μου και την αδερφή μου

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

Σημαντικοί όροι: Δορυφόροι Λογαριασμοί Τουρισμού, Παρατηρητήριο Τουρισμού, Τουριστική Ζήτηση, Τουριστική Προσφορά, Απασχόληση, Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών, Τουριστικές Δαπάνες, Τουριστική Κατανάλωση, Πληροφοριακά Συστήματα.

Περίληψη

Η παρούσα εργασία έχει στόχο να παρουσιάσει τους Δορυφόρους Λογαριασμούς Τουρισμού (ΔΛΤ) οι οποίοι αποτελούν ένα πληροφοριακό σύστημα, σχεδιασμένο για τη μέτρηση της τουριστικής ζήτησης και τη συσχέτιση της ζήτησης αυτής με την τουριστική προσφορά σύμφωνα με τις διεθνείς προδιαγραφές, τις ταξινομήσεις, τους τεχνικούς όρους, και τις στατιστικές που προτείνει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού. Καταγράφονται τα συστατικά στοιχεία ενός ΔΛΤ, οι παρεχόμενες πληροφορίες, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του οι στόχοι του ενώ ορίζονται και οι κυριότερες έννοιες ενός ΔΛΤ.

Στην Ελλάδα τα εθνικοστατιστικά στοιχεία του τουρισμού είναι κατακερματισμένα, διασκορπισμένα και μη συγκροτημένα προκαλώντας δυσκολία στην ανάλυση των οικονομικών πτυχών του τουρισμού. Η ανάγκη για τη δημιουργία κατάλληλων εργαλείων για τη μελέτη της σχετικής σπουδαιότητας του τουρισμού στην ελληνική οικονομία κρίνεται επιτακτική. Απόδειξη αυτού αποτελεί το έργο «Ανάπτυξη και Λειτουργία Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος Στρατηγικού Σχεδιασμού του Τομέα: Δορυφόρος Λογαριασμός (ΔΛΤ) και Παρατηρητήριο Τουρισμού».

Στην Ελλάδα, η ανάπτυξη του ΔΛΤ έχει γίνει στα πλαίσια της δημιουργίας ενός ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος Στρατηγικού Σχεδιασμού το οποίο αναμένεται να συμβάλλει θετικά στην πληροφόρηση για τη λήψη αποφάσεων όλων των δρώντων έτσι ώστε ο ελληνικός τουρισμός να διαμορφώσει και κυρίως να διατηρήσει ένα σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Το ΟΠΣ Στρατηγικού Σχεδιασμού του Τουριστικού Τομέα θα εξυπηρετεί στη χάραξη, παρακολούθηση και αξιολόγηση της τουριστικής πολιτικής ενώ συγχρόνως θα επιτρέψει την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων και τη δυνατότητα βελτίωσης των προβλέψεων για τις τάσεις του κλάδου του τουρισμού στην Ελλάδα. Το ΟΠΣ Στρατηγικού Σχεδιασμού του Τουριστικού Τομέα συνιστά αναπόσπαστο εργαλείο λήψης αποφάσεων για κάθε ενδιαφερόμενο χρήστη όπως είναι το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης, οι τουριστικοί φορείς, ιδιωτικές επιχειρήσεις, πανεπιστήμια, ερευνητές κ.λπ. παρέχοντας πληροφορίες που σήμερα δεν είναι διαθέσιμες ή αξιόπιστες.

Μετά από την ολοκλήρωση του έργου τα οφέλη που θα αποκομιστούν αναμένονται να είναι ιδιαίτερα σημαντικά και θα διαχυθούν στο σύνολο της οικονομίας και της κοινωνίας, αφού η αναβάθμιση της τουριστικής πολιτικής αναμένεται να καταστήσει το ελληνικό τουριστικό προϊόν περισσότερο ελκυστικό. Το γεγονός αυτό θα αναβαθμίσει την ανταγωνιστικότητα της εγχώριας τουριστικής βιομηχανίας και θα ενισχυθεί η επενδυτική δραστηριότητα που θα οδηγήσει, τελικά, στην αύξηση της απασχόλησης.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στα άτομα τα οποία με στήριξαν κατά τη διάρκεια των σπουδών μου.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες στον Καθηγητή του τμήματός μου και επιβλέποντα της διπλωματικής μου εργασίας κύριο Σφακιανάκη Μιχαήλ, για την ανεκτίμητη υποστήριξή του καθώς και την παροχή χρήσιμων συμβουλών για την εκπόνηση της παρούσης διπλωματικής εργασίας.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 2.1: Σχέση εγχώριου τουρισμού και τουριστικών ταξιδίων	86
Πίνακας 2.2: Σχέση μορφών τουρισμού και τουριστικών ταξιδίων	90
Πίνακας 2.3: Μορφές Τουρισμού και Κατηγορίες Τουριστικής Κατανάλωσης	110
Πίνακας 3.1: Ανάγκες των επισκεπτών και προϊόντα για την κάλυψή τους	119
Πίνακας 5.1: WTTC «Special TSA Country Reports»	142

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΧΕΔΙΩΝ

Σχήμα 1.1: Προσέγγιση οικονομικής τουριστικής ανάλυσης	52
Σχήμα 1.2: Γραφική απεικόνιση της Συνολικής Εγχώριας Τουριστικής Κατανάλωσης	56
Σχήμα 2.1: Μορφές Ταξιδίων Μετ' Επιστροφής	66
Σχήμα 2.3: Διευκρινήσεις σχετικά με τον Διεθνή τουρισμό (Μοντέλο δύο μοναδικών χωρών στον κόσμο)	87
Σχήμα 2.4: Σχέση Μορφών Τουριστικών Ταξιδίων και Μορφών Τουρισμού	89
Σχήμα 3.1: Η προσέγγιση της μελέτης	120
Σχήμα 4.1: Εργαζόμενοι με μία ή περισσότερες θέσεις εργασίας στις Τουριστικές Βιομηχανίες	133
Σχήμα 4.2: Εργαζόμενοι στις Τουριστικές Βιομηχανίες. Βασικές κατηγορίες εργαζομένων	135
Σχήμα 5.1: Το αρχικό μενού του "Greece TSA, OE-WTTC TSA, Integrated Tourist Information System"	152
Σχήμα 5.2 «OEF TSA Model: Users' manual - Greece»	154
Σχήμα 5.3 Το αρχικό μενού του «OEF TSA Model»	155
Σχήμα 5.4 Το αρχικό μενού του «OEF TSA Model»	157
Σχήμα 5.5 Το χρονοδιάγραμμα του Έργου	164
Σχήμα 5.6 Ενδεικτικό Οργανόγραμμα Παρατηρητηρίου	170
Σχήμα 5.7: Ενδεικτικό Οργανόγραμμα Παρατηρητηρίου	170

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
1.1 Ιστορική αναδρομή	8
1.2 Η εξέλιξη της διεύρυνσης του τουριστικού φαινομένου	9
1.3 Ιστορική αναδρομή για τις τουριστικές στατιστικές και η κατάληξη στους Δορυφόρους Λογαριασμούς Τουρισμού (ΔΛΤ) σε διεθνές επίπεδο	13
1.4 Τα οφέλη από τους Δορυφόρους Λογαριασμούς Τουρισμού-ΔΛΤ	39
1.5 Η προσέγγιση & μεθοδολογία ανάπτυξης των ΔΛΤ	50
Βιβλιογραφία 1ου Κεφαλαίου	62
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ	64
2.1 Βασικές Έννοιες και Ορισμοί	64
2.2 Εννοιολογικό Υπόβαθρο	71
2.2.1 Βασική Τουριστική Μονάδα: Τουριστικό Ταξίδι – Επισκέπτης	72
2.2.2 Οικονομία Αναφοράς και Οικονομική Επικράτεια της Χώρας Αναφοράς	73
2.2.3 Μόνιμη Εγκατάσταση-Κατοικία	73
2.2.4 Εθνικότητα και Υπηκοότητα	74
2.2.5 Συνηθισμένο περιβάλλον ενός ατόμου	75
2.2.6 Τουριστικά Ταξίδια και Επισκέψεις – Κύριος Προορισμός	77
2.2.7 Τουρισμός και σύναψη σχέσης εξαρτημένης εργασίας (Τυπικής ή Άτυπης) μεταξύ του ταξιδιώτη και μιας μονάδας μόνιμης εγκατάστασης στην περιοχή επίσκεψης	78
2.3 Μορφές Τουρισμού	81
2.4 Τουριστικές Δαπάνες και Τουριστική Κατανάλωση	91
2.4.1 Εισαγωγή – Ιστορικά Στοιχεία	91
2.4.2 Βασικές Αρχές που καθορίζουν τη μέτρηση της τουριστικής δαπάνης και της τουριστικής κατανάλωσης	91
2.4.3 Τουριστικές Δαπάνες	93
2.4.4 Τουριστική Κατανάλωση	107
2.5 Σύνοψη για την Τουριστική Ζήτηση	111
Βιβλιογραφία 2ου Κεφαλαίου	112
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ	114
3.1 Εισαγωγή	114
3.2 Η προσέγγιση της προσφοράς στις τουριστικές στατιστικές	116
3.3 Η νέα προσέγγιση των Δορυφόρων Λογαριασμών Τουρισμού – ΔΛΤ	118
3.4 Στατιστική Μονάδα για τη μέτρηση της Τουριστικής Προσφοράς	122
Βιβλιογραφία 3ου Κεφαλαίου	124

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΙΣ ΤΒ.....	126
4.1 Εισαγωγή	126
4.2 Διάκριση μεταξύ τουριστικής απασχόλησης και απασχόλησης στις τουριστικές βιομηχανίες	128
4.3 Έννοιες και ορισμοί για την απασχόληση στις ΤΒ.....	131
4.3.1 Θέσεις Εργασίας στις Τουριστικές Βιομηχανίες (ΤΒ)	132
4.3.2 Θέση στο Επάγγελμα.....	134
4.3.3 Ώρες Εργασίας.....	135
4.4 Η μέτρηση της απασχόλησης στις ΤΒ.....	136
4.5 Μοντέλα Διεθνών Οργανισμών για την παρακολούθηση της Τουριστικής Αποσχόλησης	138
4.5.1 OECD: EMPLOYMENT MODULE.....	138
4.5.2 ILO: TLAS.....	139
Βιβλιογραφία 4ου Κεφαλαίου	140
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Η ΕΠΙΣΗΜΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ – ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΔΛΤ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	141
5.1 Γενική Παρουσίαση	141
5.2 ΤΟ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ «GREECE TSA, OE-WTTC TSA, INTEGRATED TOURIST INFORMATION SYSTEM».....	150
5.3 ΤΟ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ «OEF TSA MODEL»	153
5.4 Η «SPECIAL TSA COUNTRY REPORT» ΤΩΝ WTTC/OEF ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	157
5.5 Ανάπτυξη και Λειτουργία Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος Στρατηγικού Σχεδιασμού του Τουριστικού Τομέα: Δορυφόρος Λογαριασμός Τουρισμού και Παρατηρητήριο Τουρισμού	163
Βιβλιογραφία 5ου Κεφαλαίου	171
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	173
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	176

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Ιστορική αναδρομή

Είναι γενικά παραδεκτό, ότι ο τουρισμός αποτελεί δραστηριότητα η οποία σχετίζεται με αρκετούς κλάδους της οικονομίας. Περιγράφεται συχνά ως εξαιρετικά πολύπλευρος κλάδος, διότι απαιτεί τη συμβολή οικονομικών, κοινωνικών, πολιτισμικών και περιβαλλοντικών δεδομένων.

Ο ορισμός του τουρισμού παρουσιάζει σοβαρές αλλά και επίμονες δυσκολίες στους μελετητές του. Για τη μέτρηση της συμβολής αλλά και της επίδρασης του τουρισμού έχουν αναπτυχθεί και εφαρμοσθεί αρκετές τεχνικές, παρ' όλα αυτά δεν υπάρχει ένας κοινός ορισμός για το τί αποτελεί την ακριβή έννοια του τουρισμού. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (World Tourism Organization-WTO) επιχείρησε να δώσει απάντηση στο ερώτημα αυτό με το έντυπο «Επίσημη Κλαδική Κατηγοριοποίηση των Τουριστικών Δραστηριοτήτων». Στην παρούσα έκδοση υιοθετείται ο ορισμός των Burkat και Medlik (1981) η οποία και προσδιορίζει το φαινόμενο του τουρισμού ως εξής:

«Το φαινόμενο εμφανίζεται όταν πραγματοποιούνται προσωρινές επισκέψεις (ή διανυκτερεύσεις) εκτός της μόνιμης κατοικίας, για οποιαδήποτε λόγο εκτός από τη διεκπεραίωση αμειβόμενων εργασιών στον τόπο επίσκεψης».

Δύο κύριες έννοιες οριοθετούν ουσιαστικά τον πρώτο επιστημονικό ορισμό του τουρισμού:

- a. Το κίνητρο
- b. Η μετακίνηση

Συνεπώς, διαπιστώνεται ότι ο τουρισμός αποτελεί ένα φαινόμενο το οποίο για να διενεργηθεί, συνιστά αναγκαία και υποχρεωτική συνθήκη τη μετακίνηση των ατόμων. Είναι ευνόητο λοιπόν, ότι εκτός των βασικών δραστηριοτήτων των τουριστών, όπως η διαμονή σε κάποιο κατάλυμα, η ικανοποίηση των αναγκών-προσδοκιών για την αναψυχή και την ανάπαυσή τους, η αναχώρησή τους από τον τόπο που διαμένουν και η επίσκεψη άλλων περιοχών ανεξαρτήτου της διανυόμενης απόστασης και διάρκειας, είναι ο πρωταρχικός και κύριος παράγοντας για την ενεργοποίηση ενός τουριστικού ταξιδιού.

Πώς έφθασε όμως αυτός ο συνεχώς αυξανόμενος αριθμός ατόμων σύμφωνα με εκτιμήσεις διαφόρων παγκόσμιων οργανισμών (UNWTO, OECD, Eurostat, κτλ) να μετακινείται για τουριστικούς λόγους και σκοπούς;

Πώς αυτός ο υπερμεγέθης αριθμός έφερε σαν αποτέλεσμα την ανάγκη ιδιαίτερης διερεύνησης και μελέτης του τουρισμού μέσω οικονομικών μοντέλων;

Ποια ήταν παγκοσμίως και συνακόλουθα και στην Ελλάδα, τα γεγονότα εκείνα, οι εξελίξεις και οι συζητήσεις που συνετέλεσαν στο να αναπτύσσεται σήμερα αυτό το νέο πρότυπο;

Ποιες ήταν οι φυσικές απόρροιες για τις τοπικές οικονομίες αλλά και τη παγκόσμια οικονομία; Υπάρχουν εποπτικοί μηχανισμοί οι οποίοι προϋποθέτουν τα δεδομένα από τις μετακινήσεις των τουριστών και τί εκροές εξάγουν κατόπιν ανάλυσής των τελευταίων;

Οι απαντήσεις των παραπάνω ερωτημάτων συνιστούν τη βάση και τον άξονα μελέτης για την παρούσα πτυχιακή εργασία η οποία και αναλύει τους εποπτικούς μηχανισμούς και τα τουριστικά στατιστικά δεδομένα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, όπως και αναγνωρίζει την ανάγκη για συστηματική μελέτη ενός κλάδου ο οποίος αποτελεί μοχλό βιωσιμότητας και ανάπτυξης για πολλές χώρες ανά τον κόσμο, όπως η Ελλάδα.

1.2 Η εξέλιξη της διεύρυνσης του τουριστικού φαινομένου

Ο τουρισμός παρόλο που στηρίχθηκε από την αρχαιότητα ως σήμερα στον ελεύθερο χρόνο και τη μετακίνηση, εντούτοις παρουσίασε διαχρονικά μια μορφολογική εξέλιξη και μια διευρυνόμενη χωρικά διάρθρωση.

Η μετακίνηση των ατόμων με την μορφή της αναχώρησης από την κατοικία τους, περιήγησης σε διαφορετικά μέρη και επιστροφής στην κατοικία τους, αποτελεί ένα φαινόμενο που εμφανίστηκε πριν αρκετούς αιώνες. Ενδεικτικά μπορεί να αναφερθεί ότι στις φεουδαρχικές οικογένειες του 16ου και του 17ου αιώνα παρουσιαζόταν το φαινόμενο ο πρωτότοκος υιός να αναλαμβάνει, ως υποχρέωση, την διενέργεια μεγάλων και μακροχρόνιων ταξιδιών με σκοπό την απόκτηση εμπειριών, κάτι που εντασσόταν στην όλη προετοιμασία του για να αναλάβει μελλοντικά το φέουδο.

Κατά το πιο πρόσφατο παρελθόν, ελάχιστοι ήταν εκείνοι που είχαν ελεύθερο χρόνο για την διενέργεια ταξιδιών. Για τους «κοινούς» ανθρώπους, ο ελάχιστος ελεύθερος χρόνος που είχαν αφιερωνόταν στην εκπλήρωση θρησκευτικών καθηκόντων. Ήταν ιερές ημέρες (holy days) απ' όπου προέκυψε η αγγλική λέξη "holidays" (διακοπές). Γι' αυτό λοιπόν και τα ταξίδια αρχικά περιορίζονταν συνήθως σε προσκυνήματα. Αργότερα, καθώς άρχισαν να αξιοποιούνται οι ιαματικές πηγές, οι άνθρωποι ταξίδευαν και για λόγους υγείας. Από τα μέσα του 19ου αιώνα όμως, οι άνθρωποι άρχισαν να ταξιδεύουν για πολιτισμικούς λόγους. Έτσι έγινε δημοφιλές το λεγόμενο "Grand Tour".

Το 1841 εμφανίζεται στο Ηνωμένο Βασίλειο το πρώτο ταξιδιωτικό πρακτορείο "Thomas Cook". Σημειώνεται, ότι τα ταξίδια εξακολουθούσαν να είναι προνόμιο των ανώτερων κοινωνικά τάξεων, όπως π.χ. βιομήχανων και τραπεζιτών.

Όσο επιταχυνόταν η κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη των χωρών (κυρίως στην Ευρώπη και τη Βόρειο Αμερική) τόσο βελτιώνονταν οι μισθοί και οι συνθήκες εργασίας. Σταδιακά οι άνθρωποι άρχισαν να έχουν περισσότερο ελεύθερο χρόνο. Ταυτόχρονα βελτιώθηκαν τα μέσα μεταφοράς με αποτέλεσμα να μπορεί το κάθε άτομο να προορισμούς γρήγορα και με μικρό κόστος. Πολλές από αυτές τις αλλαγές οφείλονται στην Αγγλική βιομηχανική επανάσταση. Χαρακτηριστική ήταν η ανάπτυξη των σιδηροδρόμων τον 19ο αιώνα που κατέστησε εφικτή την πρόσβαση σε διάφορα μέρη όπως π.χ. παραθαλάσσια θέρετρα.

Ταυτόχρονα χτίστηκαν μεγάλα και πολυτελή ξενοδοχεία. Στον Καναδά για παράδειγμα, η ανάπτυξη των σιδηροδρόμων, που πλέον κάλυπτε τη χώρα από ανατολή σε δύση, οδήγησε στην οικοδόμηση γνωστών ξενοδοχείων, όπως το Banff Springs και το Chateau Lake Louise στα Βραχώδη Όρη.

Στα πρώτα πενήντα χρόνια του 20ου αιώνα, οι τάξεις που είχαν οικονομική άνεση άρχισαν να ταξιδεύουν περισσότερο. Οι αεροπορικές μεταφορές άνοιξαν νέους ορίζοντες και έδωσαν μια νέα ώθηση στην τουριστική ανάπτυξη. Παρόλα αυτά, οι μικρές και μεσαίες οικονομικές τάξεις εξακολουθούσαν να έχουν πολύ λίγες ευκαιρίες για διακοπές και ταξίδια.

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο παρατηρείται έκρηξη του τουρισμού στις ανεπτυγμένες χώρες. Η ευημερία, η αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος, οι φθηνότερες και καλύτερες μεταφορές, καθώς και η ύπαρξη περισσότερου ελεύθερου

χρόνου δημιούργησαν νέες ευκαιρίες μετακίνησης. Την δεκαετία του 1970 εμφανίζονται οι πρώτοι Tour Operators οι οποίοι ήταν σε θέση να ανταποκριθούν στη ζήτηση. Τα «πακέτα» διακοπών αναπτύχθηκαν ταυτόχρονα με τις αεροπορικές πτήσεις “charter”. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργήθηκε ο λεγόμενος «μαζικός διεθνής τουρισμός».

Ο χρόνος των διακοπών εξακολουθεί να επιμηκύνεται, καθώς βελτιώνονται τα μέσα μεταφοράς τα οποία γίνονται ολοένα και φθηνότερα σε πραγματικούς όρους. Περισσότερες είναι πλέον οι χώρες που έχουν σχετική ευημερία, με αποτέλεσμα να προκύπτουν μεγάλοι αριθμοί τουριστών. Επιπροσθέτως, αναπτύσσεται ο εσωτερικός τουρισμός, καθώς πολλοί κάνουν διακοπές περισσότερες από μία φορές το χρόνο. Σε αυτό συνετέλεσε και η δυνατότητα πλέον μεγάλου αριθμού ατόμων για την απόκτηση ιδιωτικού αυτοκινήτου, που με την παράλληλη συνεχή βελτίωση των οδικών δικτύων οι μετακινήσεις -κυρίως οι αυθημερόν- γίνονταν ολοένα και πιο προσιτές τόσο από πρακτικής απόψεως όσο και από την άποψη ψυχολογικής παρακίνησης των ατόμων λόγω της ευκολίας μετακίνησης.

Αυτό που αποτελεί ένα από τα βασικά σημεία προσοχής στην εξέλιξη του διεθνούς τουρισμού είναι ότι το «ταξίδι αναψυχής» των οικονομικά προνομιούχων κοινωνικών ομάδων του 19ου και των αρχών του 20ου αιώνα μεταβάλλεται σε «ταξίδι διακοπών» για ευρύτερα κοινωνικά στρώματα, τα οποία συμμετέχουν με όλο και μεγαλύτερους ρυθμούς στη βιομηχανική ανασυγκρότηση και ανάπτυξη των ήδη και προ του πολέμου αναπτυγμένων χωρών. Με τον τρόπο αυτό οι διεθνείς τουριστικές μετακινήσεις ανάγονται σε σημαντικό παράγοντα κοινωνικής και οικονομικής συναλλαγής μεταξύ των κρατών.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ο τουρισμός, εκτός των άλλων, καθορίστηκε να παίξει σύμφωνα με το Σχέδιο Μάρσαλ σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των διεθνών εμπορικών σχέσεων και συνακόλουθα στην αύξηση του συναλλάγματος σε δολάρια (ΗΠΑ). Αρχικός στόχος ήταν ο προερχόμενος από τις ΗΠΑ προς τις ευρωπαϊκές χώρες τουρισμός και σε δεύτερη φάση η ανάπτυξη των ενδοευρωπαϊκών τουριστικών ρευμάτων. Η αντιμετώπιση του διεθνούς τουρισμού στα πλαίσια του προγράμματος ανασυγκρότησης των κατεστραμμένων από τον πόλεμο ευρωπαϊκών οικονομιών αποσκοπούσε συγχρόνως στο να θέσει τις πρώτες βάσεις της όλης οργάνωσης του τουριστικού φαινομένου σε διεθνή και μαζική κλίμακα.

Από τη χρονική στιγμή εφαρμογής του Σχεδίου Μάρσαλ, το 1945, μέχρι σήμερα, τα στατιστικά δεδομένα δείχνουν ότι η παγκόσμια τουριστική κίνηση πολλαπλασιάστηκε

και η συνολική διεθνής τουριστική δαπάνη μεγεθύνθηκε σε τέτοια επίπεδα, που να αντιπροσωπεύει πλέον ένα σημαντικότατο μέρος των διεθνών οικονομικών συναλλαγών.

Η εξέλιξη των διεθνών τουριστικών αφίξεων από το 1950 έως σήμερα εκφράζει καθαρά την τεράστια ανάπτυξη των διεθνών τουριστικών μετακινήσεων, που δεκαπλασιάζονται το 1979 και περίπου τετρακονταπλασιάζονται σήμερα, σε σύγκριση πάντα με το 1950.

Συμπεραίνεται λοιπόν, ότι ο τουρισμός συνιστά μία ανθρώπινη δραστηριότητα με σημαντικές τόσο κοινωνικές όσο και οικονομικές επιπτώσεις. Οι κοινωνικές, οικονομικές και τεχνολογικές αλλαγές που χαρακτήρισαν τον 20ο αιώνα είχαν σαν αποτέλεσμα την ολοένα αυξανόμενη διεύρυνση των κοινωνικών στρωμάτων που είχαν πλέον την δυνατότητα (δηλαδή διαθέσιμο εισόδημα και χρόνο) να διενεργήσουν τουριστικά ταξίδια.

Χαρακτηριστικό είναι ότι, κάθε τάση της κοινωνίας για απόκτηση-κατάκτηση ελεύθερου χρόνου π.χ. απαίτηση εργατικών συνδικάτων για εργατική άδεια και ως εκ τούτου η θεσμοθέτηση της άδειας μετ' αποδοχών, είναι τάση για ανάπτυξη κοινωνικής ευημερίας, δηλαδή του καταναλωτικού βιοτικού επιπέδου. Κάθε κατανάλωση όμως σημαίνει παραγωγή. Συνεπώς, κάθε ταξίδι σημαίνει και αύξηση της παραγωγής.

Εν γένει, τα τελευταία 60 χρόνια, όλα τα σχετικά με τον τουρισμό στατιστικά στοιχεία, καταγράφουν αλματώδη αύξηση έτσι ώστε ο τουρισμός να θεωρείται ως ένας νέο-αναδυόμενος οικονομικός γίγαντας στη μετά τον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο περίοδο. Καθορίστηκε να παίξει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των διεθνών εμπορικών σχέσεων και συνακόλουθα στην αύξηση του συναλλάγματος των χωρών. Τα στατιστικά δεδομένα δείχνουν ότι η παγκόσμια τουριστική κίνηση πολλαπλασιάστηκε και η συνολική διεθνής τουριστική δαπάνη μεγεθύνθηκε σε τέτοια επίπεδα που να αντιπροσωπεύει πλέον ένα σημαντικότατο μέρος των διεθνών οικονομικών συναλλαγών.

Συμπερασματικά, ο τουρισμός αποτελεί πλέον ένα φαινόμενο που λόγω του μεγέθους του οι οικονομικές επιπτώσεις του είναι μεγάλες, τόσο για τις οικονομίες υποδοχής κυρίως, αλλά και για τις οικονομίες αποστολής τουριστών, καθώς επίσης και εσωτερικά σε κάθε οικονομία λόγω των τουριστικών ταξιδιών των ημεδαπών εντός της συγκεκριμένης οικονομίας. Παράλληλα με την ανάπτυξη των πολύπλοκων οικονομικών δραστηριοτήτων παγκοσμίως, έτσι όπως αυτές εξελίσσονταν σύμφωνα

με τα νέα οικονομικά δεδομένα που παρουσιάζονταν συνεχώς με την πάροδο των ετών, η ανάγκη για ολοκληρωμένη καταγραφή των οικονομικών επιπτώσεων του τουρισμού γινόταν ολοένα και πιο εμφανής μέσα από την όλη παγκόσμια συζήτηση. Η τελευταία ξεκινά από την δεκαετία του 1930 και προς το τέλος του 20ου αιώνα, με την ταυτόχρονη συζήτηση για την ανάπτυξη νέου προτύπου Συστήματος Εθνικών Λογαριασμών (ΣΕΛ).

Το νέο αυτό σύστημα προσδοκεί να καλύψει τις νέες ανάγκες και απαιτήσεις, μέσω της συστηματικής εποπτείας του τουριστικού φαινομένου, με αποτέλεσμα την προσέγγισή του για την ολοκληρωμένη καταγραφή των οικονομικών επιπτώσεων του μέσω συμβατών προς το ΣΕΛ προτύπων, για λόγους συγκρισιμότητας τόσο εντός μίας οικονομίας με άλλους βιομηχανικούς κλάδους, όσο και παγκοσμίως. Η πορεία προς το νέο αυτό πρότυπο, τους Δορυφόρους Λογαριασμούς Τουρισμού (ΔΛΤ) ήταν μακροχρόνια και διένυσε πολλά στάδια. Ωστόσο, θα πρέπει να αναφερθεί ότι τόσο παγκοσμίως, όσο και στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Κοινότητας -συνακόλουθα και στην Ελλάδα- η πρόοδος για την σύνταξη ΔΛΤ βρίσκεται σε εξέλιξη.

1.3 Ιστορική αναδρομή για τις τουριστικές στατιστικές και η κατάληξη στους Δορυφόρους Λογαριασμούς Τουρισμού (ΔΛΤ) σε διεθνές επίπεδο

1937 - 1978

Πριν από το 1978, πραγματοποιήθηκαν ποικίλα βήματα σε επίπεδο διεθνών οργανισμών, οι οποίοι έτειναν να δημιουργήσουν ένα στοιχειώδες κανονιστικό πλαίσιο όσον αφορά τις τουριστικές στατιστικές. Αυτό το κανονιστικό πλαίσιο αφορούσε τον προσδιορισμό του όρου «διεθνής επισκέπτης» και τη μέτρηση της ροής του σε αριθμητικούς (φυσικούς – μη νομισματικούς) όρους επισκέψεων και διανυκτερεύσεων, τους δείκτες που σχετίζονται με δραστηριότητες αναγνωρισμένες ως τουριστικά χαρακτηριστικές, όπως οι υπηρεσίες παροχής καταλύματος και τον στοιχειώδη προσδιορισμό των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών που σχετίζονται με τουριστικές δραστηριότητες.

Τα κυρίως βήματα αυτή της διαδικασίας ήταν τα ακόλουθα:

- **1937:** Council of Leagues of Nations: πρόταση για τον καθορισμό του όρου «διεθνής τουρίστας (international tourist)» για στατιστικούς σκοπούς.
- **1950:** Η προηγούμενη πρόταση τροποποιήθηκε σε μικρό βαθμό από την

International Union of Official Travel Organizations (IUOTO) σε συνεδρίαση που πραγματοποιήθηκε στο Δουβλίνο.

- **1953:** United Nations Statistical Commission (UNSC): καθιέρωση της έννοιας του «διεθνούς επισκέπτη».
- **1963:** UN Conference on International Travel and Tourism στη Ρώμη. Πρόταση για τους ορισμούς των όρων «επισκέπτη (visitor)», «τουρίστα (tourist)» και «αυθημερόν επισκέπτη - εκδρομέα (same day visitor - excursionist)» ακολουθώντας της συστάσεις της IUOTO.
- **1967:** Οι προηγούμενοι ορισμοί εξετάστηκαν στη συνέχεια από μία ομάδα εμπειρογνομώνων για τις διεθνείς ταξιδιωτικές στατιστικές των UN.
- **1968:** Επικύρωση των ορισμών από την UNSC.
- **1976:** 19η συνεδρίαση της UNSC το Νοέμβριο του 1976. Έγκριση των «προσωρινών οδηγιών (provisional guidelines)» για τις στατιστικές του διεθνούς τουρισμού.
- **1978:** Έκδοση των UN «προσωρινών οδηγιών "provisional guidelines" για τις στατιστικές όσον αφορά το διεθνή τουρισμό. Αυτές οι οδηγίες παρουσιάστηκαν ρητά ως «προσωρινές οδηγίες» οι οποίες πρέπει να τροποποιηθούν και να συγκεκριμενοποιηθούν «βάσει εργασίας αρμόδιων εθνικών αρχών, του UNWTO και ποικίλων περιφερειακών και διεθνών οργανισμών, συμπεριλαμβανομένου και των UN».

1979-1992

Ξεκινά η έρευνα για το πώς θα ενσωματωθεί ο τουρισμός στο αναλυτικό πλαίσιο των Εθνικών Λογαριασμών, καθώς υπήρξε και ένα ανερχόμενο ενδιαφέρον για τους νομισματικούς δείκτες που συνδέονται με τον τουρισμό. Αυτό το πλαίσιο θα παρέιχε τα στοιχεία για να καταστήσει τους δείκτες που σχετίζονται με τον τουρισμό συγκρίσιμους με τους δείκτες που αφορούσαν άλλες οικονομικές δραστηριότητες.

Γενικά, στην δεκαετία του 1980, υπήρχε έντονο ενδιαφέρον για την σημασία του τουρισμού και της αλληλοσυσχέτησής τους με άλλες οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες. Ο UNWTO, σε στενή συνεργασία με την United Nations Statistics Divisions (UNSD), ξεκινά μία διαδικασία αναθεώρησης των ορισμών και των ταξινομήσεων που χρησιμοποιούνται στις τουριστικές στατιστικές. Η διαδικασία αυτή αναπτύχθηκε προς δύο κύριες κατευθύνσεις.

Πρώτον, για την πρόταση τροποποιήσεων στους ορισμούς και στις ταξινομήσεις που χρησιμοποιούνταν σε μελέτες για τον τουρισμό ώστε να γίνουν συμβατές και συνεπείς με εκείνες άλλων διεθνών και εθνικών στατιστικών συστημάτων.

Δεύτερον, να γίνουν βήματα προς την ένταξη του τουρισμού στο αναλυτικό πλαίσιο των Εθνικών Λογαριασμών.

Συγκεκριμένα:

- **1979:** Έτος σταθμός για τη διαδικασία σχεδιασμού των ΔΛΤ. Ο όρος “Tourism Satellite Account” επινοήθηκε για πρώτη φορά στη Γαλλία. Από το τέλος της δεκαετίας του '70, η Γαλλία χρησιμοποιούσε τον όρο «Δορυφόροι Λογαριασμοί» ως τρόπο για να προσδιορίσει τις πρακτικές λογιστικής σε συγκεκριμένα πεδία ενδιαφέροντος που δεν μπορούν πλήρως να διακριθούν στο σύστημα των Εθνικών Λογαριασμών, αλλά εν τούτοις θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως «δορυφορικά υποσυστήματα» αυτού του συστήματος λόγω της εννοιολογικής εγγύτητάς τους και των κοινών τους δομικών στοιχείων. Μέσα σε αυτήν την προοπτική, η Γαλλία ανέπτυξε λειτουργικά σχέδια για τον προσδιορισμό του μεγέθους του τουρισμού όσον αφορά την ποσοτικοποίηση της οικονομικής του σημασίας.
- **1982:** Έτος σταθμός για τη διαδικασία σχεδιασμού των ΔΛΤ. Το 1982, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (UNWTO) εμπιστεύτηκε στο Jose Quevedo (Ισπανία), εκείνη την περίοδο αρμόδιο της ομάδας των Εθνικών Λογαριασμών της στατιστικής υπηρεσίας της Ισπανίας, την προετοιμασία ενός εγγράφου που θα επεξηγεί πώς ο τουρισμός θα μπορούσε να περιγραφεί ακολουθώντας τις συστάσεις σχετικά με τους Εθνικούς Λογαριασμούς που υπήρχαν εκείνη την περίοδο, το Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών του 1968 (SNA68).
- **1983:** Έτος σταθμός για τη διαδικασία σχεδιασμού των ΔΛΤ. Το προηγούμενο έγγραφο υποβλήθηκε στην πέμπτη “session of General Assembly” του UNWTO

στο Νέο Δελχί το 1983. Σημείο, αναφοράς αυτής της διαδικασίας ήταν η έκθεση «Determination of the importance of tourism as an economic activity within the framework of the National Accounting System (Προσδιορισμός της σημασίας του τουρισμού ως οικονομική δραστηριότητα στα πλαίσια του Συστήματος Εθνικών Λογαριασμών)» που εκδίδει ο UNWTO κατά την οποία αναπτύχθηκε το πώς ήταν δυνατόν ο τουρισμός να περιγραφθεί στο πλαίσιο των συστάσεων των Εθνικών Λογαριασμών που υφίσταται εκείνη την περίοδο: το Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών του 1968 (SNA68). Η έκθεση τόνισε τη βαρύτητα μίας τέτοιας μελέτης περίπτωσης και εφάρμοσε ομοιόμορφα και περιεκτικά μέσα μέτρησης και σύγκρισης με άλλους κλάδους της οικονομίας. Η έκθεση αυτή θεωρείται ακόμα ως γόνιμη και δημιουργική συνεισφορά και αποτελεί βασική αναφορά, αν και δεν αναπτύχθηκε με αυτό το σκοπό, για τις περισσότερες δραστηριότητες του UNWTO στην εργασία προς τη διεθνή εναρμόνιση των εννοιών και των στατιστικών όσον αφορά τον τουρισμό και τη σύνδεσή τους με το υπόλοιπο Στατιστικό Σύστημα.

- **1985:** Στα πλαίσια του OECD ξεκινά από την Tourism Committee του OECD σημαντική έρευνα για την προαγωγή της αναγνώρισης του εύρους, της φύσης και του ρόλου που διαδραματίζει ο τουρισμός στις οικονομίες του OECD. Από αυτή θα προκύψει το «Manual on Tourism Economic Accounts (TEA)» που εκδόθηκε το 1991 και αποτέλεσε αντικείμενο συζήτησης στο διεθνές συνέδριο στην Οττάβα του Καναδά το 1991. Το συγκεκριμένο εξετάζει αρκετά από τα πιο περίπλοκα προβλήματα σχετικά με την μέτρηση του τουρισμού και την σύνδεσής του με του ΕΛ.
- **1987:** Αξίζει να αναφερθεί η παρουσίαση από τη στατιστική υπηρεσία του Καναδά “Statistics Canada”, κατά τη διάρκεια του “Ottawa Conference (1991)”, ενός πλάνου-σχεδίου «να καθιερωθούν αξιόπιστα και συγκρίσιμα μέσα για την αποτίμηση των τουριστικών οικονομικών δραστηριοτήτων σε σχέση με άλλες βιομηχανίες σε μία εγχώρια οικονομία, να αναπτυχθεί πλαίσιο για το συσχετισμό άλλων παρεμφερή (σχετικών) δεδομένων που αφορούν τις τουριστικές δραστηριότητες κατά τρόπο οργανωμένο και συνεπή και η διασφάλιση μέσου «φιλικής» πρόσβασης μίας βάσης δεδομένων από δυνητικούς χρήστες». Το πλάνο-σχέδιο της Statistics Canada ήταν βασισμένο σε ένα ερευνητικό πρόγραμμα το οποίο εξέταζε κατά πόσο είναι επιτεύξιμη η εφαρμογή των αρχών των Δορυφόρων Λογαριασμών στον τουρισμό και το οποίο ήταν μέρος του

“Canadian National Task Force on Tourism Data” (1984-1986). Η αναφορά σχετικά με τον προτεινόμενο TSA δημοσιεύτηκε το Μάη του 1987, την ίδια περίοδο όπου ο UNWTO άρχισε να αναπτύσσει σχέδια για διεθνής οδηγίες που αφορούσαν ένα Δορυφόρο Λογαριασμό Τουρισμού.

- **1991:** Έκδοση του «Manual on Tourism Economic Accounts (TEA)» του OECD που προετοιμάστηκε από την Tourism Committee του OECD.
- **1991:** Έτος σταθμός για τη διαδικασία σχεδιασμού του ΔΛΤ. Πραγματοποιείται το “International Conference on Travel and Tourism Statistics” στην Οτάβα του Καναδά, από την κυβέρνηση του Καναδά και τον UNWTO (24 έως 28 Ιουνίου του 1991) για να προωθήσει την ανταλλαγή αντιλήψεων και εμπειριών όσο αφορά τις οικονομικές μετρήσεις που σχετίζονται με τον τουρισμό. Το συνέδριο αποτέλεσε το αποκορύφωμα των προσπαθειών που έγιναν κατά τη διάρκεια του δεύτερου μισού της δεκαετίας του `70 και κυρίως της δεκαετίας του `80, όχι μόνο από διεθνείς οργανισμούς (κατά κύριο λόγο τα UN, τον UNWTO και τον OECD) αλλά και από διάφορες χώρες, μεταξύ των οποίων, εκτός του Καναδά, η Γαλλία αξίζει ειδική μνεία ως πρωτοπόρος για την μέτρηση της οικονομικής σημασίας του τουρισμού.

Στο συνέδριο τέθηκαν τα θεμέλια για να σχεδιαστεί το “System of Tourism Statistics (STS) (Σύστημα Τουριστικών Στατιστικών-ΣΤΣ)”, δεδομένου ότι προτείνονται έννοιες και ταξινομήσεις, οι οποίες αποτέλεσαν τη βάση για όλες τις οικονομικές μετρήσεις στο πλαίσιο της συγκρισιμότητας ήτοι το σημείο αναφοράς για όλες τις περαιτέρω εργασίες περί εννοιολογικού πλαισίου.

Επιπροσθέτως, δόθηκε η ευκαιρία να συζητηθεί η εμπειρία συγκεκριμένων χωρών ως προς την θεματική του συνεδρίου και κυρίως του Καναδά και της Γαλλίας. Έγινε επίσης επισκόπηση του “Manual on Tourism Economic Accounts (TEA)” που αναπτύχθηκε από την Επιτροπή Τουρισμού (Tourism Committee) του OECD, η οποία εργάζεται για την προαγωγή της αναγνώρισης του πεδίου δράσης, της φύσης και του ρόλου που ο τουρισμός επιτελεί στις οικονομίες του OECD και για να καταδείξει την ανάγκη για αυτού του είδους τις πληροφορίες στη χάραξη πολιτικής. Από το 1985, ο OECD εργάζεται για την ενσωμάτωση του τουρισμού σε ευρύτερα στατιστικά εργαλεία, όπως το SNA. Κατά τη διάρκεια της εξελικτικής διαδικασίας του “Manual on Tourism Economic Accounts”, ο OECD εξετάζει μερικά από τα πιο

ακανθώδη προβλήματα τα οποία συνδέονται με τη μέτρηση του τουρισμού, συμπεριλαμβανομένων της διευθέτησης της συσχέτισης της προσφοράς από τις τουριστικές βιομηχανίες με την κατανάλωση από τους επισκέπτες, καθώς και το χειρισμό των οργανωμένων πακέτων ταξιδιών (package tours). Έτσι, ξεκίνησε η συλλογή και η ανάλυση δεδομένων η οποία οργανωνόταν στο πολιτικά προσανατολισμένο πλαίσιο των TEA. Αποδείχθηκε ως ένα χρήσιμο εργαλείο για τη διαμόρφωση πολιτικών.

Στο συνέδριο επίσης προτάθηκε από τον UNWTO μία σειρά στατιστικών ορισμών για τον εσωτερικό και διεθνή τουρισμό καθώς και μία ταξινόμηση για τις τουριστικές δραστηριότητες, μεγέθη τα οποία συνδέονται με άλλα στατιστικά πρότυπα και συστάσεις, όπως το Ισοζύγιο Πληρωμών (ΙΠ) (Balance of Payments - BoP) και το Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών του 1993 (SNA93), το οποίο βρισκόταν σε διαδικασία ανάπτυξης, και τις Συστάσεις για τις Στατιστικές Μετανάστευσης.

- **1992:** Ο OECD αναπτύσσει τους “Tourism Economic Accounts – TEA”

1993 - 2000

Σύστημα Τουριστικών Στατιστικών (ΣΤΣ) και Δορυφόροι Λογαριασμοί Τουρισμού (ΔΛΤ).

Από το “Ottawa Conference” στην υιοθέτηση του «2000 Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework (TSA: RMF 2000)».

Από το Ottawa Conference, ξεκίνησε η υλοποίηση πολλών εκ των πρωτοβουλιών που παρουσιάστηκαν και ο αριθμός των χωρών που αναπτύσσουν ΔΛΤ αυξάνεται, ακολουθώντας επίσης και τις συστάσεις του SNA93 σχετικά με την ανάπτυξη ΔΛ. Πλέον των κυβερνήσεων, εκ μέρους του ιδιωτικού τομέα αναπτύσσονται διάφορες πρωτοβουλίες, μεταξύ των οποίων αξίζει να σημειωθεί η εργασία από το World Travel and Tourism Council (WTTC), η οποία έχει παρόμοιους στόχους αλλά στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό σε τεχνικές μοντελοποίησης.

Πολλές χώρες, κυρίως η Αυστραλία, ο Καναδάς και οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (ΗΠΑ), διεξάγουν αναθεωρήσεις όσον αφορά την συνέπεια των υπάρχοντων ΣΤΣ τους με τις νέες διεθνείς συστάσεις, υλοποιώντας αλλαγές έτσι ώστε τα συστήματά τους να εναρμονισθούν σε μεγαλύτερο βαθμό με τα νέα πρότυπα.

Συνέπεια επίσης του Ottawa Conference ήταν η υιοθέτηση από τον UNWTO ενός στατιστικού προγράμματος για την παροχή βοήθειας για την ανάπτυξη των εθνικών τουριστικών στατιστικών σύμφωνα με τις αρχές του RTS1993. Συστάθηκε μία οργανωτική επιτροπή “Steering Committee” από 36 χώρες και ενδιαφερόμενους διεθνείς οργανισμούς ώστε να μελετηθεί η εκπόνηση ενός κοινού εννοιολογικού πλαισίου, ενσωματωμένου στο ΣΕΛ, δηλαδή του Δορυφόρου Λογαριασμού Τουρισμού. Έτσι, θα δοθεί αξιοπιστία στις μετρήσεις για τον τουρισμό ενώ είναι δυνατές οι συγκρίσεις με τις μετρήσεις άλλων οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων. Στα χρόνια που θα ακολουθούσαν, ο UNWTO εντείνει την προαγωγή της ανάπτυξης των τουριστικών στατιστικών σε διάφορες χώρες ανά έτη.

Επιπροσθέτως, η τεχνική βοήθεια προς τις χώρες από τον UNWTO περιελάμβανε και σεμινάρια, περιφερειακά workshops, επισκέψεις σε χώρες, καθώς και κατάρτιση τεχνικών εγχειριδίων ως οδηγούς για την εφαρμογή των Διεθνών Συστάσεων.

- **1993:** Διεθνές Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών 1993 (System of National Accounts 1993 (SNA93)).
- **1993:** Οι προτάσεις από το «Ottawa Conference», αφού αναθεωρήθηκαν και έγιναν πιο ακριβείς, υποβλήθηκαν προς έγκριση στην 27η συνεδρίαση της UNSC. Παράλληλα, υποβλήθηκε και η «Standard International Classification of Tourism Activities (SICTA) (Πρότυπη Διεθνής Ταξινόμηση των Τουριστικών Δραστηριοτήτων)» η οποία έγινε αποδεκτή ως προσωρινή ταξινόμηση. Το «1993 Recommendations on Tourism Statistics (RTS1993 γνωστό και ως REC`93) (Συστάσεις για τις Τουριστικές Στατιστικές) (UN και UNWTO)», που υιοθετήθηκε από την UNSC το 1993 και εκδόθηκε ένα χρόνο αργότερα (1994), αποτελεί τις πρώτες διεθνείς συστάσεις που σχεδιάζονται για τον καθορισμό της κύριας βάσης του ΣΤΣ σε όρους εννοιών, ορισμών, ταξινομήσεων και δεικτών. Σε αυτές τις συστάσεις, ο UNWTO και η UNSC υιοθετούν κοινό ορισμό του τουρισμού. Επιπροσθέτως, οι συστάσεις αυτές ήταν η πρώτη επιδιωκόμενη προσπάθεια για εκτενή τοποθέτηση σε όλες τις οικονομικές πτυχές το τουρισμού, καθώς προηγούμενες προσπάθειες σε διεθνή επίπεδο είχαν επικεντρωθεί σε συγκεκριμένες μόνο πτυχές του τουρισμού, και κυρίως του διεθνή τουρισμού.
- **1993:** «RECOMMENDATIONS ON TOURISM STATISTICS (RTS93 (ή REC`93))». Η σύσταση έγινε βάσει των προτάσεων που υιοθετήθηκαν από το

«International Conference on Travel and Tourism Statistics» το οποίο έλαβε χώρα στην Οππάβα του Καναδά τον Ιούνιο του 1991. Λαμβάνονται υπόψη προηγούμενες διεθνής μελέτες για τις τουριστικές στατιστικές, ιδιαίτερα τις «προσωρινές οδηγίες (provisional guidelines)» για τις στατιστικές του διεθνούς τουρισμού όπως εγκρίθηκαν από την UNSC κατά τη 19η συνεδρίασή της το Νοέμβριο του 1976. Για την παρούσα έκθεση, έχουν χρησιμοποιηθεί επίσης οι οδηγίες για τις στατιστικές τουρισμού που συστάθηκαν από την United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), την IUOTO, τα UN και στη συνέχεια από τον UNWTO. Η ανάπτυξη του συνόλου ορισμών και ταξινομήσεων που περιλαμβάνονται σε αυτήν την έκθεση αντικατοπτρίζει επίσης την εργασία που πραγματοποιείται από άλλους διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς.

- **1994:** Δημοσιεύεται από τα UN και τον UNWTO το RTS93 το οποίο αποτελείται από α) τις συστάσεις για τις τουριστικές στατιστικές που προτείνονται από τον UNWTO ως συνέχεια του «Ottawa Conference» (πρώτο μέρος του RTS93) και β) τη SICTA ως προσωρινή ταξινόμηση των σχετικών με τον τουρισμό παραγωγικών δραστηριοτήτων η οποία μπορεί να καθοδηγήσει τις χώρες στην συλλογή των στατιστικών από την πλευρά της προσφοράς, μία προσέγγιση που δεν είχε προγενέστερα εξετασθεί συστηματικά στα πλαίσια των τουριστικών στατιστικών (δεύτερο μέρος του RTS93). Και τα δύο είχαν πρωτίστως γίνει αποδεκτά από την UNSC στην 27η συνεδρίασή της.
- **1994:** Αναγγέλλεται ο πρωταρχικός εθνικός ΔΛΤ του Καναδά. Ο Καναδάς ξεχωρίζει μεταξύ των χωρών που έχουν ΔΛΤ αυτή την περίοδο. Τον Ιούλιο του 1994 δημοσιεύτηκαν τα πρώτα αποτελέσματα ΔΛΤ που παρείχαν λεπτομερείς πληροφορίες για τον τουρισμό στον Καναδά το 1988, τα οποία παρουσιάστηκαν από τη Στατιστική Υπηρεσία του Καναδά. Σε άλλες χώρες, όπως η Δομινικανή Δημοκρατία (η οποία εφάρμοσε μία πρωταρχική έκδοση αυτού του εννοιολογικού πλαισίου και στη συνέχεια το προσάρμοσε σύμφωνα με τις τροποποιήσεις των εκδόσεων), η Γαλλία, η Νέα Ζηλανδία, η Πολωνία, η Νορβηγία, η Σουηδία, η Σιγκαπούρη, το Μεξικό και οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, είτε δημοσίευσαν ΔΛΤ, είτε ανέπτυξαν σοβαρές πιλοτικές εργασίες. Η πλειοψηφία είναι χώρες - μέλη του OECD, οι οποίες έχουν ωφεληθεί από την εργασία που εκτελείται τα τελευταία χρόνια από την Tourism Committee του OECD για την ανάπτυξη των συστημάτων τους.
- **1995:** Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών του 1995 (European System of

Accounts 1995 (ESA95)).

- **1995:** Σε επίπεδο ΕΕ, ειδική μνεία πρέπει να γίνει για την «Οδηγία 95/57/ΕΚ του Συμβουλίου, της 23ης Νοεμβρίου 1995, σχετικά με τη συλλογή στατιστικών στοιχείων στον τομέα του τουρισμού». Αποτελεί το πρώτο νομικό βήμα που λαμβάνεται για να δημιουργηθεί ένα ολοκληρωμένο σύστημα πληροφοριών για την τουριστική προσφορά και ζήτηση στα πλαίσια της ΕΕ. Η οδηγία αυτή επιδιώκει να εναρμονίσει και να βελτιώσει τα στατιστικά δεδομένα που συγκεντρώνονται από τα ΚΜ. Παρέχει σε όλα τα ΚΜ μία σειρά οδηγιών για την συλλογή, σύνταξη, επεξεργασία και διάδοση εναρμονισμένων Κοινοτικών στατιστικών πληροφοριών για την τουριστική ζήτηση και προσφορά. Ο σκοπός ήταν η κατάρτιση ενός κοινού πληροφοριακού συστήματος για τις τουριστικές στατιστικές σε επίπεδο Κοινότητας. Βέβαια, το πεδίο έρευνας αυτών των πληροφοριών περιορίζεται:

- a) στην δυναμικότητα των συλλογικών τουριστικών καταλυμάτων,
- b) στις ροές των φιλοξενούμενων στα συλλογικά τουριστικά καταλύματα, και
- c) στην τουριστική ζήτηση στις δύο σημαντικότερες τουριστικές αγορές, τις διακοπές ανάπαυση και αναψυχής και τα επιχειρηματικά-επαγγελματικά ταξίδια

Επιπροσθέτως, η Eurostat έχει οργανώσει πολυάριθμα προγράμματα και έχει διεκπεραιώσει πολλές μελέτες που αφορούν τουριστικές στατιστικές στην ΕΕ. Μία από τις σημαντικότερες πρωταρχικές εκδόσεις αποτέλεσε η «Κοινοτική Μεθοδολογία για τις Στατιστικές Τουρισμού» (έκδοση: 1998, δημοσίευση: Ιανουάριος 1999) η οποία αναπτύχθηκε με την βοήθεια των ΚΜ, ακολουθώντας την Απόφαση του Συμβουλίου 90/665/ΕΟΚ (και λοιπό νομοθετικό πλαίσιο). Η μεθοδολογία είναι συμβατή με το RTS93 και προσαρμοσμένη στις ειδικές ανάγκες και το περιεχόμενο των ΚΜ. Παρουσιάζεται η βασική μεθοδολογία για την τουριστική προσφορά και ζήτηση, τα τμήματα της τουριστικής αγοράς (αγροτικός, περιφερειακός, πολιτιστικός τουρισμός), οι σχετικές με τον τουρισμό στατιστικές (τουριστική δαπάνη και ΙΠ, τουριστικό κόστος, τιμές και δασμοί, απασχόληση στον τουρισμό) και το θέμα του τουρισμού και περιβάλλοντος. Χρησιμοποιείται ως σημείο αναφοράς για τις τουριστικές στατιστικές και έννοιες, προκειμένου να παραχθούν εναρμονισμένες βασικές τουριστικές στατιστικές και παρέχει μία κοινή βάση για κάθε είδους πιθανής εφαρμογής και εργαλείου για τουριστικές ανάλυσης.

- **1997:** Ο ΟΕCD εκδίδει τις πρώτες κατευθυντήριες γραμμές για ένα ΔΛΤ. Με τη συλλογή δεδομένων του ΟΕCD και την ανάλυση των TEA από το 1991 και μετά, ο ΔΛΤ έχει αποτελέσει ένα χρήσιμο εργαλείο προσανατολισμού για τη χάραξη πολιτικής. Ο ΟΕCD παρέχει σταθερά οδηγίες στις χώρες μέλη στο πως να αναπτύξουν συγκρίσιμους διεθνείς λογαριασμούς, χρησιμοποιώντας τις αρχές των Εθνικών Λογαριασμών και υιοθετώντας μία ολοκληρωμένη και ενιαία προσέγγιση, δίνοντας ταυτόχρονα έμφαση και προάγοντας ένα σύστημα σύνδεσης των τουριστικών δαπανών με άλλες σημαντικές οικονομικές πτυχές, όπως την απασχόληση. Συγκεκριμένα, το 1997 η Tourism Committee του ΟΕCD κάνει την πρώτη πρόταση για ένα Δορυφόρο Λογαριασμό Τουρισμού για τις χώρες του ΟΕCD. Αργότερα, το 1999 και το 2000, θα δημοσιευθούν συγκεκριμένες εκδόσεις από τον ΟΕCD για το ζήτημα των ΔΛΤ και ειδικά την εξέταση της απασχόλησης.
- **1998:** Έκδοση, όπως προαναφέρθηκε, της «Κοινοτικής Μεθοδολογία για τις Στατιστικές Τουρισμού» (δημοσίευση: Ιανουάριος 1999).
- **1999:** Δημοσίευση από τον ΟΕCD κατευθυντήριων οδηγιών για τον ΔΛΤ και ειδικά για το ζήτημα της απασχόλησης. Το 2000 θα προχωρήσει σε δεύτερη, πιο ολοκληρωμένη, σχετική έκδοση (αναφέρεται κατωτέρω στο έτος 2000).
- **1999:** Στη Νίκαια της Γαλλίας, από 15 έως 18 Ιουνίου του 1999 διοργανώνεται από τον UNWTO το «Enzo Paci World Conference» με θεματική την μέτρηση των οικονομικών επιπτώσεων του τουρισμού «Measurement of the Economic Impact of Tourism». Στο συνέδριο κατετέθη από τον UNWTO η έως τότε εργασία του για μία πρόταση για ΔΛΤ, το «Tourism Satellite Account (TSA): The Conceptual Framework (TSA: CF) (ΔΛΤ: Το εννοιολογικό πλαίσιο)». Το πλαίσιο αυτό έγινε κατ' αρχήν αποδεκτό από το συνέδριο, όπου προτάθηκε η χρήση του ως βάση για την επίτευξη συμφωνίας με άλλους διεθνείς οργανισμούς για μία ενιαία πρόταση για ένα τέτοιο πλαίσιο ώστε να κατατεθεί για έγκριση στην UNSC.
- **1999:** Το Σεπτέμβριο του 1999 συστάθηκε με ενέργειες της UNSD η «Inter-Secretariat Working Group (ISWG) (δια-γραμματειακή ομάδας εργασίας)» που αποτελείτο από τους UNWTO, ΟΕCD και την Eurostat. Σκοπός της ήταν η κατάρτιση ενός κοινού εννοιολογικού πλαισίου για την ανάπτυξη του

μεθοδολογικού σχεδιασμού του ΔΛΤ, σύμφωνα με τις αποφάσεις του «Enzo Paci World Conference», και βάση της εργασίας που είχε υλοποιηθεί στο παρελθόν από τα τρία αυτά μέλη.

- **2000:** «2000 TOURISM SATELLITE ACCOUNT (TSA): RECOMMENDED METHODOLOGICAL FRAMEWORK (TSA: RMF 2000 (γνωστό και ως REC`00))». Υιοθέτηση της μεθοδολογίας ΔΛΤ από τα UN (TSA: RMF 2000).

Αφού επανεξετάστηκε το ανωτέρω εννοιολογικό πλαίσιο από την ISWG, σύμφωνα με τις αποφάσεις του «Enzo Paci¹ World Conference», αποτέλεσε τη βάση του τελικού εγγράφου (αρχικό συν τροποποιήσεις) το οποίο εγκρίθηκε από τη UNSC στην 31η συνεδρίασή της στις 29 Φεβρουαρίου έως 3 Μαρτίου 2000.

Αυτή η επικύρωση επισφράγισε το αποτέλεσμα μίας μακράς περιόδου εργασίας που ξεκίνησε το 1995 και στην οποία μία ευρείας κλίμακας ομάδα διεθνών οργανισμών (επιπλέον των προαναφερθέντων οργανισμών), όπως ο International Labour Organization (ILO) (Διεθνής Οργανισμός Εργασίας), το WTTC και η International Hotel and Restaurant Association (IH&RA) (Διεθνής Ένωση Ξενοδοχείων και Εστιατορίων), κ.α., και πάνω από σαράντα χώρες οι οποίες συνέβαλαν με την εμπειρία τους και τις προτάσεις τους, επιτρέποντας τελικά τη δημιουργία ενός παγκοσμίως αποδεκτού διεθνούς προτύπου.

Αυτό το τελικό έγγραφο συνιστά το περιεχόμενο του «2000 Tourism Satellite Account (TSA): Recommended Methodological Framework (TSA: RMF 2000 ή REC`00) (ΔΛΤ: Συνιστώμενο μεθοδολογικό πλαίσιο)», το οποίο συντάχθηκε το 2000 και εκδόθηκε ένα χρόνο αργότερα, το 2001. Ως αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας, έκαστος εκ των οργανισμών συμφώνησε ότι βρίσκονταν πλέον στη θέση ώστε να προωθήσουν την εφαρμογή ενός παρόμοιου πλαισίου ΔΛΤ στις αντίστοιχες χώρες μέλη τους.

Όμως, η ανάπτυξη αυτού του εννοιολογικού-μεθοδολογικού πλαισίου ΔΛΤ βασιζόταν σε πλήρως δομικές συνδέσεις των τουριστικών ορισμών και εννοιών με αυτούς που χρησιμοποιούνται στο SNA93, κι ως εκ τούτου και με αυτούς του «IMF, Balance of Payments Manual 5 (BPM5)», και συνεπώς απαιτούντο προσαρμογές στο RTS93,

¹ Ο Enzo Paci ήταν ο «Chief of the WTO Department of Statistics, Economic Analysis and Market Research» ο οποίος είχε από τις αρχές αναλάβει τον ρόλο του υποστηρικτή ενός συστήματος τουριστικών στατιστικών και ΔΛΤ, αλλά απεβίωσε τον Οκτώβριο του 1998, και έτσι, ως φόρος τιμής, του αφιερώθηκε το συγκεκριμένο συνέδριο λαμβάνοντας το όνομά του.

κυρίως στο εύρος των επισκεπτών και της τουριστικής κατανάλωσης, καθώς επίσης και διευκρινήσεις σχετικά με τον τόπο και τον χρόνο της κατανάλωσης. Εντούτοις, δεν ήταν δυνατόν κατά το χρόνο έγκρισης του TSA: RMF 2000 να αναθεωρηθεί το RTS93 ώστε να είναι συμβατό και συνεπές. Ως αποτέλεσμα, η αναθεώρηση του RTS93 προγραμματίστηκε για αργότερα.

- **2001:** Δημοσιεύεται από τον OECD το «Measuring the Role of Tourism in OECD Economies: The OECD Manual on Tourism Satellite Accounts and Employment».
- **2001:** Δημοσίευση του TSA: RMF 2000

2001-2010

Σύστημα Τουριστικών Στατιστικών (ΣΤΣ) και Δορυφόροι Λογαριασμοί Τουρισμού (ΔΛΤ). Από το: «RTS 1993» στο «IRTS 2008», και από το «TSA: RMF 2000» στο «TSA: RMF 2008»

Στα πλαίσια της ανανέωσης και της αναθεώρησης των περισσότερων διεθνών στατιστικών προτύπων, που αφορούν τις τουριστικές στατιστικές και τους ΔΛΤ, όπως το SNA93, το πέμπτο εγχειρίδιο ισοζυγίου πληρωμών (BPM5), την πρώτη έκδοση της CPC (CPC ver.1), την τρίτη αναθεώρηση της ISIC (ISIC Rev.3) και του εγχειριδίου για τις στατιστικές του Διεθνούς Εμπορίου Υπηρεσιών (Manual on Statistics on International Trade in Services (SITS)) (αλλά και τις ISCO, ISCED και ICSE), αποφασίστηκε να αναθεωρηθεί το RTS93, μια απόφαση που είχε προγραμματισθεί από το 2000, αλλά πλέον έπρεπε και το TSA: RMF 2000 να αναθεωρηθεί για λόγους, εκτός των άλλων, συνέπειας με τα αναθεωρημένα προαναφερόμενα πρότυπα.

Την περίοδο αυτή, ιδιαίτερη βαρύτητα δόθηκε στην ανταλλαγή των γνώσεων και των εμπειριών μεταξύ των χωρών και των διεθνών οργανισμών, τόσο για την αναθεώρηση των διεθνών προτύπων, όσο και για την παροχή βοήθειας στις χώρες για την ανάπτυξη ΔΛΤ, εναρμονισμένων με τα διεθνή πρότυπα έτσι ώστε να επιτυγχάνεται η διεθνής συγκρισιμότητα.

Ο αριθμός των χωρών που συμμετέχουν σε αυτή την διεθνή συζήτηση αλλά και που ασχολούνται με ΔΛΤ αυξάνεται συνεχώς. Στις χώρες αυτές συμπεριλαμβάνεται πλέον και η Ελλάδα.

- **2001:** Διοργανώνεται από τον UNWTO παγκόσμιο συνέδριο στο Βανκούβερ του

Καναδά, από 8 έως 10 Μαΐου του 2001, με θέμα «Tourism Satellite Accounts: Credible Number for Good Business Decisions». Συνδιοργανωτές επίσης ήταν οι Canadian Tourism Commission (CTC), Statistics Canada, Instituto de Estudios Turísticos (Tourism Studies Institute) (Ισπανία), Centro Internazionale di Studi sull'Economia Turistica (CISSET) (International Centre of Studies in the Tourist Economy) (Ιταλία), και Tourism Toronto. Το συγκεκριμένο συνέδριο αποτέλεσε για τους φορείς χάραξης πολιτικής και, εν γένει, όλους τους επωφελούμενους από τους ΔΛΤ, ένα μέσο για τη βελτίωση της γνώσης σχετικά με τον τουρισμό και της σχέσης του με άλλες οικονομικές δραστηριότητες για τη βελτίωση των δυνατοτήτων τους στη λήψη ορθολογικότερων αποφάσεων.

- **2001:** Το 2001, οι χώρες που ασχολούνται πλέον, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο (διαδικασία σχεδιασμού, διαδικασία ανάπτυξης, ή αναπτύσσουν), με ΔΛΤ φτάνουν τις 44 παγκοσμίως, σύμφωνα με στοιχεία του UNWTO.
- **2002:** Από τις 8 έως τις 13 Σεπτεμβρίου 2002 διοργανώνεται από τον UNWTO στα κεντρικά του γραφεία στην Μαδρίτη το «First international workshop on tourism statistics and preparing (ή development of) Tourism Satellite Accounts (TSAs)». Το workshop παρακολούθησαν περίπου 60 συμμετέχοντες από 25 χώρες, οι μισοί σχεδόν από Υπουργεία Τουρισμού και οι λοιποί αντιπροσώπευαν σχετικές υπηρεσίες, όπως π.χ. στατιστικές υπηρεσίες ή κεντρικές τράπεζες. Το συγκεκριμένο «international workshop» αποτέλεσε το εναρκτήριο γεγονός μίας σειράς «sub-regional workshops (seminars)» τα οποία θα διοργανώνονταν από τον UNWTO. Αποτελούσε μία νέα πρωτοβουλία του UNWTO με σκοπό την παροχή βοήθειας στις χώρες για την ανάπτυξη των αναγκαίων εργαλείων για την πλήρη μέτρηση των επιπτώσεων του τουρισμού στις οικονομίες τους. Σκοπός του workshop ήταν η κάλυψη από πλευράς UNWTO μιας αυξανόμενης ζήτησης που εμφανιζόταν από τις χώρες μέλη του για σεμινάρια στο συγκεκριμένο ζήτημα, δηλαδή της τουριστικές στατιστικές και τους ΔΛΤ.
- **2002:** Εκδίδεται από την Eurostat το «European Implementation Manual (EIM) on Tourism Satellite Accounts» το οποίο βασίζεται στο TSA:RMF 2000. Σκοπός του είναι η παροχή τεχνικών και λειτουργικών οδηγιών για τον τρόπο υλοποίησης, είτε του συνόλου, είτε μέρους των λογαριασμών, με ειδικές αναφορές στις στατιστικές πηγές και της κατάστασης των δεδομένων στο πεδίο των τουριστικών στατιστικών στις χώρες της ΕΕ. Ιδιαίτερη προσοχή εδόθη στα δεδομένα που

συλλέχθηκαν από τα Κράτη Μέλη² μέσω της «Οδηγίας 95/57/EK του Συμβουλίου» (η οποία προαναφέρθηκε ανωτέρω στο έτος 1995).

Σημειώνεται ότι η «Commission Directorate General for Enterprise and Industry (DG ENTR)» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (European Commission) στα επόμενα χρόνια εξέφρασε επανειλημμένα το ιδιαίτερο ενδιαφέρον της για την διαδικασία ανάπτυξης ΔΛΤ υποστηρίζοντας τη διαδικασία αυτή παρέχοντας στα ΚΜ οικονομικές ενισχύσεις για δραστηριότητες σχετικές με αυτή την περιοχή στατιστικής εργασίας (όπως αναφέρεται και κατωτέρω στα έτος 2002, 2003 και 2005). Αυτή η οικονομική ενίσχυση επιχορηγήθηκε για μελέτες σχετικά με την δυνατότητα εφαρμογής ΔΛΤ ή/και την υλοποίησή τους στα ΚΜ. Μέσω αυτού του προγράμματος ξεκίνησε η ανάπτυξη ΔΛΤ στα περισσότερα από τα ΚΜ.

Επιπλέον, η Eurostat το 2007 προχώρησε σε ενέργειες για την αξιολόγηση της υπάρχουσας κατάστασης στα ΚΜ σχετικά με την ανάπτυξη ΔΛΤ και την υποστήριξή τους.

- **2002:** Σε επίπεδο ΕΕ, πρώτη φάση οικονομικών ενισχύσεων από την DG ENTR³ στα ΚΜ για την υλοποίηση βημάτων προς την ανάπτυξη ΔΛΤ, στα πλαίσια του προγράμματος «MAP 2001-2005».
- **2003:** Σε επίπεδο ΕΕ, δεύτερη φάση οικονομικών ενισχύσεων από την DG ENTR στα ΚΜ για την υλοποίηση βημάτων προς την ανάπτυξη ΔΛΤ, στα πλαίσια του προγράμματος «MAP 2001-2005».
- **2003:** Σε επίπεδο διεθνών οργανισμών, ο τουρισμός αντιμετωπίστηκε όλο και περισσότερο ως ένα ελπιδοφόρο πεδίο οικονομικής δραστηριότητας που θα μπορούσε να αποτελέσει δομικό μέρος της ανακούφισης από τη φτώχεια και της βιώσιμης ανάπτυξης, επιπρόσθετα στον προηγούμενα αναγνωρισμένο ρόλο του στην υπόθαλψη της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας του διεθνούς εμπορίου, της δημιουργίας πλούτου και ευημερίας και της περιφερειακής ανάπτυξης. Ο ρόλος του UNWTO σε αυτό το πλαίσιο είναι ιδιαίτερα αξιοσημείωτος. Αυτός ο ρόλος αναγνωρίστηκε από τη διεθνή κοινότητα στις 23 Δεκεμβρίου 2003, όταν μετατράπηκε σε μία ειδικευμένη υπηρεσία των UN, και άρχισε να συμμετέχει στο γενικό συντονιστικό μηχανισμό όλων των υπηρεσιών που συμμετείχαν στην

² Όπου ΚΜ – ορίζουμε τα Κράτη Μέλη

³ Όπου DG ENTR εννοούμε «Commission Directorate General for Enterprise and Industry».

υποστήριξη της συλλογής τουριστικών στατιστικών. Από τότε είναι και το χρονικό σημείο όπου προσαρτάται εμπρός της ονομασίας του το πρόθεμα «UN» δηλαδή από «World Tourism Organization (WTO)» σε «United Nations World Tourism Organization (UNWTO)» (και διακρίνεται έτσι πλέον από τον «World Trade Organization (WTO) (Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου)»). Ο UNWTO ως μέλος πλέον του συστήματος των UN και ως τμήμα της «Coordination Committee of Statistical Activities» διασυνδέεται με άλλους διεθνείς οργανισμούς με σκοπό την επίτευξη σύγκλισης με άλλα στατιστικά συστήματα. Ο συντονισμός αυτός αποκτούσε ολοένα και μεγαλύτερη βαρύτητα και σημασία.

- **2004:** 35η συνεδρίαση της UNSC από 2 έως 5 Μαρτίου του 2004. Αποφάσεις σχετικά με την αναθεώρηση του RTS.
- **2004:** Το Σεπτέμβριο του 2004, ύστερα από αίτημα της UNSC και βάση συμφωνίας στην οποία ήλθαν τα ενδιαφερόμενα μέλη στην «4th meeting of the Committee for the Coordination of Statistical Activities (CCSA)», δημιουργείται η «Inter-agency Coordination Group on Tourism Statistics (IACG on TS) (δια-υπηρεσιακής ομάδας συντονισμού για τις τουριστικές στατιστικές) (πρώτη συνεδρίαση την 3η Σεπτεμβρίου 2004 στη Νέα Υόρκη).

Καθήκον της είναι ο προσδιορισμός των θεμάτων εκείνων όπου απαιτείτε συντονισμός προκειμένου να βρεθούν κοινά αποδεκτές λύσεις σχετικά με την ανανέωση των RTS93 και TSA: RMF 2000 και να περιορίσει τα εννοιολογικά κενά με σχετικά μακροοικονομικά πλαίσια (BPM5, SNA93, Manual on SITS⁴ και τις στατιστικές για τη μετανάστευση).

Τα μόνιμα μέλη της IACG on TS είναι οι: UNSD, Eurostat, OECD, IMF, ILO, WTO και UNWTO. Άλλα μέλη όπως οι: UNCTAD, United Nations Economic Commission for Latin America and the Caribbean (UN ECLAC) και United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (UN ESCAP), έχουν παρευρεθεί περιστασιακά.

- **2005:** Σε επίπεδο ΕΕ, τρίτη φάση οικονομικών ενισχύσεων από την DG ENTR στα ΚΜ για την υλοποίηση βημάτων προς την ανάπτυξη ΔΛΤ, στα πλαίσια του προγράμματος «MAP 2001-2005».

⁴ Statistics of International Trade in Services (SITS).

- **2005:** Διοργανώνεται από τον UNWTO και συνδιοργανωτές τους «Secretariat of Tourism of Argentina», «Ministry of Tourism of Brazil» και «National Tourism Secretariat of Paraguay» παγκόσμιο συνέδριο στους «Iguazu Falls» σε Αργεντινή, Βραζιλία και Παραγουάη, από τις 3 έως 6 Οκτωβρίου του 2005, με θέμα «The Tourism Satellite Account (TSA): Understanding Tourism and Designing Strategies».

Το συνέδριο αποτέλεσε μία ευκαιρία για την αξιολόγηση του επιπέδου ανάπτυξης, ανάλυσης και εφαρμογής των ΔΛΤ σε παγκόσμιο επίπεδο.

Επίσης, όπως και το συνέδριο στο Βανκούβερ το 2001, το συγκεκριμένο συνέδριο αποτέλεσε για τους φορείς χάραξης πολιτικής και, εν γένει, όλους τους επωφελούμενους από τους ΔΛΤ, ένα μέσο για τη βελτίωση της γνώσης σχετικά με τον τουρισμό και της σχέσης του με άλλες οικονομικές δραστηριότητες και έτσι για τη βελτίωση των δυνατοτήτων τους στη λήψη ορθολογικότερων αποφάσεων.

- **2006:** Η IACG on TS, από τη δημιουργία της το Σεπτέμβριο 2004 και έκτοτε, εργάζεται για τον προσδιορισμό και το συντονισμό της ανανέωσης των τρεχόντων διεθνών προτύπων των τουριστικών στατιστικών και ΔΛΤ (RTS93 και TSA: RMF 2000). Σε πρώτη φάση, σχετικά με την ανανέωση αυτών των δύο διεθνών προτύπων, η IACG on TS είχε καταλήξει σε έναν αριθμό τροποποιήσεων και βελτιώσεων.

Η δεύτερη όμως φάση, προκειμένου να γίνουν αυτές οι συντονιστικές ρυθμίσεις, ήταν ανοιχτή προς το κοινό ώστε να διατυπωθούν επίσημες προτάσεις, αλλά και σχόλια, για νέες βελτιώσεις. Έτσι, από 5 Απριλίου έως 30 Οκτωβρίου 2006 στην ιστοσελίδα του UNWTO είχε σχεδιάσει ένα διαδικτυακό forum, στο οποίο οποιοσδήποτε δύναται να εγγραφεί μπορούσε να καταθέσει την εμπειρία του όσον αφορά τα σχετικά διεθνή πρότυπα. Στο συγκεκριμένο forum υπεβλήθησαν διάφορες προτάσεις προς συζήτηση.

- **2006:** Διοργανώνεται στη Μαδρίτη στα κεντρικά γραφεία του UNWTO στις 17-20 Ιουλίου του 2006 από τους UNSD και UNWTO Department of Statistics and Economic Measurement of Tourism, «International Workshop on Tourism Statistics». Συμμετείχαν 79 εκπρόσωποι 33 χωρών και 7 διεθνών και περιφερειακών οργανισμών. Σκοπός ήταν η συλλογή των προτάσεων, συστάσεων και των υποδείξεων, σχετικά με την ανανέωση των RTS93 και TSA: RMF 2000.

- **2007:** Η Eurostat προκηρύσσει διαγωνισμό, με καταληκτική ημερομηνία την 17 Αυγούστου του 2007 και με χρονική διάρκεια σύμβασης του 20 μήνες, για την επιλογή αναδόχου σχετικά με την συγκριτική αξιολόγηση των μεθοδολογιών για την ανάπτυξη ΔΛΤ που χρησιμοποιούνται από τα ΚΜ, τη συλλογή και την κοινοποίηση των καλύτερων πρακτικών για την σύνταξη ΔΛΤ, καθώς επίσης την απευθείας υποστήριξη των ΚΜ σε θέματα μεθοδολογίας.
- **2007:** Η «Committee on Statistics and Tourism Satellite Account» του UNWTO συμμετείχε ενεργά στη διαδικασία αναθεώρησης και παρείχε πολύτιμες πληροφορίες στη διαδικασία σύνταξης, ειδικά μέσω μιας ειδικής συνεδρίασης που διοργανώθηκε στη Λισσαβόνα (Πορτογαλία) από 26 έως 28 Μαρτίου του 2007.

Από αυτή την εργασία προέκυψε η πρώτη αναθεωρημένη έκδοση του RTS93, ως προσχέδιο του (μετέπειτα ονομαζόμενου) IRTS2008, το οποίο αποτέλεσε το αντικείμενο μιας παγκόσμιας συζήτησης από το Μάιο μέχρι τον Ιούνιο του 2007. Αναθεωρήθηκε περαιτέρω και επικυρώθηκε συνολικά από την «United Nations Expert Group on Tourism Statistics (EGTS ή UNEG on TS) (ομάδα εμπειρογνομώνων για τις τουριστικές στατιστικές των UN)» σε συνεδρίαση στη Νέα Υόρκη στις 25-28 Ιουνίου 2007. Επίσης, ανατέθηκε στον UNWTO η επεξεργασία αυτής της πρώτης αναθεώρησης του RTS93 έτσι ώστε να συμπεριληφθούν οι όποιες διαφωνίες και σχόλια είχαν γίνει από τους συμμετέχοντες στη συνεδρίαση.

Στην ίδια συνεδρίαση συζητήθηκε και το πρώτο προσχέδιο του αναθεωρημένου «TSA: RMF». Η «UNEG on TS» εξέφρασε την υποστήριξή στις διάφορες διευκρινήσεις πάνω στο «TSA: RMF», και ιδιαίτερα στην αναθεώρηση των Πινάκων. Επίσης, ήταν σύμφωνη στο να χρησιμοποιηθούν στο «TSA: RMF» παραπομπές στο «IRTS» προκειμένου να βρίσκονται σε συνέπεια (και να γίνεται αυτή εμφανής) μεταξύ τους τα δύο διεθνή πρότυπα. Επιπροσθέτως, ανατέθηκε στον UNWTO η προετοιμασία ενός δεύτερου προσχέδιου της αναθεώρησης του «TSA: RMF».

Τέλος, αποφασίσθηκε ότι οι αναθεωρήσεις (μετά την δεύτερη επεξεργασία τους) και των δύο διεθνών προτύπων πρέπει να δημοσιευθούν στο διαδίκτυο, προκειμένου να γίνουν αντικείμενο μίας παγκόσμιας διαβούλευσης.

- **2007:** Δημοσίευση αναθεωρημένων εκδόσεων IRTS και TSA: RMF.

Τον Σεπτέμβριο του 2007 αναρτώνται στο διαδικτυακό τόπο του UNWTO το «International Recommendations on Tourism Statistics (IRTS) (Provisional draft Revision 5)», και το «Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework (TSA: RMF), 2008 updated version (September 2007)». Και τα δύο αποτελούσαν αναθεωρήσεις των αντίστοιχων του Μαΐου, συμπεριλαμβάνοντας την όποια επεξεργασία, παρατηρήσεις και σχόλια, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως.

Εν τω μεταξύ, το προαναφερόμενο διαδικτυακό forum παρέμενε «ανοιχτό» για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα (μέχρι 15 Οκτωβρίου 2007 για το πρώτο και μέχρι 5 Νοεμβρίου 2007 για το δεύτερο) για την αποστολή των όποιων σχολείων πάνω σε αυτές τις τελευταίες εκδόσεις των αναθεωρήσεων του IRTS και του TSA: RMF.

Τον Δεκέμβριο του 2007 αναρτάται στον διαδικτυακό τόπο του UNWTO η τελική πλέον έκδοση του IRTS ως «2008 International Recommendations for Tourism Statistics». Το παρόν αποτελεί «Background document» και συγκεκριμένα το «Item 3(f) of the provisional agenda, Items for discussion and decision: Tourism statistics» για την 39η συνεδρίαση της UNSC που θα υλοποιηθεί 26-29 Φεβρουαρίου 2008, από την οποία και θα εγκριθεί με μερικές τροποποιήσεις και θα αναρτηθεί στην ιστοσελίδα της UNSD και του UNWTO (link στην ιστοσελίδα της UNSD) μερικούς μήνες αργότερα.

Τον ίδιο μήνα αναρτάται το «2008 Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework (TSA: RMF 2008) Provisional draft version (December 2007)», το οποίο θα ανανεωθεί περαιτέρω ώστε να συμπεριλάβει σχολεία από τη συνεργασία με την IACG on TS. Η τελική έκδοσή του ως «2008 Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework (TSA: RMF 2008)» θα έλθει εις γνώσιν της UNSC στην 39^η συνεδρίαση τις 26-29 Φεβρουαρίου 2008 ως «Background document, Item 3(f) of the provisional agenda, Tourism statistics» από την οποία και θα εγκριθεί, και θα αναρτηθεί στην ιστοσελίδα της UNSD και του UNWTO (link στην ιστοσελίδα της UNSD) μερικούς μήνες αργότερα.

Το 2007, οι χώρες που ασχολούνται πλέον, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο (διαδικασία σχεδιασμού, διαδικασία ανάπτυξης, ή αναπτύσσου), με ΔΛΤ φτάνουν τις 70 παγκοσμίως, σύμφωνα με στοιχεία του UNWTO.

- **2008:** «INTERNATIONAL RECOMMENDATIONS FOR TOURISM STATISTICS 2008 (IRTS 2008)»

Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, μερικούς μήνες μετά την 39η συνεδρίαση της UNSC τις 26-29 Φεβρουαρίου 2008 (σύμφωνα με τις αποφάσεις της 35^{ης} συνεδρίασης της UNSC από 2 έως 5 Μαρτίου του 2004), δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα της UNSD και του UNWTO (link στην ιστοσελίδα της UNSD) το IRTS2008 έτσι όπως έχει εγκριθεί, το οποίο και αποτελεί πλέον την επίσημη αναθεώρηση του RTS93. Η συγκεκριμένη έκδοση αποτελεί την «unedited» καθώς στο «5th UNWTO International Conference on Tourism Statistics – Tourism: An Engine for Employment Creation» που διοργανώθηκε στο Μπαλί στην Ινδονησία από 30 Μαρτίου έως 2 Απριλίου 2009 (για το συγκεκριμένο συνέδριο αναφορά κατωτέρω στο έτος 2009), παρουσιάζεται η έκδοση «edited whitecover» η οποία αποτελεί και την επίσημη έκδοση του IRTS 2008 και δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα του UNWTO στις αρχές του 2009. Μεταξύ της έκδοσης «unedited» και «edited whitecover» δεν παρατηρούνται ουσιαστικές διαφορές, παρά μόνο διαφορές στην παρουσίαση, συντακτικές, γραμματικές και έκφρασης.

Το IRTS 2008 προετοιμάστηκε από τον UNWTO (Department of Statistics and Tourism Satellite Account) σε στενή συνεργασία με την UNSD, τον ILO και τα λοιπά μέλη της IACG on TS (που συστάθηκε το 2004 ύστερα από αίτημα της UNSC) και αποτελείται από τους UNWTO, UNSD, ILO, OECD, Eurostat, IMF και WTO. Περιλαμβάνονται πορίσματα και συμπεράσματα της «UNWTO Committee on Statistics and Tourism Satellite Account», στοιχεία που ελήφθησαν από εθνικές στατιστικές υπηρεσίες, εθνικούς οργανισμούς τουρισμού και διεθνείς οργανισμούς, κατά τη διάρκεια της διεθνούς συζήτησης για το σχετικό θέμα.

Όπως αναφέρθηκε το προσχέδιο του IRTS2008 εξετάστηκε και συμπληρώθηκε από την UNEG on TS σε συνάντησή της στην Νέα Υόρκη τις 25-28 Ιουνίου 2007 (και όλη την ανωτέρω διαδικασία που περιγράφηκε). Επίσης, η στατιστική υπηρεσία του Καναδά παρείχε μία διεξοδική και πλήρη εξέταση του κειμένου πριν της υποβολής για έγκριση στην Επιτροπή.

Οι έννοιες, οι ορισμοί, οι ταξινομήσεις και οι δείκτες όπως παρουσιάζονται στο συγκεκριμένο, διέπονταν από τα ακόλουθα κριτήρια:

- οι ορισμοί και οι ταξινομήσεις πρέπει να δύνανται να εφαρμοστούν πρακτικά παγκοσμίως, τόσο στις αναπτυσσόμενες όσο και στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, και
- πρέπει ακόμη να είναι:
 - ❖ συνεπείς με τους ορισμούς και τις ταξινομήσεις που χρησιμοποιούνται

στους Εθνικούς Λογαριασμούς, στο Ισοζύγιο Πληρωμών, στις Στατιστικές για το Διεθνές Εμπόριο Υπηρεσιών, στις Στατιστικές για τα Νοικοκυριά και τη Μετανάστευση. Επιπλέον, οι χρησιμοποιούμενες ταξινομήσεις πρέπει να αναφέρονται, όταν κρίνεται απαραίτητο, στις δύο κύριες διεθνείς οικονομικές ταξινομήσεις των προϊόντων (CPC) και των δραστηριοτήτων (ISIC),

- ❖ εφαρμόσιμα για την περιγραφή και την ανάλυση του τουρισμού σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο,
- ❖ εννοιολογικά ακριβής, και
- ❖ μετρήσιμα, σύμφωνα με τους περιορισμούς της στατιστικής παρατήρησης των επισκεπτών και των δραστηριοτήτων που τους εξυπηρετούν.

Παρόλο που η ανάπτυξη των τουριστικών στατιστικών καθώς και οι πόροι (ανθρώπινο δυναμικό και οικονομικά) ποικίλλουν από χώρα σε χώρα, είναι εντούτοις απαραίτητο να ενισχυθεί η διεθνής συγκρισιμότητα. Ως εκ τούτου, είναι λογικό η συλλογή των στοιχείων, τόσο από την πλευρά της ζήτησης όσο και της προσφοράς να ακολουθούν τις συγκεκριμένες διεθνείς συστάσεις, έτσι ώστε να εξασφαλισθεί μία πιο ορθή βάση όσον αφορά τις πληροφορίες για την ανάλυση του τουριστικού φαινομένου και της οικονομικής τους συνεισφοράς.

Οι έννοιες, οι ορισμοί, οι ταξινομήσεις και οι δείκτες που αναπτύσσονται στις συγκεκριμένες διεθνείς συστάσεις θα πρέπει να γίνονται αντιληπτοί ως η βάση του ΣΤΣ. Έτσι, πρέπει χρησιμοποιούνται ως αναφορά για το συντονισμό, την συσχέτιση και την ερμηνεία των πληροφοριών στο πεδίο του τουρισμού, αν και αυτές οι πληροφορίες ίσως να επεκταθούν ώστε να περιλαμβάνουν επιπλέον ζητήματα που δεν αναλύονται στις συγκεκριμένες συστάσεις.

Επίσης, η ανάπτυξη ενός ΣΤΣ συνδέεται στενά με την υλοποίηση των ΔΛΤ (για τους οποίους επίσης έχουν εγκριθεί από την UNSC συγκεκριμένες διεθνείς συστάσεις). Στην πραγματικότητα, ο ΔΛΤ παρέχει το εννοιολογικό πλαίσιο και την οργανωτική δομή για την συσχέτιση των περισσότερων εκ των τουριστικών στατιστικών, τόσο εντός των πλαισίων του ίδιου του πεδίου του τουρισμού, όσο και σε σχέση με άλλες οικονομικές στατιστικές. Υπό αυτήν την προοπτική, πρέπει να θεωρηθεί ως ένα εργαλείο που βοηθά τις χώρες στον προσδιορισμό των κενών των δεδομένων και τις καθοδηγεί στην εξέταση των πηγών δεδομένων που ήδη υπάρχουν, καθώς επίσης και στην ανάπτυξη νέων πηγών.

Η μέτρηση των κύριων μεγεθών στις τουριστικές στατιστικές (όπως τα τουριστικά ταξίδια, οι επισκέπτες, οι δαπάνες, η τουριστική ζήτηση, η απασχόληση, κ.λπ.) πρέπει να λάβει υπόψη την πολυπλοκότητα του τουρισμού λόγω της διακλαδικής φύσης του. Πρέπει επίσης να ανταποκριθεί στις ιδιομορφίες κάθε διαφορετικής μορφής τουρισμού.

Με άλλα λόγια, η προετοιμασία των Διεθνών Συστάσεων για τις Στατιστικές Τουρισμού του 2008 (IRTS2008), οι οποίες προετοιμάστηκαν σύμφωνα με απόφαση της UNSC στην 35η σύνοδο της (2-5 Μαρτίου 2004), είναι μέρος των προσπαθειών του UNWTO και της UNSD να ενισχυθούν τα μεθοδολογικά και λειτουργικά θεμέλια των τουριστικών στατιστικών των χωρών κατά ολοκληρωμένο τρόπο συμπεριλαμβανομένης της μεγέθυνσης της συνοχής τους με άλλες επίσημες στατιστικές και της περαιτέρω ανάπτυξης των ΔΛΤ.

Παρέχουν το περιεκτικό μεθοδολογικό πλαίσιο για τη συλλογή και τη σύνταξη των τουριστικών στατιστικών σε όλες τις χώρες ανεξάρτητα από το επίπεδο ανάπτυξης των στατιστικών συστημάτων τους. Το αρχικό ακροατήριό του είναι το προσωπικό των εθνικών στατιστικών υπηρεσιών και οι εθνικές υπηρεσίες τουρισμού που συμμετέχουν στη σύνταξη αυτών των στατιστικών, ενώ περιέχει έναν πλούτο πληροφοριών που θα μπορούσαν να ενδιαφέρουν χρήστες, οι οποίοι θα επιθυμούσαν να καταλάβουν καλύτερα τη φύση των στοιχείων τουρισμού.

2008: «TOURISM SATELLITE ACCOUNT: RECOMMENDED METHODOLOGICAL FRAMEWORK 2008 (TSA: RMF 2008)»

Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, μετά την ανάρτησή του στην ιστοσελίδα του UNWTO το Δεκέμβριο του 2007, δημοσιεύεται μερικώς μήνες αργότερα εντός του 2008 στην ιστοσελίδα της UNSD και του UNWTO (link στην ιστοσελίδα της UNSD) το «2008 Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework (TSA: RMF 2008)». Παρουσιάστηκε από κοινού από τους UNSD, Eurostat, OECD και UNWTO και αποτέλεσε «Background document» και συγκεκριμένα το «Item 3(f) of the provisional agenda, Tourism statistics» στην 39η συνεδρίαση της UNSC που υλοποιήθηκε τις 26-29 Φεβρουαρίου 2008.

Η συγκεκριμένη έκδοση αποτελεί την «BG-TSA» καθώς στο «5th UNWTO International Conference on Tourism Statistics – Tourism: An Engine for Employment Creation» που διοργανώθηκε στο Μπαλί (Ινδονησία) από 30 Μαρτίου έως 2 Απριλίου 2009, παρουσιάζεται η έκδοση «edited whitecover» η οποία αποτελεί και την επίσημη έκδοση του TSA: RMF 2008 και δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα του

UNWTO στις αρχές του 2009. Μεταξύ της έκδοσης «BG-TSA» και «edited whitecover» δεν παρατηρούνται ουσιαστικές διαφορές, παρά μόνο στην παρουσίαση, συντακτικές, γραμματικές και έκφρασης.

Το TSA: RMF 2008 είναι το αποκορύφωμα πολλών ετών (κυρίως από τα τέλη της δεκαετίας του `70) προσπαθειών από πολυάριθμα όργανα, χώρες και άτομα, με σκοπό την ενσωμάτωση της μέτρησης του τουρισμού ως οικονομικό φαινόμενο στη δεσπόζουσα τάση των μακροοικονομικών στατιστικών. Αποτελεί αναθεώρηση του TSA:RMF 2000, όπου η εξελικτική διαδικασία της αναθεώρησή του κύλισε παράλληλα με την αναθεώρηση του RTS93.

Το TSA: RMF 2000 αντιπροσώπευσε μια σημαντική αναθεώρηση των συστάσεων του 1993 σχετικά με τις στατιστικές τουρισμού, επειδή η δομική συνάφεια με τα άλλα πλαίσια (κυρίως το SNA 1993) κατέστησε υποχρεωτική τη βελτίωση των ορισμών που είχαν υιοθετηθεί, σχετικά κυρίως με τις μορφές τουρισμού, τις κατηγορίες της τουριστικής κατανάλωσης και τις ταξινομήσεις των τουριστικών προϊόντων και των παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Το TSA: RMF 2008 αποτελεί βασικά ανανέωση του TSA: RMF 2000 λαμβάνοντας υπόψη το IRTS 2008, τις ανανεώσεις άλλων μακροοικονομικών σχετικών πλαισίων, και την εμπειρία των χωρών στην εφαρμογή ΔΛΤ.

Επωφελήθηκε από:

- ❖ διευκρινίσεις των διαφορών μεταξύ των τουριστικών δαπανών και της πιο περιεκτικής έννοιας της τουριστικής κατανάλωσης,
- ❖ την εργασία που διεξήχθη από εμπειρογνώμονες στον τουρισμό, με τη συμμετοχή τους στις ανανεώσεις άλλων διεθνών προτύπων και την επίτευξη βελτίωσης των διεθνών ταξινομήσεων των παραγωγικών δραστηριοτήτων και των προϊόντων, ιδιαίτερα σημαντικών για την περιγραφή και την ανάλυση του τουρισμού,
- ❖ την πρόοδο στην κατανόηση της σχετικότητας της τουριστικής απασχόλησης,
- ❖ την αυξανόμενη κατανόηση της έννοιας και της χρησιμότητας των Πινάκων και των τουριστικών μακροοικονομικών/συνολικών μεγεθών.

Οι κύριες διαφορές μεταξύ του TSA: RMF 2000 και του TSA: RMF 2008 αφορούν κυρίως διευκρινίσεις σχετικά με τις έννοιες της τουριστικής δαπάνης και της τουριστικής κατανάλωσης, της μεταχείρισης των αγαθών που αποκτώνται από τους

επισκέπτες, και προτάσεις σχετικά με τις νέες μορφές ιδιοκτησίας κατοικιών διακοπών, καθώς επίσης και της βιομηχανίας διοργάνωσης συνεδριάσεων.

Πρέπει, τέλος, να σημειωθεί ότι γίνονται αναφορές στο SNA93, καθώς επίσης και στο προσχέδιο της έκτης έκδοσης του εγχειριδίου του ισοζυγίου πληρωμών του IMF (BPM6), που συζητήθηκε από την «IMF's Balance of Payments Committee» σε συνεδρίαση από 29 Οκτωβρίου έως 1 Νοεμβρίου του 2007 και όπως αναγράφεται στο ίδιο το TSA: RMF 2008, οι αναφορές αυτές θα ανανεωθούν όταν εκδοθούν οι τελικές εκδόσεις των BPM6 και SNA 1993 Rev.1.⁵

- **2008:** Τον Αύγουστο του 2008 εγκρίνεται από την UNSC ο 1^{ος} Τόμος του Διεθνούς Συστήματος Εθνικών Λογαριασμών του 2008 (System of National Accounts 2008 (SNA 2008) Volume 1). Το SNA2008 συναντάται στην βιβλιογραφία και ως SNA93 Rev.1, καθώς αποτελεί ακριβώς αναθεώρηση του SNA93.
- **2008:** Στις 1 έως τις 4 Απριλίου 2008, στην Βιέννη (Αυστρία), διοργανώνεται από τους UNWTO, Statistics Austria και Bundesministerium für Wirtschaft und Arbeit (Federal Ministry of Economics and Labour of Austria), το «Workshop I» που αφορά το «Capacity Building Programme on Tourism Statistics (CBP on TS) 2008-2009, Europe» (το οποίο το 2009 μετονομάστηκε σε «Statistics Capacity-building Programme (SCBP), Europe»). Οι θεματικές ενότητες είχαν: Internal Tourism (Domestic/Inbound), Inbound Tourism and Balance of Payments (BOP), System of Tourism Statistics - Austria as a case study, Outbound Tourism, Tourism Satellite Accounts (TSA).
- **2008:** Στις 21 και 22 Οκτωβρίου 2008 διοργανώθηκε από τον UNWTO και το «Department of Tourism Philippines» σε συνεργασία με την «Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC)», το «UNWTO Workshop on Developing Tourism Statistics and the Tourism Satellite Account (TSA) Project», στο Κεμπού στις Φιλιππίνες. Σκοπός του ήταν η παρουσίαση των IRTS2008 και TSA: RMF 2008 που είχαν προσφάτως εγκριθεί από την UNSC, η παροχή οδηγιών από τον UNWTO στις εθνικές διοικήσεις τουρισμού, τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, σχετικά με την μέτρηση και την ανάλυση της τουριστικής δραστηριότητας, η παρουσίαση πρότασης από τον UNWTO για ένα «Capacity Building Programme on Tourism Statistics (CBP)» στην Ασία, και τα σχετικά με

⁵ Σημειώνεται ότι στην παρούσα διπλωματική εργασία οι αντίστοιχες αναφορές στηρίζονται και επιχειρηματολογούνται βάσει των τελικών εκδόσεων.

την ανάπτυξη ενός «ambitious joint Project» μεταξύ ILO και UNWTO.

- **2008:** Από τις 29 έως τις 31 Οκτωβρίου 2008 διοργανώθηκε από τον UNWTO (Statistics Division), το «Regional Ministry of Tourism, Trade and Sport - Tourist and Commerce Board of the Government of Andalusia (Spain)» και το «Centro de Innovación Turística de Andalusia (CINTA)», στην Μάλαγα (Ισπανία), το «International Conference on Measuring Tourism Economic Contribution at Sub-national Levels» με θέμα «Knowledge as a Value Advantage of Tourism Destinations». Στο επίκεντρο του διεθνούς συνεδρίου βρίσκονταν οι περιφερειακές τουριστικές δραστηριότητες και οι επιπτώσεις τους στην απασχόληση και την οικονομική ανάπτυξη. Σκοπός ήταν να ξεκινήσει η δημιουργία ενός διεθνούς δικτύου ειδικών στον τουρισμό και τις περιφερειακές οικονομίες. Το συνέδριο χρησίμευσε ως προκαταρκτικό του «International Conference on Tourism Statistics» στο Μπαλί της Ινδονησίας τον Μάρτιο του 2009.
- **2008:** Από τις 19 έως τις 21 Νοεμβρίου, διοργανώνεται στο Παρίσι (στα κεντρικά του OECD) από τους Eurostat, OECD, «French Ministry in charge of tourism» και «National Institute for Statistics and Economics Studies (INSEE)», το «9th International Forum on Tourism Statistics». Οι θεματικές ενότητες ήταν οι παρακάτω:
 - ❖ Session 1: “Changes in tourism behavior and demand”
 - ❖ Session 2: “The behavior and performance of enterprises in the tourism sector”
 - ❖ Session 3: “Selected measurement issues related to visitor surveys”
 - ❖ Session 4: “New approaches to data collection from the supply side”
 - ❖ Session 5: “Advanced usage of tourism statistics (στην οποία αναπτύσσονται θέματα ΔΛΤ)”
- **2008:** Στις 2 έως τις 5 Δεκεμβρίου 2008, στην Βιέννη (Αυστρία), διοργανώνεται από τους, UNWTO, Statistics Austria και Bundesministerium für Wirtschaft und Arbeit (Federal Ministry of Economics and Labor of Austria), το «Workshop II» που αφορά το «Capacity Building Programme on Tourism Statistics (CBP on TS) 2008-2009, Europe» (το οποίο το 2009 μετονομάστηκε σε «Statistics Capacity building Programme (SCBP), Europe»). Οι θεματικές ενότητες ήταν οι κάτωθι:

- ❖ Tourism Statistics' Standards
 - ❖ Domestic Tourism
 - ❖ Inbound Tourism & Outbound Tourism
 - ❖ Presentation on research into relationship between BoP and tourism statistics
 - ❖ Presentation on TSA project
 - ❖ Fundamental Principles on Official Statistics etc.
- **2009:** Υπενθυμίζεται, ότι για το IRTS 2008 και το TSA: RMF 2008, στις αρχές του 2009 δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα του UNWTO η επίσημη έκδοσή τους «edited whitecover» και παρουσιάστηκαν στο «5th UNWTO International Conference on Tourism Statistics – Tourism: An Engine for Employment Creation» που διοργανώθηκε στο Μπαλί στην Ινδονησία από 30 Μαρτίου έως τις 2 Απριλίου 2009.
 - **2009:** Τον Φεβρουάριο του 2009 εγκρίνεται από την UNSC ο 2^{ος} Τόμος του Διεθνούς Συστήματος Εθνικών Λογαριασμών του 2008 (System of National Accounts 2008 (SNA2008) Volume 2). Έτσι, η αναθεώρηση του SNA93 έχει πλέον ολοκληρωθεί.
 - **2009:** Διοργανώθηκε από τον UNWTO και το «Ministry of Culture and Tourism-Government of Indonesia» με την συνεργασία των ILO, UNSD, και OECD, από 30 Μαρτίου έως 2 Απριλίου 2009, στο Μπαλί στην Ινδονησία, το «5th UNWTO International Conference on Tourism Statistics – Tourism: An Engine for Employment Creation» (τα προηγούμενα ήταν: Ottawa (1990), Nice (1999), Vancouver (2001) και Iguazú (2005)).

Πρώτον, σκοπός του συνεδρίου ήταν η συζήτηση σχετικά με την μετέπειτα του IRTS 2008 πορεία. Καθώς το IRTS2008 συνιστά αναθεώρηση του RTS93, ύστερα από την έγκριση τόσο του TSA: RMF2000, όσο και του TSA: RMF2008, πλέον περιλαμβάνει μία σειρά βασικών αλλαγών σχετικά με τις τουριστικές στατιστικές, όπως μεταξύ άλλων: α) τη σημασία που έχει δοθεί στις νομισματικές μεταβλητές, β) διευκρινήσεις σχετικά με την μέτρηση των τριών μορφών τουρισμού, γ) την σημασία των δεδομένων από την πλευρά της προσφοράς όσο και τις στατιστικές περί απασχόλησης, δ) τη συσχέτιση μεταξύ ζήτησης και προσφοράς, και ε) τον προσδιορισμό του τουρισμού στο ΙΠ.

Δεύτερος, επίσης σημαντικός, σκοπός του συνεδρίου ήταν η ανάπτυξη θεμάτων σχετικά με την μέτρηση και την ποιότητα της απασχόλησης στις τουριστικές βιομηχανίες (TB). Το συνέδριο θα εστιάσει, για πρώτη φορά σε παγκόσμιο επίπεδο, στην απασχόληση ως μία από τις κύριες προκλήσεις των εθνικών διοικήσεων τουρισμού και των TB. Θα αναδειχθούν έτσι τα πλεονεκτήματα του να υπάρχουν περισσότερα και καλύτερα στατιστικά στοιχεία για την απασχόληση στο πεδίο του τουρισμού, έτσι ώστε να δοθεί περαιτέρω υποστήριξη του τουρισμού από τις εθνικές κυβερνήσεις.

Υπενθυμίζεται, τέλος, ότι, όπως προαναφέρθηκε, στο συγκεκριμένο συνέδριο παρουσιάστηκαν οι «edited whitecover» επίσημες-τελικές εκδόσεις των IRTS 2008 και TSA: RMF 2008.

Κατόπιν του συνεδρίου, στις 3 Απριλίου 2009 ακολούθησε η «10th meeting of the Committee on Statistics and Tourism Satellite Account» του UNWTO.

- **2009:** Από 29 Ιουνίου έως 2 Ιουλίου του 2009, στην Βιέννη (Αυστρία), διοργανώνεται από τους, UNWTO, Statistics Austria και Federal Ministry of Economy, Family and Youth, το «Workshop III + Regional Seminar» που αφορά το «Statistics Capacity-building Programme (SCBP), Europe» (το οποίο το 2008 ονομαζόταν, όπως προαναφέρθηκε, «Capacity Building Programme on Tourism Statistics (CBP on TS) 2008-2009, Europe»).

Η θεματολογία του «Workshop III» (29-30 Ιουνίου 2009) αφορούσε: Domestic Tourism, Outbound Tourism, Inbound Tourism, Supply-Side.

Η δε θεματολογία του «Regional Seminar» (1-2 Ιουλίου 2009) αφορούσε: Tourism Satellite Account, Inbound Tourism, Domestic Tourism, Outbound Tourism, etc.

- **2009:** Από 18 έως 20 Νοεμβρίου, στην Βιέννη (Αυστρία), διοργανώνεται από τους, UNWTO, Statistics Austria και Federal Ministry of Economy, Family and Youth, το «Workshop IV» που αφορά το «Statistics Capacity-building Programme (SCBP), Europe» (το οποίο το 2008 ονομαζόταν, όπως προαναφέρθηκε, «Capacity Building Programme on Tourism Statistics (CBP on TS) 2008-2009, Europe»).

Η θεματολογία του «Workshop IV» αφορούσε: Domestic Tourism, Outbound Tourism, Accommodation, Inbound Tourism, TSA Implementation καθώς και συμπεράσματα και συζήτηση περί μελλοντικών ενεργειών. Χαρακτηριστικό στο

συγκεκριμένο «Workshop IV» είναι ότι παρουσιάστηκαν από την Eurostat τα αποτελέσματα από το «TSA project» που αφορούσε στην πρόοδο των ΚΜ σχετικά με την ανάπτυξη ΔΛΤ και λοιπά ζητήματα. Όπως αναφέρθηκε από τον εκπρόσωπο της Eurostat, τα σχετικά παραδοτέα θα δημοσιεύονταν στην ιστοσελίδα της Eurostat εν καιρό κατόπιν αυτού του Workshop, όπως και έγινε.

- **2009:** Το 2009, οι χώρες-διοικητικές περιφέρειες που έχουν πλέον, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, δείξει το ενδιαφέρον τους για ΔΛΤ ξεπερνούν τις 150, συμπεριλαμβανομένης πια και της Ελλάδος.

1.4 Τα οφέλη από τους Δορυφόρους Λογαριασμούς Τουρισμού-ΔΛΤ

Ο τουρισμός αποτελεί ένα κοινωνικό, πολιτιστικό και οικονομικό φαινόμενο το οποίο σχετίζεται με την μετακίνηση των ατόμων (επισκεπτών) και συγκεκριμένα με την μετακίνησή τους εκτός του συνηθισμένου περιβάλλοντός τους και για συγκεκριμένους λόγους.

Κατά κύριο λόγο, το βασικό κίνητρο αυτής της μετακίνησης, χωρίς να είναι το μοναδικό, αποτελεί η ανάπαυση και η αναψυχή. Από τον τουρισμό όμως δεν μπορεί να εξαιρεθεί καμία δραστηριότητα που διενεργείται από τον κάθε ένα επισκέπτη. Το εύρος τους είναι πολύ μεγαλύτερο από αυτό της κλασσικής αντίληψης για τον τουρίστα, που αφορούσε μόνο αυτούς που ταξίδευαν για ανάπαυση και αναψυχή. Οι επισκέπτες διεξάγουν έναν αριθμό δραστηριοτήτων όχι μόνο κατά τη διάρκεια της μετακίνησής τους και στην περιοχή που επισκέπτονται, αλλά πριν, μετά και εκτός των πλαισίων αυτής της τουριστικής μετακίνησής ακόμα και σε μέρη διαφορετικά από το κύριο της επίσκεψης. Δεν περιορίζονται μόνο σε αυτές που συχνά θεωρούνται ως οι «τυπικές» τουριστικές δραστηριότητες, όπως π.χ. οι επισκέψεις σε παραλίες για καλοκαιρινά μπάνια, οι επισκέψεις σε αξιοθέατα, η συμμετοχή ή η παρακολούθηση αθλημάτων, κ.λπ., αλλά μπορεί να περιλαμβάνουν και ένα άλλο πλήθος δραστηριοτήτων όπως π.χ. υγειονομική περίθαλψη, παρακολούθηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων, αγορά προϊόντων που δεν αφορούν άμεσα την διενέργεια ενός συγκεκριμένου ταξιδιού, κ.λπ.

Οι δραστηριότητες αυτές, οι οποίες χαρακτηρίζονται και αναδεικνύουν τόσο τις ενέργειες αλλά και τις συμπεριφορές των επισκεπτών, σχεδόν στο σύνολό τους περιλαμβάνουν συναλλαγές στην αγορά, χωρίς βέβαια να αποκλείεται και η οριακή

περίπτωση τουριστικού ταξιδιού χωρίς την παρατήρηση καμίας αγοραστικής συναλλαγής⁶. Οι συναλλαγές αυτές μπορεί να είναι είτε παρόμοιες, είτε να διαφέρουν από αυτές που διεξάγουν τα άτομα στην συνηθισμένη καθημερινή τους ζωή, αλλά η συχνότητά τους και ο βαθμός έντασής τους συνήθως διαφέρουν κατά την διενέργεια ενός τουριστικού ταξιδιού. Από οικονομικής λοιπόν σκοπιάς, το αυξανόμενο ενδιαφέρον για συλλογή πληροφοριών σχετικές με τις δραστηριότητες των ατόμων κατά τη διάρκεια των ταξιδιών τους, είτε σε άλλες χώρες, είτε σε άλλες περιοχές της ίδιας χώρας, ισοδυναμεί με την αυξανόμενη επιθυμία για την ανάλυση των οικονομικών επιπτώσεων του τουρισμού στο σύνολο της υπό εξέταση οικονομίας σε σχέση με τα αγαθά και τις υπηρεσίες. Αυτή η προσέγγιση θεώρησης των δραστηριοτήτων των επισκεπτών σημαίνει την προσέγγιση τους ως καταναλωτική δραστηριότητα. Ο τουρισμός, λοιπόν, συνιστά ένα φαινόμενο ζήτησης που αφορά τις δραστηριότητες των επισκεπτών οι οποίες συνεπάγονται την απόκτηση αγαθών και υπηρεσιών.

Προκειμένου όμως να διεξαχθούν οι οικονομικές αναλύσεις για τον τουρισμό, δεν είναι μόνο απαραίτητο να προσδιορισθούν τα αγαθά και οι υπηρεσίες που αποκτώνται από τους επισκέπτες, αλλά και οι πόροι που χρησιμοποιούν στο τουριστικό τους ταξίδι. Με πιο απλά λόγια, την δαπάνη για την κατανάλωση π.χ. μίας υπηρεσίας δεν σημαίνει πάντα ότι την επιβαρύνεται αυτός που την καταναλώνει, δηλαδή ο επισκέπτης. Όπως και στο ΣΕΛ, έτσι και στον τουρισμό γίνεται διαφοροποίηση μεταξύ της τελικής καταναλωτικής δαπάνης και της πραγματικής τελικής κατανάλωσης.

Ωστόσο, οι δραστηριότητες των επισκεπτών επιφέρουν ποικίλες επιπτώσεις στο φυσικό αλλά και τεχνητό περιβάλλον της οικονομίας υποδοχής, οι οποίες έχουν αντίκτυπο τόσο στον εντόπιο πληθυσμό, όσο και στους ίδιους τους επισκέπτες. Η επιπλέον ζήτηση που ενεργοποιείται σε μία οικονομία υποδοχής πρέπει τώρα να καλυφθεί μέσω της αύξησης της προσφοράς.

Συνεπώς, υφίσταται η ανάγκη προσδιορισμού των οικονομικών μονάδων που παρέχουν το κάθε προϊόν που καταναλώνεται από τους τουρίστες. Έτσι, ο τουρισμός από την πλευρά της προσφοράς νοείται ως το σύνολο των παραγωγικών δραστηριοτήτων (παραγωγικών καταστημάτων - βιομηχανιών) που παρέχουν τα απαραίτητα στους επισκέπτες, οτιδήποτε δηλαδή ζητήσουν. Δεδομένου όμως ότι, η αγοραστική συμπεριφορά των επισκεπτών μοιάζει με αυτή των μη επισκεπτών (μη ταξιδιωτών), συμπεραίνεται ότι η οικονομική φύση του τουρισμού ως μιας λειτουργίας

⁶ Π.χ. οδοιπόροι αυθημερόν επισκέπτες.

της τελικής ζήτησης για αγαθά και υπηρεσίες αφορά όλο το φάσμα των κλάδων παραγωγής μίας οικονομίας. Αυτό σημαίνει ζήτηση για μία ευρεία ποικιλία αγαθών και υπηρεσιών από π.χ. μεταφορές, κατάλυμα και επισιτισμό έως αναμνηστικά προϊόντα και αναψυχή, δηλαδή από το σύνολο σχεδόν των κλάδων παραγωγής τελικών καταναλωτικών προϊόντων.

Συνακόλουθα, η αύξηση της παραγωγής συνεπάγεται κάθε είδους μικροοικονομική μεταβολή σε επίπεδο επιχείρησης αλλά και μακροοικονομική στα μεγέθη της συνολικής οικονομίας, όπως π.χ. επενδύσεις, οι οποίες μεταβολές οφείλονται στην ενεργοποίηση του τουρισμού. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι από τις επιχειρήσεις εκείνες που σε μεγάλο βαθμό, συγκριτικά με τις υπόλοιπες, εξυπηρετούν επισκέπτες, όπως π.χ. ξενοδοχεία, μόνο ένα μερίδιο, συνήθως το μεγαλύτερο, των παραγόμενων υπηρεσιών τους καταναλώνεται από αυτούς, γιατί δεν αποκλείεται να παρέχουν τις υπηρεσίες τους και σε μη επισκέπτες.

Οι προσεγγίσεις αυτές του τουρισμού της ζήτησης και της προσφοράς, οι οποίες είναι εξίσου σημαντικές στην μελέτη και ανάλυση των επιπτώσεων του σε μία οικονομία, και παράλληλα με το ζήτημα της δημιουργούμενης από τον τουρισμό απασχόλησης, άμεσης και έμμεσης, καλλιέργησαν το ενδιαφέρον για την μέτρηση της οικονομικής συμβολής του κυρίως στους τόπους επίσκεψης ή υποδοχής και της αλληλεξάρτησής του με κάθε άλλη κοινωνική και οικονομική δραστηριότητα. Λόγω του μεγάλου εύρους των επιπτώσεων του τουρισμού και του μεγάλου αριθμού των φορέων, δημόσιων και ιδιωτικών, που εμπλέκονται με τον τουρισμό, γεννάται η ανάγκη για μία ολιστική προσέγγιση της παρακολούθησής, διοίκησης-διαχείρισης και ανάπτυξης του, η οποία θα υποστηρίζει τις όποιες πολιτικές τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Ως συνέπεια αυτού, ένας αριθμός χωρών καθώς και διεθνών οργανισμών, αναμείχθησαν με την κατάρτιση εννοιών, ορισμών, πλαισίων, βάσεων δεδομένων και τεχνικών ώστε να κατασταθούν δυνατές συνεπείς και ολοκληρωμένες μετρήσεις για τον τουρισμό. Το πρώτο ουσιαστικά βήμα ήταν η αναγνώριση της οξείας έλλειψης πληροφοριών για τον ρόλο του τουρισμού στις εθνικές οικονομίες παγκοσμίως, κι ως εκ τούτου η ανάγκη για πλήρη και αξιόπιστα στοιχεία σχετικά με την σημασία και το μέγεθος αυτής της βιομηχανίας⁷.

Οι κυβερνήσεις, οι επιχειρήσεις, ή ακόμα και ο κάθε μεμονωμένος πολίτης, δεν έχουν στη διάθεσή τους τις ακριβείς αναγκαίες πληροφορίες που απαιτούνται για τον

⁷ Αν και ο χαρακτηρισμός του τουρισμού ως «τομέα» δεν είναι εννοιολογικά σωστός, ο προσδιορισμός του ως «βιομηχανία» είναι ορθολογικός από την πλευρά της προσφοράς. Ο τουρισμός, σαν ξεχωριστός «τομέας», παρουσιάζει ειδικά προβλήματα λόγω του ότι δεν μπορεί εύκολα να προσδιορισθεί σαν ένα συγκεκριμένο σύνολο δραστηριοτήτων, προϊόντων και παραγωγικών μονάδων.

σχεδιασμό των κρατικών πολιτικών και των επιχειρησιακών στρατηγικών. Η κατοχή περισσότερων και αξιόπιστων στατιστικών στοιχείων είναι ουσιαστικής σημασίας για τους φορείς χάραξης πολιτικής όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των αποφάσεών τους. Οι όποιες διαφορετικές τουριστικές αναλύσεις απαιτούν αξιόπιστα στατιστικά στοιχεία τα οποία εξασφαλίζονται μέσα από επαρκή και ικανοποιητικά δεδομένα. Αυτό είναι πολύ σημαντικό για την αξιολόγηση των διαφορετικών πλευρών του τουρισμού και για την υποστήριξη και την βελτίωση των πολιτικών αποφάσεων. Οι τουριστικές στατιστικές είναι επομένως απαραίτητες για τον σχεδιασμό των στρατηγικών marketing, την αξιολόγηση της ορθότητας και της αποτελεσματικότητας των διοικητικών αποφάσεων και για την μέτρηση και αποτίμηση του τουρισμού για μια εθνική οικονομία.

Σήμερα αναγνωρίζεται πλέον το γεγονός ότι από τον τουρισμό δημιουργείται συγκεκριμένη γνώση όσον αφορά τις επιπτώσεις του σε μία εθνική οικονομία σε όρους βασικών οικονομικών μεγεθών, όπως π.χ. η κατανάλωση, η δαπάνη, το εισόδημα, οι επενδύσεις, τα δημόσια έσοδα, η απασχόληση κ.λπ., και συνεπώς ότι το είδος των πληροφοριών που πλέον απαιτούνται έχει αλλάξει σε σχέση με το παρελθόν. Δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα σε νομισματικά δεδομένα, τα οποία είναι αυτά που θα αναδείξουν το μέγεθος της οικονομικής συνεισφοράς του τουρισμού σε μία οικονομία, και όχι μόνο σε απλά περιγραφικές ποσοτικές στατιστικές, δηλαδή μη νομισματικά δεδομένα, όπως π.χ. αριθμό τουριστών, αριθμό διανυκτερεύσεων, πληρότητες, κ.λπ., οι οποίες δεν παρέχουν τις απαραίτητες πληροφορίες για οικονομικές αναλύσεις. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να συλλέγονται, αλλά σε συνδυασμό με τα νομισματικά δεδομένα θα δώσουν ολοκληρωμένες

μετρήσεις και αποτελούν το μέσο για τον έλεγχο και την επαλήθευση της εγκυρότητας και τις αξιοπιστίας των οικονομικών αποτελεσμάτων.

Οι τουριστικές μετρήσεις προκειμένου να είναι αξιόπιστες πρέπει να βασίζονται σε έγκυρες στατιστικές πηγές κατά τις οποίες παρακολουθούνται μέσω ανεξάρτητων διαδικασιών τόσο οι επισκέπτες, όσο και οι παραγωγικές μονάδες των αγαθών και υπηρεσιών που καταναλώνουν οι επισκέπτες. Η παρατήρηση αυτή πρέπει να έχει στατιστικό χαρακτήρα, δηλαδή να ακολουθεί μία συνεχή στατιστική διαδικασία στην οποία να συνδυάζονται συγκεκριμένες μετρήσεις ως σημείο αναφοράς (benchmark) με την χρήση δεικτών έτσι ώστε να ενδυναμώνεται η χρησιμότητα των αποτελεσμάτων. Τα στοιχεία πρέπει να είναι συγκρίσιμα τόσο χρονικά όσο και γεωγραφικά μέσα στα πλαίσια της ίδιας χώρας αλλά και μεταξύ διαφορετικών χωρών, καθώς επίσης και συγκρίσιμα με άλλα πεδία οικονομικών δραστηριοτήτων.

Τέλος, τα δεδομένα πρέπει να είναι συνεπή, να είναι δηλαδή συμβατά με διεθνώς αποδεκτά μακροοικονομικά λογιστικά συστήματα. Έτσι, αυξάνεται και βελτιώνεται η γνώση για την σχέση του τουρισμού με την όλη οικονομική δραστηριότητα μίας δεδομένης χώρας, δημιουργείται επίγνωση μεταξύ των ποικίλων άμεσα και έμμεσα εμπλεκομένων με τον τουρισμό για την ποσοτική σημασία αυτής της «βιομηχανίας», τόσο σε νομισματικούς, όσο και σε φυσικούς-μη νομισματικούς όρους, για τον ρόλο του τουρισμού ως ένας σημαντικός οικονομικός παράγοντας για όλες τις επιχειρήσεις που παράγουν αγαθά και υπηρεσίες που ζητούνται από τους επισκέπτες, και παρέχεται ένα επιπλέον εργαλείο για τον σχεδιασμό πιο αποτελεσματικών πολιτικών σε συγκεκριμένα πεδία ενδιαφέροντος.

Προκειμένου λοιπόν να γίνει εφικτή αυτού του είδους η ανάλυση της σχέσης του τουρισμού με την υπόλοιπη οικονομία, ο πιο ορθολογικός και αξιόπιστος τρόπος είναι οι τουριστικές στατιστικές να ακολουθήσουν και να ενσωματωθούν, με ένα συστηματικό και εννοιολογικά συνεπή τρόπο, σε διεθνώς ανεγνωρισμένα μακροοικονομικά πλαίσια-συστήματα καταγραφής των οικονομικών δραστηριοτήτων και των μεταξύ τους αλληλεπιδράσεων. Τα πλαίσια αυτά είναι πρώτα από όλα, το διεθνές πρότυπο εθνικών λογαριασμών, το SNA93, και συνακόλουθα, το ESA95 και το ΣΕΛ για τα ευρωπαϊκά και τα ελληνικά δεδομένα αντίστοιχα.

Αυτά τα συστήματα αποτελούνται από έννοιες, ορισμούς, ταξινομήσεις, λογιστικούς κανόνες, λογαριασμούς και πίνακες, τα οποία συνιστούν ένα λογικό, συνεπές, περιεκτικό, λεπτομερές και ολοκληρωμένο πλαίσιο για τον υπολογισμό της παραγωγής, της κατανάλωσης, του σχηματισμού κεφαλαίου, του εισοδήματος, των αποθεμάτων και των ροών χρηματικών και μη χρηματικών περιουσιακών στοιχείων και λοιπών σχετικών οικονομικών μεγεθών.

Περιλαμβάνεται επίσης ένα συγκεκριμένο πλαίσιο πινάκων στο οποίο εμφανίζεται η σύνδεση μεταξύ της ζήτησης για αγαθά και υπηρεσίες και της προσφοράς αυτών των αγαθών και υπηρεσιών μέσα στην οικονομία, δηλαδή τους Πίνακες Προσφοράς και Χρήσης, και εν γένει όλο το Πλαίσιο Εισροών Εκροών.

Ωστόσο, αυτό που δίνει έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα στον τουρισμό είναι το γεγονός ότι οι επισκέπτες ως καταναλωτές έχουν αυτή την ιδιότητα, δηλαδή την καταναλωτική, για ένα μόνο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Πραγματοποιούν τουριστικά ταξίδια ή επισκέψεις σε μέρη εκτός του συνηθισμένου περιβάλλοντός τους για λιγότερο από ένα έτος και για λόγο οποιοδήποτε άλλο πλην της σύναψης σχέσης εξαρτημένης εργασίας σε αυτά τα μέρη. Αυτή είναι και η ειδοποιός διαφορά των επισκεπτών από τους υπόλοιπους καταναλωτές, για την χώρα ή περιοχή μελέτης.

Αυτά τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά των επισκεπτών δεν γίνονται σαφή στο κεντρικό πλαίσιο των εθνικών λογαριασμών, σύμφωνα με το οποίο οι μονάδες που πραγματοποιούν συναλλαγές ταξινομούνται με βάση σχετικά σταθερά χαρακτηριστικά τους, ένα εκ των οποίων είναι η οικονομική επικράτεια της μόνιμης εγκατάστασής τους.

Κατά αντιστοιχία, υπάρχει και η παράλληλη προβληματική για ορθολογικότερη εθνικολογιστική αντιμετώπιση πεδίων παραγωγής και διάθεσης αγαθών και υπηρεσιών που εμφανίζουν αδυναμίες υπολογισμού και κυρίως αδυναμίες διαφοροποίησης χρηστών στα πλαίσια του κλασσικού συστήματος των Εθνικών Λογαριασμών.

Διάφορες πλευρές της κατανάλωσης και της παραγωγής των σχετικών με τον τουρισμό δραστηριοτήτων μπορούν να αναλυθούν σε λεπτομερείς ταξινομήσεις των δραστηριοτήτων, των προϊόντων και του σκοπού τους. Εντούτοις, οι συγκεκριμένες τουριστικές συναλλαγές και ο σκοπός τους εμφανίζονται διακριτά μόνο σε μερικές περιπτώσεις.

Για να μπορέσει, λοιπόν, να περιγραφεί και να μετρηθεί ο τουρισμός στο πλαίσιο των ΣΕΛ, είναι απαραίτητο να γίνει μια επιλογή μεταξύ δύο προσεγγίσεων:

- Είτε να υποδιαιρεθούν πολλά στοιχεία των λογαριασμών του κεντρικού πλαισίου για να ληφθούν τα απαραίτητα μεγέθη για τον τουρισμό, με αντάλλαγμα την επιβάρυνση του πλαισίου και το να μην εξισώνονται διάφορα στοιχεία των λογαριασμών
- Είτε να αναπτυχθεί ένα ειδικό πλαίσιο για τον τουρισμό.

Η τελευταία προσέγγιση, η πραγματικά μοναδική εφικτή, επιτρέπει επίσης την προσαρμογή των διάφορων ταξινομήσεων και τον υπολογισμό πρόσθετων συνολικών μεγεθών, όπως οι εθνικές δαπάνες για τον τουρισμό, οι οποίες μπορεί να καλύπτουν την ενδιάμεση καθώς επίσης και τελική κατανάλωση.

Προκειμένου, λοιπόν, να αντιμετωπιστούν τέτοιου είδους καταστάσεις, το SNA93 προτείνει την χρήση Δορυφόρων Λογαριασμών, οι οποίοι προσαρτώνται στο κεντρικό πλαίσιο και μοιράζονται, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, τις ίδιες βασικές έννοιες, ορισμούς, ταξινομήσεις και λογιστικούς κανόνες.

Στα πλαίσια αυτής της προσέγγισης, η ανάπτυξη και κατάρτιση Δορυφόρων Λογαριασμών Τουρισμού αφορά την λεπτομερή ανάλυση της ζήτησης κάθε είδους

αγαθού και υπηρεσίας που μπορεί να σχετίζεται με τον τουρισμό, τον προσδιορισμό της πραγματικής σύνδεσης με την προσφορά αυτών των αγαθών και υπηρεσιών εντός της οικονομίας αναφοράς, ή ακόμα και εκτός, και την περιγραφή του τρόπου με τον οποίο αυτή η προσφορά (εγχωρίως παραγόμενων ή εισαγόμενων προϊόντων) αλληλεπιδρά με άλλες οικονομικές δραστηριότητες, χρησιμοποιώντας ως αναφορά τους πίνακες προσφοράς και χρήσης.

Ο τουρισμός, σαν ξεχωριστός «τομέας», παρουσιάζει ειδικά προβλήματα λόγω του ότι δεν μπορεί εύκολα να προσδιορισθεί σαν ένα συγκεκριμένο σύνολο δραστηριοτήτων, προϊόντων και παραγωγικών μονάδων. Τα εθνικοστατιστικά στοιχεία του τουρισμού είναι κατακερματισμένα, διασκορπισμένα και μη συγκροτημένα ως ένα σύνολο προκαλώντας μία δυσχέρεια ανάλυσης των οικονομικών πτυχών του τουρισμού. Συνεπώς, εξετάζεται στα πλαίσια των ΔΛΤ.

Φυσικά, είναι δυνατό να καθοριστεί πιο στενά ένας βασικός τομέας που αποτελείται από θεσμικές μονάδες που απασχολούνται κυρίως με προφανείς τουριστικές στη φύση δραστηριότητες και να αντιμετωπιστεί άμεσα στο κεντρικό πλαίσιο. Αυτό μπορεί να είναι ιδιαίτερα εφαρμόσιμο και σημαντικό σε μια χώρα όπου οι τουριστικές υπηρεσίες παρέχονται σε μη κατοίκους κυρίως από συγκεκριμένες επιχειρήσεις.

Επίσης, μέσα στα πλαίσια του ΣΕΛ οι εξαρτώμενες δραστηριότητες που δεν αναλύονται και δεν ταξινομούνται σύμφωνα με τη φύση τους, θεωρούνται συνήθως ως μέρος των δραστηριοτήτων των παραγωγικών καταστημάτων που εξυπηρετούν.

Ωστόσο, στη μελέτη-ανάλυση ορισμένων κατηγοριών δραστηριοτήτων και προϊόντων, μπορεί να είναι χρήσιμος ο διαχωρισμός αυτών των δραστηριοτήτων τόσο από την κύρια δραστηριότητα, όσο και από τα αντίστοιχα προϊόντα, πράγμα που αντιμετωπίζεται στα πλαίσια των ΔΛΤ.

Σε μια χώρα, λοιπόν, που ο τουρισμός αποτελεί μια σημαντική συνιστώσα της εθνικής οικονομίας, είναι σημαντική και αναγκαία η σε βάθος ανάλυση του μεγέθους των επιπτώσεών του. Η ανάλυση αυτή, είναι βέβαια διαφορετική από εκείνη που επιτρέπει το κεντρικό πλαίσιο του ΣΕΛ και σχετικά διαφορετική από το ΠΛΕΕ για την διερεύνηση των επιπτώσεων στις μεταβολές της ζήτησης των προϊόντων ενός συγκεκριμένου κλάδου παραγωγής. Μια ανάλυση για την διερεύνηση των επιπτώσεων από την παραγωγή και διάθεση τέτοιων πεδίων έχει ανάγκη να περιλάβει και συμπληρωματικά στοιχεία που δεν είναι δυνατόν να εξαχθούν με βάση τις μέχρι σήμερα γνωστές μεθόδους κλαδικής έρευνας, αλλά εντάσσονται στην έρευνα για την ανάπτυξη και κατάρτιση ΔΛΤ.

Οι ΔΛΤ παρέχουν τα μέσα για τον διαχωρισμό της τουριστικής προσφοράς και της τουριστικής ζήτησης, της μεμονωμένης εξέτασης τους και της συγκριτικής τους αντιπαράθεσης, μέσα στο πλαίσιο του ΣΕΛ. Επομένως, εξετάζεται μια ριζική αλλαγή, με βάση την οποία μεταβάλλονται συνεχώς οι ανάγκες σε πληροφορίες στο μέτρο που τα στοιχεία που πρέπει τώρα να ληφθούν διαφέρουν από τα συνήθως διαθέσιμα που περιορίζονται στα μη νομισματικά δεδομένα.

Αυτό γίνεται κατανοητό μέσω της εξέτασης της ποικιλίας των (αξιόπιστων) πληροφοριών που μπορεί και πρέπει να λαμβάνονται μέσω των ΔΛΤ. Οι πληροφορίες αυτές συλλέγονται σε σταθερά χρονικά διαστήματα τόσο σε εθνικό όσο και σε όποιο άλλο διαφορετικά προσδιοριζόμενο γεωγραφικό επίπεδο, και μέσω αυτών προσδιορίζεται η πραγματική συμβολή του τουρισμού στην οικονομία μίας χώρας γιατί αφορούν ένα πλήθος ζητημάτων και καλύπτουν τα όποια υπάρχουντα «κενά εξειδικευμένης πληροφόρησης». Τέτοια ζητήματα είναι:

- Ο προσδιορισμός των αγαθών και των υπηρεσιών που καταναλώνονται από τους επισκέπτες, του ύψους της κατανάλωσης τους ανα προϊόν, καθώς και του ύψους της σχετικής δαπάνης. Επιπλέον, γίνεται διάκριση των ανωτέρω και κατά ομάδα-στόχο επισκεπτών. Υπολογίζεται έτσι η συνολική τουριστική ζήτηση σε σχέση με την συνολική ζήτηση σε μία οικονομία.
- Ο βαθμός στον οποίο καλύπτεται η τουριστική ζήτηση από την εγχώρια παραγωγή και τις εισαγωγές, και η περιγραφή αυτών μέσω της ενσωμάτωσής τους σε πίνακες που απορρέουν από τους πίνακες προσφοράς και χρήσης, οι οποίοι μπορούν να συνταχθούν σε τρέχουσες ή/και σταθερές τιμές.
- Ο προσδιορισμός των βιομηχανιών, ακόμα και αυτών που δεν συνδέονται άμεσα με τον τουρισμό, και του βαθμού που ωφελούνται από αυτόν. Αναπτύσσονται λεπτομερείς λογαριασμοί παραγωγής των τουριστικών επιχειρήσεων, οι οποίοι περιλαμβάνουν στοιχεία περί απασχόλησης, καθώς και συνδέσεις με άλλες παραγωγικές οικονομικές δραστηριότητες και τον σχηματισμό κεφαλαίου. Έτσι, οι επιχειρήσεις θα είναι σε θέση να καθορίσουν το πώς ο τουρισμός επηρεάζει την απόδοσή τους και συνεπώς να χρησιμοποιήσουν αυτές τις πληροφορίες για τη βελτιστοποίηση των επιχειρησιακών στρατηγικών τους ώστε να βελτιώνουν συνεχώς την ανταγωνιστικότητά τους.
- Ο υπολογισμός μακροοικονομικών μεγεθών που περιγράφουν την οικονομική σημασία του τουρισμού για μία δεδομένη χώρα, όπως π.χ. η άμεση, και

έμμεση, ακαθάριστη προστιθέμενη αξία, το τουριστικό ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, σε συνέπεια με άλλα παρόμοια μεγέθη για την συνολική οικονομία και για άλλες παραγωγικές οικονομικές δραστηριότητες (βιομηχανικούς κλάδους) και περιοχές ενδιαφέροντος, και σε σύγκριση με άλλες χώρες. Με την αξιολόγηση και τη χρησιμοποίηση αυτών των πληροφοριών, οι δημόσιες υπηρεσίες και οι τουριστικές και μη επιχειρήσεις βελτιώνουν την ικανότητά τους στη λήψη αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα της διοίκησης, αφού όλες οι πληροφορίες είναι πλέον ομογενοποιημένες, συγκρίσιμες και προσπελάσιμες.

- Το ποσό των φορολογικών εσόδων που δημιουργούνται ως αποτέλεσμα της τουριστικής δραστηριότητας, το οποίο συνιστά ένα σημαντικό παράγοντα για τις αρχές κάθε επιπέδου τοπικής αυτοδιοίκησης αλλά και για την κυβέρνηση όσον αφορά τον σχεδιασμό των διαφόρων πολιτικών καθώς και την διαμόρφωση των κινήτρων σχετικά με την ώθηση των επενδύσεων στον τουρισμό.
- Το μέγεθος των μη εμπορεύσιμων υπηρεσιών του κράτους, ατομικών και συλλογικών, που καταναλώνονται από τους τουρίστες.
- Η υποστήριξη της προσέλκυσης των επενδύσεων, αφού πλέον θα είναι σαφείς οι απαιτήσεις και οι προϋποθέσεις για την υλοποίησή τους και οι σχετικές επενδυτικές ευκαιρίες θα διαχέονται με ταχύτητα στους πιθανούς επενδυτές.
- Η βελτίωση της γνώσης σχετικά με την δημιουργούμενη απασχόληση από τον τουρισμό καθώς και τα χαρακτηριστικά αυτής, όπου χωρίς αυτά η διεξαγωγή πραγματικά χρήσιμων προγραμμάτων εκπαίδευσης των εργαζομένων στην τουριστική βιομηχανία (π.χ. ξενοδοχεία, γραφεία ταξιδιών, εταιρίες ενοικίασης αυτοκινήτων, κέντρα τουριστικών πληροφοριών, κ.λπ.) μπορεί να αποδειχθούν μια τυχαία άσκηση.
- Η σύνδεση των οικονομικών στοιχείων με τα μη νομισματικά δεδομένα περί τουρισμού, όπως ο αριθμός των τουριστικών ταξιδιών ή των επισκεπτών, η διάρκεια των τουριστικών ταξιδιών και της παραμονής στη χώρα ή περιοχή, ο σκοπός του ταξιδιού, τα μέσα μεταφοράς, κ.α. Οι μη νομισματικές πληροφορίες απαιτούνται για την συγκεκριμενοποίηση των χαρακτηριστικών των οικονομικών μεταβλητών.

- Η συνεχής παρακολούθηση της πορείας του τουριστικού προϊόντος και της σχετικής οικονομικής δραστηριότητας, απαραίτητη για τη διενέργεια «διορθωτικών» κινήσεων ανάλογα με τη φάση του οικονομικού κύκλου.
- Η υποστήριξη της λήψης αποφάσεων και κατάρτισης στρατηγικής τουρισμού, καθώς και η πραγματοποίηση «σεναρίων διαχείρισης κρίσεων».
- Η πρόσβαση στις αγορές και η δημιουργία προφίλ τουριστών-καταναλωτών, κατά ηλικιακές, επαγγελματικές ή άλλες ομάδες, ώστε να προσαρμοστεί το προϊόν στις ανάγκες και επιθυμίες τους και να προβάλλεται κατάλληλα και με «εξατομικευμένη» πρακτική.

Συμπερασματικά, οι ΔΛΤ αποτελούν το απόγειο της όλης προσπάθειας για συνεπείς και αξιόπιστες μετρήσεις της σημασίας του τουρισμού σε μια οικονομία, η οποία προσπάθεια συνιστά το προϊόν της αναγνώρισης των πολυάριθμων και ποικίλων οικονομικών επιπτώσεων του τουρισμού λόγω της ιδιαίτερης φύσης του και του μεγάλου και συνεχώς αυξανόμενου μεγέθους του. Αποτελούν κυρίως μία οικονομική προσέγγιση του τουρισμού χωρίς να αναιρείτε το γεγονός ότι προσφέρουν σημαντικές και πολλές πληροφορίες για την όποια άλλου είδους τουριστική ανάλυση, λαμβάνοντας υπόψη και την χρονική και την γεωγραφική τους διάσταση. Το χαρακτηριστικό όμως στοιχείο αυτού του είδους της προσέγγισης είναι ότι απαιτείτε πλέον μία ταυτόχρονη θεώρηση, μελέτη και ανάλυση των τουριστικών στατιστικών υπό το πρίσμα των οικονομικών αρχών. Αυτό σαφώς αποτελεί και την πρόκληση σε αυτό το νέο πλαίσιο, δηλαδή η ανάπτυξη ενός Συστήματος Τουριστικών Στατιστικών (ΣΤΣ) παράλληλα και αμφίδρομα με τις δομημένες αρχές σύνταξης των ΔΛΤ έτσι ώστε να προάγεται η σύνδεση με το κεντρικό σύστημα των Εθνικών Λογαριασμών, αλλά και με άλλα μακροοικονομικά πλαίσια, όπως το Ισοζύγιο Πληρωμών, καθώς και με τις στατιστικές περί απασχόλησης⁸.

Επ' αυτού, χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της διάρκειας στον ορισμό του τουρισμού. Το ένα έτος δεν συνιστά ένα τυχαίο προσδιορισμό χρονικής διάρκειας. Το ένα έτος είναι αυτό που καθορίζεται και στο ΣΕΛ όσον αφορά την μόνιμη κατοικία (ή εγκατάσταση) με βάση το κέντρο του οικονομικού ενδιαφέροντος. Οι ΔΛΤ στηρίζονται στο ΣΕΛ για την εννοιολογική και μεθοδολογική συγκρότησή τους. Έτσι, η υιοθέτηση

⁸ Για την απασχόληση αναπτύσσονται συγκεκριμένα μοντέλα και πλαίσια λογαριασμών τόσο για το σύνολο της οικονομίας όσο και για τον τουρισμό κατά αντιστοιχία με αυτά.

του ενός έτους έχει την λογική βάση στήριξή της. Σημειώνεται βέβαια, ότι ο προσδιορισμός του ενός έτους γίνεται

στον ορισμό του τουρισμού, το οποίο συνιστά αμιγώς θέμα τουριστικών στατιστικών. Γίνεται έτσι έντονα μέσα από αυτό, ως χαρακτηριστικό παράδειγμα, εμφανής η αμφίδρομη αλληλοσυσχέτιση του ΣΤΣ και του ΔΛΤ, ο οποίος συγκροτείται με βάση το ΣΕΛ.

Αυτό σημαίνει μία πλήρης μεταστροφή του τρόπου με τον οποίο γίνεται αντιληπτός ο τουρισμός. Από μια απλά και μόνο περιγραφική προσέγγιση με ελάχιστες οικονομικές μεταβλητές, σε μια δραστηριότητα με πολλές οικονομικές επιπτώσεις που σχετίζεται έντονα με άλλες οικονομικές δραστηριότητες και χρησιμοποιεί παρομοίου είδους δείκτες (π.χ. προστιθέμενη αξία). Ακολουθώντας τα χαρακτηριστικά του τουρισμού, οι ΔΛΤ, οι οποίοι προτείνονται ως ο ακρογωνιαίος λίθος του ΣΤΣ, συνιστούν το μέσο με το οποίο καθίσταται δυνατή η διασύνδεση μεταξύ τόσο του τουρισμού και των άλλων δραστηριοτήτων σε μία χώρα, όσο και του τουρισμού μεταξύ διαφορετικών χωρών. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι οι ΔΛΤ αποτελούν το πλαίσιο ανάλυσης των οικονομικών επιπτώσεων του τουρισμού μίας χώρας, παρέχοντας τις σχετικές έννοιες, ορισμούς, ταξινομήσεις και κανόνες, το οποίο συνδέεται έντονα με άλλα γνωστά και αναγνωρισμένα πλαίσια ανάλυσης των άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων της χώρας.

Επομένως, οι τουριστικές στατιστικές, από την μια πλευρά, πρέπει να παρέχουν τις βασικές έννοιες και ορισμούς που αφορούν τις διαφορετικές πλευρές του τουρισμού, όπως π.χ. τον ορισμό του ποιοι εκ του συνόλου των ταξιδιωτών αποτελούν επισκέπτες (τουρίστες και αυθημερόν επισκέπτες), τις διαφορετικές μορφές τουρισμού, τους διαφορετικούς κύριους λόγους διενέργειας ενός τουριστικού ταξιδιού, την έννοια της τουριστικής δαπάνης και των διαφορετικών κατηγοριών της σε σχέση με τις διαφορετικές μορφές τουρισμού και τις

διαφορετικές ταξινομήσεις που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην τουριστική ανάλυση.

Από την άλλη, οι τουριστικές στατιστικές, δεδομένου ότι με βάσει αυτές αναπτύσσονται οι ΔΛΤ, πρέπει να παρέχουν την απαραίτητη εννοιολογική συνέπεια με άλλα μακροοικονομικά πλαίσια, όπως προαναφέρθηκε, έτσι ώστε οι ΔΛΤ να αποτελούν το μέσω σύνδεσης των τουριστικών στατιστικών με τους Εθνικούς Λογαριασμούς. Καθώς οι ΔΛΤ απαιτούν την συνέπεια μεταξύ των διαφορετικών πηγών δεδομένων που χρησιμοποιούνται και επιβάλλουν πιο αυστηρές συνθήκες για

αυτές, και ιδιαίτερα την συσχέτιση μεταξύ διαφορετικών δεδομένων, καθίσταται δυνατή η εκτίμηση μίας σειράς συνεπών μεγεθών τα οποία παρουσιάζουν με ακρίβεια την άμεση συνεισφορά του τουρισμού και την σύνδεσή του με την υπόλοιπη οικονομία. Η σχέση αυτή μεταξύ ΣΤΣ, ΔΛΤ και πηγών δεδομένων παρέχει τα θεμέλια για την ανάπτυξη και διατήρηση ενός βελτιωμένου εθνικού ΣΤΣ.

Οι ΔΛΤ δεν αποτελούν μία επιπρόσθετη, εντελώς διαφορετική θεώρηση. Συνιστούν μάλλον ένα πλαίσιο ενοποίησης, όπου όλες οι φυσικές και οι οικονομικές πληροφορίες σχετικά με τις διαφορετικές πλευρές του τουρισμού συγκεντρώνονται και συμβιβάζονται έτσι ώστε μία ομογενοποιημένη αλλά και συγκριτική εικόνα να είναι διαθέσιμη.

1.5 Η προσέγγιση & μεθοδολογία ανάπτυξης των ΔΛΤ

Σημείο έναρξης της προσέγγισης μελέτης και ανάλυσης του τουριστικού φαινομένου από οικονομικής απόψεως συνιστά η ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες από τους επισκέπτες και όχι η προσφορά αυτών των αγαθών και υπηρεσιών από τις μονάδες που τα παράγουν.

Ενώ στο ΣΕΛ η μέτρηση του οικονομικού αποτελέσματος (π.χ. προστιθέμενη αξία) των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας μίας οικονομίας σε μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο, π.χ. ενός έτους, προσεγγίζεται από την πλευρά της προσφοράς, αυτό δεν μπορεί να ισχύσει για τον τουρισμό (για αυτό άλλωστε αναπτύσσονται και ΔΛ, όπως έχει ήδη αναλυθεί). Το πρόβλημα που ανακύπτει αμέσως κατά την μελέτη των οικονομικών επιπτώσεων του τουρισμού είναι ακριβώς ο προσδιορισμός των κλάδων της οικονομίας που επηρεάζονται από αυτή την αύξηση της ζήτησης για αγαθά και υπηρεσίες. Αυτό μπορεί να γίνει άμεσα αντιληπτό από το εξής απλό παράδειγμα :

Έστω ότι σε μία περιοχή μονάδες όπως ξενοδοχεία, εστιατόρια, καφετέριες, κέντρα διασκέδασης κ.λπ. είναι έτοιμα να υποδεχθούν τουρίστες για π.χ. την θερινή σεζόν. Όμως, λόγω του οποιαδήποτε γεγονότος, την συγκεκριμένη περιοχή την συγκεκριμένη χρονιά δεν την επισκέπτεται κανείς τουρίστας. Έτσι, παρόλο που η πλευρά της προσφοράς ήταν έτοιμη να εξυπηρετήσει τους τουρίστες προσφέροντάς τους τα προϊόντα της, αυτά τα προϊόντα δεν διανεμήθηκαν στην τουριστική αγορά γιατί απλώς δεν υπήρξε κανένας τουρίστας. Πιθανόν να καταναλώθηκαν από άλλους, π.χ. ντόπιους (μόνιμους) κατοίκους της περιοχής, αλλά όχι από τουρίστες.

Γίνεται έτσι αντιληπτό ότι, τα ξενοδοχεία, τα εστιατόρια, κ.λπ., παρόλο που έχουν καθιερωθεί παραδοσιακά να χαρακτηρίζονται ως τουριστικές επιχειρήσεις, αυτό δεν σημαίνει ότι από μόνα τους συνεπάγονται την ενεργοποίηση του τουριστικού φαινομένου. Αποτελούν παραγωγικές μονάδες των οποίων όντως μεγάλο μέρος της παραγωγής τους καταναλώνεται από τουρίστες, αρκεί μόνο να υπάρχουν τουρίστες.

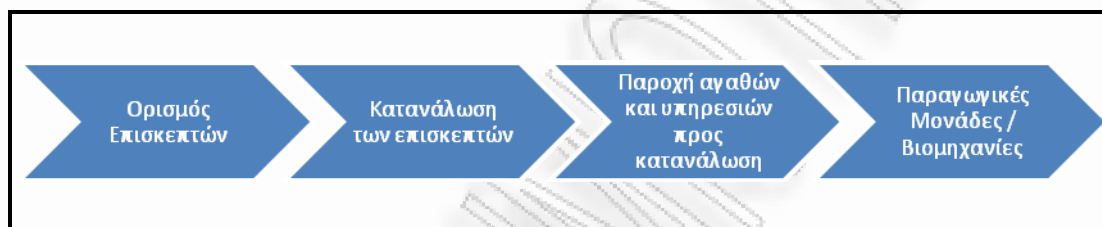
Από την άλλη, οι τουρίστες ως άτομα-καταναλωτές, αποτελούν μονάδες κατανάλωσης-ζήτησης προϊόντων, και όχι φυσικά παραγωγής. Από την στιγμή της λήψης απόφασης από έναν δυνητικό τουρίστα για την διενέργεια ενός τουριστικού ταξιδιού ξεκινά η ζήτηση του για αγαθά και υπηρεσίες, με πρώτο την ίδια την μετακίνησή του. Η πλευρά λοιπόν της προσφοράς, το ποιες δηλαδή παραγωγικές μονάδες και σε τι βαθμό θα επηρεαστούν από την ζήτηση των τουριστών, θα προσδιορισθεί με βάση τα προϊόντα που θα καταναλώσουν οι τουρίστες. Όπως, όμως, είναι φυσικό, κάθε άτομο σε ένα τουριστικό του ταξίδι μπορεί να καταναλώσει μία ευρεία ποικιλία αγαθών και υπηρεσιών, όχι μόνο αυτών που έχουν παραδοσιακά χαρακτηριστεί ως τουριστικές, όπως τα ξενοδοχεία, αλλά και άλλα προϊόντα, όπως π.χ. αναμνηστικά δώρα, υγειονομικές υπηρεσίες, ακόμα και υπηρεσίες αστυνόμευσης, υδροδότησης κ.λπ. Γίνεται, λοιπόν, αντιληπτό ότι δεν είναι δυνατός ο προσδιορισμός του τουρισμού από την πλευρά της προσφοράς, γιατί ακριβώς δεν είναι δυνατόν εκ των προτέρων να είναι γνωστό το τι θα καταναλωθεί από τους τουρίστες. Για τους ανωτέρω, λοιπόν, λόγους αυτή που συνιστά την αιτία ύπαρξης του τουρισμού είναι η τουριστική ζήτηση και όχι η τουριστική προσφορά.

Ένα ακόμα απλό χαρακτηριστικό παράδειγμα αλλά πιο συγκεκριμένο έχει ως εξής: Ένας μη μόνιμος κάτοικος (μη μόνιμης εγκατάστασης) μίας χώρας αναφοράς ταξιδεύει από την χώρα της μόνιμης εγκατάστασής του (κατοικίας τους) σε μία πόλη στην χώρα αναφοράς, για επαγγελματικούς λόγους, και παραγγέλλει σε ένα εστιατόριο ένα τυπικό γεύμα. Καταναλώνει αγαθά και υπηρεσίες στην χώρα αναφοράς και καθώς βρίσκεται έξω από το συνηθισμένο περιβάλλον του, πρέπει να θεωρείται σαν επισκέπτης και συγκεκριμένα εισερχόμενος επισκέπτης στην χώρα αναφοράς και οτιδήποτε καταναλώνει σε αυτή τη χώρα πρέπει να μεταχειρίζεται ως εισερχόμενη τουριστική κατανάλωση για αυτή τη χώρα. Όμως, εάν ένας μόνιμος κάτοικος (μόνιμης εγκατάστασης) της συγκεκριμένης πόλης βρεθεί στο ίδιο εστιατόριο και παραγγείλει το ίδιο τυπικό γεύμα, η κατανάλωσή του δεν αποτελεί μέρος της τουριστικής κατανάλωσης καθώς βρίσκεται εντός του συνηθισμένου περιβάλλοντός του (δεν συνιστά τουρίστα). Παρόλο λοιπόν που και οι δύο καταναλώνουν την ίδια ποσότητα των ίδιων αγαθών και υπηρεσιών από το ίδιο κατάστημα, ο χειρισμός τους είναι διαφορετικός. Η κατανάλωση του επισκέπτη

αποτελεί τουριστική κατανάλωση. Είναι, δηλαδή, ο επισκέπτης εκείνος ο οποίος ενεργοποιεί τον τουρισμό. Δεν είναι, λοιπόν, θέμα της φύσης των αγαθών και των υπηρεσιών που καταναλώνονται αλλά της ειδικής κατάστασης στην οποία βρίσκεται ο καταναλωτής, εάν δηλαδή θεωρείται επισκέπτης ή όχι.

Συνεπώς, κύριο καθοριστικό στοιχείο της μέτρησης των οικονομικών επιπτώσεων του τουρισμού συνιστά η ανάλυση του ως δραστηριότητα της πλευράς της ζήτησης στην οποία οι κύριοι συντελεστές είναι οι επισκέπτες και η δαπάνη-κατανάλωσή τους. Οι επισκέπτες είναι αυτοί οι οποίοι ενεργοποιούν τον τουρισμό, ή αλλιώς, αυτοί στους οποίους οφείλεται ο τουρισμός και όχι οι παραγωγικές δραστηριότητες, οι οποίες θα ονομαστούν ως τουριστικές .

Η προσέγγιση της ανάλυσης μπορεί να απεικονισθεί σχηματικά ως εξής:

Σχήμα 1.1: Προσέγγιση οικονομικής τουριστικής ανάλυσης

Αφού πρώτα προσδιορισθούν με σαφήνεια το ποιοι εκ του συνόλου των ταξιδιωτών αποτελούν επισκέπτες, τότε η ανάλυση προχωρά στην κατανάλωση από αυτούς συγκεκριμένων αγαθών και υπηρεσιών. Ο προσδιορισμός των αγαθών και υπηρεσιών που καταναλώνουν αναδεικνύει και τις παραγωγικές μονάδες που τα παρέχουν στους επισκέπτες. Η κατεύθυνση του βέλους είναι πάντα από τους επισκέπτες προς τις βιομηχανίες και ποτέ δεν έχει την αντίθετη φορά. Η δαπάνη-κατανάλωση των επισκεπτών βρίσκεται στο κέντρο της οικονομικής τουριστικής ανάλυσης και των άμεσων επιπτώσεων του τουρισμού σε μία οικονομία αναφοράς.

Η ανάλυση λοιπόν της τουριστικής ζήτησης είναι το πρωτεύουσας σημασίας. Η κατανάλωση όμως των επισκεπτών, αν και το κυριότερο καθώς αποτελεί την βάση προσδιορισμού όλων των επιπτώσεων του τουρισμού σε μία οικονομία, αποτελεί μόνο μέρος της έννοιας του μεγέθους της ζήτησης και όχι το σύνολο. Κατά ανάλογο λοιπόν τρόπο, θα πρέπει όταν γίνεται λόγος για τουριστική ζήτηση να περιλαμβάνονται και αυτά τα μεγέθη. Έτσι, η συσχέτιση της τουριστικής ζήτησης με αυτά τα μεγέθη σημαίνει τον υπολογισμό του ποσοστού εκείνου από το κάθε μέγεθος το οποίο οφείλεται στην ενεργοποίηση του τουρισμού στην οικονομία αναφοράς.

Εντούτοις, από τα ανωτέρω μεγέθη της ζήτησης, το μέγεθος της ενδιάμεσης κατανάλωσης των παραγωγικών μονάδων, όσον αφορά την τουριστική ανάλυση απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή. Δεν αποτελεί βέβαια μέρος της τελικής ζήτησης αλλά αφορά την αύξηση της ζήτησης των παραγωγικών μονάδων για ενδιάμεσα προϊόντα, έτσι ώστε να είναι ικανές επί του προκειμένου να ικανοποιήσουν την κατά το ποσό αύξησης της ζήτησης για τα αγαθά και τις υπηρεσίες τους λόγω της κατανάλωσης των επισκεπτών. Σε ένα όμως δεύτερο βήμα, η αύξηση της ενδιάμεσης ζήτησης αυτών των επιχειρήσεων για ενδιάμεσες εισροές συνεπάγεται την αύξηση της παραγωγής, κι ως εκ τούτου και της ενδιάμεσης κατανάλωσης, των επιχειρήσεων που θα καλύψουν με τα προϊόντα τους την ζήτηση για ενδιάμεσες εισροές των επιχειρήσεων που εξυπηρετούν άμεσα-απευθείας τους επισκέπτες.

Η διαδικασία αυτή θα συνεχιστεί και σε ένα τρίτο, τέταρτο, κ.ο.κ. βήμα (μέχρι να εξαιφθεί από τι διαρροές. Το πρώτο όμως βήμα, δηλαδή το κατά πόσο αυξάνονται οι ενδιάμεσες εισροές της κάθε παραγωγικής μονάδας που εξυπηρετεί άμεσα-απευθείας τους επισκέπτες για την κάλυψη της ζήτησης τους αποτελεί αντικείμενο των άμεσων επιπτώσεων του τουρισμού σε μία οικονομία αναφοράς και πρέπει να υπολογισθούν. Τα μετέπειτα βήματα, δεν αποτελούν άμεσες αλλά έμμεσες επιπτώσεις. Μία νομισματική μονάδα πραγματοποιεί κύκλους εμφάνισης και επανεμφάνισης μέσα στην οικονομία, και έτσι τα επίπεδα επηρεασμού της οικονομίας λόγω των έμμεσων επιπτώσεων διαχέονται σε μεγάλο φάσμα παραγωγικών μονάδων. Για αυτό, το ζήτημα των έμμεσων επιπτώσεων (όπως και το ζήτημα των «προκαλούμενων» επιπτώσεων), αποτελούν ένα περεταίρω στάδιο έρευνας. Το παρόν πλαίσιο των ΔΛΤ αφορά τις άμεσες επιπτώσεις του τουρισμού σε μία οικονομία αναφοράς.

Παράλληλα, από τα ανωτέρω όμως μεγέθη της τελικής ζήτησης, οι εξαγωγές δεν αποτελούν αντικείμενο μελέτης. Το γεγονός ότι μελετώνται οι επιπτώσεις της ενεργοποίησης του τουρισμού σε μία συγκεκριμένη οικονομία αναφοράς εξηγεί τον λόγο γιατί οι εξαγωγές από τα μεγέθη της τελικής ζήτησης δεν μελετώνται για την συγκεκριμένη οικονομία. Με άλλα λόγια, ο υπολογισμός του ποσοστού της παραγωγής των μονάδων της οικονομίας αναφοράς που εξάγεται σε άλλες οικονομίες και αποσκοπεί στην κάλυψη της τουριστικής κατανάλωσης σε αυτές τις άλλες οικονομίες, δεν οφείλεται στην ενεργοποίηση του τουρισμού στην συγκεκριμένη υπό μελέτη οικονομία αναφοράς αλλά στην ενεργοποίηση του τουρισμού στις άλλες οικονομίες, οπότε και δεν ενδιαφέρει στην συγκεκριμένη ανάλυση των ΔΛΤ της συγκεκριμένης υπό μελέτη οικονομίας αναφοράς, αλλά τους

ΔΛΤ των άλλων οικονομιών ως εισαγωγές, όπως φυσικά αντίστοιχα θα πρέπει να ισχύει για την οικονομία αναφοράς.

Συνεχίζοντας την ανάλυση των μεγεθών της τελικής ζήτησης διακρίνονται τα μεγέθη των δαπανών τελικής κατανάλωσης των νοικοκυριών, των ΜΚΙΕΝ και του δημοσίου. Όμως, η έννοια των δαπανών τελικής κατανάλωσης (ή τελικής καταναλωτικής δαπάνης) συνιστά μία έννοια της τελικής κατανάλωσης. Στην περίπτωση της τελικής κατανάλωσης χρησιμοποιούνται δύο έννοιες: α) οι δαπάνες τελικής κατανάλωσης και β) η πραγματική τελική κατανάλωση. Η τελική καταναλωτική δαπάνη συνιστά μία έννοια που αναφέρεται στις δαπάνες ενός τομέα για καταναλωτικά αγαθά και υπηρεσίες. Αντίθετα, η πραγματική τελική κατανάλωση αφορά τις αποκτήσεις ενός τομέα καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών. (Η διαφορά μεταξύ αυτών των δύο εννοιών έχει να κάνει με τον χειρισμό συγκεκριμένων αγαθών και υπηρεσιών που χρηματοδοτούνται από το δημόσιο και τα ΜΚΙΕΝ (δαπάνες δηλαδή του δημοσίου και των ΜΚΙΕΝ) αλλά παρέχονται στα νοικοκυριά ως κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος). Καθώς λοιπόν στον τουρισμό, για τον προσδιορισμό των επιπτώσεων στην εγχώρια παραγωγή της οικονομίας αναφοράς, αυτό που ενδιαφέρει είναι τα αγαθά και οι υπηρεσίες που αποκτούνται από τους επισκέπτες-καταναλωτές-μεμονωμένα άτομα ως μέλη νοικοκυριού, η κατάλληλη έννοια της τελικής κατανάλωσης είναι αυτή της πραγματικής τελικής κατανάλωσης. Η πραγματική τελική κατανάλωση αποτελείται από τα αγαθά ή υπηρεσίες που αποκτώνται από τις μονάδες μόνιμης εγκατάστασης για την άμεση ικανοποίηση αναγκών, ατομικών ή συλλογικών. Αγαθά και υπηρεσίες για ατομική κατανάλωση αποκτώνται από ένα νοικοκυριό και χρησιμοποιούνται για την ικανοποίηση των αναγκών των μελών του νοικοκυριού. Οι υπηρεσίες για συλλογική

κατανάλωση παρέχονται συγχρόνως σε όλα τα μέλη της κοινωνίας ή όλα τα μέλη ενός συγκεκριμένου τμήματος της κοινωνίας, όπως π.χ. σε όλα τα νοικοκυριά που διαβιούν σε μια περιοχή. Στο ΣΕΛ, όλες οι τελικές καταναλωτικές δαπάνες των νοικοκυριών είναι ατομικές και έχει καθιερωθεί συμβατικά όλα τα αγαθά και υπηρεσίες που παρέχονται από τα ΜΚΙΕΝ να θεωρούνται ως ατομικές δαπάνες.

Επίσης ως ατομικές θεωρούνται και μέρος των δαπανών που γίνονται από το δημόσιο. Το υπόλοιπο των τελικών καταναλωτικών δαπανών του δημοσίου, δηλαδή αυτές που δεν θεωρούνται ως ατομικές, συνιστούν τις συλλογικές καταναλωτικές δαπάνες. Επομένως, η πραγματική τελική κατανάλωση αφορά τα ατομικά καταναλωτικά αγαθά (ατομικές καταναλωτικές δαπάνες) και τις συλλογικές υπηρεσίες (συλλογικές καταναλωτικές δαπάνες). Τα πρώτα είναι αυτά που συνιστούν και τις

αποκτήσεις των ατόμων-επισκεπτών, ενώ οι δεύτερες είναι αυτές που επωφελοούνται μεν οι επισκέπτες, αλλά αφορά παραγωγή υπηρεσιών από το δημόσιο προς όφελος των ατόμων-επισκεπτών της κοινωνίας-οικονομίας (κοινωνικές παροχές-μεταβιβάσεις), και έχει καθιερωθεί συμβατικά στο ΣΕΛ να θεωρείται ότι το ίδιο το δημόσιο είναι αυτό που τις παράγει και τις καταναλώνει.

Συνοψίζοντας, η πραγματική κατανάλωση είναι ατομική, αυτή που αφορά δηλαδή τους επισκέπτες καθώς αποτελούν μεμονωμένα άτομα που ανήκουν σε ένα νοικοκυριό, και δημόσια (συλλογική), δηλαδή οι μη εμπορεύσιμες υπηρεσίες του δημοσίου.

Όπως έχει ειπωθεί, η κατανάλωση των επισκεπτών συνιστά το θεμελιώδες στοιχείο της ενεργοποίησης του τουρισμού σε μία οικονομία υποδοχής και απαιτεί ιδιαίτερη μελέτη. Αποτελεί το σημείο εκκίνησης της όλης προσέγγισης της ανάλυσης των οικονομικών επιπτώσεων του τουρισμού στην οικονομία αναφοράς. Η κατανάλωση των επισκεπτών για αγαθά και υπηρεσίες αφορά όλο το φάσμα των κλάδων παραγωγής μίας οικονομίας, εν ίδει της ελληνικής, ως οικονομίας υποδοχής. Το χαρακτηριστικό αυτό προσδίδει και τον ιδιαίτερο χαρακτήρα στον τουρισμό, δηλαδή ως ιδιαίτερα διαμορφούμενης τελικής καταναλωτικής ζήτησης, για μία ευρεία ποικιλία αγαθών και υπηρεσιών από π.χ. μεταφορές, κατάλυμα και επισιτισμό έως αναμνηστικά προϊόντα και αναψυχή, δηλαδή από το σύνολο σχεδόν των κλάδων παραγωγής τελικών καταναλωτικών προϊόντων. Μέσω του

προσδιορισμού των προϊόντων που καταναλώνονται από τους επισκέπτες, θα προσδιορισθούν και οι βιομηχανίες εκείνες που παράγουν αυτά τα προϊόντα που καταναλώνονται από τους επισκέπτες, και ανάλογα του βαθμού επηρεασμού τους οι βιομηχανίες αυτές θα χαρακτηρισθούν ως τουριστικές ή λοιπές.

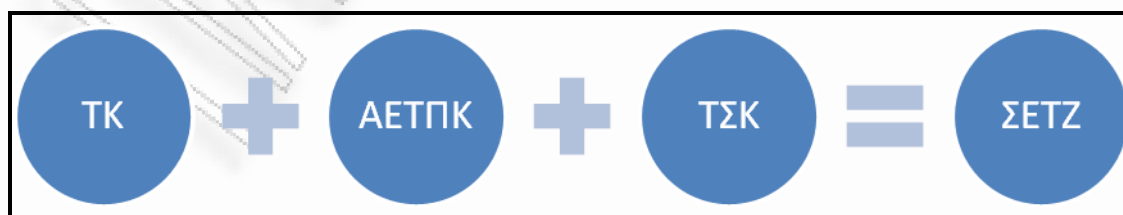
Η ζήτηση-κατανάλωση των επισκεπτών για αγαθά και υπηρεσίες, όμως, καθώς δεν αποτελεί το σύνολο της τουριστικής ζήτησης, διασπάται στα μεγέθη της τουριστικής δαπάνης και της λοιπής τουριστικής κατανάλωσης. Έτσι, η ΤΚ θα είναι αυτή που θα συγκριθεί με την συνολική προσφορά σε μία οικονομία και θα αναδείξει την τουριστική προσφορά με την οποία και θα συγκριθεί για να προκύψουν για τον τουρισμό μεγέθη όπως αυτά της Ακαθάριστη Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) και του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕγχΠ).

Περεταίρω, στις σχετικές για τον τουρισμό οικονομικές μετρήσεις πρέπει να συμπεριλαμβάνεται και ο υπολογισμός των συλλογικών μη εμπορεύσιμων υπηρεσιών, δηλαδή τις σχετικές με τον τουρισμό δαπάνες από τις δημόσιες αρχές για

π.χ. προώθηση και διαφήμιση του τουριστικού προϊόντος της χώρας, τις υπηρεσίες πληροφόρησης των τουριστών, τον σχεδιασμό κ.λπ. τα οποία διαδραματίζουν και οριστικό ρόλο στην ανάπτυξη των τουριστικών δραστηριοτήτων σε μία χώρα και στην προσέλκυση των τουριστών. Το μέρος εκείνο των μη εμπορεύσιμων συλλογικών υπηρεσιών του κράτους που επωφελούνται οι επισκέπτες αντιμετωπίζει ιδιαίτερες δυσκολίες προσδιορισμού διότι ακόμα και οι ίδιοι οι επισκέπτες όταν ερωτώνται μέσα από τις σχετικές έρευνες δεν μπορούν εύκολα να το διακρίνουν. Πάντως, το μέγεθος αυτό αποτελεί την «τουριστική συλλογική κατανάλωση (ΤΣΚ)».

Τέλος, η κάλυψη από τις επιχειρήσεις αυτής της επιπλέον τελικής ζήτησης σημαίνει την αύξηση της παραγωγής τους. Λόγω όμως του ότι οι τουριστικές στατιστικές δείχνουν μία συνεχή αύξηση του αριθμού των τουριστών παγκοσμίως, δηλαδή, με άλλα λόγια, μία συνεχή αύξηση της τελικής καταναλωτικής ζήτησης, αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την αναγκαιότητα για βελτίωση ή αύξηση των κεφαλαιουχικών αγαθών, είτε κτιρίων, είτε λοιπού εξοπλισμού από τις επιχειρήσεις, έτσι ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν σε αυτή την αυξημένη ζήτηση, καθώς και στον ανταγωνισμό. Επομένως, ο τουρισμός έχει σαν αποτέλεσμα την πραγματοποίηση επενδύσεων από τις παραγωγικές μονάδες, δηλαδή τις «ακαθάριστες επενδύσεις (σχηματισμό) τουριστικού πάγιου κεφαλαίου (ΑΕΤΠΚ).

Από όλη, λοιπόν, την ανωτέρω ανάλυση συμπεραίνεται ότι οι άμεσες επιπτώσεις του τουρισμού όσον αφορά την τελική ζήτηση σε μία οικονομία μπορούν να συνοψισθούν στον όρο Τουριστική Ζήτηση, ο οποίος περιλαμβάνει τόσο την τελική κατανάλωση των επισκεπτών (τουριστική κατανάλωση (ΤΚ)), όσο και τις ακαθάριστες επενδύσεις τουριστικού πάγιου κεφαλαίου (ΑΕΤΠΚ), αλλά και την τουριστική συλλογική κατανάλωση (ΤΣΚ). Η τουριστική ζήτηση, ως όρος, καθώς η μελέτη αφορά την εγχώρια οικονομία αναφοράς μπορεί να ονομασθεί και ως εγχώρια τουριστική ζήτηση, και καθώς γίνεται λόγος για συνολικό μακροοικονομικό μέγεθος, μπορεί να ονομασθεί και ως Συνολική Εγχώρια Τουριστική Ζήτηση (ΣΕΤΖ).

Σχήμα 1.2: Γραφική απεικόνιση της Συνολικής Εγχώριας Τουριστικής Κατανάλωσης

Αυτά τα μεγέθη πρέπει να καταγράφονται στους ΔΛΤ και συγκεκριμένα να αναπτύσσονται ξεχωριστοί λογαριασμοί-πίνακες για αυτά.

Περεταίρω, αυτοί όμως που διενεργούν τουριστικά ταξίδια είναι τα μεμονωμένα άτομα (κατ' αντιστοιχία με τα «νοικοκυριά» στο ΣΕΛ) και όχι, όπως είναι λογικό, οι επιχειρήσεις ή το κράτος. Επομένως, στους πίνακες πρέπει να εμφανίζεται διακριτά και ολοκληρωμένα πια είναι εκείνα τα προϊόντα που καταναλώνονται από τους επισκέπτες και σε πιο βαθμό.

Επιπλέον, για να είναι πλήρης η συγκεκριμένη καταγραφή πρέπει να γίνει διάκριση των επισκεπτών ανάλογα με το που ταξιδεύουν, δηλαδή εάν είναι εξερχόμενοι, εισερχόμενοι ή εσωτερικοί επισκέπτες. Σκοπός της διάκρισης αυτής είναι να υπολογισθεί εκείνο το ύψος και η δομή της δαπάνης του κάθε είδους επισκέπτη εντός της οικονομίας αναφοράς, για να είναι μετά δυνατή η σύγκρισή του με την εγχώρια παραγωγή.

Έτσι, θα αναπτυχθούν ξεχωριστοί πίνακες για την δαπάνη της κάθε μορφής επισκέπτη (εισερχόμενου, εξερχόμενου και εσωτερικού). Τέλος, λόγω του ότι η πραγματική τελική κατανάλωση διαφέρει από την τελική καταναλωτική δαπάνη, όπως αναφέρθηκε, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη και αυτού του είδους η διάκριση των συστατικών στοιχείων της κατανάλωσης των επισκεπτών (π.χ. παροχές κοινωνικής πρόνοιας και ασφάλισης, μεταβιβαστικές πληρωμές, κ.λπ.) και φυσικά να αναπτυχθεί ξεχωριστός πίνακας για την συνολική εγχώρια τουριστική κατανάλωση.

Συνοψίζοντας λοιπόν την πλευρά της τουριστικής ζήτησης, πρέπει σε ένα σύστημα δορυφορικής ανάλυσης για τον τουρισμό να αναπτύσσονται πίνακες στους οποίους να καταγράφονται η ΤΚ, οι ΑΕΤΠΚ, και η ΤΣΚ. Όσον αφορά την ΤΚ, από αυτή πρέπει να γίνεται διακριτή η δαπάνη των επισκεπτών καθώς και τα λοιπά στοιχεία την κατανάλωσής τους. Επίσης, σε σχέση με την οικονομία αναφοράς, πρέπει να γίνεται διακριτή καταγραφή της δαπάνης των μόνιμων κατοίκων της οι οποίοι πραγματοποιούν τουριστικά ταξίδια εντός αυτής της οικονομίας (εσωτερικός τουρισμός και εσωτερική τουριστική δαπάνη), η δαπάνη των μόνιμων κατοίκων της εκτός της οικονομίας που πραγματοποιείται σε τουριστικά ταξίδια (εξερχόμενος τουρισμός και εξερχόμενη τουριστική δαπάνη), και τέλος, η δαπάνη των μη μόνιμων κατοίκων της που πραγματοποιείται σε τουριστικά ταξίδια αυτών εντός της οικονομίας αναφοράς (εισερχόμενος τουρισμός και εισερχόμενη τουριστική δαπάνη).

Ως εκ τούτου, πρέπει να αναπτυχθούν πίνακες για την εισερχόμενη, εσωτερική και εξερχόμενη τουριστική δαπάνη, η οποία φυσικά πρέπει να αναλύεται στα προϊόντα

που αφορά (επίσης λαμβάνονται και άλλα στοιχεία υπόψη, όπως θα αναλυθεί στα αντίστοιχα κεφάλαια, όπως π.χ. το εάν ο επισκέπτης συνιστά εκδρομέα - αυθημερόν επισκέπτη ή τουρίστα - διανυκτερεύοντα επισκέπτη, το είδος του τουριστικού ταξιδιού με βάση τον κύριο σκοπό του σε σχέση με την μορφή τουρισμού, κ.λπ.).

Τέλος, για την εγχώρια οικονομία αναφοράς πρέπει να αναπτυχθεί πίνακας στον οποίο θα καταγράφονται τόσο η δαπάνη, όσο και τα λοιπά στοιχεία της κατανάλωσης, ανά προϊόν, εκείνων των επισκεπτών οι οποίοι πραγματοποιούν τουριστικά ταξίδια εντός της οικονομίας αναφοράς, δηλαδή αφορά τόσο τον εισερχόμενο τουρισμό, όσο και τον εσωτερικό. Ο πίνακας αυτός συνιστά τον βασικότερο πίνακα της ανάλυσης της πλευράς της ζήτησης όσον αφορά την ενεργοποίηση του τουριστικού φαινομένου σε μία οικονομία αναφοράς, γιατί είναι αυτός που θα συγκριθεί με την εγχώρια προσφορά σε αυτή την οικονομία.

Για να πραγματοποιηθεί όμως αυτή η σύγκριση, και αφού πλέον έχει ολοκληρωθεί η καταγραφή της πλευράς της τουριστικής κατανάλωσης, πρέπει όπως είναι λογικό να συνταχθούν πίνακες, ένας για την καταγραφή της προσφοράς σε μία οικονομία υπό το πρίσμα της τουριστικής ανάλυσης και ένας για την σύγκριση της τουριστικής κατανάλωσης με την συνολική προσφορά σε μία οικονομία. Με άλλα λόγια, να συνταχθεί ένα πίνακας για την προσφορά, όπου η σύγκριση αυτού με τον πίνακα της τουριστικής κατανάλωσης να αποτελέσουν ένα ξεχωριστό πίνακα.

Όσον αφορά την καταγραφή της προσφοράς σε σχέση με τον τουρισμό, δεν είναι δυνατόν να είναι γνωστό εκ των προτέρων ποια είναι τα προϊόντα που καταναλώνονται από τους επισκέπτες. Έτσι, ο πίνακας αυτός πρέπει να προβλέπει ώστε να καταγράφεται κάθε βιομηχανικός κλάδος της οικονομίας. Από την άλλη, αφού γίνεται λόγος για σχετική δομή με αυτόν του πίνακα προσφοράς του πλαισίου εισροών-εκροών, πρέπει να καταγράφονται και τα προϊόντα που προσφέρονται από τις βιομηχανίες σε μία οικονομία. Η διάρθρωση του πίνακα αυτού θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη και να καταγράφονται συγκεκριμένα εκείνα τα προϊόντα τα οποία αντιπροσωπεύουν το σημαντικότερο ποσοστό της δαπάνης των επισκεπτών, καθώς επίσης και άλλα προϊόντα τα οποία καταναλώνονται από τους επισκέπτες, και τέλος τα λοιπά προϊόντα που κυκλοφορούν σε μία οικονομία. Η διάσπαση-ανάλυση των προϊόντων σε αυτές τις κατηγορίες θα πρέπει να είναι ακριβώς η ίδια με αυτή που καταγράφεται στους πίνακες της τουριστικής δαπάνης και της τουριστικής κατανάλωσης, για να είναι έτσι δυνατή η σύγκριση. Σε αυτό όμως που πρέπει να δοθεί προσοχή στον πίνακα αυτό είναι ότι ενώ μπορεί μέσω συγκεκριμένων

αναλύσεων να προκύψει ένας αριθμός βιομηχανιών που θα ονομαστούν ως τουριστικές βιομηχανίες, η κατανάλωση των επισκεπτών δεν αφορά μόνο αυτές αλλά όλους τους βιομηχανικούς κλάδους μίας οικονομίας, τόσο τις τουριστικές βιομηχανίες, όσο και τις λοιπές.

Μετά την ολοκλήρωση αυτών των δύο βημάτων, ακολουθεί ο βασικότερος και πιο σημαντικός λογαριασμός-πίνακας στον οποίο γίνεται σύνδεση και συγκριτική αντιπαράθεση των λογαριασμών της εγχώριας τουριστικής κατανάλωσης και της εγχώριας προσφοράς σε σχέση με τον τουρισμό, παρόμοια με τους Πίνακες Προσφοράς και Χρήσης του κεντρικού πλαισίου των ΕΛ. Ο συγκεκριμένος πίνακας συνιστά και την «καρδιά» των ΔΛΤ γιατί από αυτόν προκύπτουν μεγέθη που αναδεικνύουν το μέγεθος των επιπτώσεων της ενεργοποίησης του τουρισμού σε μία οικονομία.

Αυτοί οι πίνακες-λογαριασμοί συνιστούν και το πρώτο στάδιο ανάπτυξης ΔΛΤ. Ο μεθοδολογικός σχεδιασμός για την ανάπτυξη ΔΛΤ είναι στην ουσία ένα σετ ορισμών και ταξινομήσεων που ομογενοποιημένα ενσωματώνονται σε πίνακες-λογαριασμούς και οργανώνονται κατά λογικό και συνεπή τρόπο.

Επιτρέπουν την εξέταση του οικονομικού μεγέθους του τουρισμού εις ολόκληρων τόσο από την πλευρά της ζήτησης για καταναλωτικά αγαθά και υπηρεσίες από τους επισκέπτες, όσο και της προσφοράς αυτών στην εγχώρια οικονομία. Οι ανωτέρω πίνακες αποτελούν τον ελάχιστο αριθμό πινάκων που απαιτούνται για να γίνεται λόγος για σύστημα δορυφορικής ανάλυσης, καθώς λογαριασμοί που αφορούν μόνο την κατανάλωση των επισκεπτών ή μόνο την προσφορά των τουριστικών και λοιπών βιομηχανιών δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν ως Δορυφόροι Λογαριασμοί Τουρισμού. Ένας ΔΛΤ πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον παρουσίαση της προσφοράς και της κατανάλωσης με λεπτομέρεια σε όρους αγαθών και υπηρεσιών που καταναλώνονται από τους επισκέπτες καθώς και τις δραστηριότητες μέσω των οποίων παράγονται αυτά. Επίσης, πρέπει να παρουσιάζεται μία ολοκληρωμένη σύγκριση των σχετικών μεγεθών, το οποίο συνιστά και την καρδιά του συστήματος ΔΛΤ.

Συνεχίζοντας, σε ένα δεύτερο στάδιο εξετάζονται επιπλέον οικονομικές πλευρές οι οποίες επηρεάζονται από τον τουρισμό. Από αυτές σημαντικότερη είναι η απασχόληση, για την οποία υπάρχει η ανάγκη πλήρους καταγραφής όλων των σχετικών μεταβλητών έτσι ώστε να παρουσιάζεται το πώς και σε πιο βαθμό ο τουρισμός συνεισφέρει στην απασχόληση τόσο στις τουριστικές επιχειρήσεις, όσο και

σε αυτές που δεν σχετίζονται άμεσα με τον τουρισμό. Το ζήτημα της απασχόλησης λόγω της φύσης του είναι ιδιαίτερος σοβαρό αλλά και πολύπλοκο και για αυτό τον λόγο έχουν αναπτυχθεί παράλληλα και συμπληρωματικά και άλλα μοντέλα αξιολόγησης από τον OECD και τον ILO. Έτσι, και λόγω των ιδιαιτεροτήτων και της δυσκολίας προσδιορισμού του επηρεασμού της απασχόλησης από τον τουρισμό, στους ΔΛΤ καταγράφεται μόνο η απασχόληση στις τουριστικές βιομηχανίες.

Τέλος, όπως έχει ήδη αναφερθεί, παρόλο που οι ΔΛΤ αποτελούν ένα οικονομικό πλαίσιο ανάλυσης του τουρισμού, είναι ιδιαίτερος σημαντικό μέσα σε αυτό το πλαίσιο να καταγράφονται και τα μη νομισματικά δεδομένα. Άλλωστε, στο SNA93 δηλώνεται ρητά ότι οι φυσικοί (μη νομισματικοί) δείκτες αποτελούν ένα σημαντικό συστατικό στοιχείο των δορυφόρων λογαριασμών, άρα δεν πρέπει να θεωρούνται ως μία δευτερεύουσα σημασίας διαδικασία στους ΔΛΤ. Σε συνέπεια με την λογική του πλαισίου των ΔΛΤ, καταρτίζονται πίνακες, εν ίδι λογαριασμών, στους οποίους εμφανίζονται οι μη νομισματικές στατιστικές για τον τουρισμό. Ο αριθμός και η δομή των πινάκων μπορεί να είναι ο οποιοσδήποτε, ανάλογα με τις ανάγκες της συντάσσας χώρας (ή περιοχής). Στους πίνακες όμως αυτούς πρέπει να προάγεται το χαρακτηριστικό της συσχέτισης και της σύγκρισης των μη νομισματικών με τα νομισματικά δεδομένα. Πρέπει να αποτελούν ένα μέσω επαλήθευσης της ακρίβειας των νομισματικών δεδομένων έτσι ώστε τα τελευταία να αποκτούν την αναγκαία αξιοπιστία. Τα χαρακτηριστικά αυτά αποτελούν και το κριτήριο για την σύνταξη αυτών των πινάκων των στατιστικών σε φυσικές ποσότητες.

Τα μεγέθη που περιλαμβάνονται στους ανωτέρω πίνακες αντιστοιχούν ακριβώς στον αντικειμενικό σκοπό των ΔΛΤ, δηλαδή την οικονομική ανάλυση του τουρισμού. Επομένως, στους λογαριασμούς από την μία εμφανίζονται τουριστικές στατιστικές, ενώ από την άλλη περιλαμβάνονται οικονομικά στοιχεία κατ' αντιστοιχία με το ΣΕΛ.

Το πλαίσιο των ΔΛΤ αποκρίνεται στις περισσότερες από τις ερωτήσεις σχετικά με τη σύλληψη του τουρισμού ως μία οικονομική δραστηριότητα. Επιτρέπει την περιγραφή της τουριστικής κατανάλωσης για όλες τις μορφές τουρισμού, παρέχει την αναλυτική περιγραφή αυτής της κατανάλωσης σε προϊόντα, είτε αυτά συνιστούν, είτε όχι, «τουριστικά χαρακτηριστικά προϊόντα» και προσφέρει το απαραίτητο πλαίσιο για την ανάλυση του πως αυτές οι διαφορετικές δραστηριότητες ανταποκρίνονται στην τουριστική ζήτηση για καταναλωτικά αγαθά και υπηρεσίες. Μέσω αυτής της ανάλυσης, καθίσταται δυνατόν να αποδοθεί στον τουρισμό η προστιθέμενη αξία που δημιουργείται από αυτά που προσφέρονται από τους παραγωγούς στους επισκέπτες.

Η ενσωμάτωση των εννοιών, των ορισμών, των ταξινομήσεων και των κανόνων, που καθοδηγούν τη συλλογή των τουριστικών στατιστικών, μέσα στο γενικό πλαίσιο των στατιστικών των Εθνικών Λογαριασμών παρέχει τη συγκρισιμότητα του τουρισμού με άλλες δραστηριότητες και το πλαίσιο περιγραφής και ανάλυσης της τουριστικής προσφοράς και της τουριστικής ζήτησης. Χάριν στην προσέγγιση των Εθνικών Λογαριασμών όσον αφορά την κυκλοφορία των αγαθών και υπηρεσιών σε μία οικονομία και την σχέση τους με τις παραγωγικές δραστηριότητες, γίνεται δυνατή η συσχέτιση της ζήτησης και της προσφοράς και η προσαρμογή ενός δείκτη της πλευράς της προσφοράς (ΑΠΑ) στην πλευρά της ζήτησης.

Η χρήση ενός πλαισίου όπως οι Εθνικοί Λογαριασμοί καθιστά τη διεθνή συγκρισιμότητα ευκολότερη. Καθίσταται επίσης δυνατή η συγκρισιμότητα με άλλες δραστηριότητες.

Εν κατακλείδι, λοιπόν, οι βασικοί στόχοι του πλαισίου των ΔΛΤ είναι:

1. Η συσχέτιση της προσφοράς και της ζήτησης μέσα στο πλαίσιο του ΣΕΛ.
2. Η παρουσίαση της αλληλεπίδρασης των τουριστικών βιομηχανιών με τις άλλες δραστηριότητες.
3. Η καθοδήγηση στην ανάπτυξη του συστήματος τουριστικών στατιστικών.
4. Η διασύνδεση των νομισματικών με τις μη νομισματικές πληροφορίες.
5. Η ενίσχυση της αξιοπιστίας του τουρισμού ως βασικό οικονομικό πεδίο.
6. Η επίτευξη της διεθνούς συγκρισιμότητας των οικονομικών επιπτώσεων του τουρισμού.

Τέλος, πρέπει να τονισθεί το μεγάλο πλεονέκτημα και ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των Πινάκων-λογαριασμών του ΔΛΤ έτσι όπως αυτοί θα αναπτυχθούν στα επόμενα με βάση την ανωτέρω ανάλυση. Οι συγκεκριμένοι Πίνακες είναι συνοπτικοί και περιεκτικοί ενός μεγάλου πλήθους πληροφοριών. Ως πλαίσιο εμφανίζονται τα βασικότερα μεγέθη που απαιτούνται για την αξιολόγηση του τουρισμού μέσα σε μία οικονομία και τις διεθνείς συγκρίσεις. Τα μεγέθη αυτά προκύπτουν από ή αναλύονται-διασπώνται σε επιμέρους μεγέθη τα οποία προσφέρουν μία περισσότερο αναλυτική εικόνα στην εξέταση του τουρισμού.

Βιβλιογραφία 1ου Κεφαλαίου

Eurostat, 1999 , «Η κοινοτική μεθοδολογία για τις Στατιστικές Τουρισμού», Έκδοση 1998.

Ζαχαράτος Α. Γεράσιμος, 2003, "PackageTour". Παραγωγή και διάθεση του τουριστικού ταξιδιού», Εκδόσεις Προπομπός, Β΄ έκδοση, σελ.15.

Σαράντος Κυριακόπουλος, 2008, «Αρχές Τουρισμού και Τουριστική Πολιτική», Πειραιάς, σελ 16, Κεφ. 1.

Leonard J. Lickorish-Carshon L. Jenkins, 1997, "An Introduction to Tourism", Elsevier Ltd, pp 10-11.

Commission of the European Communities, International Monetary Fund, Organization for Economic Cooperation and Development, United Nations and World Bank, 1998, «System of National Accounts 1993», Brussels/Luxembourg, New York, Paris, Washington, D.C.

Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD), 1991, «Manual on Tourism Economic Accounts (TEA)», OCDE/GD(91)82, Paris.

Organization for Economic Cooperation and Development (OECD), November 1999, «Guidelines for a Tourism Satellite Account: the employment module», Paris.

«The Tourism Satellite Account: presentation of accounting tables and of the first estimation of domestic tourism expenditure "Regards sur l'économie du tourisme" No 24 - Fourth Quarter 1979, France».

United Nations Statistical Commission (UNSC), 2004, «Report on the thirty- fifth session (2-5 March 2004)», Economic and Social Council, Official Records 2004, Supplement No.4, E/2004/24, E/CN.3/2004/33, United Nations, New York, Ch. III C 6(c,d), pg. 14.

United Nations (UN), Department of Economic and Social Affairs, Statistics Division, 1998, «Recommendations on Statistics of International Migration Revision 1», Statistical Papers Series M, No. 58, Rev. 1, ST/ESA/STAT/SER.M/58/Rev.1, United Nations publication, Sales No. E.98.XVII.14, ISBN 92-1-161408-2, New York.

United Nations Statistical Commission (UNSC), 1993, Report on the Twenty-seventh Session (22 February - 3 March 1993), Economic and Social Council, Official

Records, Supplement No.6, E/1993/26, E/CN.3/1993/27, United Nations, New York, στο «Summary» και «Chapter X» (par. 149-154).

World Tourism Organization, 1994, “Recommendations on Tourism Statistics (RTS 1993)”, Series M No. 83, (ST/ESA/STAT/SER.M/83), United Nations Publication, Sales No. E.94.XVII.6, ISBN 92-1-161362-0, New York.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΠΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ

2.1 Βασικές Έννοιες και Ορισμοί

Ο τουρισμός συνιστά ένα φαινόμενο που λόγω της ιδιάζουσας φύσης του η στατιστική του παρουσίαση αποτελεί μια ιδιαίτερη πρόκληση. Οι περισσότεροι εκ των τουριστικών δεικτών συνήθιζαν να είναι κατά κύριο λόγο φυσικοί (μη νομισματικοί) και εστίαζαν στην περιγραφή και την μέτρηση των ροών των εισερχόμενων σε μία χώρα επισκεπτών (εισερχόμενος τουρισμός). Αυτού του είδους η πληροφορία, χωρίς ασφαλώς να υποεκτιμάτε η σημασία της, δεν αποτελεί την μοναδική που χαρακτηρίζει το τουριστικό φαινόμενο και πρέπει οι όποιες τουριστικές αναλύσεις να συμπεριλαμβάνουν και άλλα στοιχεία σχετικά με τις ροές των επισκεπτών, όπως θα αναλυθεί στα επόμενα. Διαφορετικά οι μετρήσεις είναι ελλιπείς, ή απλώς δεν ανταποκρίνονται σε όλο το φάσμα των επιπτώσεων του τουρισμού γιατί εξετάζουν μόνο μία συγκεκριμένη μορφή του.

Προκειμένου, λοιπόν, να παρέχονται ακριβείς οικονομικές μετρήσεις για τον τουρισμό μέσα στα πλαίσια μίας οικονομίας, το πρώτο βήμα είναι η διατύπωση ενός ξεκάθਾਰου ορισμού του αντικειμένου το οποίο πρόκειται να μετρηθεί. Έναν ορισμό ο οποίος θα είναι μοναδικός και θα εγγυάται την επίτευξη της διεθνούς συγκρισιμότητας. Επομένως, πρώτο βήμα στην όλη διαδικασία αποτελεί η διατύπωση των βασικών ορισμών, εννοιών, κ.λπ. για τον τουρισμό και το πώς εντάσσονται στο νέο πλαίσιο αναφοράς, δηλαδή το ΣΕΛ. Καθώς λοιπόν πλέον ο τουρισμός προσεγγίζεται μέσω, διεθνώς αναγνωρισμένων, οικονομικών πλαισίων, εκτός από την διατύπωση του ορισμού του υπάρχει η ανάγκη και για βελτίωση του εννοιολογικού υπόβαθρου για τον προσδιορισμό των επισκεπτών και των τουριστικών ταξιδίων αλλά και για τον καθορισμό των διαφορετικών μορφών τουρισμού, έτσι ώστε να είναι δυνατές οι αξιόπιστες και συνεπείς παγκοσμίως μετρήσεις των ροών των επισκεπτών.

Τι είναι, λοιπόν, ο τουρισμός, ιδιαίτερα σε σχέση με το ταξίδι; Δηλαδή, τι είναι αυτό που μετατρέπει την μετακίνηση ενός ατόμου σε μία τουριστική δραστηριότητα, η οποία πρέπει να μετρηθεί στα πλαίσια των ΔΛΤ; Ποιες είναι οι σχετικές κατηγορίες των επισκεπτών που πρέπει να περιγραφούν με βάση το πλαίσιο των ΕΛ; Πώς σχετίζονται με άλλους τρόπους παρακολούθησης της μετακίνησης (π.χ. στατιστικές συνοριακών ελέγχων), ιδιαίτερα σε διεθνές επίπεδο; Ποια είναι τα σχετικά χαρακτηριστικά-κατηγορίες των ταξιδίων στα οποία θα εστιάσει η μελέτη

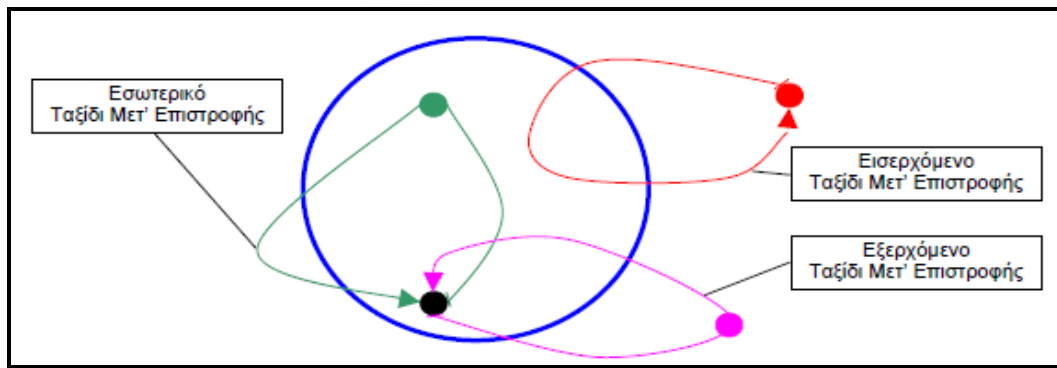
προκειμένου να γίνει κατάλληλη και ορθή μέτρηση των επιπτώσεων του τουρισμού; Έτσι, πρωταρχικός βασικός στόχος αποτελεί η επίγνωση της ιδιομορφίας του τουρισμού σε σχέση με άλλες μελέτες περί μετακίνησης, καθώς και η εισαγωγή συγκεκριμένων εννοιών και ταξινομήσεων οι οποίες πρόκειται να χρησιμοποιηθούν σε ολόκληρο το σύστημα.

Ο όρος «ταξίδι (travel)» αναφέρεται στη δραστηριότητα των «ταξιδιωτών». Ένας «ταξιδιώτης (traveler)» είναι κάποιος που μετακινείται μεταξύ διαφορετικών γεωγραφικών περιοχών για οποιοδήποτε σκοπό και το «ταξίδι» έχει την οποιαδήποτε χρονική διάρκεια. Το ταξίδι εντός των ορίων της χώρας ή περιοχής αναφοράς που διενεργείται από τους κατοίκους της χώρας αυτής καλείται «εσωτερικό ταξίδι (domestic travel)». Το ταξίδι σε μια χώρα από μη κατοίκους αυτής καλείται «εισερχόμενο ταξίδι (inbound travel)», ενώ το ταξίδι έξω από μια χώρα από τους κατοίκους της καλείται «εξερχόμενο ταξίδι (outbound travel)».

Τα άτομα που διενεργούν ένα εσωτερικό, εισερχόμενο ή εξερχόμενο ταξίδι καλούνται «εσωτερικοί (domestic), εισερχόμενοι (inbound) ή εξερχόμενοι (outbound) ταξιδιώτες (travelers)», αντίστοιχα. Το ταξίδι ενός ατόμου από την στιγμή της αναχώρησης από τον τόπο της (συνηθισμένης) μόνιμης κατοικίας του και επιστροφής πάλι σε αυτή καλείται «ταξίδι μετ' επιστροφής (trip)», και συνιστά έτσι ένα κυκλικό ταξίδι.

Ένα «ταξίδι μετ' επιστροφής» μπορεί να αποτελείται από επισκέψεις σε διαφορετικές περιοχές. «Εισερχόμενο ταξίδι μετ' επιστροφής (inbound trip)» ενός ατόμου σε μία χώρα ορίζεται από την στιγμή άφιξης του σε αυτή τη χώρα μέχρι την στιγμή αναχώρησης από αυτή, ενώ ένα «εσωτερικό (domestic) ή εξερχόμενο (outbound) ταξίδι μετ' επιστροφής (trip)» ενός ατόμου ορίζεται από την στιγμή της αναχώρησης από τον τόπο μόνιμης κατοικίας του έως την στιγμή της επιστροφής τους σε αυτόν τον τόπο. Ο «κύριος προορισμός» του εσωτερικού ταξιδιού μετ' επιστροφής βρίσκεται εντός της χώρας μόνιμης κατοικίας του ταξιδιώτη, ενώ σε ένα εξερχόμενο ταξίδι μετ' επιστροφής ο κύριος προορισμός βρίσκεται εκτός της χώρας μόνιμης κατοικίας του.

Στο παρακάτω σχήμα απεικονίζονται οι παραπάνω μορφές ταξιδιού μετ' επιστροφής, και μαζί με την σχετική ανάλυση βοηθά στην πλήρη κατανόηση τους.

Σχήμα 2.1: Μορφές Ταξιδιών Μετ' Επιστροφής

Ο μπλε κύκλος συνιστά τα όρια της χώρας της μόνιμης εγκατάστασης (κατοικίας) του ταξιδιώτη. Εκτός του μπλε κύκλου βρίσκεται ο «υπόλοιπος κόσμος» (όρος από ΣΕΛ). Η μαύρη κουκίδα συνιστά τον τόπο της μόνιμης κατοικίας του ταξιδιώτη (η οποία βρίσκεται εντός των ορίων της χώρας μόνιμης κατοικίας του). Ο τόπος αυτός, στην παρούσα ανάλυση, αποτελεί και τον τόπο αναχώρησης σε ένα εσωτερικό και εξερχόμενο ταξίδι μετ' επιστροφής.

Με την πράσινη γραμμή απεικονίζεται ένα εσωτερικό ταξίδι μετ' επιστροφής. Με την πράσινη κουκίδα απεικονίζεται ο κύριος τόπος προορισμού-επίσκεψης αυτού του ταξιδιού. Παρατηρείται ότι ο τόπος της μόνιμης κατοικίας του ταξιδιώτη και ο κύριος τόπος επίσκεψης βρίσκονται εντός της χώρας μόνιμης κατοικίας του. Παρατηρείται επίσης ότι κατά την διενέργεια ενός εσωτερικού ταξιδιού μετ' επιστροφής δεν αποκλείονται και τυχόν επισκέψεις εκτός της χώρας μόνιμης εγκατάστασης. Το κριτήριο για τον χαρακτηρισμό ενός ταξιδιού είναι, εκτός από τον τόπο μόνιμης κατοικίας-αναχώρησης, και ο κύριος τόπος προορισμού, και δεδομένου ότι αυτός βρίσκεται εντός των ορίων της χώρας μόνιμης κατοικίας του ταξιδιώτη, το ταξίδι χαρακτηρίζεται ως εσωτερικό.

Με την μωβ κουκίδα εμφανίζεται ο κύριος τόπος επίσκεψης ενός εξερχόμενου ταξιδιού μετ' επιστροφής, η οποία βρίσκεται εκτός των ορίων της χώρας μόνιμης εγκατάστασης του ταξιδιώτη. Έτσι, η μωβ γραμμή αναπαριστά ένα εξερχόμενο ταξίδι μετ' επιστροφής. Σε αυτού του είδους τα ταξίδια δεν αποκλείονται επισκέψεις εντός της χώρας μόνιμης εγκατάστασης, αλλά ο κύριος τόπος του ταξιδιού βρίσκεται εκτός της χώρας. Τέλος, με την κόκκινη γραμμή αναπαριστάται ένα εισερχόμενο ταξίδι μετ' επιστροφής στην χώρα αναφοράς. Γίνεται εμφανές ότι ο τόπος μόνιμης κατοικίας του ταξιδιώτη, που απεικονίζεται με την κόκκινη κουκίδα, δεν βρίσκεται εντός της χώρας αναφοράς, δηλαδή η χώρα της μόνιμης κατοικίας του είναι διαφορετική από την

χώρα αναφοράς. Παρατηρείται όμως ότι κατά την μελέτη ενός εισερχόμενου ταξιδιού δεν ενδιαφέρει ο κύριος τόπος επίσκεψης γιατί το συγκεκριμένο ταξίδι θα επιφέρει συνέπειες στην χώρα αναφοράς ανεξαρτήτου του κύριου τόπου επίσκεψης. Οι συνέπειες αυτές μελετώνται τόσο σε συνολικά μεγέθη για το σύνολο της χώρας, αλλά μπορεί η μελέτη να χαρακτηριστεί από το κριτήριο της γεωγραφικής διάστασης και έτσι να γίνουν διακριτές μετρήσεις για διαφορετικούς τόπους εντός της χώρας αναφοράς. Σε ένα εισερχόμενο ταξίδι μετ' επιστροφής σε μία χώρα, ζητήματα όπως ο κύριος τόπος εγκατάστασης, αφορούν την χώρα αποστολής του ταξιδιώτη, η οποία διεξάγει και τις σχετικές αναλύσεις κατ' αντιστοιχία, όπως αναφέρθηκε, για ένα εσωτερικό ή εξερχόμενο ταξίδι.

Ως «επισκέπτης (visitor)» ορίζεται ένας ταξιδιώτης που διενεργεί ένα ταξίδι μετ' επιστροφής με κύριο προορισμό εκτός του συνηθισμένου περιβάλλοντός του, για λιγότερο από ένα έτος, για οποιοδήποτε κύριο σκοπό (επιχειρηματικό-επαγγελματικό, ανάπαυση-αναψυχή ή όποιον άλλον προσωπικό λόγο) πλην της σύναψης σχέσης εξαρτημένης εργασίας με μία μονάδα μόνιμης εγκατάστασης στην χώρα ή περιοχή της επίσκεψης. Αυτού του είδους τα ταξίδια μετ' επιστροφής που διενεργούνται από τους επισκέπτες ορίζονται ως «τουριστικά ταξίδια (tourism trips)». Ο «τουρισμός (tourism)» αναφέρεται στις δραστηριότητες των επισκεπτών.

Ένας εσωτερικός, εισερχόμενος ή εξερχόμενος ταξιδιώτης σε ένα τουριστικό ταξίδι καλείται ως «εσωτερικός (domestic), εισερχόμενος (inbound) ή εξερχόμενος (outbound) επισκέπτης (visitor)», αντίστοιχα.

Επιπλέον, το ταξίδι των εσωτερικών, εισερχόμενων ή εξερχόμενων επισκεπτών καλείται «εσωτερικός (domestic), εισερχόμενος (inbound) ή εξερχόμενος (outbound) τουρισμός (tourism)», αντίστοιχα.

Ο τουρισμός αποτελεί επομένως ένα υποσύνολο του ταξιδιού και οι επισκέπτες συνιστούν ένα υποσύνολο των ταξιδιωτών. Αυτές οι διακρίσεις είναι ιδιαίτερως κρίσιμες και αποφασιστικής σημασίας για τη συλλογή των δεδομένων όσον αφορά τις ροές των ταξιδιωτών και των επισκεπτών και για την αξιοπιστία των τουριστικών στατιστικών.

Τέλος, οι επισκέπτες (εσωτερικοί, εισερχόμενοι ή εξερχόμενοι) διακρίνονται σε «τουρίστες (tourists)» (ή «διανυκτερεύοντες επισκέπτες (overnight visitors)») εάν το τουριστικό ταξίδι τους περιλαμβάνει μια διανυκτέρευση, ή σε «αυθημερόν επισκέπτες (same-day visitors)» (ή «εκδρομείς (excursionists)») εάν δεν περιλαμβάνεται διανυκτέρευση.

Συνοψίζοντας, επισημαίνεται για μία ακόμη φορά ότι ο τουρισμός είναι διαφορετικός από το ταξίδι. Για να λάβει χώρα ο τουρισμός πρέπει σαφώς να υπάρξει μια μετακίνηση, το οποίο αποτελεί και το πρωταρχικό κριτήριο. Ένα άτομο μπορεί να ταξιδέψει χρησιμοποιώντας οποιοδήποτε μέσο μεταφοράς. Μπορεί ακόμα και να ταξιδέψει με τα πόδια, κάτι το οποίο αποτελεί συχνό φαινόμενο στις μέρες μας και εμφανίζεται κυρίως στις λιγότερο εύρωστες κοινωνικές τάξεις αλλά ισχύει και για τις περισσότερο ανεπτυγμένες. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτού αποτελούν οι προσκυνητές, οι οδοιπόροι, κ.λπ. Όμως, το κάθε ταξίδι δεν είναι τουρισμός.

Τρία είναι τα κριτήρια, τα οποία πρέπει να ισχύουν ταυτόχρονα, για να χαρακτηρίσει ένα ταξίδι ως τουρισμός:

- Μετακίνηση-αναχώρηση από το συνηθισμένο περιβάλλον και επιστροφή πάλι σε αυτό.
- Διάρκεια, για την οποία καθορίζεται μόνο το μέγιστο όριο (ένα συνεχές έτος) και όχι το ελάχιστο.
- Σκοπός. Το τουριστικό ταξίδι λαμβάνει χώρα για κάθε άλλο λόγο εκτός της σύναψης σχέσεις (τυπικής ή άτυπης) εξαρτημένης εργασίας με μία μονάδα μόνιμης εγκατάστασης στην χώρα ή περιοχή της επίσκεψης.

Τα ανωτέρω τρία κριτήρια είναι καθοριστικής σημασίας και πρέπει να ισχύουν ταυτόχρονα για τον χαρακτηρισμό ενός ταξιδιού ως τουριστικού. Γίνεται έτσι με ακόμα έναν τρόπο εμφανές ότι από την στιγμή που για το ταξίδι δεν ισχύουν κριτήρια για τον χαρακτηρισμό του ενώ για το τουριστικό ταξίδι υφίστανται κριτήρια επί της έννοιας του ταξιδιού, το τουριστικό ταξίδι αποτελεί υποσύνολο του ταξιδιού. Πρέπει, λοιπόν, πρώτα από όλα, για να ορισθεί ένα ταξίδι ως τουριστικό να υπάρχει αναχώρηση από τον τόπο του συνηθισμένου περιβάλλοντος και επιστροφή πάλι σε αυτόν. Να είναι έτσι ένα κυκλικό ταξίδι, δηλαδή ένα ταξίδι μετ' επιστροφής.

Παρόλο που αυτό αποτελεί ένα σημαντικό κριτήριο, κυρίως για το ζήτημα του συνηθισμένου περιβάλλοντος το οποίο ως έννοια λειτουργεί συμπληρωματικά στην έννοια της μόνιμης εγκατάστασης του νοικοκυριού που ανήκει ο επισκέπτης (όπως αυτή ισχύει στο ΣΕΛ), όλα τα ταξίδια μετ' επιστροφής δεν είναι τουριστικά.

Συμπεραίνεται ότι το τουριστικό ταξίδι συνιστά επιπλέον και υποσύνολο του ταξιδιού μετ' επιστροφής. Ως επιπλέον κριτήρια καθορίζονται τόσο η διάρκεια όσο και ο σκοπός του ταξιδιού μετ' επιστροφής.

Όσον αφορά τη διάρκεια, οριοθετείται μόνο το ανώτατο όριο, δηλαδή το ένα συνεχές έτος. Ακόμα κι αν καλύπτονται τα άλλα δύο κριτήρια αλλά το ταξίδι διαρκούσε π.χ. ένα έτος και μία ημέρα, τότε δεν θα συνιστούσε τουριστικό ταξίδι. Σχετικά με το ελάχιστο όριο διάρκειας αυτό δεν υφίσταται γιατί ακόμα και μία αυθημερόν επίσκεψη, δηλαδή να μην περιλαμβάνει διανυκτέρευση, χαρακτηρίζεται ως τουριστικό ταξίδι, εάν βέβαια πληροί και τα λοιπά κριτήρια. Άρα, το τουριστικό ταξίδι μπορεί να περιέχει ή να μην περιέχει διανυκτέρευση. Επιπλέον, ένα τουριστικό ταξίδι σε ένα κύριο προορισμό μπορεί να περιλαμβάνει έναν αριθμό αυθημερόν επισκέψεων σε διαφορετικά μέρη. Το ζήτημα αυτό των αυθημερόν επισκέψεων παρουσιάζει κάποιες ιδιαιτερότητες, όπως π.χ. το ελάχιστο όριο παραμονής σε έναν τόπο για να θεωρηθεί ως επίσκεψη, τους «in transit» επισκέπτες, κ.α.

Το τρίτο κριτήριο, ο σκοπός του ταξιδιού, αποτελεί ένα από τα κυριότερα κριτήρια χαρακτηρισμού του τουριστικού ταξιδιού. Η ιδιαίτερα μεγάλη σημασία του αναδεικνύεται και από το γεγονός ότι ουσιαστικά αποτελεί το μοναδικό σημείο διαφοροποίησης του προηγούμενου ορισμού του τουρισμού που είχε δοθεί από τον UNWTO. Για να γίνει αυτό εμφανές παρατίθενται συγκριτικά τόσο ο ανωτέρω ορισμός όσο και ο προγενέστερος.

[IRTS 2008]: «Ως επισκέπτης ορίζεται ένας ταξιδιώτης που διενεργεί ένα ταξίδι μετ' επιστροφής με κύριο προορισμό εκτός του συνηθισμένου περιβάλλοντός του, για λιγότερο από ένα έτος, για οποιοδήποτε κύριο σκοπό (επιχειρηματικό-επαγγελματικό, ανάπαυση- αναψυχή ή όποιον άλλο προσωπικό λόγο) πλην της σύναψης σχέσης εξαρτημένης εργασίας με μία μονάδα μόνιμης εγκατάστασης στην χώρα ή περιοχή της επίσκεψης. Αυτού του είδους τα ταξίδια μετ' επιστροφής που διενεργούνται από τους επισκέπτες ορίζονται ως τουριστικά ταξίδια. Ο «τουρισμός» αναφέρεται στις δραστηριότητες των επισκεπτών.»

[RTS93]: «Ο τουρισμός περιλαμβάνει τις δραστηριότητες των ατόμων που ταξιδεύουν και διαμένουν σε μέρη έξω από το συνηθισμένο περιβάλλον τους για όχι περισσότερο από ένα διαδοχικό έτος, για ανάπαυση-αναψυχή, επιχειρηματικές-επαγγελματικές δραστηριότητες και άλλους λόγους μη σχετικούς με την άσκηση μιας δραστηριότητας αμειβόμενης από το μέρος που επισκέπτονται.»

Επομένως, από τους δύο παραπάνω ορισμούς αυτό που διαφοροποιείται σχετικά με τον σκοπό του ταξιδιού είναι το στοιχείο του αποκλεισμού, δηλαδή ο λόγος για τον οποίο ένα ταξίδι μετ' επιστροφής δεν χαρακτηρίζεται ως τουριστικό. Ενώ στον ορισμό των διεθνών συστάσεων για τις τουριστικές στατιστικές του 1993, το κριτήριο ορίζεται ως η άσκηση μίας αμειβόμενης δραστηριότητας στον τόπο επίσκεψης, στις

αντίστοιχες διεθνείς συστάσεις του 2008, το κριτήριο αυτό ορίζεται σαφώς πιο συγκεκριμένα, ως η σύναψη σχέσεις εξαρτημένης εργασίας με μία μονάδα μόνιμης εγκατάστασης στον τόπο της επίσκεψης. Σε αυτό τον ορισμό, η πιο διευρυμένη προσέγγιση του πρώτου ορισμού περιορίζεται και συγκεκριμενοποιείται καθώς απαιτείται πλέον για την τυχαία ή μη άσκηση μίας δραστηριότητας από έναν επισκέπτη στον τόπο της επίσκεψης για την οποία θα αμειφθεί, ανεξαρτήτου του ύψους της αμοιβής, να υφίσταται σχέση εργασίας (τυπική ή άτυπη) μεταξύ αυτού του επισκέπτη και ενός εργοδότη μόνιμου εγκατάστασης στην χώρα επίσκεψης. Τα θέματα αυτά αναλύονται εκτενέστερα στα επόμενα.

Επίσης, στον νέο ορισμό διατυπώνεται ρητά ότι το τουριστικό ταξίδι αποτελεί ένα ταξίδι μετ' επιστροφής, ενώ στον προηγούμενο δεν δηλωνόταν ρητά (ταξιδεύουν) αλλά υπονοούταν και γινόταν κατανοητό από την όλη ανάλυση. Επιπροσθέτως, αξίζει να σημειωθεί ότι και στους δύο ορισμούς, σε σχέση με παλαιότερες διατυπώσεις, τα προηγούμενα όρια, όπου ο τουρισμός περιοριζόταν στην ανάπαυση-αναψυχή και στην επίσκεψη σε συγγενείς και φίλους τώρα επεκτείνονται ώστε να περιλάβουν ένα μεγάλο αριθμό σκοπών.

Σημειώνεται τέλος, ότι ο τουρισμός, όπως γίνεται εμφανές, ορίζεται από την πλευρά της ζήτησης. Ο κάθε, λοιπόν, ταξιδιώτης δεν είναι και επισκέπτης. Στο παρακάτω σχήμα συνοψίζεται και απεικονίζεται η σχέση των ταξιδιωτών με τους επισκέπτες και λοιπούς ταξιδιώτες, καθώς και οι διάκριση των επισκεπτών σε τουρίστες και αυθημερόν επισκέπτες ή εκδρομείς. Γίνεται έτσι ξεκάθαρη η βασική μονάδα (το υποκείμενο) που διενεργεί τουριστικά ταξίδια.

Σχήμα 2.2: Βασική Μονάδα (Υποκείμενο) Που Διενεργεί Τουριστικά Ταξίδια – Διακρίσεις Ταξιδιωτών

Ο τουρισμός ενεργοποιείται τόσο από τους τουρίστες, αυτούς δηλαδή με τουλάχιστον μία διανυκτέρευση κατά την διάρκεια της επίσκεψής τους, όσο και από τους αυθημερόν επισκέπτες. Το άθροισμα αυτών των δύο κατηγοριών συνιστά τους επισκέπτες, οι οποίοι βρίσκονται στο επίκεντρο της τουριστικής ανάλυσης. Τα υπόλοιπα άτομα που ταξιδεύουν ανήκουν στην κατηγορία «λοιποί ταξιδιώτες» και στα επόμενα θα αναφερθεί ποιες ομάδες ατόμων δεν θεωρούνται επισκέπτες και θα επεξηγηθεί το γιατί δεν αποτελούν επισκέπτες, γιατί δηλαδή δεν θεωρείται ότι πληρούν τουλάχιστον ένα από τα ανωτέρω τρία κριτήρια.

Επισημάνεται επίσης ότι οι σχετικές για τον τουρισμό μετρήσεις δεν αφορούν τον αριθμό των μεμονωμένων επισκεπτών αλλά τον αριθμό των τουριστικών τους ταξιδιών γιατί ο ίδιος επισκέπτης μπορεί να πραγματοποιήσει κατά την εξεταζόμενη χρονική περίοδο περισσότερα του ενός τουριστικά ταξίδια στην ίδια περιοχή.

2.2 Εννοιολογικό Υπόβαθρο

Από την διατύπωση του ορισμού του τουρισμού αναφέρθηκαν έννοιες οι οποίες αποτελούν βασικές έννοιες για τις τουριστικές στατιστικές και αποτελούν το εννοιολογικό υπόβαθρο της όλης ανάλυσης και ανάπτυξης ΔΛΤ. Οι έννοιες αυτές αφορούν:

1. Βασική Τουριστική Μονάδα: Τουριστικό ταξίδι - Επισκέπτης.
2. Οικονομία αναφοράς και οικονομική επικράτεια της χώρας αναφοράς.
3. Μόνιμη εγκατάσταση-κατοικία: χώρα κατοικίας, περιοχή συνηθισμένης κατοικίας (εντός της χώρας).
4. Εθνικότητα και Υπηκοότητα.
5. Συνηθισμένο περιβάλλον ενός ατόμου.
6. Τουριστικά ταξίδια και επισκέψεις.
7. Τουρισμός και σύναψη σχέσης εξαρτημένης εργασίας (τυπικής η άτυπης) μεταξύ του ταξιδιώτη και μιας μονάδα μόνιμης εγκατάστασης στην περιοχή επίσκεψης.

2.2.1 Βασική Τουριστική Μονάδα: Τουριστικό Ταξίδι – Επισκέπτης

Στο ΣΕΛ και στο ΙΠ, η βασική μονάδα σε σχέση με την κατανάλωση, ή όποια άλλη οικονομική συμπεριφορά, είναι η θεσμική μονάδα και συγκεκριμένα, όσον αφορά τα μεμονωμένα άτομα, το νοικοκυριό. Στους λογαριασμούς του τουρισμού, η βασική μονάδα παρατήρησης είναι το τουριστικό ταξίδι, το οποίο διενεργείται από ένα μεμονωμένο άτομο.

Τα άτομα των οποίων τα τουριστικά ταξίδια που διενεργούν είναι μέσα στα πλαίσια της έννοιας του τουρισμού καλούνται, επισκέπτες. Οι επισκέπτες διενεργούν τουριστικά ταξίδια έξω από το συνηθισμένο περιβάλλον τους για σκοπό διαφορετικό από την σύναψη σχέσης εξαρτημένης εργασίας (τυπικής ή άτυπης) με μια μονάδα μόνιμης εγκατάστασης στο μέρος όπου επισκέπτονται.

Το κεντρικό, λοιπόν, σημείο ενδιαφέροντος του τουρισμού είναι τα μεμονωμένα άτομα- επισκέπτες και τα τουριστικά τους ταξίδια. Όπως διατυπώθηκε και στον ορισμό, ο τουρισμός αφορά τις δραστηριότητες των επισκεπτών. Ο επισκέπτης αναγνωρίζεται ως η βασική μονάδα που διενεργεί μία τουριστική δραστηριότητα. Αυτή η δραστηριότητα εμφανίζεται κυρίως κατά τη διάρκεια των τουριστικών τους ταξιδιών, αλλά μπορεί επίσης να εμφανιστεί πριν και μετά τα τουριστικά ταξίδια, π.χ. αγορές πριν και μετά από ένα τουριστικό ταξίδι.

Το σημείο στο οποίο εστιάζει ο τουρισμός συνιστά κάτι το ιδιαίτερο και το συγκεκριμένο, καθώς οι γενικές οικονομικές στατιστικές συνήθως επικεντρώνονται στα νοικοκυριά και στις λοιπές θεσμικές μονάδες ή από πλευράς τεχνικοοικονομικής φύσεως ανάλυσης αναγνωρίζονται ως παραγωγικές μονάδες (κυρίως ανάλυση πλαισίου εισροών-εκροών).

Σημαντικό είναι να τονισθεί ότι στη βάση του τουρισμού δεν βρίσκονται οι «τουριστικές υποδομές» ή «οι παραγωγοί τουριστικών υπηρεσιών» αλλά αυτά στα οποία οφείλεται η ύπαρξη του τουρισμού που είναι τα μεμονωμένα άτομα-επισκέπτες. Εάν αυτά τα μεμονωμένα άτομα δεν πραγματοποιήσουν κάποιο τουριστικό ταξίδι, δεν υφίσταται τουρισμός. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα μετά την 11η Σεπτεμβρίου 2001 κυρίως στις ΗΠΑ, όπου όλοι και όλα ήταν έτοιμα για την εμφάνιση τουρισμού, αλλά χωρίς επισκέπτες, δεν υπήρξε τουρισμός.

Αξίζει να σημειωθεί ότι παγκοσμίως, εν ίδει γνωμικού, εις την αγγλική γλώσσα έχει διατυπωθεί η εξής φράση: «It is the tourist who makes tourism to exist», δηλαδή,

σε ακριβής ελληνική μετάφραση: «είναι ο τουρίστας που κάνει τον τουρισμό να υπάρχει».

Σε ένα νοικοκυριό (βασική μονάδα των Εθνικών Λογαριασμών και πολλών ερευνών σχετικών με την δαπάνη), οι τουριστικές στατιστικές εστιάζουν ιδιαίτερα στα μεμονωμένα άτομα τα οποία έχουν πραγματοποιήσει ένα τουριστικό ταξίδι. Έχοντας λοιπόν προσδιορίσει τον επισκέπτη, κάθε ταξίδι που υλοποιεί και εμπίπτει στον ορισμό του τουρισμού θα αποτελεί το σημείο του ενδιαφέροντος.

2.2.2 Οικονομία Αναφοράς και Οικονομική Επικράτεια της Χώρας Αναφοράς

Προκειμένου να καθορισθεί χωρίς ασάφεια η γεωγραφική με την οικονομική συσχέτιση των σχετικών με τον τουρισμό δραστηριοτήτων, είναι πρώτα απαραίτητο να προσδιορισθεί επακριβώς η ορολογία που θα χρησιμοποιείται. Ο όρος «οικονομική επικράτεια» αναφέρεται σε μία γεωγραφική περιοχή και υποδεικνύει τη χώρα για την οποία γίνονται οι μετρήσεις (χώρα αναφοράς). Ο όρος «οικονομία» ή «οικονομία αναφοράς» συνιστά μία οικονομική έννοια η οποία ορίζεται με τον ίδιο τρόπο όπως στο Ισοζύγιο Πληρωμών και στο ΣΕΛ. Αναφέρεται στους οικονομικούς φορείς των οποίων η μόνιμη εγκατάσταση βρίσκεται στην χώρα αναφοράς.

2.2.3 Μόνιμη Εγκατάσταση-Κατοικία

Οι επισκέπτες μπορεί να έχουν την μόνιμη εγκατάστασή τους-κατοικία τους στην οικονομία αναφοράς ή μπορεί και όχι (μόνιμοι κάτοικοι ή μη). Η έννοια της μόνιμης κατοικίας συνιστά τη βάση για την ταξινόμηση των επισκεπτών ανάλογα με τον τόπο της προέλευσής τους και για τον χαρακτηρισμό του προορισμού τους, καθιστώντας έτσι δυνατή την διάκριση των διαφορετικών μορφών τουρισμού.

Ένας κάτοικος της χώρας αναφοράς έχει το κέντρο του οικονομικού του ενδιαφέροντος στην χώρα αυτή. Ένας μη κάτοικος της χώρας αναφοράς έχει το κέντρο του οικονομικού του ενδιαφέροντος σε άλλη χώρα πλην της χώρας αναφοράς. Το κέντρο του οικονομικού ενδιαφέροντος ενός ατόμου είναι το μέρος όπου το νοικοκυριό στο οποίο ανήκει ζει και καταναλώνει κατά κύριο λόγο.

Έτσι, από πλευράς τουριστικής ανάλυσης, η χώρα της μόνιμης κατοικίας ενός νοικοκυριού καθορίζεται με ακριβώς τον ίδιο τρόπο όπως στο πλαίσιο του ΙΠ και του ΣΕΛ. Όλες οι εξαιρέσεις και οι ειδικές περιπτώσεις που αναφέρονται σε αυτά τα πλαίσια ισχύουν και στην περίπτωση των τουριστικών στατιστικών. Κατά συνέπεια, είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν και να συσχετισθούν τα δεδομένα που προέρχονται από αυτές τις διαφορετικές πηγές έτσι ώστε μέσω του κατάλληλου συντονισμού να αποτελέσουν στοιχεία για σχετικά θέματα όπως η μέτρηση των ροών και των δαπανών των διεθνών ταξιδιωτών και των επισκεπτών.

Στα πλαίσια της μελέτης και της μέτρησης του εσωτερικού τουρισμού, δηλαδή του τουρισμού μεταξύ διαφορετικών περιοχών στην ίδια χώρα από τους μόνιμους κατοίκους της, για την κατηγοριοποίηση των κατοίκων της, δηλαδή την ταξινόμησή τους ανάλογα με την περιοχή που κατοικούν μέσα στην χώρα, ο τόπος της συνηθισμένης μόνιμης κατοικίας, έτσι όπως αυτή καταγράφεται στις έρευνες νοικοκυριών, συνιστά την πιο ενδεδειγμένη λύση. Ο καθορισμός του τόπου της συνηθισμένης μόνιμης κατοικίας, και ως εκ τούτου της κύριας κατοικίας ενός νοικοκυριού δεν είναι πάντα απλός, δεδομένου ότι κάποια άτομα μπορεί να διαμένουν για μεγάλες χρονικές περιόδους σε περισσότερα από ένα μέρη (π.χ. συνταξιούχοι) κι έτσι να συνδέονται έντονα με περισσότερες από μία τοπικές οικονομίες.

Ο τόπος της συνηθισμένης μόνιμης κατοικίας ορίζεται από τα UN ως «η γεωγραφική θέση όπου το υπό καταμέτρηση άτομο συνήθως κατοικεί. Αν και τα περισσότερα άτομα δεν θα έχουν καμία δυσκολία στη δήλωση του τόπου της συνηθισμένης κατοικίας τους, μπορεί να προκύψει κάποια σύγχυση για έναν αριθμό ειδικών περιπτώσεων όπου τα άτομα μπορεί να παρουσιαστεί να έχουν περισσότερες από μία συνηθισμένες κατοικίες. ».

2.2.4 Εθνικότητα και Υπηκοότητα

Η έννοια «της χώρας της μόνιμης κατοικίας» ενός ταξιδιώτη είναι διαφορετική από αυτήν της εθνικότητας ή της υπηκοότητάς του. Ο ταξιδιώτης έχει συνήθως την εθνικότητα ή την υπηκοότητα της χώρας η κυβέρνηση της οποίας εκδίδει το διαβατήριό του ή άλλο επίσημο έγγραφο ταυτότητας, ακόμα κι αν έχει την μόνιμη κατοικία του σε μια άλλη χώρα. Ένας ταξιδιώτης μπορεί να έχει περισσότερα από ένα διαβατήρια και έτσι περισσότερες από μια υπηκοότητες. Σε μερικές χώρες, στις

στατιστικές διαδικασίες στα σύνορα ή αλλού, λαμβάνεται υπόψη μόνο η υπηκοότητα του ταξιδιώτη όπως αυτή δηλώνεται από το διαβατήριο που παρουσιάζεται. Εντούτοις, αν και χρησιμοποιείται συχνά στις στατιστικές μετανάστευσης, η έννοια της υπηκοότητας δεν αποτελεί μέρος των απαιτήσεων ή των ορισμών των τουριστικών στατιστικών.

Ενώ η υπηκοότητα υποδεικνύεται στο διαβατήριο του ταξιδιώτη, ή άλλο έγγραφο ταυτότητας, η χώρα της μόνιμης κατοικίας του πρέπει να καθοριστεί μέσω σχετικής ερωτήσεως, π.χ. τις αναφοράς της διεύθυνσης κατοικίας, αν και ακόμα κι αυτό μπορεί να μην είναι ικανοποιητικό, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω για τον προσδιορισμό της χώρας της μόνιμης κατοικίας ενός νοικοκυριού σύμφωνα με το ΙΠ. Πρέπει, λοιπόν, οι ταξιδιώτες (και επισκέπτες) να ταξινομούνται βάσει της χώρας μόνιμης κατοικίας τους.

2.2.5 Συνηθισμένο περιβάλλον ενός ατόμου

Το συνηθισμένο περιβάλλον ενός ατόμου αποτελεί μία θεμελιώδη έννοια στον τουρισμό. Απαιτείται για την διάκριση μεταξύ των επισκεπτών εκ του συνόλου των ταξιδιωτών σε μία χώρα ή περιοχή αναφοράς. Ο ακριβής προσδιορισμός του συνηθισμένου περιβάλλοντος είναι δύσκολος. Σε γενικές γραμμές, ορίζεται ως η γεωγραφική περιοχή (όχι απαραίτητως συνεχόμενη-ενιαία) στην οποία ένα άτομο μετακινείται στην καθημερινή του ζωή και διεξάγει τις συνηθισμένες καθημερινές του δραστηριότητες. Αφορά το λιγότερο ή περισσότερο γενικό φυσικό και γεωγραφικό περιβάλλον μέσα στα οποία ένα άτομο τρώει, κοιμάται, εργάζεται, σπουδάζει, ψωνίζει, κ.λπ., στην ρουτίνα της καθημερινής του ζωής. Η έννοια του συνηθισμένου περιβάλλοντος δεν προέρχεται από το ΣΕΛ ούτε χρησιμοποιείται στο ΙΠ, αλλά συγκροτείται ως κατάλληλη και αναγκαία έννοια για τις τουριστικές στατιστικές. Είναι ένα χαρακτηριστικό που συνδέεται αποκλειστικά με ένα μεμονωμένο άτομο και λειτουργεί συμπληρωματικά τόσο στην έννοια της μόνιμης κατοικίας που χρησιμοποιείται στο ΣΕΛ και στο ΙΠ και η οποία προσδιορίζεται με βάση το επίκεντρο του οικονομικού ενδιαφέροντος, όσο και στην έννοια της συνηθισμένης μόνιμης κατοικίας, όπως αναλύθηκε ανωτέρω, που χρησιμοποιείται στις στατιστικές για τα νοικοκυριά. Οι τελευταίες δύο, όμως, αυτές έννοιες αφορούν τα νοικοκυριά και όχι τα μεμονωμένα άτομα. Για παράδειγμα, δύο άτομα που ανήκουν στο ίδιο νοικοκυριό θα έχουν εξ ορισμού την ίδια χώρα μόνιμης κατοικίας και περιοχή συνηθισμένης μόνιμης

κατοικίας αλλά το συνηθισμένο περιβάλλον τους μπορεί να διαφέρει, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό.

Οι έννοιες, λοιπόν, της μόνιμης κατοικίας και της συνηθισμένης μόνιμης κατοικίας σε μία χώρα χρησιμοποιούνται στις τουριστικές στατιστικές παράλληλα με την έννοια του συνηθισμένου περιβάλλοντος. Το συνηθισμένο όμως περιβάλλον, παράλληλα με τα κριτήρια της διάρκειας και του σκοπού, είναι αυτό που καθορίζει το εάν ένας ταξιδιώτης θα θεωρείται ως επισκέπτης σε μία συγκεκριμένη περιοχή.

Αυτό σημαίνει ότι εξακολουθεί να ισχύει τόσο ο χρονικός περιορισμός του ενός έτους, που άλλωστε αποτελεί και κριτήριο προσδιορισμού του τουρισμού, όσο και το στοιχείο της πρόθεσης, όπως αναλύεται και παρακάτω. Επομένως, στην έννοια του συνηθισμένου περιβάλλοντος περιλαμβάνονται οι ανωτέρω έννοιες, και έτσι έρχεται να προσθέσει γεωγραφικές περιοχές οι οποίες, εάν αποτελούν τόπο προορισμού μίας μετακίνησης, τότε η μετακίνηση αυτή δεν πρέπει να θεωρείται τουριστική, γιατί ακριβώς δεν έχει πραγματοποιηθεί αλλαγή του συνηθισμένου περιβάλλοντος του ατόμου. Θεωρούνται και αυτές ως το συνηθισμένο περιβάλλον του και ως εκ τούτου δεν υφίσταται αναχώρηση από αυτό.

Σκοπός της έννοιας του συνηθισμένου περιβάλλοντος είναι να αποκλειστούν από τους επισκέπτες εκείνοι οι ταξιδιώτες που μετακινούνται συχνά (commute) μεταξύ του τόπου της συνηθισμένης μόνιμης κατοικίας τους και του τόπου εργασίας ή σπουδών τους, ή περιοχών που επισκέπτονται συχνά στην καθημερινή τους ζωή, παραδείγματος χάριν οικίες φίλων ή συγγενών, εμπορικά κέντρα, θρησκευτικές περιοχές ή ναούς, κέντρα υγειονομικής περίθαλψης, ή οτιδήποτε άλλο που βρίσκεται σε μια μακρινή απόσταση ή σε μια διαφορετική διοικητική περιοχή αλλά οι επισκέψεις σε αυτές είναι συχνές και τακτικές.

Επομένως, στο συνηθισμένο περιβάλλον ενός ατόμου περιλαμβάνεται ο τόπος της (συνηθισμένης) μόνιμης κατοικίας του νοικοκυριού στο οποίο ανήκει, ο τόπος εργασίας του ή ο τόπος των σπουδών του³⁸, και ο οποιοσδήποτε άλλος τόπος που επισκέπτεται τακτικά και συχνά, ακόμα και όταν βρίσκεται μακριά από τον τόπο της συνηθισμένης κατοικίας του ή σε μια άλλη τοποθεσία. Εντούτοις, όταν η μετακίνηση αυτή πραγματοποιείται σε δευτερεύουσα ιδιόκτητη ή μη κατοικία για λόγους διακοπών (οι οποίες θα ονομάζονται, για λόγους ευκολίας της ανάλυσης και αναφοράς σε αυτές, «κατοικίες διακοπών», π.χ. εξοχικές κατοικίες), τότε ο χειρισμός είναι σαφώς διαφορετικός.

2.2.6 Τουριστικά Ταξίδια και Επισκέψεις – Κύριος Προορισμός

Εξ ορισμού, τα ταξίδια που διενεργούνται από τους επισκέπτες συνιστούν τουριστικά ταξίδια. Ένα εσωτερικό ή εξερχόμενο τουριστικό ταξίδι αναφέρεται στο ταξίδι ενός επισκέπτη από την στιγμή της αναχώρησης του από τη συνηθισμένη μόνιμη κατοικία του έως την στιγμή επιστροφής του σε αυτή, επομένως συνιστά ένα ταξίδι μετ' επιστροφής. Ένα εισερχόμενο τουριστικό ταξίδι αναφέρεται στο ταξίδι ενός επισκέπτη από την στιγμή της άφιξης του σε μια χώρα έως την στιγμή της αναχώρησής του από αυτή.

Υπάρχει δηλαδή, άμεση σχέση των εννοιών του τουριστικού ταξιδιού και του επισκέπτη όσον αφορά της μορφές τους, κάτι που δεν ισχύει για την έννοια του τουρισμού όπου συμπίπτει με την έννοια των τουριστικών δαπανών.

Ένα τουριστικό ταξίδι χαρακτηρίζεται από τον «κύριο προορισμό» του, μεταξύ άλλων χαρακτηριστικών (π.χ. κύριο σκοπό). Τρία είναι τα κριτήρια για τον καθορισμό του κύριου προορισμού ενός τουριστικού ταξιδιού, τα οποία κατατάσσονται κατά ιεραρχική σειρά βαρύτητας.

α) Ο κύριος προορισμός ενός τουριστικού ταξιδιού ορίζεται ως εκείνος ο τόπος επίσκεψης που είναι το επίκεντρο κατά τη λήψη απόφασης του ατόμου-επισκέπτη για την διενέργεια ενός τουριστικού ταξιδιού.

β) Εντούτοις, εάν με βάση αυτό το κριτήριο δεν δύναται να προσδιορισθεί από τον επισκέπτη ένας και μοναδικός τόπος τότε ο κύριος προορισμός ορίζεται με βάση τον χρόνο, δηλαδή ως ο τόπος στον οποίο διανύθηκε το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου κατά τη διάρκεια του τουριστικού ταξιδιού.

γ) Εάν και πάλι δεν μπορεί να προσδιορισθεί ένας συγκεκριμένος τόπος με βάση το κριτήριο του χρόνου, τότε ο κύριος προορισμός ορίζεται ως ο τόπος που βρίσκεται στην μακρινότερη απόσταση από την συνηθισμένη μόνιμη κατοικία του ατόμου-επισκέπτη που διενεργεί το τουριστικό ταξίδι.

Στο εσωτερικό τουριστικό ταξίδι ο κύριος προορισμός βρίσκεται μέσα στη χώρα της μόνιμης κατοικίας του επισκέπτη. Σε ένα εισερχόμενο ή εξερχόμενο τουριστικό ταξίδι ο κύριος προορισμός βρίσκεται εκτός της χώρας μόνιμης κατοικίας του επισκέπτη. Ένα εξερχόμενο τουριστικό ταξίδι μπορεί να περιλαμβάνει επισκέψεις σε περιοχές εντός της χώρας μόνιμης κατοικίας του επισκέπτη. Αντίστοιχα, ένα εσωτερικό ταξίδι μπορεί να περιλαμβάνει επισκέψεις έξω από τη χώρα της μόνιμης κατοικίας του

επισκέπτη (ενώ σχετικά με την έννοια του τουρισμού, όπως θα αναλυθεί και παρακάτω, εκτός των συνόρων της οικονομίας αναφοράς αποτελεί εξερχόμενο τουρισμό, είτε το τουριστικό ταξίδι είναι εξερχόμενο, είτε εσωτερικό, και εντός των συνόρων της οικονομίας αναφοράς αποτελεί εσωτερικό τουρισμό, είτε το τουριστικό ταξίδι είναι εξερχόμενο, είτε εσωτερικό). Από την άλλη μεριά, ένα εισερχόμενο τουριστικό ταξίδι, περιλαμβάνει μόνο επισκέψεις μέσα στη χώρα αναφοράς (όπου εδώ αποτελεί εισερχόμενο τουρισμό και μόνο).

Ο όρος τουριστική επίσκεψη αναφέρεται στην παραμονή σε ένα τόπο επίσκεψης κατά τη διάρκεια ενός τουριστικού ταξιδιού. Η παραμονή αυτή δεν απαιτείται να περιλαμβάνει διανυκτέρευση για να θεωρηθεί ως τουριστική επίσκεψη. Εντούτοις, η έννοια της παραμονής υπονοεί ότι υπάρχει μια στάση. Η είσοδος σε μία γεωγραφική περιοχή χωρίς την στάση σε αυτή δεν ορίζεται ως επίσκεψη. Φυσικά, ένας επισκέπτης σε ένα τουριστικό του ταξίδι με ένα συγκεκριμένο κύριο προορισμό μπορεί να πραγματοποιήσει διάφορες επισκέψεις σε διάφορα μέρη. Αυτό όμως που πρέπει να προσδιορισθεί με σαφήνεια (και σε διεθνές επίπεδο) είναι η ελάχιστη χρονική διάρκεια των στάσεων έτσι ώστε να κριθούν ως τουριστικές επισκέψεις. Παράλληλα με την χρονική διάρκεια ίσως να παίζει ρόλο και ο λόγος της στάσης.

Αυτό όμως που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής και επισήμανσης είναι το γεγονός ότι η παρατήρηση των τουριστικών ταξιδιών και τουριστικών επισκέψεων δεν είναι το ίδιο με την παρατήρηση των επισκεπτών δεδομένου ότι ένα άτομο μπορεί να διενεργήσει περισσότερα από ένα ταξίδια ή επισκέψεις κατά τη διάρκεια της περιόδου παρατήρησης. Στις στατιστικές για τις τρεις μορφές τουρισμού, ο όρος επισκέπτης χρησιμοποιείται συχνά αντί των όρων τουριστική επίσκεψη ή τουριστικό ταξίδι. Για τον λόγο αυτό, η παραπάνω έννοιες πρέπει να καθορίζονται σαφέστατα και να διαφοροποιούνται στις στατιστικές διαδικασίες και την παρουσίαση των πληροφοριών.

2.2.7 Τουρισμός και σύναψη σχέσης εξαρτημένης εργασίας (Τυπικής ή Άτυπης) μεταξύ του ταξιδιώτη και μιας μονάδας μόνιμης εγκατάστασης στην περιοχή επίσκεψης

Το τρίτο κριτήριο προσδιορισμού του τουρισμού, δηλαδή μίας δραστηριότητας ως τουριστικής, είναι αυτό του σκοπού, όπως αναλύθηκε ανωτέρω. Έτσι, οποιοδήποτε ταξίδι μετ' επιστροφής από έναν ταξιδιώτη κατά το οποίο ο κύριος σκοπός συνιστά την σύναψη σχέσης (τυπικής ή άτυπης) εξαρτημένης εργασίας με μία μονάδα

μόνιμης εγκατάστασης στον τόπο της επίσκεψης, δηλαδή λαμβάνεται αμοιβή (είτε σε χρήμα, είτε σε είδος, είτε και τα δύο) για την εισροή εργασίας που παρέχεται από τον ταξιδιώτη, δεν θεωρείται τουριστικό ταξίδι, ακόμα και αν πληρούνται τα δύο πρώτα κριτήρια, δηλαδή το ταξίδι λαμβάνει χώρα εκτός του συνηθισμένου περιβάλλοντος του ατόμου που ταξιδεύει και η διάρκειά του είναι μικρότερη του έτους. Εντούτοις, εάν παρατηρηθεί λήψη αποζημίωσης για μία εργασία η οποία όμως είναι συμπτωματική στο συγκεκριμένο ταξίδι π.χ. αχθοφόρος, τότε ο ταξιδιώτης εξακολουθεί να θεωρείται ως επισκέπτης και το ταξίδι συνιστά τουριστικό ταξίδι.

Όπως προαναφέρθηκε, το κριτήριο του σκοπού συνιστά την ουσιαστική διαφοροποίηση μεταξύ του νέου και του παλαιότερου ορισμού του τουρισμού. Ενώ στον παλαιότερο ορισμό γινόταν λόγος για την καταβολή αποζημίωσης, στο νέο ορισμό αναγνωρίσθηκε η ανάγκη σαφέστερου προσδιορισμού αυτού του κριτηρίου.

Η πρακτική έδειξε ότι τυγχάνουν συχνά περιπτώσεις επισκεπτών όπου παρατηρείται τυχαία ως προς τον κύριο λόγο του ταξιδιού παροχή εργασίας και καταβολή αποζημίωσης στον επισκέπτη από μία μονάδα μόνιμης εγκατάστασης στον τόπο της επίσκεψης. Πολλές φορές, ακόμη και στην Ελλάδα, αλλοδαποί τουρίστες παρέχουν κάποιου είδους εργασία όπως π.χ. προσέλκυση ομοεθνών τους σε κέντρα διασκέδασης, σερβιτόροι σε μπαρ, αχθοφόροι, προκειμένου να αποζημιωθούν για να καλύψουν ένα μέρος των εξόδων τους. Έτσι, το ζήτημα της αποζημίωσης στον τόπο της επίσκεψης περιορίζεται και προσδιορίζεται πιο συγκεκριμένα μέσα από το κριτήριο τη σύναψης σχέσης (τυπικής ή άτυπης) εξαρτημένης εργασίας.

Πρέπει παρόλα αυτά να σημειωθεί ότι πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στο ποσό των χρημάτων που λαμβάνουν ως αποζημίωση από αυτού του είδους περιστασιακής εργασίας γιατί αποτελούν χρήματα τα οποία συνιστούν αποτέλεσμα της ενδογενούς παραγωγής της χώρας αναφοράς και δεν προέρχονται εξωγενώς από άλλες οικονομίες. Ως εκ τούτου προκύπτει αύξηση της ζήτησης στην συγκεκριμένη περιοχή αλλά αυτό το συγκεκριμένο ποσοστό, μικρό ή μεγάλο, της επιπλέον ζήτησης καλύπτεται μέσω αυτών των χρημάτων.

Το εάν ένας ταξιδιώτης θεωρείται ότι απασχολείται με εξαρτημένη εργασία στην χώρα επίσκεψης βασίζεται στην ύπαρξη σχέσης εργοδότη-υπαλλήλου με μία μονάδα μόνιμης εγκατάστασης στην χώρα επίσκεψης. Η έννοια της σχέσης αυτής επεκτείνεται πέρα από την ύπαρξη μίας τυπικής σύμβασης εργασίας μεταξύ του παροχέα των υπηρεσιών εργασίας και της μονάδας (ιδιωτική εταιρεία, δημόσιο, ή ΜΚΙΕΝ), η οποία αντιστοιχεί σε μια συναλλαγή μεταξύ του ταξιδιώτη και της μονάδας αυτής. Πρέπει να βασιστεί στα ίδια κριτήρια που χρησιμοποιούνται στο ΣΕΛ και στο

ΙΠ, και τις στατιστικές εργατικού δυναμικού, για να καθοριστούν οι περιπτώσεις κατά τις οποίες η πληρωμή για την εισροή της παρεχόμενης εργασίας πρέπει να εξετάζεται ως εισόδημα εξαρτημένης εργασίας.

Κατά συνέπεια, από την εφαρμογή αυτού του κριτηρίου, από τους επισκέπτες αποκλείονται οι εξής:

- Ταξιδιώτες που διασχίζουν τα διεθνή (ή διοικητικά) σύνορα σε τακτική βάση προκειμένου να εργαστούν σε μια χώρα (ή την περιοχή) διαφορετική από αυτήν της θέσης της συνηθισμένης μόνιμης κατοικίας τους (διασυνοριακοί εργαζόμενοι).
- Ταξιδιώτες που απασχολούνται στο πλαίσιο μιας βραχυπρόθεσμης σύμβασης για να εργαστούν σε μια χώρα (ή την περιοχή) εκτός από αυτήν της κατοικίας τους (εποχιακοί εργαζόμενοι στη γεωργία, τον κατασκευαστικό κλάδο, τα ξενοδοχεία, τα εστιατόρια και άλλες υπηρεσίες, καθώς επίσης και άλλοι εργαζόμενοι), με ή χωρίς μια τυπική σύμβαση εργασίας, εφ' όσον θεωρηθείτε ότι αυτοί οι ταξιδιώτες εμπλέκονται σε μια σχέση εργοδότη-υπαλλήλου μεταξύ μίας μονάδας μόνιμης εγκατάστασης στην χώρα επίσκεψης και ενός μη μόνιμου κατοίκου αυτής της χώρας.

Αφ' ετέρου, συνιστάται οι ακόλουθοι ταξιδιώτες που διασχίζουν τα διεθνή (ή διοικητικά) σύνορα για λόγους εργασίας ή επιχειρηματικούς-επαγγελματικούς λόγους εκτός του συνηθισμένου περιβάλλον τους να θεωρούνται ως επισκέπτες:

- Υπάλληλοι μονάδων μη μόνιμης εγκατάστασης (της χώρας ή της περιοχής που επισκέπτονται) καθώς επίσης και αυτοαπασχολούμενοι που διαμένουν για μικρή χρονική περίοδο (λιγότερο από ένα έτος) για να παράσχουν μια υπηρεσία όπως η εγκατάσταση εξοπλισμού, επισκευή, σύμβουλοι, κ.λπ. όπου δεν υφίσταται καμία υπονοούμενη σχέση εργοδότη-υπαλλήλου με μία μονάδα μόνιμης εγκατάστασης της περιοχής επίσκεψης.
- Ταξιδιώτες που έρχονται σε επιχειρηματικές διαπραγματεύσεις με μονάδες μόνιμης εγκατάστασης (στη χώρα ή την περιοχή που επισκέπτονται) ή ερευνούν για επιχειρηματικές ευκαιρίες, συμπεριλαμβανομένων της αγοράς και της πώλησης.

2.3 Μορφές Τουρισμού

Ο τουρισμός αφορά, όπως έχει ήδη αναφερθεί, την μετακίνηση των ατόμων υπό συγκεκριμένες συνθήκες. Τα τουριστικά ταξίδια σημαίνουν πάντα την μετακίνηση-αναχώρηση των ατόμων από το συνηθισμένο περιβάλλον τους, το οποίο κυρίως αφορά την χώρα της μόνιμης εγκατάστασής (κατοικία) τους.

Στις οικονομικές μετρήσεις, οι χώρες συνήθως εξετάζουν ξεχωριστά τις επιπτώσεις που εμφανίζονται στην οικονομική τους επικράτεια και αυτές που εμφανίζονται σε άλλες οικονομίες. Το ζήτημα αυτό σχετίζεται ιδιαίτερα με την περίπτωση του τουρισμού που από τη φύση του προϋποθέτει την μετακίνηση των ατόμων από την μία περιοχή στην άλλη.

Προκειμένου να καταστεί δυνατή η σχετική ανάλυση, είναι απαραίτητο να αναπτυχθούν οι έννοιες που συνδέουν τον τουρισμό και τις δραστηριότητές του με την μόνιμη εγκατάσταση (κατοικία) των ατόμων που διενεργούν τουριστικά ταξίδια (επισκέπτες), δηλαδή να προσδιορισθούν οι τουριστικές τους δραστηριότητες και ο τόπος μέσα στον οποίο αυτές οι δραστηριότητες λαμβάνουν χώρα.

Αυτός ακριβώς είναι ο σκοπός των ορισμών για τις «μορφές του τουρισμού». Έτσι, σε σχέση με τη χώρα αναφοράς διακρίνονται οι ακόλουθες τρεις βασικές μορφές τουρισμού:

α) **Εσωτερικός (domestic) τουρισμός**, περιλαμβάνει τις δραστηριότητες εντός της χώρας αναφοράς των επισκεπτών που έχουν την μόνιμη εγκατάστασή τους (κατοικία τους) στην χώρα αναφοράς, είτε ως μέρος ενός εσωτερικού τουριστικού ταξιδιού είτε ως μέρος ενός εξερχόμενου τουριστικού ταξιδιού.

Σε αυτή την μορφή τουρισμού, δηλαδή, η οικονομική επικράτεια της μόνιμης εγκατάστασης (κατοικίας) των επισκεπτών και αυτή στην οποία διενεργείται από αυτούς ο τουρισμός είναι η ίδια, ή αλλιώς, είναι εκείνοι των οποίων η χώρα μόνιμης εγκατάστασης (κατοικίας) τους είναι και η χώρα επίσκεψης. Αφορά τον γνωστό «ημεδαπό» τουρισμό για την χώρα αναφοράς. Δεν υπάρχει διαφορά από αυτά που περιγράφηκαν για το εσωτερικό ταξίδι μετ' επιστροφής στο σχήμα 2-1, εκτός φυσικά του ότι στο συγκεκριμένο ταξίδι μετ' επιστροφής συντρέχουν και τα τρία κριτήρια ώστε να ορίζεται ως τουριστικό ταξίδι.

Επιπλέον, σε ένα εσωτερικό τουριστικό ταξίδι δεν αποκλείονται τυχόν επισκέψεις και εκτός της χώρας αναφοράς, όμως, όπως αναλύθηκε, κάθε συγκεκριμένο ταξίδι

χαρακτηρίζεται από τον κύριο τόπο επίσκεψης ο οποίος καθορίζεται με την ιεραρχική σειρά των κριτηρίων που αναφέρθηκαν στο υποκεφάλαιο «2.2.6. Τουριστικά ταξίδια και επισκέψεις». Στο εσωτερικό τουριστικό ταξίδι, ο κύριος τόπος της επίσκεψης βρίσκεται εντός της χώρας μόνιμης κατοικίας των επισκεπτών. Το μέρος του εσωτερικού τουριστικού ταξιδιού εκτός της χώρας αναφοράς ταξινομείται στον εξερχόμενο τουρισμό, όπως αναλύεται και παρακάτω στην συγκεκριμένη μορφή.

Διευκρινίζεται, επίσης, ότι οι συγκεκριμένοι εσωτερικοί επισκέπτες μπορεί να έχουν την εθνικότητα ή την υπηκοότητα αυτής της χώρας αλλά μπορεί και να είναι άλλης εθνικότητας ή υπηκοότητας αλλά να έχουν την μόνιμη εγκατάστασή τους στην χώρα αυτή. Επιπλέον, όπως ήδη προαναφέρθηκε, απαιτείται έλεγχος του συνηθισμένου περιβάλλοντος του επισκέπτη, που σε οριακές περιπτώσεις παρουσιάζει ιδιαίζουσες δυσκολίες, καθώς και ότι στα πλαίσια αυτής της μορφής τουρισμού χρησιμοποιείται η έννοια της συνηθισμένης μόνιμης κατοικίας.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι, ο εσωτερικός τουρισμός, στις περισσότερες χώρες, είναι πολύ πιο σημαντικός από τον διεθνή τουρισμό (η έννοιά του διεθνή τουρισμού αναλύεται παρακάτω), σε όρους αριθμού τουριστικών ταξιδιών, διανυκτερεύσεων και συνολικής αξίας των δαπανών. Εντούτοις, λόγω του ότι κατά το παρελθόν το ενδιαφέρον είχε κυρίως επικεντρωθεί στον τουρισμό ως καθαρή πηγή ξένου εισοδήματος (συναλλάγματος), η σημασία του εσωτερικού τουρισμού έχει υποτιμηθεί. Η μέτρηση του απαιτεί διαφορετικά εργαλεία από εκείνα που χρησιμοποιούνται κυρίως για τους διεθνείς επισκέπτες (δεν υπάρχουν σύνορα που θα σταματήσουν οι επισκέπτες ώστε να συμπληρώσουν ερωτηματολόγια σχετικών ερευνών συνόρων και να γίνει έλεγχος των ρούχων τους).

β) Εισερχόμενος (inbound) τουρισμός, περιλαμβάνει τις δραστηριότητες εντός της χώρας αναφοράς των επισκεπτών που δεν έχουν την μόνιμη εγκατάστασή τους (κατοικία) στην χώρα αναφοράς, σε ένα εισερχόμενο τουριστικό ταξίδι. Αφορά τον γνωστό «αλλοδαπό» τουρισμό για την χώρα αναφοράς. Όπως προαναφέρθηκε και στο ταξίδι μετ' επιστροφής, εισερχόμενος θεωρείται ο επισκέπτης από την στιγμή της άφιξής τους στην χώρα αναφοράς έως την στιγμή της αναχώρησής του. Μελετάται η κάθε του δραστηριότητα σε οποιονδήποτε τόπο επισκεφθεί εντός της χώρας αναφοράς. Τα αποτελέσματα μπορεί να ταξινομούνται με βάση τον κάθε τόπο, αλλά να υπολογίζονται και συνολικά για την χώρα.

Όσον αφορά τον κύριο τόπο της επίσκεψης, ο εισερχόμενος τουρισμός είναι η μοναδική μορφή τουρισμού που δεν τον εξετάζει, με την έννοια ότι για την συγκεκριμένη χώρα υπό μελέτη η είσοδος σε αυτή ενός επισκέπτη συνιστά

εισερχόμενο τουρισμό. Ο κύριος τόπος του ταξιδιού αποτελεί ζήτημα της χώρας αποστολής του, η οποία κατ' αντιστοιχία με την χώρα αναφοράς, αλλά και με όλες τις χώρες για λόγους συνεπούς παγκόσμιας συγκρισιμότητας, μελετά τους επισκέπτες με τα ίδια κριτήρια και τους ταξινομεί σε εσωτερικούς, εισερχόμενους και εξερχόμενους ανάλογα στις δικές της τουριστικές στατιστικές. Φυσικά, για την οικονομία αναφοράς, π.χ. για την Ελλάδα, ο κύριος προορισμός ενδιαφέρει και πρέπει να καταγράφεται, όπως και ο τόπος της κάθε επίσκεψης των εισερχόμενων επισκεπτών, για διάφορους λόγους όπως π.χ. marketing, target group, τουριστικού προϊόντος, κ.λπ., αλλά όχι για τον χαρακτηρισμό της μορφής του τουρισμού ως εισερχόμενου, γιατί από την στιγμή όπου ένας μη μόνιμος κάτοικος Ελλάδας εισέλθει στην χώρα τότε αυτό αποτελεί εισερχόμενο τουρισμό (εάν πληρούνται φυσικά και τα τρία κριτήρια ορισμού του τουρισμού). Πάρα πολύ σημαντικό είναι το ότι ο εισερχόμενος στη χώρα αναφοράς επισκέπτης, μπορεί να έχει την εθνικότητα ή την υπηκοότητα της χώρας αυτής.

Όμως, στις σχετικές έρευνες πρέπει να διευκρινίζεται το θέμα της μόνιμης κατοικίας του, έτσι ώστε να ταξινομείται αναλόγως. Όπως θα αναλυθεί και παρακάτω, το συγκεκριμένο ζήτημα αποτελούσε ένα σημαντικό μειονέκτημα της μέτρησης του τουρισμού μέσω του λογαριασμού «ταξιδιωτικού συναλλάγματος» στο Ισοζύγιο Πληρωμών, κάτι όμως που επιλύθηκε με την χρήση δειγματοληπτικής έρευνας συνόρων (frontier travel survey) από την Τράπεζα της Ελλάδος για την μέτρηση του ΙΠ, από 1/1/2003 σε επίσημη φάση, καθώς αποτελεί βασική μεταβλητή της έρευνας η μόνιμη κατοικία των επισκεπτών. Τέλος, και σε αυτή την μορφή τουρισμού χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής ζητήματα που σχετίζονται με το συνηθισμένο περιβάλλον του ατόμου, ή θέματα περί εδαφικών θυλάκων της οικονομικής επικράτειας της χώρας αναφοράς, όπως αναλύεται και παρακάτω για την περίπτωση των διπλωματών.

γ) Εξερχόμενος (outbound) τουρισμός, περιλαμβάνει τις δραστηριότητες εκτός της χώρας αναφοράς των επισκεπτών που έχουν την μόνιμη εγκατάστασή τους (κατοικία) στην χώρα αναφοράς, είτε ως τμήμα ενός εξερχόμενου τουριστικού ταξιδιού είτε ως τμήμα ενός εσωτερικού τουριστικού ταξιδιού.

Σε αυτή τη μορφή τουρισμού, ο κύριος τόπος του τουριστικού ταξιδιού είναι ο καθοριστικός παράγοντας ταξινόμησής του ως εξερχόμενο. Δηλαδή, εξερχόμενο τουριστικό ταξίδι είναι το τουριστικό ταξίδι στο οποίο ο κύριος τόπος επίσκεψης βρίσκεται σε άλλη χώρα από αυτή της μόνιμης κατοικίας του επισκέπτη, η οποία αποτελεί και την χώρα αναφοράς. Και εδώ ισχύει ότι απεικονίζεται στο σχήμα 2-1 με

την διευκρίνιση ότι πρέπει να πληρούνται τα κριτήρια χαρακτηρισμού του ταξιδιού μετ' επιστροφής ως τουριστικό.

Όπως είναι λογικό, ο επισκέπτης κατά την αναχώρησή του από την μόνιμη κατοικία του έως την αναχώρησή του από την χώρα, και αντίστροφα, κατά την είσοδό του στην χώρα έως την άφιξή του ξανά στην μόνιμη κατοικία του, το πιο πιθανό είναι να πραγματοποιήσει επισκέψεις εντός της χώρας αναφοράς. Το πιο απλό παράδειγμα αποτελεί η επίσκεψη στην ευρύτερη περιοχή όπου βρίσκεται το αεροδρόμιο. Στην περίπτωση της Ελλάδας, καθώς το κύριο αεροδρόμιο για τις πτήσεις εξωτερικού είναι το Ελευθέριος Βενιζέλος, πολλοί επισκέπτονται την πρωτεύουσα, καθ' οδών προς το αεροδρόμιο, για διάφορους λόγους όπως π.χ. ψώνια. Το μέρος όμως αυτό του τουριστικού ταξιδιού μετρίεται ως εσωτερικός τουρισμός, κατ' αντιστοιχία με την αντίστροφη περίπτωση για το εσωτερικό τουριστικό ταξίδι. Επίσης, όπως προαναφέρθηκε και στο εσωτερικό τουριστικό ταξίδι, το τμήμα εκείνο του εσωτερικού ταξιδιού εκτός της χώρας αναφοράς συνιστά εξερχόμενο τουρισμό.

Τέλος, και εδώ εξετάζονται θέματα περί εθνικότητας, υπηκοότητας, και συνηθισμένου περιβάλλοντος του επισκέπτη.

Συνοπτικά, μπορεί να ειπωθεί ότι ενώ οι όροι εσωτερικός, εισερχόμενος και εξερχόμενος επισκέπτης συνάδουν με τις έννοιες του εσωτερικού, εισερχόμενου και εξερχόμενου τουριστικού ταξιδιού αντίστοιχα, δεν συμβαίνει απόλυτα το ίδιο με τις αντίστοιχες μορφές τουρισμού. Με βάση τον τόπο μόνιμης κατοικίας του επισκέπτη, κατά τη διενέργεια ενός εσωτερικού ή εξερχόμενου τουριστικού του ταξιδιού, οποιαδήποτε δραστηριότητά εντός της χώρας μόνιμης εγκατάστασής του-αναφοράς συνιστά εσωτερικό τουρισμό, ενώ οποιαδήποτε δραστηριότητά του εκτός της χώρας αυτής συνιστά εξερχόμενο τουρισμό. Για τον εισερχόμενο τουρισμό η κατάσταση είναι σαφής και δεν χρήζει άλλης επεξήγησης.

Παρόλο που η ανωτέρω ανάλυση μπορεί να παρουσιάζει κάποια πολυπλοκότητα, η σημασία της είναι ιδιαίτερα μεγάλη, κάτι το οποίο θα φανεί κατά την συσχέτιση της δαπάνης των επισκεπτών και της τουριστικής κατανάλωσης με τις μορφές τουρισμού. Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί και να επισημανθεί το γεγονός ότι ο συγκεκριμένος προσδιορισμός των μορφών τουρισμού είναι προϊόν της όλης προσπάθειας η οποία οδήγησε και στην διατύπωση νέου ορισμού του τουρισμού, ο οποίος καθώς και ο προγενέστερος αναφέρθηκαν ανωτέρω. Στο προηγούμενο εγχειρίδιο διεθνών συστάσεων περί τουριστικών στατιστικών του 1993, οι μορφές τουρισμού δεν διευκρινίζονταν κατά τον ίδιο τρόπο. Έτσι, κατά την συσχέτιση των μορφών τουρισμού με τις μορφές-κατηγορίες της τουριστικής δαπάνης και

κατανάλωσης απαιτούντο συγκεκριμένες προσαρμογές και διευκρινήσεις. Στο νέο εγχειρίδιο διεθνών συστάσεων περί τουριστικών στατιστικών του 2008, αναγνωρίσθηκε η ανάγκη για πλήρη διευκρίνιση των μορφών τουρισμού κατ' αντιστοιχία με τις κατηγορίες τουριστικής δαπάνης και κατανάλωσης, και έτσι, όπως θα γίνει εμφανές στο σχετικό κεφάλαιο, οι μορφές τουρισμού με τις κατηγορίες τουριστικής δαπάνης και κατανάλωσης ταυτίζονται απόλυτα.

Οι τρεις ανωτέρω μορφές συνιστούν τις βασικές μορφές τουρισμού. Αυτές μπορούν να συνδυαστούν και να προκύψουν επιπλέον μορφές, οι οποίες είναι ιδιαίτερα σημαντικές στην τουριστική ανάλυση. Συγκεκριμένα, αναφέρεται μόνο στο παρόν σημείο ότι η πλέον σημαντική μορφή τουρισμού είναι ο εγχώριος τουρισμός. Οι μορφές λοιπόν που προκύπτουν από τον συνδυασμό των βασικών μορφών τουρισμού ορίζονται οι εξής:

α) **Εγχώριος (internal) τουρισμός**, περιλαμβάνει τον εσωτερικό και τον εισερχόμενο τουρισμό, δηλ., τις δραστηριότητες εντός της χώρας αναφοράς τόσο των επισκεπτών που έχουν την μόνιμη εγκατάστασή τους (κατοικία) στην χώρα αναφοράς, όσο και των επισκεπτών που δεν έχουν την μόνιμη εγκατάστασή τους (κατοικία) στην χώρα αναφοράς, ως μέρος ενός εσωτερικού ή διεθνούς τουριστικού ταξιδιού.

Πρώτα από όλα διευκρινίζεται ότι ενώ θα περίμενε κανείς στην ακριβώς από πάνω γραμμή αντί του όρου «διεθνούς» να υπάρχει ο όρος «εξερχόμενου», ο σωστός φυσικά όρος είναι ο πρώτος. Με αφορμή αυτό και με βάση την επεξήγησή του που ακολουθεί δίδεται το σημείο εκκίνησης για την ανάλυση της συγκεκριμένης μορφής τουρισμού. Καθώς, λοιπόν, ειπώθηκε στις βασικές μορφές τουρισμού, εννοιολογικά οι όροι τουριστικό ταξίδι και τουρισμός δεν είναι απόλυτα ταυτόσημες. Για παράδειγμα, σε ένα εξερχόμενο τουριστικό ταξίδι μπορεί να παρατηρηθεί και η μορφή του εσωτερικού τουρισμού. Ακριβώς το συγκεκριμένο παράδειγμα είναι αυτό που οδηγεί στην χρήση του όρου «διεθνούς». Με τον όρο «διεθνές» τουριστικό ταξίδι ορίζεται το εισερχόμενο και το εξερχόμενο τουριστικό ταξίδι. Ενώ για το εισερχόμενο τουριστικό ταξίδι τα πράγματα είναι απλά όπως αναλύθηκε στις βασικές μορφές τουρισμού, κατά την διενέργεια ενός εξερχόμενου τουριστικού ταξιδιού μπορεί να παρατηρηθεί και εσωτερικός τουρισμός. Επομένως, αφού στην εγχώρια μορφή τουρισμού το ενδιαφέρον βρίσκεται στην παρατήρηση του τουρισμού που ενεργοποιείται εντός τις χώρας αναφοράς, εκτός από τον εισερχόμενο τουρισμό μας ενδιαφέρει και ο εσωτερικός, ο οποίος παρατηρείται είτε σε ένα εσωτερικό τουριστικό ταξίδι είτε σε ένα εξερχόμενο τουριστικό ταξίδι. Έτσι, ο εγχώριος τουρισμός αφορά τα εσωτερικά τουριστικά ταξίδια καθώς και τα εισερχόμενα και τα εξερχόμενα τουριστικά

ταξίδια, και αφού τα τελευταία δύο ορίζονται ως διεθνή, συνεπάγεται ότι ο εγχώριος τουρισμός αφορά τα εσωτερικά και τα διεθνή τουριστικά ταξίδια.

Η σχέση του εγχώριου τουρισμού με τις μορφές των τουριστικών ταξιδιών εμφανίζεται συνοπτικά, εν ίδει μαθηματικής απεικόνισης, στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 2.1: Σχέση εγχώριου τουρισμού και τουριστικών ταξιδιών

Εισερχόμενος τουρισμός: αφορά εισερχόμενα τουριστικά ταξίδια
Εσωτερικός τουρισμός: αφορά εσωτερικά και εξερχόμενα τουριστικά ταξίδια
Εγχώριος τουρισμός = Εισερχόμενος τουρισμός + Εσωτερικός τουρισμός
Άρα αφορά εισερχόμενα, εσωτερικά και εξερχόμενα τουριστικά ταξίδια, ή αφορά εσωτερικά, εισερχόμενα και εξερχόμενα τουριστικά ταξίδια.
Δηλαδή αφορά Εσωτερικά και Διεθνή τουριστικά ταξίδια

Τέλος, όπως είναι φυσικό, για τον εγχώριο τουρισμό ισχύουν τα ίδια όπως στον εσωτερικό και στον εισερχόμενο τουρισμό.

β) **Εθνικός (national) τουρισμός**, περιλαμβάνει τον εσωτερικό και τον εξερχόμενο τουρισμό, δηλαδή, τις δραστηριότητες εντός και εκτός της χώρας αναφοράς των επισκεπτών που έχουν την μόνιμη εγκατάστασή τους (κατοικία) στην χώρα αναφοράς, είτε ως τμήμα ενός εσωτερικού ή εξερχόμενου τουρισμού.

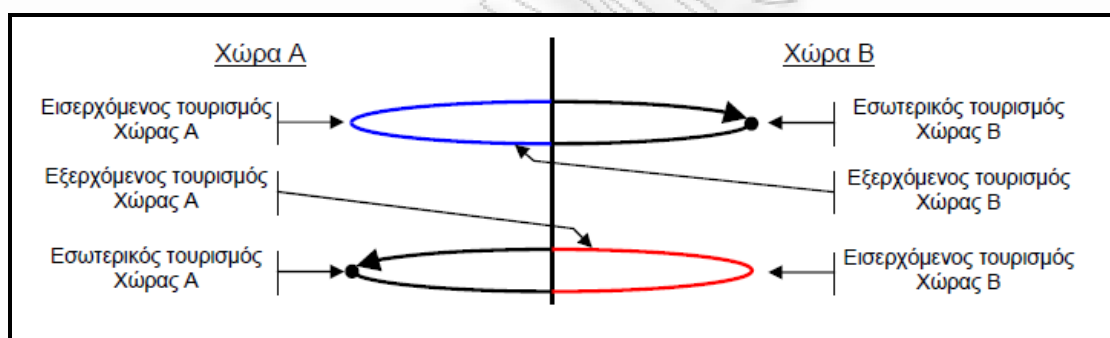
Στην προκειμένη μορφή τουρισμού δεν υπάρχει ανάγκη παρόμοιας ανάλυσης με την προηγούμενη μορφή τουρισμού γιατί, όπως αναλύθηκε στις βασικές μορφές τουρισμού, εσωτερικός τουρισμός παρατηρείται είτε σε ένα εσωτερικό ή εξερχόμενο τουριστικό ταξίδι, και εξερχόμενος τουρισμός παρατηρείται πάλι είτε σε εσωτερικό ή εξερχόμενο τουριστικό ταξίδι. Επομένως, ο εθνικός τουρισμός αφορά μόνο αυτές τις δύο μορφές τουριστικού ταξιδιού.

Η ομοιότητα-διαφορά μεταξύ εγχώριου και εθνικού τουρισμού είναι ότι στον μεν πρώτον το επίκεντρο για τον ορισμό είναι η χώρα αναφοράς, ενώ στο δεύτερο το επίκεντρο είναι οι μόνιμοι κάτοικοι της χώρας αναφοράς. Αντίστοιχα δηλαδή όπως συμβαίνει στο ΣΕΛ με τις έννοιες εγχώριο και εθνικό .

γ) **Διεθνής (international) τουρισμός**, περιλαμβάνει τον εισερχόμενο και τον εξερχόμενο τουρισμό, δηλαδή, τις δραστηριότητες εκτός της χώρας αναφοράς των επισκεπτών που έχουν την μόνιμη εγκατάστασή τους (κατοικία) στην χώρα αναφοράς, είτε ως τμήμα ενός εξερχόμενου τουριστικού ταξιδιού είτε ως τμήμα ενός

εσωτερικού τουριστικού ταξιδιού, και τις δραστηριότητες εντός της χώρας αναφοράς των επισκεπτών που δεν έχουν την μόνιμη εγκατάστασή τους (κατοικία) στην χώρα αναφοράς, σε ένα εισερχόμενο τουριστικό ταξίδι.

Γίνεται και από αυτή την περίπτωση σαφές το εύρος του όρου διεθνής, περιλαμβάνει δηλαδή τόσο τον όρο εισερχόμενο όσο και τον όρο εξερχόμενο. Μόνο που σε αυτή την περίπτωση αναφερόμαστε στον τουρισμό. Πρέπει όμως να διευκρινισθεί ότι ο όρος διεθνής προσδιορίζεται με βάση μόνο μία συγκεκριμένη χώρα και δεν πρέπει να συγχέεται η χρήση του σε παγκόσμια διάσταση. Αυτό συμβαίνει γιατί θα παρατηρούσαν πολλαπλές μετρήσεις τον ίδιων μεγεθών. Για παράδειγμα, εάν υποθέσουμε ότι διενεργείτε τουρισμός μεταξύ μόνο δύο χωρών, ή ότι υπήρχαν μόνο δύο χώρες στον κόσμο, στον διεθνή τουρισμό της μίας χώρας ο εξερχόμενος τουρισμός συνιστά εισερχόμενο της άλλης. Επομένως, εάν γινόταν πρόσθεση του διεθνή τουρισμού της μίας και της άλλης χώρας τότε θα υπήρχαν διπλομετρήσεις. Αυτό γίνεται κατανοητό από το παρακάτω σχήμα.

Σχήμα 2.3: Διευκρινήσεις σχετικά με τον Διεθνή τουρισμό (Μοντέλο δύο μοναδικών χωρών στον κόσμο).

Η κάθετη μαύρη γραμμή παριστάνει τα σύνορα μεταξύ των δύο χωρών Α και Β. Το από πάνω ελλειψοειδές βέλος αναπαριστά τον τουρισμό που διενεργείται από τους μόνιμους κατοίκους της χώρας Β.

Το από κάτω ελλειψοειδές βέλος αναπαριστά τον τουρισμό που διενεργείται από τους μόνιμους κατοίκους της χώρας Α. Διευκρινίζεται ότι αυτά τα βέλη αναπαριστούν μία θεωρητική απεικόνιση του τουρισμού και όχι τουριστικά ταξίδια, γιατί όπως αναφέρθηκε δεν υπάρχει απόλυτη ταύτιση της έννοιας του τουρισμού και των τουριστικών ταξιδιών. Ένα εξερχόμενο τουριστικό ταξίδι περιλαμβάνει και εξερχόμενο και εσωτερικό τουρισμό, και ένα εσωτερικό ταξίδι περιλαμβάνει και εσωτερικό και εξερχόμενο τουρισμό.

Στον τουρισμό από τους κατοίκους της χώρας Β το μέρος με χρώμα μπλε αφορά τον εξερχόμενο τουρισμό της χώρας αυτής αλλά και τον εισερχόμενο τουρισμό της χώρας Α.

Στον τουρισμό από τους κατοίκους της χώρας Α το μέρος με χρώμα κόκκινο αφορά τον εξερχόμενο τουρισμό της χώρας αυτής αλλά και τον εισερχόμενο τουρισμό της χώρας Β.

Τα τμήματα των τουρισμών και των δύο χωρών με μαύρο χρώμα απεικονίζουν των εσωτερικό στην κάθε χώρα τουρισμό, ο οποίος δεν ενδιαφέρει στην συγκεκριμένη ανάλυση.

Εάν λοιπόν συγχεόταν ο όρος διεθνής και η χρήση του αφορούσε και τις δύο χώρες τότε στο σχετικό συνολικό μέγεθος θα συμπεριλαμβανόταν δύο φορές το μπλε κομμάτι, ως εισερχόμενος και εξερχόμενος τουρισμός της χώρας Α και Β αντίστοιχα, καθώς και δύο φορές το κόκκινο κομμάτι, ως εισερχόμενος και εξερχόμενος τουρισμός της χώρας Β και Α αντίστοιχα.

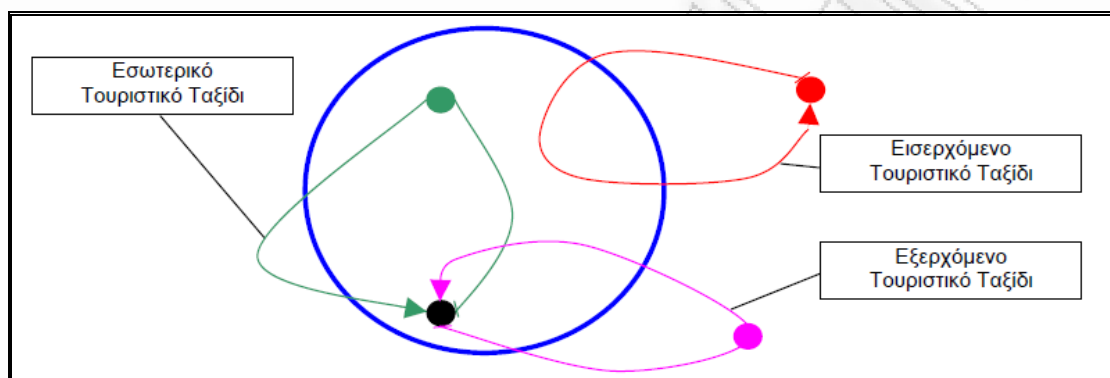
Έτσι, συμπεραίνεται ότι ο όρος διεθνής προσδιορίζεται με βάση μόνο την μία και μοναδική χώρα αναφοράς.

Τέλος, για την χώρα αναφοράς το σύνολο του ενεργοποιηθέντος τουρισμού εντός και εκτός αυτής, δηλαδή εισερχόμενος, εξερχόμενος και εσωτερικός, θα μπορούσε να ονομαστεί συνολικός τουρισμός, μέγεθος όμως που μάλλον είναι αφηρημένο καθώς η πρόσθεση δύο διαφορετικών εννοιών, αυτή του τουρισμού που πραγματοποιείται από τους κατοίκους της χώρας και αυτή του τουρισμού που πραγματοποιείται εντός της χώρας από μη κατοίκους της, δεν ορίζεται και δεν έχει κανένα νόημα στην τουριστική ανάλυση. Ίσως αυτό συνιστά τον λόγο όπου δεν εμφανίζεται καν ως μέγεθος στο IRTS2008.

Παρόμοια, το ίδιο θα μπορούσε να ειπωθεί και για τον Διεθνή τουρισμό, παρ' όλα αυτά, περισσότερο αφαιρετικά και όχι τόσο προσθετικά, ή καλύτερα ως ποσοστό, θα μπορούσε να δείξει μία πρώιμη άμεση συσχέτιση μεταξύ του αριθμού των επισκεπτών που εξέρχονται τις χώρες και του αριθμού των επισκεπτών που εισέρχονται στην χώρα. Διευκρινίζεται φυσικά ότι το ίδιο άτομο σε δύο ή περισσότερα τουριστικά ταξίδια καταγράφεται ως δύο οι περισσότερους επισκέπτες, γιατί αυτό που μας ενδιαφέρει στην μέτρηση των οικονομικών επιπτώσεων του τουρισμού είναι ο αριθμός των επισκέψεων και όχι το άτομο αυτό καθ' εαυτό. Το αν ένα άτομο

προτιμά να επισκεφθεί την ίδια χώρα για περισσότερες από μία φορές ενδιαφέρει από πλευράς marketing.

Συνοψίζοντας, για την διευκόλυνση και την πλήρη κατανόηση των μορφών τουριστικού ταξιδιού, βασικών και συνδυασμών αυτών, επαναλαμβάνεται το σχήμα 2-1, όπου στην προκειμένη περίπτωση αντί του ταξιδιού μετ' επιστροφής, η ανάλυση αφορά το τουριστικό ταξίδι, συντρέχουν δηλαδή οι λόγοι για να χαρακτηριστεί ένα ταξίδι μετ' επιστροφής ως τουριστικό.

Σχήμα 2.4: Σχέση Μορφών Τουριστικών Ταξιδιών και Μορφών Τουρισμού

Κατ' αντιστοιχία με το σχήμα 2-1 αλλά τώρα για τα τουριστικά ταξίδια έχουμε:

Ο μπλε κύκλος συνιστά τα όρια της χώρας της μόνιμης εγκατάστασης (κατοικίας) του επισκέπτη. Εκτός του μπλε κύκλου βρίσκεται ο «υπόλοιπος κόσμος» (όρος από ΣΕΛ), έστω μία άλλη χώρα. Η μαύρη κουκίδα συνιστά τον τόπο της μόνιμης κατοικίας του επισκέπτη (η οποία βρίσκεται εντός των ορίων της χώρας μόνιμης κατοικίας του). Ο τόπος αυτός αποτελεί και τον τόπο αναχώρησης σε ένα εσωτερικό και εξερχόμενο τουριστικό ταξίδι. Με την πράσινη γραμμή απεικονίζεται ένα εσωτερικό τουριστικό ταξίδι. Με την πράσινη κουκίδα απεικονίζεται ο κύριος τόπος προορισμού-επίσκεψης αυτού του τουριστικού ταξιδιού. Παρατηρείται ότι ο τόπος της μόνιμης κατοικίας του επισκέπτη και ο κύριος τόπος επίσκεψης βρίσκονται εντός της χώρας μόνιμης κατοικίας του. Παρατηρείται επίσης ότι κατά την διενέργεια ενός εσωτερικού τουριστικού ταξιδιού μετ' επιστροφής δεν αποκλείονται και τυχόν επισκέψεις εκτός της χώρας μόνιμης εγκατάστασης. Το κριτήριο για τον χαρακτηρισμό ενός τουριστικού ταξιδιού είναι, εκτός από τον τόπο μόνιμης κατοικίας-αναχώρησης, και ο κύριος τόπος προορισμού, και δεδομένου ότι αυτός βρίσκεται εντός των ορίων της χώρας μόνιμης κατοικίας του ταξιδιώτη, το ταξίδι χαρακτηρίζεται ως εσωτερικό. Το

τμήμα εντός του μπλε κύκλου, δηλαδή εντός της χώρας μόνιμης κατοικίας του επισκέπτη, συνιστά εσωτερικό τουρισμό, ενώ το τμήμα εκτός του μπλε κύκλου συνιστά εξερχόμενο τουρισμό. Επομένως, σε ένα εσωτερικό τουριστικό ταξίδι ενεργοποιείται εσωτερικός τουρισμός και πιθανόν και εξερχόμενος τουρισμός. Με την μωβ κουκίδα εμφανίζεται ο κύριος τόπος επίσκεψης ενός εξερχόμενου τουριστικού ταξιδιού, η οποία βρίσκεται εκτός των ορίων της χώρας μόνιμης εγκατάστασης του επισκέπτη. Έτσι, η μωβ γραμμή αναπαριστά ένα εξερχόμενο τουριστικό ταξίδι. Σε αυτού του είδους τα ταξίδια δεν αποκλείονται επισκέψεις εντός της χώρας μόνιμης εγκατάστασης, αλλά ο κύριος τόπος του

τουριστικού ταξιδιού βρίσκεται εκτός της χώρας. Το τμήμα εκείνο της μωβ γραμμής εκτός του μπλε κύκλου συνιστά εξερχόμενο τουρισμό, ενώ το τμήμα εντός του μπλε κύκλου συνιστά εσωτερικό τουρισμό. Επομένως, σε ένα εξερχόμενο τουριστικό ταξίδι ενεργοποιείται εξερχόμενος και πάρα πολύ πιθανόν εσωτερικός τουρισμός. Τέλος, με την κόκκινη γραμμή αναπαριστάται ένα εισερχόμενο τουριστικό ταξίδι. Γίνεται εμφανές ότι ο τόπος μόνιμης κατοικίας του επισκέπτη, που απεικονίζεται με την κόκκινη κουκίδα, βρίσκεται εκτός της χώρας αναφοράς, δηλαδή η χώρα της μόνιμης κατοικίας του είναι διαφορετική από την χώρα αναφοράς. Παρατηρείται όμως ότι κατά την μελέτη ενός εισερχόμενου τουριστικού ταξιδιού δεν ενδιαφέρει ο κύριος τόπος επίσκεψης, όπως έχει ήδη αναλυθεί. Το τμήμα της κόκκινης γραμμής εντός του μπλε κύκλου συνιστά εισερχόμενο τουρισμό.

Εν κατακλείδι έχουμε:

Πίνακας 2.2: Σχέση μορφών τουρισμού και τουριστικών ταξιδιών

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΤΑΞΙΔΙ
------------------	--------------------------

ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ

Εσωτερικός	Τμήμα πράσινης και μωβ γραμμής εντός του μπλε κύκλου
Εισερχόμενος	Τμήμα κόκκινης γραμμής εντός του μπλε κύκλου
Εξερχόμενος	Τμήμα πράσινης και μωβ γραμμής εκτός του μπλε κύκλου

ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΙ

Εγχώριος	Τμήμα πράσινης, μωβ και κόκκινης γραμμής εντός του μπλε κύκλου
Εθνικός	Σύνολο πράσινης και μωβ γραμμής
Διεθνής	Τμήμα πράσινης και μωβ γραμμής εκτός του μπλε κύκλου + Τμήμα κόκκινης γραμμής εντός του μπλε κύκλου

2.4 Τουριστικές Δαπάνες και Τουριστική Κατανάλωση

2.4.1 Εισαγωγή – Ιστορικά Στοιχεία

Ιστορικά, υπήρξε η πρόθεση (υπήρχε ήδη από τις οδηγίες του 1978 ώστε να επιτευχθεί ένας ορισμός της τουριστικής δαπάνης σε σχέση με τον ορισμό της τελικής κατανάλωσης των νοικοκυριών στους Εθνικούς Λογαριασμούς, κάτι που κρίθηκε ως δεσμευτικό. Εντούτοις, κατά την στιγμή που συντάχθηκε το διεθνές πρότυπο τουριστικών στατιστικών του 1993, το RTS 1993, το νέο διεθνές πρότυπο για τους Εθνικούς Λογαριασμούς του 1993, το SNA 1993, δεν είχε ακόμα εκδοθεί και δεν γινόταν ακόμα πλήρως κατανοητό από μη ειδικούς. Σε αυτό υπήρχαν σημαντικές διαφορές από το προηγούμενο του 1968, το SNA 1968. Το γεγονός αυτό μπορεί να αποτελεί έναν από τους λόγους γιατί αυτή η σχέση, παρόλο που χαρακτηρίστηκε ως κρίσιμη, δεν διευκρινίστηκε με μεγαλύτερη σαφήνεια στο RTS 1993.

Προέκυψαν προς συζήτηση κάποια οριακά ζητήματα, ιδιαίτερα αυτά που είχαν να κάνουν με τα διαρκή αγαθά (κυρίως μεγάλης αξίας ανά μονάδα), τα οποία μπορούν να χρησιμοποιούνται επανειλημμένα σε κάθε τουριστικό ταξίδι και ως εκ τούτου νοούνται έξω από το πλαίσιο κάποιου συγκεκριμένου τουριστικού ταξιδιού. Αποκλείστηκαν όλα από τις τουριστικές δαπάνες, ανεξαρτήτως των περιστάσεων υπό τις οποίες αγοράστηκαν.

Προέκυψε μία αναμφισβήτητη ασάφεια μεταξύ των όρων τουριστική κατανάλωση, τουριστική δαπάνη και τουριστική ζήτηση, οι οποία θα διαλευκainόταν αργότερα, το 2000, με το διεθνές πρότυπο για τους ΔΛΤ «TSA: RMF 2000», και σήμερα, μετά και την έγκριση από την UNSC των διεθνών προτύπων του 2008 για τις τουριστικές στατιστικές και τους ΔΛΤ, έχει πλέον ξεκαθαριστεί (ιδιαίτερα αυτή μεταξύ των τουριστικών δαπανών και της τουριστικής κατανάλωσης).

2.4.2 Βασικές Αρχές που καθορίζουν τη μέτρηση της τουριστικής δαπάνης και της τουριστικής κατανάλωσης

Ως βασική αρχή, ο ΔΛΤ έχει ορισθεί ως Δορυφόρος του ΣΕΛ κι έτσι υιοθετεί, στο μέγιστο δυνατό, τις ίδιες αρχές, ορισμούς, κανόνες, έννοιες και ταξινομήσεις. Καθώς οι επισκέπτες εξετάζονται ως ειδική κατηγορία της τελικής κατανάλωσης των

νοικοκυριών δεν υπάρχει βάσιμος λόγος ώστε να μην ακολουθηθούν οι ίδιοι κανόνες για την καταγραφή παρομοίου είδους συναλλαγών.

Οι βασικές αρχές που ακολουθούνται είναι οι εξής:

- ✓ Η τελική καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών βασίζεται στην αρχή της απόκτησης (principle of acquisition), και όχι στην αρχή της πληρωμής (principle of payment). Αυτό έχει δύο επιπτώσεις:

Στον τουρισμό, υπάρχουν πολλές περιπτώσεις όπου η πληρωμή του αγαθού ή της υπηρεσίας δεν συμπίπτει χρονικά με την απόκτησή του. Οι υπηρεσίες μετακίνησης δεν παρέχονται την στιγμή κατά την οποία αγοράζεται το εισιτήριο (το οποίο συνιστά το δικαίωμα χρήσης τους) αλλά την στιγμή την οποία χρησιμοποιούνται. Οι υπηρεσίες καταλύματος παρέχονται την στιγμή όπου καταλαμβάνεται το δωμάτιο και όχι την στιγμή όπου γίνεται η κράτηση και η πληρωμή για αυτό, η οποία μπορεί να είναι πολύ προγενέστερη και φυσικά να γίνεται από πολύ μακρινή τοποθεσία. Ένα αγαθό ή μία υπηρεσία που αγοράζονται με την χρήση πιστωτικής κάρτας καταναλώνονται την στιγμή που ο επισκέπτης τα λαμβάνει και όχι αυτήν που κάνει αυτού του είδους την πληρωμή.

Επίσης, μπορεί να υπάρχει διαφορά μεταξύ αυτού που αποκτά ένα καταναλωτικό αγαθό ή υπηρεσία και αυτού που πληρώνει για αυτά, όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο υποκεφάλαιο. Στους ΔΛΤ το κύριο ενδιαφέρον έγκειται στο ποιος τα αποκτά (δηλαδή ο επισκέπτης) ανεξάρτητα του ποιος πληρώνει.

- ✓ Η τελική καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών βασίζεται στην αρχή της απόκτησης (principle of acquisition), και όχι στην αρχή της χρήσης (principle of use). Ένα αγαθό ή υπηρεσία αποκτάται όταν η κυριότητα του αγαθού μεταβιβάζεται ή όταν παρέχεται η υπηρεσία.

Μόλις ένα αγαθό αποκτηθεί από ένα νοικοκυριό (έναν επισκέπτη) θεωρείται ότι αυτό καταναλώνεται την ίδια στιγμή. Τα νοικοκυριά, εννοιολογικά με βάση το ΣΕΛ, δεν διατηρούν αποθέματα αγαθών (δηλαδή για μεταγενέστερη-μελλοντική χρήση), ούτε καν διαρκών καταναλωτικών αγαθών. Ένα βιβλίο, ένα ζευγάρι παπουτσιών, μία μπάλα ποδοσφαίρου, για παράδειγμα, θεωρείται ότι καταναλώνονται την στιγμή την οποία η κυριότητά τους περνάει στο νοικοκυριό. Το ίδιο ισχύει και για ένα αυτοκίνητο, ένα δίκυκλο, έναν υπολογιστή. (Σημειώνεται ότι η αναφορά γίνεται στα νοικοκυριά με την ιδιότητά τους ως καταναλωτικές μονάδες και όχι ως μη μετοχικού χαρακτήρα οικογενειακές επιχειρήσεις).

2.4.3 Τουριστικές Δαπάνες

2.4.3.1 Ορισμός

Ως «τουριστική δαπάνη» ορίζεται το ποσό που καταβάλλεται για την απόκτηση καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών, καθώς επίσης και για τιμαφή, είτε για ίδια χρήση, είτε για δώρα, για και κατά τη διάρκεια των τουριστικών ταξιδιών. Περιλαμβάνει τις δαπάνες των ίδιων των επισκεπτών, καθώς επίσης και δαπάνες που πληρώνονται ή αποζημιώνονται από τρίτους προς όφελος των επισκεπτών.

Ο συγκεκριμένος ορισμός της τουριστικής δαπάνης έχει πέντε βασικές διαστάσεις που πρέπει να τονισθούν:

1) Συναλλαγές σε χρήμα: αναφέρεται μόνο στα χρηματικά ποσά που καταβάλλονται από τους επισκέπτες, είτε από τρίτους αλλά προς όφελος των επισκεπτών. Συγκεκριμένα, το τι συμπεριλαμβάνεται στις τουριστικές δαπάνες και τι όχι αναλύεται κατωτέρω. Σημειώνεται, επίσης, ότι παρόλο που οι πόροι του επισκέπτη αφορούν τις διανεμητικές συναλλαγές (όπως θα αναλυθεί και αυτός αποκτά μόνο μέσω των συναλλαγών σε αγαθά και υπηρεσίες (και είναι αυτό που μελετάται και καταγράφεται στους ΔΛΤ και αποτελεί το σημείο έναρξης της όλης αναλυτικής προσέγγισης), και κάθε διανεμητική συναλλαγή από τον επισκέπτη προς τρίτον, π.χ. δωρεές, δεν συμπεριλαμβάνεται στην τουριστική δαπάνη-κατανάλωση (όπως αναλύεται και στην επόμενη 2η διάσταση).

2) Τι αποκτάται: δηλαδή καταναλωτικά προϊόντα (αγαθά και υπηρεσίες) αλλά και τιμαφή (που αποκτώνται κατά τη διάρκεια του τουριστικού ταξιδιού) τα οποία δεν αποτελούν καταναλωτικά αγαθά με βάση το ΣΕΛ αλλά σχηματισμό κεφαλαίου. Η τουριστική κατανάλωση ως ενδιάμεση κατανάλωση των παραγωγικών μονάδων (ιδιωτικών επιχειρήσεων, μονάδων του δημοσίου και ΜΚΙΕΝ)», περιλαμβάνονται και οι δαπάνες των επισκεπτών σε επιχειρηματικά-επαγγελματικά τουριστικά ταξίδια οι οποίες σύμφωνα με το ΣΕΛ κατατάσσονται στην ενδιάμεση κατανάλωση των παραγωγών. (Οι όποιες εξαιρέσεις, τόσο από την έννοια της τουριστικής δαπάνης, όσο και από αυτή της τουριστικής κατανάλωσης, όπως θα αναλυθεί στα επόμενα, αναφέρονται σε δαπάνες που δεν αντιστοιχούν στην απόκτηση καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών ή βρίσκονται εκτός των ορίων της κατανάλωσης των νοικοκυριών με βάση το ΣΕΛ.)

3) Πότε αποκτάται: δηλαδή τα ανωτέρω προϊόντα αποκτώνται είτε κατά τη διάρκεια ενός τουριστικού ταξιδιού (όλες οι αποκτήσεις καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών καθώς και τιμαλφών κατά τη διάρκεια ενός τουριστικού ταξιδιού περιλαμβάνονται στην έννοια των τουριστικών δαπανών και της τουριστικής κατανάλωσης. Δεν υπάρχει κανένας περιορισμός σχετικά με τις πιθανές μελλοντικές χρήσεις. Περιλαμβάνονται όλα τα είδη καταναλωτικών υπηρεσιών και αγαθών, είτε διαρκών, είτε όχι. Όσον αφορά τα διαρκή καταναλωτικά αγαθά, συμπεριλαμβάνονται όλα, δηλαδή και αυτά που μπορούν να χρησιμοποιηθούν επανειλημμένα για οποιοδήποτε σκοπό ακόμα και μη τουριστικό), είτε για ένα τουριστικό ταξίδι (όλα τα καταναλωτικά αγαθά και υπηρεσίες που αποκτώνται πριν την διενέργειά ενός τουριστικού ταξιδιού αλλά με σκοπό (το βασικό κριτήριο) να χρησιμοποιηθούν στο συγκεκριμένο τουριστικό ταξίδι (ακόμα και ως δώρα). Εξαιρούνται τα τιμαλφή σε αυτή την περίπτωση.

4) Για ποιο λόγο αποκτάται: δηλαδή εκτός από την κάλυψη προσωπικών αναγκών και επιθυμιών των ίδιων των επισκεπτών, μπορεί να αποκτώνται αγαθά για να δοθούν ως δώρα σε τρίτους.

5) Που αποκτάται: αν και δεν διακρίνεται σαφώς στον ορισμό, συμπεραίνεται έμμεσα από την χρονική διάσταση, δηλαδή του πότε αποκτάται ένα προϊόν. Έτσι, μπορεί τα προϊόντα να αποκτώνται είτε στην οικονομία από την οποία αναχωρεί ο επισκέπτης, είτε σε άλλες οικονομίες, και αναδεικνύονται επομένως οι οικονομίες που δέχονται τις οικονομικές επιπτώσεις της ενεργοποίησης του τουρισμού. Αποτελεί από τις σημαντικότερες διαστάσεις του ορισμού γιατί σχετίζεται άμεσα με τις μορφές τουρισμού (εσωτερικός, εισερχόμενος, εξερχόμενος, και συνδυασμοί αυτών όπως αναλύθηκε). Με βάση αυτή τη διάσταση αναπτύσσονται οι κατηγορίες τουριστικών δαπανών (και κατά τον ίδιο τρόπο οι κατηγορίες της τουριστικής κατανάλωσης),

2.4.3.2 Τι περιλαμβάνεται στα όρια των τουριστικών δαπανών

Στις τουριστικές δαπάνες περιλαμβάνονται:

Όλα τα ατομικά αγαθά και υπηρεσίες που στο ΣΕΛ θεωρούνται ως καταναλωτικά αγαθά ή υπηρεσίες, εκείνα δηλαδή που ικανοποιούν τις ανάγκες και τις επιθυμίες των ατόμων, μπορούν ενδεχομένως να αποτελούν αντικείμενο των τουριστικών δαπανών.

Περιλαμβάνονται, δηλαδή, οι συνηθισμένες υπηρεσίες που αποκτώνται από τους επισκέπτες, όπως π.χ. η μεταφορά, η στέγαση, η εστίαση, κ.λπ., αλλά περιλαμβάνονται κι άλλα προϊόντα όπως για παράδειγμα α) τιμαλφή, όπως προαναφέρθηκε, π.χ. πίνακες ζωγραφικής, έργα τέχνης, κοσμήματα, κ.λπ. που αποκτώνται στο ταξίδι και μόνο (όχι για το ταξίδι), ανεξάρτητα από την αξία τους, λόγω της ιδιότητάς τους ως αποθέματα αξίας με το πέρασμα των ετών, β) διαρκή καταναλωτικά αγαθά, π.χ. ηλεκτρονικοί υπολογιστές, αυτοκίνητα, κ.λπ., που αποκτώνται στο ταξίδι, ανεξάρτητα από την αξία τους, γ) κάθε είδους τρόφιμο, δ) κάθε βιομηχανικό προϊόν, εγχωρίως παραγόμενο ή εισαγόμενο, ε) όλες οι προσωπικές υπηρεσίες, κ.ο.κ.

Επιπρόσθετα στην έννοια των τουριστικών δαπανών για καταναλωτικά αγαθά και υπηρεσίες που πληρώνονται άμεσα από τους ίδιους τους επισκέπτες, οι τουριστικές δαπάνες περιλαμβάνουν ειδικότερα και τις παρακάτω περιπτώσεις που πρέπει να επισημανθούν:

1. Χρηματικές δαπάνες για καταναλωτικά αγαθά και υπηρεσίες που πληρώνονται άμεσα από τον εργοδότη για τους εργαζόμενους σε επιχειρηματικά ταξίδια.
2. Χρηματικές δαπάνες από τους ίδιους τους επισκέπτες, τις οποίες όμως τις αποζημιώνονται (τους επιστρέφονται ή τους προκαταβάλλονται) από τρίτους, α) είτε εργοδότες, οι οποίοι μπορεί να είναι ιδιωτικές επιχειρήσεις, μονάδες του δημόσιου τομέα και ΜΚΙΕΝ, β) είτε άλλα νοικοκυριά, γ) είτε από το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, όπως αναλύθηκε ανωτέρω για την κατηγορία διανεμητικών συναλλαγών D.6311, καθώς επίσης και περιπτώσεις της κατηγορίας D.62.
3. Οι κατά το μέρος που επιβαρύνονται οι επισκέπτες χρηματικές πληρωμές για ατομικές υπηρεσίες που παρέχονται και επιδοτούνται κατά το κύριο μέρος από την κυβέρνηση ή τα ΜΚΙΕΝ, και αφορούν τομείς της εκπαίδευσης, της υγείας, επισκέψεις σε μουσεία, καλλιτεχνικά δρώμενα, κ.λπ., όπως αναλύθηκε ανωτέρω για την κατηγορία D.632.
4. Χρηματικές πληρωμές από τους εργαζόμενους (από ίδιους πόρους) για υπηρεσίες που παρέχονται σε αυτούς (και τις οικογένειές τους) στα τουριστικά ταξίδια οι οποίες χρηματοδοτούνται κατά το κύριο μέρος από τους εργοδότες, όπως: επιδοτούμενη μεταφορά, στέγαση, παραμονή στις κατοικίες διακοπών των εργοδοτών, ή άλλες υπηρεσίες.

5. Συμπληρωματικές πληρωμές που γίνονται από τους επισκέπτες για να παρακολουθήσουν αθλήματα, πολιτιστικά δρώμενα ή οποιεσδήποτε άλλες εκδηλώσεις, ύστερα από «πρόσκληση» άλλων παραγωγών (ιδιωτικές επιχειρήσεις, δημόσιο τομέα και ΜΚΙΕΝ), όπου το κύριο μέρος της πληρωμής γίνεται από αυτούς τους παραγωγούς.

Τέλος, υπάρχουν περιπτώσεις όπου διάφορες επιχειρήσεις παρέχουν ως δώρα σε τρίτους, π.χ. μεγάλους πελάτες, προμηθευτές, ή άλλους, τουριστικές υπηρεσίες όπως μεταφορά, κατάλυμα, κ.λπ. Κατά αντιστοιχία με τα ανωτέρω, στις περιπτώσεις όπου οι επωφελούμενοι καταβάλουν χρηματικά ποσά, είτε εις ολόκληρων τα οποία τους επιστρέφονται από τις επιχειρήσεις που τα δωρίζουν, είτε κατά ένα μέρος του κόστους της υπηρεσίας, ενώ το υπόλοιπο συνιστά το δώρο των επιχειρήσεων, τότε τα καταβαλλόμενα χρηματικά ποσά από τους επισκέπτες ανήκουν στα όρια των τουριστικών δαπανών, ενώ το υπόλοιπο μέρος της δαπάνης στην δεύτερη περίπτωση αποτελεί τουριστική κατανάλωση.

Συμπερασματικά οι τουριστικές δαπάνες συνιστούν το σημαντικότερο συστατικό στοιχείο της τουριστικής κατανάλωσης. Περιλαμβάνουν όχι μόνο τα ποσά που πληρώνουν οι επισκέπτες από ίδιους πόρους αλλά και τις δαπάνες που γίνονται από παραγωγικές μονάδες (ιδιωτικές επιχειρήσεις, μονάδες του δημόσιου τομέα και ΜΚΙΕΝ) ή άλλους προς όφελός τους. Για τις συγκεκριμένες δαπάνες οι επισκέπτες συνήθως είναι σε θέση να δώσουν αρκετά ακριβής αναφορές στις σχετικές έρευνες. Εξαιρείται από τις τουριστικές δαπάνες η οποιαδήποτε τεκμαρτή (καθ' υπολογισμόν) αξία προϊόντων που ωφελούν τους επισκέπτες (καθώς δεν συνιστά συναλλαγή σε χρήμα), οι οποίες επιδοτήσεις από τους εργοδότες, οι κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος, εκτός εάν αφορούν αποζημιώσεις δαπανών που γίνονται αρχικά από τον επισκέπτη, καθώς επίσης εξαιρούνται και οι δαπάνες, πραγματικές ή καθ' υπολογισμόν, που συνδέονται με όλους τους τύπους ιδιοκτησίας κατοικιών διακοπών. Οι συγκεκριμένες εξαιρέσεις αφορούν μεγέθη που υπολογίζονται μόνο στην έννοια της τουριστικής κατανάλωσης. Τέλος, εξαιρούνται πλήρως από κάθε έννοια τουριστικής δαπάνης ή κατανάλωσης αυτά που αναφέρθηκαν στην πρώτη περίπτωση των εξαιρέσεων ανωτέρω.

2.4.3.3 Αποτίμηση των Τουριστικών Δαπάνων

Η αποτίμηση των τουριστικών δαπανών εξαρτάται από τον τρόπο με τον οποίο αποκτώνται τα σχετικά αγαθά και υπηρεσίες. Στην περίπτωση των συναλλαγών στην αγορά, η τιμή που χρησιμοποιείται είναι η τιμή του αγοραστή, η οποία αντιστοιχεί στην τιμή του προϊόντος (αξία μίας μονάδας προϊόντος) που πληρώνεται από τον επισκέπτη. Σε αυτή την τιμή πρέπει να περιλαμβάνονται όλοι οι φόροι, καθώς επίσης και τα φιλοδωρήματα (εθελοντικά και υποχρεωτικά) τα οποία συνιστούν μία επικρατούσα κατάσταση για τις υπηρεσίες εστίασης και καταλύματος. Οι εκπτώσεις και οι φόροι επί των πωλήσεων ή ο ΦΠΑ που επιστρέφεται στους μη κατοίκους, ακόμα και όταν γίνεται στα σύνορα, πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη στις σχετικές περιπτώσεις, καθώς μειώνουν την πραγματική τιμή που καταβάλλεται από τον επισκέπτη.

2.4.3.4 Χρόνος Καταγραφής των Τουριστικών Δαπανών

Το ζήτημα του χρόνου καταγραφής των τουριστικών δαπανών είναι ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς στον τουρισμό παρουσιάζεται πολύ συχνά το φαινόμενο να γίνεται κράτηση υπηρεσιών όπως π.χ. μεταφορά, στέγαση, κ.λπ., και έτσι τις περισσότερες φορές οι υπηρεσίες αυτές πληρώνονται, είτε εις ολόκληρων ή κατά ένα μέρος (προκαταβολές), πριν αποκτηθούν, δηλαδή πριν «καταναλωθούν». Σε άλλες πάλι περιπτώσεις, η αντίστοιχη πληρωμή μπορεί να συμβεί μεταγενέστερα της κατανάλωσης, όπως π.χ. όταν οι πληρωμή γίνεται με πιστωτική κάρτα ή λαμβάνεται ένα ειδικό δάνειο για αυτόν τον συγκεκριμένο σκοπό (σύστημα δόσεων ή επί πιστώσει).

Όπως προαναφέρθηκε, στον τουρισμό μελετώνται τα μεμονωμένα άτομα που ταξιδεύουν, τα οποία ανήκουν σε ένα νοικοκυριό. Έτσι, σχετικά με τον χρόνο καταγραφής των τουριστικών δαπανών ισχύουν οι ίδιοι κανόνες με αυτούς που ισχύουν στο ΣΕΛ για τον χρόνο καταγραφής των δαπανών των νοικοκυριών.

Σύμφωνα λοιπόν με το ΣΕΛ, η τελική κατανάλωση από τα νοικοκυριά (άτομα) θεωρείται ότι λαμβάνει χώρα τη στιγμή όπου μεταβιβάζεται η κυριότητα των αγαθών ή που παρέχεται η υπηρεσία, δηλαδή την στιγμή της απόκτησης και όχι την στιγμή της πληρωμής (ή της χρήσης). Οι τουριστικές δαπάνες ακολουθούν τους ίδιους κανόνες. Για παράδειγμα, οι καταναλωτικές δαπάνες για τις υπηρεσίες μεταφορών

λαμβάνουν χώρα κατά τη μεταφορά, για τις υπηρεσίες καταλύματος κατά την παραμονή στο κατάλυμα, για τις υπηρεσίες των ταξιδιωτικών πρακτορείων όταν παρέχονται πληροφορίες και γίνεται κράτηση ταξιδιωτικών υπηρεσιών, κ.λπ. Η απόκτηση όλων των αγαθών και των υπηρεσιών κατά τη διάρκεια ενός τουριστικού ταξιδιού συνιστά, κατά κανόνα, μέρος των τουριστικών δαπανών.

Επιπλέον, όλες οι υπηρεσίες που παρέχονται πριν από το ταξίδι και σχετίζονται ρητά με το ταξίδι, (π.χ., ιατρικός έλεγχος, εμβολιασμοί, εκδόσεις-ανανεώσεις διαβατηρίων, υπηρεσίες ταξιδιωτικών πρακτορείων, κ.λπ.) συμπεριλαμβάνονται στις τουριστικές δαπάνες. Όλα τα αγαθά που αποκτώνται πριν από το ταξίδι με σκοπό να χρησιμοποιηθούν στο ταξίδι (π.χ. συγκεκριμένος ρουχισμός, φάρμακα, οδηγοί και χάρτες για πληροφορίες σχετικά με το μέρος της επίσκεψης κ.λπ.), ή να αποτελέσουν δώρα, πρέπει επίσης να περιληφθούν (όπως έχει ήδη ειπωθεί, εξαιρούνται τα τιμαλφή όταν αγοράζονται πριν το ταξίδι).

2.4.3.5 Βασικές Κατηγορίες Τουριστικών Δαπανών

Οι κατηγορίες των τουριστικών δαπανών (καθώς και οι κατηγορίες της τουριστικής κατανάλωσης), όπως θα αναπτυχθούν στα επόμενα, αποτελούν από τις σημαντικότερες πλευρές της τουριστικής ανάλυσης και των ΔΛΤ γιατί αναδεικνύουν την οικονομία στην οποία πραγματοποιούνται. Έτσι, επιτυγχάνεται η ακριβής και ορθή μέτρηση των οικονομικών επιπτώσεων του τουρισμού για μία οικονομία αναφοράς (σε σχέση με τους μόνιμους και μη κατοίκους της) και αποφεύγονται προσμετρήσεις οικονομικών επιπτώσεων που αφορούν άλλες οικονομίες, ή με άλλα λόγια, προσμετρούνται για αυτές τις οικονομίες και όχι για την οικονομία αναφοράς. Δεδομένου ότι ο τουρισμός εστιάζει στη μετακίνηση των ατόμων, ή πιο σωστά δεν νοείται τουρισμός χωρίς μετακίνηση, η σχετική καταναλωτική δραστηριότητα των επισκεπτών ενεργοποιείται σε όλα τα μέρη που αυτοί επισκέπτονται.

Δεδομένου, επίσης, ότι η τουριστική κατανάλωση δεν καλύπτει μόνο τις αποκτήσεις κατά τη διάρκεια των τουριστικών ταξιδιών, αλλά και αυτές που γίνονται για αυτό, είναι σαφές ότι το που λαμβάνει χώρα η τουριστική κατανάλωση αποτελεί μια πολύ σημαντική διάσταση. Συνεπώς, είναι αδύνατο να αναλυθούν οι επιπτώσεις της τουριστικής δαπάνης-κατανάλωσης χωρίς να συσχετίζεται αυτή με τον τόπο στον οποίο λαμβάνει χώρα. Εκτός, λοιπόν τον προσδιορισμό του «Πότε» κάτι αποκτάται και του «Τι» αποκτάται, τα οποία είναι πολύ σημαντικά για τον προσδιορισμό της

τουριστικής δαπάνης-κατανάλωσης, το «Που» αυτό αποκτάται αποτελεί επίσης έναν πολύ σημαντικό και καθοριστικό παράγοντα.

Οι βασικές μορφές-κατηγορίες των τουριστικών δαπανών (και τουριστικής κατανάλωσης) αναπτύσσονται συμμετρικά ως προς τις τρεις βασικές μορφές τουρισμού. Αναφέρθηκε επίσης ότι η απόλυτη αντιστοιχία των κατηγοριών της τουριστικής δαπάνης (και τουριστικής κατανάλωσης) με τις μορφές τουρισμού συνιστά ουσιαστική διαφορά μεταξύ των παλαιότερων διεθνών συστάσεων για τις τουριστικές στατιστικές του 1993 και των σημερινών του 2008. Στην ουσία, επαναπροσδιορίστηκαν οι μορφές του τουρισμού ώστε να ταυτίζονται απόλυτα με τις μορφές των τουριστικών δαπανών, κι όχι οι μορφές των τουριστικών δαπανών, ο προσδιορισμός των οποίων έμεινε αμετάβλητος.

Έτσι, οι τρεις βασικές κατηγορίες τουριστικών δαπανών, βασισμένες στη χώρα μόνιμης εγκατάστασης των εμπλεκομένων συναλλασσόμενων, καθορίζονται ως εξής:

α) **Εσωτερικές τουριστικές δαπάνες**, είναι οι τουριστικές δαπάνες εντός της οικονομίας αναφοράς των επισκεπτών που έχουν την μόνιμη εγκατάστασή τους (κατοικία τους) στην οικονομία αναφοράς.

β) **Εισερχόμενες τουριστικές δαπάνες**, είναι οι τουριστικές δαπάνες εντός της οικονομίας αναφοράς των επισκεπτών που δεν έχουν την μόνιμη εγκατάστασή τους (κατοικία τους) στην οικονομία αναφοράς.

γ) **Εξερχόμενες τουριστικές δαπάνες**, είναι οι τουριστικές δαπάνες εκτός της οικονομίας αναφοράς των επισκεπτών που έχουν την μόνιμη εγκατάστασή τους (κατοικία τους) στην οικονομία αναφοράς.

Στο κεφάλαιο 2.4 Μορφές Τουρισμού, αναπτύχθηκε εκτενώς και με την βοήθεια συγκεκριμένου σχήματος (σχήμα 2-4) η σχέση μεταξύ των τουριστικών ταξιδιών και των μορφών τουρισμού. Από την ανάλυση αυτή αναδείχθηκε ότι δεν υπάρχει εννοιολογικά απόλυτη συσχέτιση μεταξύ των μορφών των τουριστικών ταξιδιών και των μορφών τουρισμού. Επίσης, όπως ειπώθηκε ανωτέρω, οι κατηγορίες των τουριστικών δαπανών αναπτύσσονται εννοιολογικά κατά απόλυτη αντιστοιχία με τις μορφές τουρισμού. Συνεπώς, μεταξύ των κατηγοριών τουριστικών δαπανών και των μορφών τουριστικών ταξιδιών δεν υπάρχει απόλυτη συσχέτιση. Οι δαπάνες, δηλαδή, που συνδέονται με ένα συγκεκριμένο τουριστικό ταξίδι δεν εμπίπτουν όλες στην ίδια κατηγορία.

Σε ένα εσωτερικό τουριστικό ταξίδι, πιθανόν τμήμα του να διενεργείται εκτός της οικονομίας αναφοράς, το οποίο ορίζεται ως εξερχόμενος τουρισμός. Έτσι, σε ένα εσωτερικό τουριστικό ταξίδι, όλες οι αποκτήσεις εντός της οικονομίας αναφοράς αποτελούν εσωτερικές τουριστικές δαπάνες, ενώ οι αποκτήσεις εκτός της οικονομίας αναφοράς περιλαμβάνονται στις εξερχόμενες τουριστικές δαπάνες.

Με άλλα λόγια, στις εσωτερικές τουριστικές δαπάνες, δεν ενδιαφέρει ο συγκεκριμένος προορισμός αρκεί η δαπάνη να πραγματοποιείται μέσα στην χώρα (ή τόπο) αναφοράς. Έτσι, το συνολικό μέγεθος των εσωτερικών τουριστικών δαπανών περιλαμβάνει το ύψος της δαπάνης των εσωτερικών επισκεπτών, μόνιμων κατοίκων της οικονομίας αναφοράς, που πραγματοποιείται εντός της οικονομίας, καθώς και το μέρος της δαπάνης των εξερχόμενων επισκεπτών, μόνιμων κατοίκων της οικονομίας αναφοράς, που πραγματοποιείται επίσης εντός της οικονομίας αναφοράς. Για παράδειγμα, οι δαπάνες για υπηρεσίες γραφείων ταξιδίων που πραγματοποιούνται εντός της οικονομίας αναφοράς, είτε από εξερχόμενους, είτε από εσωτερικούς επισκέπτες, μόνιμους κατοίκους της οικονομίας αναφοράς, αποτελούν εσωτερικές τουριστικές δαπάνες. Άλλο παράδειγμα συνιστούν οι δαπάνες των εξερχόμενων τουριστών που πραγματοποιούν πριν αναχωρήσουν από την χώρα, όπως η μεταφορά τους σε λιμάνια ή αεροδρόμια. Ακόμα και οι επισκέψεις τους, οι οποίες μπορεί να περιλαμβάνουν διανυκτέρευση, σε άλλα σημεία της χώρας, πριν την αναχώρησή τους από αυτή, συνεπάγονται δαπάνες οι οποίες ανήκουν στις εσωτερικές τουριστικές δαπάνες.

Συνεπώς, για να μετρηθεί σωστά η εσωτερική τουριστική δαπάνη (και κατανάλωση) είναι απαραίτητη η έρευνα τόσο στους εσωτερικούς όσο και στους εξερχόμενους επισκέπτες.

Όσον αφορά τις εξερχόμενες τουριστικές δαπάνες, αυτές δεν περιλαμβάνουν όλες τις αποκτήσεις αγαθών και υπηρεσιών από τους εξερχόμενους επισκέπτες αλλά μόνο εκείνες που πραγματοποιούνται εκτός της οικονομίας αναφοράς. Καθώς τμήμα του εξερχόμενου τουριστικού ταξιδιού των εξερχόμενων επισκεπτών πιθανόν να διενεργείται εντός της οικονομίας αναφοράς, το οποίο ορίζεται ως εσωτερικός τουρισμός, οι αποκτήσεις αγαθών και υπηρεσιών εντός της οικονομίας αναφοράς, δηλαδή της οικονομίας μόνιμης κατοικίας των εξερχόμενων επισκεπτών, περιλαμβάνονται στις εσωτερικές τουριστικές δαπάνες.

Σχετικά όμως με τις εξερχόμενες τουριστικές δαπάνες πρέπει να παρατηρηθεί το εξής: από την πλευρά της οικονομίας αναφοράς οι εξερχόμενες τουριστικές δαπάνες δεν αποτελούν οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού που διενεργείτε στην

συγκεκριμένη οικονομία καθώς αυτές οι δαπάνες λαμβάνουν χώρας εκτός της οικονομίας αναφοράς. Αφορά όμως μέρος του εισοδήματος των νοικοκυριών (σε χρήμα ή σε είδος, ή μεταβιβάσεις), το οποίο δεν επιστρέφει στην οικονομία αναφοράς αλλά διαρρέει προς άλλες οικονομίες, ανεξάρτητα εάν το εισόδημα αυτό προέρχεται από την εμπλοκή των νοικοκυριών στην εγχώρια παραγωγή ή είναι αποτέλεσμα οικονομικών τους απαιτήσεων από άλλες οικονομίες.

Εάν, για παράδειγμα, δεν πραγματοποιούνταν καθόλου ένα τουριστικό ταξίδι ή εάν το τουριστικό ταξίδι δεν αφορούσε εξερχόμενο τουρισμό αλλά μόνο εσωτερικό, τότε τα εισοδήματα αυτά θα επανέρχονταν στην οικονομία αναφοράς προς όφελός της.

Πέραν της οικονομικής διάστασης αυτού του προβληματισμού, το συγκεκριμένο παράδειγμα δεν είναι τυχαίο. Αποτελεί ακριβώς τον λόγο για τον οποίο οι φορείς χάραξης πολιτικής θα πρέπει να ενδιαφέρονται για το σύνολο και την διάρθρωση των δαπανών των εξερχόμενων επισκεπτών στις άλλες οικονομίες. Το ποιες, σε τι βαθμό και με ποιον τρόπο ικανοποιούνται οι επιθυμίες και οι ανάγκες των μόνιμων κατοίκων της οικονομίας αναφοράς από την επίσκεψή τους σε μία άλλη χώρα συνιστά μία πολύ σημαντική πληροφορία, τόσο για το κράτος, όσο και για τις επιχειρήσεις, κυρίως τις τουριστικές, από πλευράς marketing για την διαμόρφωση του τουριστικού προϊόντος της οικονομίας αναφοράς.

Όσον αφορά τα εισερχόμενα τουριστικά ταξίδια, όπως αναφέρθηκε στις Μορφές Τουρισμού, την οικονομία αναφοράς την ενδιαφέρει μόνο το κομμάτι εκείνο από την στιγμή εισόδου μέχρι την στιγμή της εξόδου του εισερχόμενου επισκέπτη από την συγκεκριμένη οικονομία. Οι δαπάνες αυτές ορίζονται ως εισερχόμενες τουριστικές δαπάνες και περιλαμβάνουν μόνο τις αποκτήσεις εντός της οικονομίας αναφοράς. Το τμήμα του εισερχόμενου τουριστικού ταξιδιού εκτός της οικονομίας αναφοράς δεν ενδιαφέρει άμεσα την οικονομία αυτή, αλλά αποτελεί αντίστοιχα αντικείμενο παρακολούθησης της οικονομίας προέλευσης του εισερχόμενου επισκέπτη ή άλλων πιθανών οικονομιών.

Σε ένα όμως, περαιτέρω στάδιο μελέτης, την οικονομία αναφοράς μπορεί να την ενδιαφέρει η σχέση μεταξύ του συνόλου των εισερχόμενων τουριστικών δαπανών ενός εισερχόμενου επισκέπτη και του συνόλου των δαπανών που διενεργεί ο επισκέπτης αυτός στο τουριστικό του ταξίδι, τμήμα του οποίου αποτελεί εισερχόμενο τουριστικό ταξίδι στην οικονομία αναφοράς. Δηλαδή, το ποσοστό των εισερχόμενων δαπανών στο σύνολο των δαπανών του. Εκτός, από το ποσοστό επί του συνόλου, μπορεί να ενδιαφέρει και η δομή και το σύνολο των δαπανών του εισερχόμενου επισκέπτη στις άλλες πιθανών χώρες που επισκέπτεται. Αυτά τα αποτελέσματα,

πιθανόν να αποτελούν αντικείμενο ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για λόγους χάραξης πολιτικής της χώρας αναφοράς, προκειμένου να συγκριθούν οι δαπάνες που πραγματοποιεί ο εισερχόμενος επισκέπτης στην οικονομία αναφοράς σε σχέση με το σύνολο των δαπανών του για την υλοποίηση του τουριστικού του ταξιδιού.

Συμπερασματικά, για σκοπούς marketing, είναι ιδιαίτερα σημαντική η ανάλυση της τουριστικής δαπάνης-κατανάλωσης σε όρους εντός και εκτός της οικονομίας αναφοράς, προκειμένου να εξετασθεί το πώς μπορεί να τροποποιηθεί μέσω συγκεκριμένων πολιτικών προώθησης και διαφήμισης.

Σημειώνεται τέλος ότι μέσα από τις δύο προηγούμενες περιπτώσεις πιθανού ενδιαφέροντος της οικονομίας αναφοράς για το σύνολο και την διάρθρωση των εξερχόμενων τουριστικών δαπανών και των λοιπών τουριστικών δαπανών των εισερχόμενων επισκεπτών, αναδεικνύεται ρητά η μεγάλη σημασία της επίτευξης της διεθνούς συγκρισιμότητας. Δηλαδή, οι χώρες να ακολουθούν τις ίδιες έννοιες, ορισμούς, κανόνες, ταξινομήσεις, κ.λπ., σχετικά με της τουριστικές στατιστικές και την σύνταξη ΔΛΤ.

Έτσι, για μία χώρα, είναι εφικτή και εύκολη η άμεση λήψη των αντίστοιχων μεγεθών από τους ΔΛΤ μίας άλλης οικονομίας, με αποτέλεσμα να λαμβάνει την απαιτούμενη πληροφορία. Προϋποτίθεται βέβαια ότι γίνεται διαχωρισμός (ταξινόμηση) των εισερχόμενων σε μία χώρα επισκεπτών με βάση την χώρα της μόνιμης εγκατάστασής τους, όχι μόνο ως ροές επισκεπτών αλλά και σε σχέση με τις δαπάνες τους.

2.4.3.6 Μέτρηση των Τουριστικών Δαπανών

Οι χώρες πρέπει να περιλαμβάνουν μια συγκεκριμένη ενότητα περί δαπανών στις έρευνες για τους εισερχόμενους επισκέπτες, είτε στα σύνορα, είτε σε οποιαδήποτε άλλη θέση που μπορούν να παρατηρηθούν.

Οι έρευνες συνόρων μπορούν να πραγματοποιούνται σε συνεχή βάση (μηνιαία, τριμηνιαία, ετήσια), ή να πραγματοποιούνται μόνο σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους (υψηλή-χαμηλή τουριστική περίοδο). Μερικές χώρες μπορεί να επιλέξουν να διεξάγουν αυτού του είδους την έρευνα μόνο κατά διαστήματα, αλλά χρησιμοποιώντας ένα επαρκές μέγεθος δείγματος και σχεδιασμό ώστε να είναι σε θέση να προσθέτουν στοιχεία και να συνάγουν συμπεράσματα με τη χρησιμοποίηση

μίας διαδικασίας μοντελοποίησης. Ομοίως, μόνο ένας επιλεγμένος αριθμός συνοριακών σταθμών πιθανόν να ερευνάται.

Σε περιπτώσεις χωρών όπου τα σύνορα στα μεταξύ τους εδάφη είναι «ανοιχτά» ή δεν υφίστανται ιδιαίτεροι έλεγχοι (π.χ. περίπτωση χωρών κεντρικής Ευρώπης), καθίσταται δύσκολη η διεξαγωγή ερευνών συνόρων. Έτσι, μία χώρα (η χώρα αναφοράς) μπορεί να χρησιμοποιήσει ένα συνδυασμό μεταξύ ερευνών που διεξάγονται στα συλλογικά καταλύματα και «mirror statistics» που αποτελούν στατιστικές για τους εξερχόμενους επισκέπτες και τις εξερχόμενες τουριστικές δαπάνες από τις χώρες προέλευσης των επισκεπτών της χώρας αναφοράς (όπως προαναφέρθηκε τονίζεται η σημασία της διεθνούς συγκρισιμότητας). Αυτό μπορεί να συμπληρωθεί και με άλλες πηγές στοιχείων όπως π.χ. τα αρχεία πιστωτικών καρτών.

Στην περίπτωση των εσωτερικών και εξερχόμενων τουριστικών δαπανών, μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε μία έρευνα στα νοικοκυριά συγκεκριμένα για τον τουρισμό ή στις ήδη υπάρχουσες έρευνες στα νοικοκυριά για την δαπάνη τους να προσαρμοστεί σε περιοδική βάση (μηνιαία, τριμηνιαία, ετήσια) ερωτηματολόγιο σχετικά με την τουριστική τους δαπάνη. Η έρευνα αυτή μπορεί να πραγματοποιείται σε συνεχή βάση. Εντούτοις, εάν το πρότυπο της κατανάλωσης είναι σχετικά σταθερό βραχυπρόθεσμα, η έρευνα θα μπορούσε να διεξάγεται λιγότερο συχνά (π.χ. για λόγους οικονομίας πόρων) και να συνδέεται με μια διαδικασία εκτίμησης βασισμένη σε ένα μοντέλο όπως αναφέρθηκε για τις εισερχόμενες τουριστικές δαπάνες.

Για την μέτρηση των εσωτερικών τουριστικών δαπανών, θα πρέπει να προσδιορίζονται οι οικονομίες από τις οποίες αποκτώνται τα παρεχόμενα αγαθά και υπηρεσίες, προκειμένου να αποδοθούν στις εμπλεκόμενες τοπικές οικονομίες οι οικονομικές επιδράσεις που συνδέονται με την μετακίνηση των επισκεπτών. Εναλλακτική μέθοδος εκτίμησης μπορεί να θεωρηθεί η χρήση των διαφορετικών τύπων δεδομένων από διοικητικές πηγές, όπως π.χ. το τραπεζικό σύστημα, οι πιστωτικές κάρτες, οι δαπάνες επί των μεταφορών που παρέχονται από τα γραφεία ταξιδιών, τις επιχειρήσεις, ή τις αρμόδιες αρχές για τις μεταφορές.

Το να ζητηθεί από τους επισκέπτες να αναφέρουν λεπτομερώς τις δαπάνες τους σχετικά με συγκεκριμένα ταξίδια ή επισκέψεις απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή και εμπειρία για να εξασφαλισθεί ένας ικανοποιητικός βαθμός ακρίβειας, ειδικά όταν η περίοδος αναφοράς είναι μεγάλη ή πολύ παρελθοντική. Στις περιπτώσεις αυτές υπάρχει ο κίνδυνος στατιστικού λάθους (σφάλμα) λόγω του ότι οι ερωτηθέντες δεν μπορούν να επαναφέρουν στην μνήμη τους ακριβή στοιχεία (σφάλμα ανάκλησης (recall bias)).

Σε μερικές χώρες, οι πληροφορίες συλλέγονται από έναν μειωμένο αριθμό κατηγοριών, σε συνδυασμό με τη χρήση της ταξινόμησης με βάση το σκοπό (τον γενικό σκοπό των δαπανών) και μίας προσέγγισης περί των πληρωμών.

Παραδείγματος χάριν, μπορεί να ζητηθεί από τους επισκέπτες να αναφέρουν τη συνολική αξία του λογαριασμού τους στο ξενοδοχείο και τους τρόπους πληρωμής που χρησιμοποίησαν. Εντούτοις, αυτός ο λογαριασμός, εκτός από τις υπηρεσίες καταλύματος μπορεί να περιλαμβάνει υπηρεσίες εστίασης (τρόφιμα και ποτά εν γένει) και άλλες υπηρεσίες όπως τη χρήση πλυντηρίων, τηλεφώνου, εγκαταστάσεων για επιχειρησιακές δραστηριότητες, εγκαταστάσεων spa και άλλες εγκαταστάσεις αναψυχής που παρέχονται στο ίδιο μέρος (περιπτώσεις π.χ. «all inclusive»). Συνεπώς, μπορεί να μην είναι εφικτό να προσδιοριστούν διακριτά αυτά τα διαφορετικά μεγέθη και να απαιτηθούν έτσι κάποιες πρόσθετες διαδικασίες εκτίμησης.

Παρακάτω περιγράφονται μερικά σημαντικά ζητήματα για τις σχετικές μετρήσεις:

α) Είναι σημαντικό να προσδιοριστούν σαφώς τα βασικά χαρακτηριστικά των επισκεπτών και των ταξιδιών τους με τέτοιο τρόπο ώστε να δίδεται η δυνατότητα οι πληροφορίες που θα συλλεχθούν να μπορούν να συνδεθούν με άλλες σχετικές περί των επισκεπτών πληροφορίες οι οποίες συλλέγονται σε άλλες στατιστικές διαδικασίες και έτσι να μπορούν να επεκταθούν κατάλληλα τα στοιχεία που έχουν συλλεχθεί.

β) Επειδή η απόκτηση αγαθών και υπηρεσιών από έναν επισκέπτη ταξινομείται ως εισερχόμενες, εσωτερικές ή εξερχόμενες τουριστικές δαπάνες σύμφωνα με τη χώρα μόνιμης εγκατάστασης του επισκέπτη και του προμηθευτή, πρέπει να προσδιορίζεται σαφώς η μόνιμη εγκατάσταση και των δύο. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στην περίπτωση των αποκτήσεων που γίνονται πριν από το ταξίδι, ειδικά στην περίπτωση της διεθνούς μεταφοράς.

γ) Για τους επισκέπτες που ταξιδεύουν με ένα οργανωμένο πακέτο, πρέπει να συλλεχθούν πληροφορίες για το συνολικό ποσό που καταβάλλεται, τα συστατικά στοιχεία του πακέτου και τη χώρα μόνιμης εγκατάστασης του οργανωτή του ταξιδιού (tour operator ή ταξιδιωτικού γραφείου) από τον οποίο αγοράστηκε το πακέτο, και επιπροσθέτως πληροφορίες για την χώρα μόνιμης εγκατάστασης των διαφορετικών προμηθευτών των συστατικών στοιχείων του πακέτου (ιδιαίτερα για την διεθνή μεταφορά) και του επισκέπτη.

δ) Τα μέσα μεταφοράς που χρησιμοποιούνται για την άφιξη σε μία χώρα, την μεταφορά εντός αυτής και την αναχώρηση από αυτή, πρέπει να δηλωθούν σαφώς (προσδιορίζοντας την μεταφορική εταιρία όποτε είναι δυνατόν ώστε να επιτραπεί ο προσδιορισμός της χώρας μόνιμης εγκατάστασής της), συμπεριλαμβανομένου του αν κάποιες υπηρεσίες είναι μέρος ενός οργανωμένου πακέτου.

ε) Επίσης, για τον υπολογισμό των τουριστικών δαπανών, ίσως αποδειχθεί αποτελεσματικός ένας διαφορετικός τρόπος όπου με βάση αυτόν θα υλοποιούνται μετρήσεις σε τακτά χρονικά διαστήματα για τις ροές των επισκεπτών και των χαρακτηριστικών τους, παραδείγματος χάριν σε μηνιαία βάση, αλλά οι έρευνες για την δαπάνη τους θα διενεργούνται ανά μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα, για παράδειγμα, κάθε 2 ή 5 έτη. Έτσι, οι τουριστικές δαπάνες θα εκτιμώνται για τις τρέχουσες περιόδους με βάση κάποιο μοντέλο επί των δαπανών των επισκεπτών στα τουριστικά τους ταξίδια τους, το οποίο θα βασίζεται στις ανωτέρω λεπτομερείς καταγραφές και θα εξάγονται συμπερασματικά οι αξίες με την χρήση των σχετικών μεγεθών των ροών των επισκεπτών σε συνδυασμό με τους δείκτες τιμών.

στ) Πολύ σημαντικό είναι επίσης να καθοριστούν ρητά όχι μόνο οι δαπάνες εκείνες που επιβαρύνονται οι ίδιοι οι επισκέπτες, δηλαδή αυτές που γίνονται από ίδιους πόρους, αλλά πρέπει να γίνει και μία αρκετά καλή εκτίμηση των δαπανών που επιβαρύνονται τρίτοι για λογαριασμό-όφελος του επισκέπτη.

ζ) Οι τουριστικές δαπάνες αφορούν σχεδόν το σύνολο των προϊόντων που αποτελούν την τελική κατανάλωση των επισκεπτών. Μερικά, όμως, εξ αυτών δεν ανήκουν σε αυτή την κατηγορία με βάση τους κανόνες του ΣΕΛ, όπως είναι οι δαπάνες των επισκεπτών σε επιχειρηματικά και επαγγελματικά ταξίδια για π.χ. κατάλυμα και μετακίνηση. Αυτού του είδους οι δαπάνες στο ΣΕΛ θεωρούνται ως ενδιάμεση κατανάλωση της παραγωγικής μονάδας (ιδιωτική επιχείρηση, μονάδες του δημόσιου τομέα, ή ΜΚΙΕΝ) για λογαριασμό της οποίας υλοποιεί το τουριστικό ταξίδι ο επισκέπτης και η οποία επιβαρύνεται τα έξοδα του τουριστικού ταξιδιού. Ο συγκεκριμένος επισκέπτης μπορεί να ανήκει στο εργατικό δυναμικό της επιχείρησης αλλά και όχι, δηλαδή να είναι κάποιος προσκεκλημένος για τον οποιοδήποτε λόγο από την επιχείρηση η οποία του αποζημιώνει τα έξοδα της μετακίνησής τους. Επίσης, στην τελική κατανάλωση των νοικοκυριών δεν ανήκουν τα τιμαλφή, τα οποία στο ΣΕΛ θεωρούνται ως επενδύσεις κεφαλαίου, δηλαδή μία μη καταναλωτική κατηγορία της τελικής ζήτησης, όπως προαναφέρθηκε, κάτι που αποτελεί μία εκ των ουσιαστικών διαφοροποιήσεων των διεθνών προτύπων για τις τουριστικές στατιστικές του 1993 και του 2008. Επομένως, αυτού του είδους οι τουριστικές

δαπάνες πρέπει να παρουσιάζονται διακριτά προκειμένου να επιτυγχάνονται και να διευκολύνονται οι συγκρίσεις με άλλα μακροοικονομικά πλαίσια.

η) Τα τιμαλή και τα διαρκή καταναλωτικά αγαθά που αποκτώνται από τους επισκέπτες κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους αποτελούν μέρος των τουριστικών δαπανών, ανεξάρτητα από την αξία τους (ανά μονάδα). Όμως, για το ΙΠ (στο BPM6, κάτι που δεν ίσχυε στο BPM5) και το ΣΕΛ (στο ESA 1995 και στο SNA 2008, κάτι που δεν ίσχυε στο SNA 1993), σύμφωνα με τους κανόνες τους για την σύνταξή τους, εκείνα τα τιμαλή και διαρκή καταναλωτικά αγαθά των οποίων η αξία υπερβαίνει το τελωνειακό όριο («κατώφλι») (customs threshold) που θέτει η κάθε χώρα, πρέπει να θεωρούνται ως εμπορεύματα (general merchandise (merchandise trade)) και έτσι πρέπει να εξαιρούνται από τις ταξιδιωτικές δαπάνες που γίνονται εντός της οικονομίας αναφοράς από τους μη κατοίκους ή από τους κατοίκους εκτός της οικονομίας αναφοράς. Κατά συνέπεια θα πρέπει να παρουσιάζονται ξεχωριστά καθώς ο συνυπολογισμός τους στις λοιπές τουριστικές αποκτήσεις θα επηρέαζε την συγκρισιμότητα με τα προαναφερθέντα πλαίσια (ΣΕΛ και ΙΠ).

θ) Όπως προαναφέρθηκε και στο σχετικό κεφάλαιο, η ανάλυση των τουριστικών ομάδων απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή για τους εξής λόγους:

- Ένα μέρος ή το σύνολο των δαπανών σε μία τουριστική ομάδα προέρχεται συνήθως από κοινό ταμείο και έτσι πιθανόν τα διαφορετικά στοιχεία που δηλώνονται σε μια έρευνα επί των δαπανών να αφορούν την ομάδα και όχι το κάθε μέλος της.
- Μπορεί να κριθεί από διάφορους χρήστες, π.χ. χώρες, ως σχετικό να καθαρισθούν κλίμακες ισοδυναμίας για όλα ή μερικά στοιχεία των τουριστικών δαπανών, κάτι που αποτελεί την τρέχουσα πρακτική σε μερικές αναλύσεις προϋπολογισμών των νοικοκυριών. Με αυτή την πρακτική λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι ο καταμερισμός των δαπανών μπορεί να οδηγήσει σε μικρότερη κατά κεφαλή δαπάνη. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα των ξενοδοχείων όπου το κόστος ενός δωματίου συνήθως μειώνεται αναλογικά για το κάθε άτομο όσο αυξάνεται το μέγεθός του (δίκλινο, τρίκλινο, τετράκλινο). Επίσης, ενδεικτικό είναι και το παράδειγμα των μεταφορών όπου το κόστος π.χ. της βενζίνης το μοιράζονται περισσότερο του ενός ατόμου και έτσι αναλογικά το κατά κεφαλή είναι χαμηλότερο. Επίσης, πολύ συχνά γίνονται ειδικές τιμές για ομάδες ατόμων που χρησιμοποιούν το ίδιο μεταφορικό μέσο. Έτσι, με την μέθοδο αυτή γίνεται το δυνατόν εφικτή η

σύγκριση μεταξύ της κατά κεφαλήν δαπάνης των επισκεπτών που ταξιδεύουν σε τουριστικές ομάδες και αυτών που ταξιδεύουν μεμονωμένα.

(i) Πρέπει επίσης να συλλέγονται πληροφορίες για το ποιες περιοχές επισκέπτονται οι επισκέπτες καθώς και για τη διάρκεια της παραμονής τους σε κάθε μία από αυτές.

2.4.4 Τουριστική Κατανάλωση

2.4.4.1 Ορισμός

Σε γενικές γραμμές, η τουριστική κατανάλωση έχει τον ίδιο τυπικό ορισμό όπως η τουριστικές δαπάνες. Όμως, η έννοια της τουριστικής κατανάλωσης που χρησιμοποιείται στους ΔΛΤ είναι πιο ευρεία από αυτή των τουριστικών δαπανών.

Στην έννοια της τουριστικής κατανάλωσης περιλαμβάνονται τόσο οι τουριστικές δαπάνες καθώς και άλλα στοιχεία. Εκτός, λοιπόν, από τις χρηματικές συναλλαγές στις οποίες εστιάζει η έννοια της τουριστικής δαπάνης, έτσι όπως ορίστηκε στο προηγούμενο υποκεφάλαιο, στην τουριστική κατανάλωση περιλαμβάνονται επίσης οι υπηρεσίες που σχετίζονται με τα καταλύματα διακοπών για ίδιο λογαριασμό, οι τουριστικές κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος (πλην του ποσού που καταβάλλεται αρχικά από τους επισκέπτες και κατόπιν τους επιστρέφεται, το οποίο όπως αναλύθηκε ανήκει στην τουριστική δαπάνη), και λοιπή καθ' υπολογισμόν (τεκμαρτή) κατανάλωση .

Αυτές οι συναλλαγές πρέπει να υπολογισθούν με την χρήση διαφορετικών πηγών από αυτές που μέσω των οποίων συλλέγονται άμεσα οι πληροφορίες από τους επισκέπτες. Τέτοιες, διαφορετικές, πηγές είναι π.χ. οι αναφορές για τις ανταλλαγές κατοικιών, εκτιμήσεις των ενοικίων που αφορούν τις κατοικίες διακοπών, υπολογισμοί των FISIM, κ.λπ. Σημειώνεται ότι, οι πηγές λήψης στοιχείων (έρευνες, διοικητικά αρχεία) αποτελούν και ένα σημαντικό λόγο για τον τρόπο διαχωρισμού του τι περιλαμβάνεται στις τουριστικές δαπάνες και του τι στην τουριστική κατανάλωση.

2.4.4.2 Τα Όρια της Τουριστικής Κατανάλωσης

Συγκεκριμένα, πέραν από τις αποκτήσεις που ήδη περιλαμβάνονται στις τουριστικές δαπάνες, στην τουριστική κατανάλωση περιλαμβάνονται:

1. Η τεκμαρτή αξία των ανταλλαγών, π.χ. προσωρινή ανταλλαγή κατοικιών για λόγους διακοπών.
2. Η τεκμαρτή αξία αγαθών, όπως π.χ. λαχανικά, φρούτα, κρέας, ψάρια, κ.λπ., τα οποία παράγονται για ίδιο λογαριασμό στις κατοικίες διακοπών ή είναι αποτέλεσμα δραστηριοτήτων αναψυχής όπως π.χ. κηπουρική, κυνήγι, αλιεία, κ.λπ., εκτός του συνηθισμένου περιβάλλοντος.
3. Η αξία των υπηρεσιών (είτε εμπορεύσιμων, είτε για ίδια τελική χρήση) που σχετίζονται με τα καταλύματα διακοπών για ίδιο λογαριασμό (δευτερεύουσες κατοικίες για λόγους διακοπών, και κάθε άλλο μη συνηθισμένο-παραδοσιακό τύπο ιδιοκτησίας κατοικίας για λόγους διακοπών).
4. Το καθαρό κόστος για την φιλοξενία επισκεπτών που αφορά τις δαπάνες του νοικοκυριού κατά το ποσοστό αύξησής τους για π.χ. τροφή και άλλα αναγκαία, δώρα στους φιλοξενούμενους, κ.λπ.
5. Η αξία των Υπηρεσιών Χρηματοπιστωτικής Διαμεσολάβησης που Μετρώνται Έμμεσα (ΥΧΔΜΕ) (FISIM) που συμπεριλαμβάνεται στα επιτόκια που πληρώνονται από τους επισκέπτες στις τουριστικές δαπάνες.
6. Το κόστος των παραγωγικών μονάδων (ιδιωτικές επιχειρήσεις, μονάδες του δημόσιου και ΜΚΙΕΝ) για τις δαπάνες των εργαζομένων τους σε επιχειρηματικά ταξίδια, για τις οποίες δεν υφίσταται χρηματική συναλλαγή από τον εργαζόμενο. Δηλαδή περιπτώσεις όπου η ίδια η επιχείρηση που αποστέλλει τους εργαζομένους της σε επιχειρηματικά ταξίδια, αποτελεί και τον παροχέα των τουριστικών υπηρεσιών, π.χ. υπηρεσίες που παρέχονται δωρεάν ή σε επιδοτούμενες τιμές για κατάλυμα, εστίαση, κ.λπ.
7. Το καθαρό κόστος για τις παραγωγικές μονάδες των πρόσθετων υπηρεσιών που παρέχονται στους εργαζομένους τους και στην οικογένεια αυτών ως επισκέπτες, πέραν από αυτό που ήδη υπολογίσθηκε στις τουριστικές δαπάνες (περίπτωση 4), όπως π.χ. το κόστος της δωρεάν ή κατά το ποσό της επιδότησης από τον εργοδότη μεταφοράς, καταλύματος, κ.λπ.
8. Μέρος ή ολόκληρη η αξία που στο ΣΕΛ χαρακτηρίζεται ως καταναλωτική δαπάνη της κεντρικής κυβέρνησης ή ΜΚΙΕΝ για ατομικές μη εμπορεύσιμες υπηρεσίες, όπως εκπαίδευση, κοινωνικές υπηρεσίες, υγεία, μουσεία, οι υπηρεσίες αναψυχής, κ.λπ. (το υπόλοιπο δηλαδή της περίπτωσης 3 των τουριστικών δαπανών), καθώς και αυτά που παρέχονται δωρεάν στις κοινωνικές παροχές σε

είδος, όπου οι δύο αυτές περιπτώσεις μπορεί να θεωρηθούν ότι ωφελούν τους επισκέπτες, και στο ΣΕΛ ονομάζονται «κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος» Συμπερασματικά, στην τουριστική κατανάλωση περιλαμβάνονται οι τουριστικές δαπάνες όσο και άλλα στοιχεία. Αυτά τα στοιχεία, τα οποία αναπτύχθηκαν ανωτέρω, μπορούν να συνοψισθούν στις εξής τρεις ευρείες κατηγορίες:

- I. Υπηρεσίες που σχετίζονται με τα καταλύματα διακοπών για ίδιο λογαριασμό. Δαπάνες, πραγματικές ή τεκμαρτές, που σχετίζονται με κάθε τύπο ιδιοκτησίας κατοικιών διακοπών. Αυτό το στοιχείο περιλαμβάνει όλες τις καθ' υπολογισμόν (τεκμαρτές) υπηρεσίες στέγασης που σχετίζονται με μονάδες καταλυμάτων για ίδιο λογαριασμό (κάθε τύπο ιδιοκτησίας καταλυμάτων διακοπών), καθώς επίσης και δαπάνες που σχετίζονται με την απόκτησή τους και δεν κεφαλαιοποιούνται ως τμήμα της επένδυσης, για παράδειγμα χρεώσεις για τις ανταλλαγές χρονομίσθωσης (timesharing).
- II. Τουριστικές κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος (εκτός από τα αποζημιωνόμενα ποσά στους επισκέπτες για δαπάνες στις οποίες έχουν ήδη προβεί, το οποίο ανήκει στις τουριστικές δαπάνες όπως αναλύθηκε). Αυτό το στοιχείο περιλαμβάνει την αξία αυτών που παρέχονται δωρεάν ως κοινωνικές παροχές σε είδος και των ατομικών μη εμπορεύσιμων υπηρεσιών που ωφελούν τους επισκέπτες και παρέχονται από κυβερνητικές μονάδες και ΜΚΙΕΝ και υπερβαίνουν το ποσό που πληρώνουν οι ίδιοι οι επισκέπτες.
- III. Λοιπή καθ' υπολογισμόν κατανάλωση. Περιλαμβάνονται κάθε άλλου είδους στοιχεία που η αξία τους τεκμαίρεται (δεν υπάρχει δηλαδή συναλλαγή σε χρήμα και η σχετική αξία υπολογίζεται με διάφορες μεθόδους), και αφορούν προϊόντα που ωφελούν τους επισκέπτες. Δηλαδή περιλαμβάνονται οι ανταλλαγές, η παραγωγή για ίδιο λογαριασμό, το καθαρό κόστος φιλοξενίας, οι FISIM, και το κόστος για τις επιχειρήσεις επιδοτούμενων υπηρεσιών προς τους εργαζομένους τους ή τρίτους ως αμοιβές σε είδος ή δώρα αντίστοιχα, ή επιχειρηματικά ταξίδια.

2.4.4.3 Κατηγορίες της Τουριστικής Κατανάλωσης

Όπως και στην περίπτωση των τουριστικών δαπανών, έτσι και για την τουριστική κατανάλωση μπορούν να ορισθούν διαφορετικές κατηγορίες αυτής με βάση την

χώρα αναφοράς των συναλλασσόμενων (επισκεπτών και παρόχων των αγαθών ή υπηρεσιών που αποκτούνται από τους επισκέπτες) και να συσχετισθούν με τις διαφορετικές μορφές τουρισμού. Η σχέση αυτή παρουσιάζεται σχηματικά στον επόμενο πίνακα:

Πίνακας 2.3: Μορφές Τουρισμού και Κατηγορίες Τουριστικής Κατανάλωσης

Βασικές	
Εσωτερικός τουρισμός , περιλαμβάνει τις δραστηριότητες εντός της χώρας αναφοράς των επισκεπτών που έχουν την μόνιμη εγκατάστασή τους (κατοικία τους) στην χώρα αναφοράς, είτε ως μέρος ενός εσωτερικού τουριστικού ταξιδιού είτε ως μέρος ενός εξερχόμενου τουριστικού ταξιδιού.	Εσωτερική τουριστική κατανάλωση , είναι η τουριστική κατανάλωση εντός της οικονομίας αναφοράς των επισκεπτών που έχουν την μόνιμη εγκατάστασή τους (κατοικία τους) στην οικονομία αναφοράς.
Εισερχόμενος τουρισμός , περιλαμβάνει τις δραστηριότητες εντός της χώρας αναφοράς των επισκεπτών που δεν έχουν την μόνιμη εγκατάστασή τους (κατοικία) στην χώρα αναφοράς, σε ένα εισερχόμενο τουριστικό ταξίδι.	Εισερχόμενη τουριστική κατανάλωση , είναι η τουριστική κατανάλωση εντός της οικονομίας αναφοράς των επισκεπτών που δεν έχουν την μόνιμη εγκατάστασή τους (κατοικία τους) στην οικονομία αναφοράς.
Εξερχόμενος τουρισμός , περιλαμβάνει τις δραστηριότητες εκτός της χώρας αναφοράς των επισκεπτών που έχουν την μόνιμη εγκατάστασή τους (κατοικία) στην χώρα αναφοράς, είτε ως τμήμα ενός εξερχόμενου τουριστικού ταξιδιού είτε ως τμήμα ενός εσωτερικού τουριστικού ταξιδιού.	Εξερχόμενη τουριστική κατανάλωση , είναι η τουριστική κατανάλωση εκτός της οικονομίας αναφοράς των επισκεπτών που έχουν την μόνιμη εγκατάστασή τους (κατοικία τους) στην οικονομία αναφοράς.
Συνδυασμοί	
Εγχώριος τουρισμός , περιλαμβάνει τον εσωτερικό και τον εισερχόμενο τουρισμό, δηλ., τις δραστηριότητες εντός της χώρας αναφοράς τόσο των επισκεπτών που έχουν την μόνιμη εγκατάστασή τους (κατοικία) στην χώρα αναφοράς, όσο και των επισκεπτών που δεν έχουν την μόνιμη εγκατάστασή τους (κατοικία) στην χώρα αναφοράς, ως μέρος ενός εσωτερικού ή διεθνούς τουριστικού ταξιδιού.	Εγχώρια τουριστική κατανάλωση , είναι η τουριστική κατανάλωση εντός της οικονομίας αναφοράς των επισκεπτών, τόσο μόνιμων όσο και μη μόνιμων κατοίκων της οικονομίας αναφοράς. Είναι, δηλαδή, το άθροισμα της εσωτερικής τουριστικής κατανάλωσης και της εισερχόμενης τουριστικής κατανάλωσης.
Εθνικός τουρισμός , περιλαμβάνει τον εσωτερικό και τον εξερχόμενο τουρισμό, δηλαδή, τις δραστηριότητες εντός και εκτός της χώρας αναφοράς των επισκεπτών που έχουν την μόνιμη εγκατάστασή τους (κατοικία) στην χώρα αναφοράς, είτε ως τμήμα ενός εσωτερικού ή εξερχόμενου τουριστικού ταξιδιού.	Εθνική τουριστική κατανάλωση , είναι η τουριστική κατανάλωση εντός και εκτός της οικονομίας αναφοράς των επισκεπτών που έχουν την μόνιμη κατοικία τους στην οικονομία αναφοράς. Είναι, δηλαδή, το άθροισμα της εσωτερικής τουριστικής κατανάλωσης και της εξερχόμενης τουριστικής κατανάλωσης.

2.5. Σύνοψη για την Τουριστική Ζήτηση

Το ταξίδι αφορά τις δραστηριότητες των ταξιδιωτών. Ένας ταξιδιώτης είναι εκείνος που μετακινείται μεταξύ διαφορετικών γεωγραφικών περιοχών, για οποιαδήποτε λόγο και οποιαδήποτε διάρκεια. Το ταξίδι έχει οικονομικές επιπτώσεις κυρίως στα μέρη που επισκέπτονται οι ταξιδιώτες και αποτελεί ένα σημαντικό πεδίο οικονομικής παρατήρησης. Η μέτρηση της δαπάνης των διεθνών ταξιδιωτών εκτός της χώρας μόνιμης κατοικίας τους συνιστά τον σκοπό του μεγέθους «ταξιδιωτικό» του ΙΠ.

Ο τουρισμός είναι πιο περιορισμένος από το ταξίδι καθώς αφορά συγκεκριμένους τύπους ταξιδίων μετ' επιστροφής. Δηλαδή αυτά που πραγματοποιούνται από ταξιδιώτες εκτός του συνηθισμένου περιβάλλοντός τους για λιγότερο από ένα έτος και με κύριο σκοπό τον οποιονδήποτε πλην της σύναψης σχέσης εξαρτημένης εργασίας (τυπικής ή άτυπης) με μία μονάδα μόνιμης εγκατάστασης στο μέρος της επίσκεψης. Τα άτομα όταν διενεργούν τέτοιου είδους ταξίδια μετ' επιστροφής καλούνται επισκέπτες. Όταν ένα άτομο έχει την ιδιότητα του επισκέπτη αυτό συνιστά μία μεταβατική (παροδική-προσωρινή) κατάσταση. Μόλις το τουριστικό ταξίδι λήξει, το άτομο παύει να βρίσκεται σε αυτή την κατάσταση και χάνει την ιδιότητα του επισκέπτη.

Ο τουρισμός συνιστά λοιπόν ένα υποσύνολο του ταξιδίου και οι επισκέπτες υποσύνολο των ταξιδιωτών, τόσο σε διεθνές επίπεδο, όσο και εντός μίας συγκεκριμένης επικράτειας. Αυτή η διάκριση και ο προσδιορισμός της μόνιμης κατοικίας-εγκατάστασης ακριβώς όπως και οι όροι στο ΙΠ και το ΣΕΛ είναι ουσιαστική σημασίας σχετικά με την δυνατότητα χρησιμοποίησης και συνέπειας των δεδομένων που προέρχονται από αυτές τις διαφορετικές πηγές μέτρησης των ροών και των δαπανών των διεθνών ταξιδιωτών και επισκεπτών.

Η έννοια της δραστηριότητας περιλαμβάνει όλα εκείνα τα οποία οι επισκέπτες κάνουν για ή κατά τη διάρκεια ενός τουριστικού ταξιδίου. Δεν περιορίζεται σε αυτά που θεωρούνται ως τυπικές τουριστικές δραστηριότητες, όπως π.χ. η επίσκεψη σε αξιοθέατα, οι δραστηριότητες στη θάλασσα και στην παραλία, κ.λπ. Μέρος του τουρισμού μπορούν επίσης να αποτελούν και π.χ. το ταξίδι για σκοπούς επιχειρηματικούς, εκπαιδευτικούς, κ.λπ., αρκεί να πληρούνται τα κριτήρια που έχουν καθοριστεί για να θεωρείται ένα ταξίδι μετ' επιστροφής ως τουριστικό. Οι ΔΛΤ εστιάζουν στην οικονομική διάσταση των τουριστικών ταξιδίων, κυρίως μέσω της δαπάνης των επισκεπτών, ή άλλων προς όφελος των επισκεπτών. Οι περισσότερες από τις οικονομικές δραστηριότητες που σχετίζονται με τους επισκέπτες

πραγματοποιούνται όταν αυτοί βρίσκονται εκτός του συνηθισμένου περιβάλλοντός τους και έχουν επιπτώσεις στις τοπικές και εθνικές οικονομίες. Παρόλα αυτά, στους ΔΛΤ περιλαμβάνονται επίσης η κατανάλωση που πραγματοποιείται εντός του συνηθισμένου περιβάλλοντος του επισκέπτη, για παράδειγμα αυτή των δυνητικών επισκεπτών στην προετοιμασία για ένα τουριστικό ταξίδι, όπως δηλαδή π.χ. η απόκτηση υπηρεσιών (τουριστικών γραφείων, ασφάλιση, εμβολιασμών, κ.λπ.) ή η απόκτηση αγαθών ώστε να τα έχουν μαζί τους στο τουριστικό ταξίδι (εξοπλισμός camping, αποσκευές, κ.λπ.)

Στους ΔΛΤ υπάρχει επίσης το ενδιαφέρον για κι άλλους τύπους συναλλαγών αγαθών και υπηρεσιών, όπως οι επενδύσεις (σχηματισμός πάγιου κεφαλαίου) και η κατανάλωση από τα διαφορετικά επίπεδα δημόσιας διοίκησης των τουριστικών συλλογικών υπηρεσιών, έννοιες που μαζί με την κατανάλωση των επισκεπτών (τουριστική κατανάλωση), συμπληρώνουν την έννοια της τουριστικής ζήτησης (ΣΤΕΖ).

Βιβλιογραφία 2ου Κεφαλαίου

Βαρβαρέσος Στέλιος, 2008, “Οικονομική του τουρισμού: Εννοιολογικές, θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις από τον 19ο έως τον 21ο αιώνα”, Προπομπός, Αθήνα

Βαρβαρέσος Στέλιος, 2000, “Τουρισμός: έννοιες, μεγέθη, δομές / Η ελληνική πραγματικότητα”, Προπομπός, Αθήνα

Βαρβαρέσος Στέλιος, 2000, “Τουρισμός: Οικονομικές Προσεγγίσεις”, β' έκδοση Προπομπός, Αθήνα

Eurostat, 2006, “Statistics on the trading of goods - User guide”, Luxembourg, υποκεφάλαιο 2.9, σελ. 14, 15.

OECD Glossary of Statistical Terms - Mirror statistics Definition» στην ιστοσελίδα <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=6635>.

United Nations Statistics Division (UNSD), Department of Economic and Social Affairs, 2008, «International Merchandise Trade Statistics: Supplement to the

Compilers Manual», ST/ESA/STAT/SER.F/87/Add.1, Final draft as submitted to the United Nations editors on 7 March 2008, Sales No.E.08.XVII.9, ISBN 978-92-1-161512-8, United Nations, παράγρ. 5.28.

United Nations Statistics Division (UNSD), Department of Economic and Social Affairs, 2008, «International recommendations for distributive trade statistics 2008», Adopted by the United Nations Statistical Commission at its thirty-ninth session (26-29 February 2008, New York) Subject to changes by the United Nations editors, ST/ESA/STAT/SER.M/89, United Nations, New York.

United Nations Statistics Division (UNSD), Department of Economic and Social Affairs, 1998, «International merchandise trade statistics: concepts and definitions», ST/ESA/STAT/SER.M/52/Rev.2, Studies in Methods, Series M, No.52, Rev.2, United Nations, New York, παράγρ. 25 σελ. 16, παράγρ. 48 σελ. 19, Annex B παράγρ. 15 σελ. 70.

United Nations World Tourism Organization (UNWTO) Department of Statistics and Economic Measurement of Tourism, International Labour Organization (ILO), 2005, «Measuring domestic tourism and the use of household surveys - A working paper», UNWTO, Madrid.

United Nations World Tourism Organization (UNWTO) Department of Statistics and Economic Measurement of Tourism, 2005, «Tourism as an international traded service. A guide for measuring arrivals and associated expenditures of non-residents», Madrid.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ

3.1 Εισαγωγή

Στις τουριστικές στατιστικές και στους ΔΛΤ, κατά την ανάλυση των οικονομικών επιδράσεων του τουρισμού σε μία οικονομία, η όλη μελέτη ξενικά, όπως έχει ήδη αναφερθεί, από την πλευρά της ζήτησης. Προσδιορίζονται πρώτα τα υποκείμενα που διενεργούν τουρισμό, δηλαδή οι επισκέπτες, καθώς και οι καταστάσεις εκείνες υπό τις οποίες η μετακίνησή-ταξίδι τους θεωρείται ως τουριστική. Η μελέτη όμως της οικονομικής προσέγγισης του τουρισμού από την πλευρά της ζήτησης συνεπάγεται, όχι μόνο τον προσδιορισμό, την καταγραφή και την μέτρηση μη νομισματικών δεικτών, δηλαδή των ροών των επισκεπτών και των στοιχείων που χαρακτηρίζουν αυτές τις ροές, αλλά και την αντίστοιχη ανάλυση που θα αφορά νομισματικούς δείκτες. Έτσι, αφού πρώτα προσδιορισθούν με συγκεκριμένους κανόνες, έννοιες και ορισμούς οι φυσικές-μη νομισματικές στατιστικές, κατόπιν πρέπει να μελετηθεί η δαπάνη των επισκεπτών στις οικονομίες εκείνες όπου θεωρείται ότι διενεργείται από αυτούς ο τουρισμός, δηλαδή όχι μόνο στις οικονομίες που επισκέπτονται αλλά και εντός της οικονομίας της μόνιμης κατοικίας τους.

Έτσι, έως εδώ περιγράφηκαν και αναλύθηκαν οι έννοιες των τουριστικών ταξιδιών, των επισκεπτών και του τουρισμού, καθώς και το θέμα των τουριστικών δαπανών και της τουριστικής κατανάλωσης, τα οποία συνιστούν τον «πυρήνα» της τουριστικής ανάλυσης. Επίσης, αναλύθηκαν και οι άλλες μορφές τουριστικής ζήτησης που μπορεί να εμφανιστούν σε μία οικονομία αναφοράς, όπως οι ΑΕΤΠΚ και η ΤΣΚ. Με άλλα λόγια, αναλύθηκε το ζήτημα της άμεσα δημιουργούμενης ΣΕΤΖ (ή απλώς ΤΖ) σε μία οικονομία υποδοχής από πλευράς τουριστικών στατιστικών και την προσέγγιση ανάπτυξης του πλαισίου των ΔΛΤ.

Η προσέγγιση του τουρισμού από την πλευρά της ζήτησης είναι απόλυτα αιτιολογημένη καθώς, μπορεί να ειπωθεί με πιο απλά λόγια ότι, για παράδειγμα, πιθανόν σε μία οικονομία όλα να είναι έτοιμα για να υποδεχθεί επισκέπτες, δηλαδή ξενοδοχεία, εστιατόρια, κέντρα διασκέδασης, κ.λπ., εάν σε αυτή την οικονομία δεν εμφανιστούν επισκέπτες, λόγω του οποιαδήποτε γεγονότος (π.χ. η μεταγενέστερη της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 περίοδος όπου λόγω του τρομοκρατικού γεγονότος στις ΗΠΑ οι στατικές έδωξαν σημαντικότερη μείωση της τουριστικής κίνησης παγκοσμίως) τότε δεν διενεργείται τουρισμός και η όλη δυναμική προσφορά από τις επιχειρήσεις δεν θα προωθηθεί στην τουριστική αγορά (ή θα καταναλωθεί από άλλους μη

επισκέπτες). Η ανάλυση των οικονομικών επιπτώσεων του τουρισμού σε μία οικονομία δεν πρέπει να συγχέεται με την αντίστοιχη συγκεκριμένων βιομηχανικών κλάδων όπως π.χ. τον ξενοδοχειακό, του επισιτισμού, κ.λπ. (θα προσδιορισθούν με σαφήνεια στα επόμενα), οι οποίοι όντως εξετάζονται κατά τον υπολογισμό της προστιθέμενης αξίας και του ΑΕγχΠ μίας οικονομίας στο ΣΕΛ. Εξ ορισμού, το ίδιο το αντικείμενο, δηλαδή ο τουρισμός, συνιστά τις δραστηριότητες των επισκεπτών υπό συγκεκριμένες συνθήκες και για συγκεκριμένους λόγους και όχι την προσφορά των παραγωγικών μονάδων που παραδοσιακά είθισται να χαρακτηρίζονται ως τουριστικές π.χ. ξενοδοχεία, τουριστικά γραφεία, κ.λπ.

Προκειμένου, όμως, να προσελκυστούν οι επισκέπτες σε μία οικονομία υποδοχής πρέπει να είναι δυνατή η ικανοποίηση αυτής της ιδιαίτερους διαμορφούμενης τελικής καταναλωτικής ζήτησης τους, δηλαδή τα αγαθά και οι υπηρεσίες στη συγκεκριμένη οικονομία να είναι διαθέσιμα στη μορφή, την ποσότητα, την χρονική στιγμή και το μέρος που πιθανόν να ζητήσουν οι επισκέπτες. Με άλλα λόγια, για να ικανοποιηθούν οι ανάγκες και οι επιθυμίες των επισκεπτών για την διενέργεια της όλης τουριστικής τους δραστηριότητας, αυτοί εμφανίζονται στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων τους ως «φορείς ζήτησης», και βρίσκονται «αντιμέτωποι» με διάφορες επιχειρήσεις που εμφανίζονται ως «φορείς προσφοράς».

Τούτο σημαίνει, αφενός τη μεταβίβαση του μέσου συναλλαγής, του χρήματος, από τους φορείς ζήτησης (αγοραστές) στους φορείς προσφοράς (πωλητές) και αφετέρου τη μεταβίβαση (παραγωγή και διάθεση) των ως άνω δραστηριοτήτων, ως προϊόντων, από τους φορείς προσφοράς (πωλητές) στους φορείς ζήτησης (αγοραστές), ως τελικό αποτέλεσμα της ανταλλαγής.

Το πλήθος των αγαθών και υπηρεσιών που αποκτούν οι επισκέπτες δεν μπορεί να προσδιορισθεί με συγκεκριμένη σαφήνεια, δηλαδή να αναπτυχθεί μία και συγκεκριμένη ταξινόμηση η οποία θα περιλαμβάνει αποκλειστικά και μόνο ένα συγκεκριμένο, μικρό ή μεγάλο, αριθμό προϊόντων τα οποία καταναλώνουν οι επισκέπτες. Η απόκτηση αγαθών και υπηρεσιών από τους επισκέπτες σε μία οικονομία και ο αντίκτυπος που έχει αυτή σε ολόκληρο το φάσμα της οικονομίας, μπορεί να παραλληλισθεί με τις επιπτώσεις που έχει στην ίδια οικονομία η κατανάλωση των ίδιων των μόνιμων κατοίκων αυτής, με την διαφορά ότι στον «αλλοδαπό» τουρισμό το μέσο συναλλαγής, δηλαδή το χρήμα, προέρχεται εξωγενώς από άλλες οικονομίες. Όμως, τα προϊόντα που αποκτώνται στοχεύουν στην ικανοποίηση σχεδόν ίδιων ποιοτικά, και όχι ποσοτικά, αναγκών και επιθυμιών, εάν

όχι και περισσότερων. Επί παραδείγματι, ο μόνιμος κάτοικος θα διανυκτερεύσει στην οικία του και όχι σε ένα ξενοδοχείο.

Συνεπάγεται λοιπόν ότι οι οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού, από την πλευρά της κατανάλωσης των επισκεπτών, δεν μπορούν να περιορισθούν σε μία συγκεκριμένη ομάδα επιχειρήσεων η οποία μπορεί άμεσα να προσδιορισθεί και συνακόλουθα να μετρηθούν. Σε άλλες επιχειρήσεις οι επιπτώσεις αυτές θα είναι άμεσες και πιο έντονες ενώ σε άλλες δεν θα είναι τόσο ευδιάκριτες και θα τις επηρεάζουν σε μικρότερο βαθμό ή ακόμα και σε μηδενικό τυχόν βαθμό. Συνεπάγεται όμως και ότι η ενεργοποίηση του τουρισμού σε μία οικονομία υποδοχής συνδέεται άμεσα και με τις ενέργειες του δημόσιου τομέα, τόσο της κεντρικής κυβέρνησης όσο και των κάθε επιπέδου τοπικών αυτοδιοικήσεων.

3.2 Η προσέγγιση της προσφοράς στις τουριστικές στατιστικές

Στις καθιερωμένες στατιστικές μετρήσεις, υπήρχε η τακτική να υπολογίζεται η προσφορά μόνο για εκείνες τις δραστηριότητες οι οποίες λόγω της φύσης του κύριου παραγόμενου προϊόντος τους θεωρούνταν ως τυπικές τουριστικές δραστηριότητες. Στις περισσότερες περιπτώσεις, αυτό είχε σαν αποτέλεσμα τον περιορισμό των δραστηριοτήτων στα ξενοδοχεία και σε παρόμοιες υπηρεσίες παροχής τουριστικού καταλύματος. Σε μερικές, όμως, χώρες, η ταξινόμηση αυτή επεκτάθηκε ώστε να περιλαμβάνει κι άλλες δραστηριότητες όπως π.χ. καφετέριες και εστιατόρια, ταξιδιωτικά γραφεία, κάποιους προμηθευτές δραστηριοτήτων αναψυχής, κ.λπ.

Κατά την συνήθη πρακτική, η οικονομική ταξινόμηση των δραστηριοτήτων αναπτύσσεται με βάση τον χαρακτηρισμό της παραγωγικής διαδικασίας και του κύριου προϊόντος που είναι το αποτέλεσμα αυτής της παραγωγικής διαδικασίας.

Στην πραγματικότητα, αυτό συνιστά το κριτήριο το οποίο προτείνεται στην ISIC (International Standard Industrial Classification of all economic activities), την οποία ακολουθούν, είτε ακριβώς την ίδια, είτε προσαρμοσμένη στις ανάγκες τους, οι περισσότερες χώρες στις εθνικές ταξινομήσεις των παραγωγικών τους δραστηριοτήτων. Αυτές οι ταξινομήσεις είναι προσθετικού (additive) τύπου, δηλαδή χαρακτηρίζονται από το στοιχείο του αμοιβαίου αποκλεισμού (mutually exclusive - όρος από SNA93 και ESA95). Με απλά λόγια, στην ταξινόμηση των οικονομικών δραστηριοτήτων στους Εθνικούς Λογαριασμούς, το κάθε είδος δραστηριότητας δεν μπορεί να καταγράφεται παρά μόνον μία φορά. Διαφορετικά θα υπήρχαν διπλοί,

τριπλοί, κ.ο.κ. υπολογισμοί, κι ως εκ τούτου αλλοίωση (μεγέθυνση) του πραγματικού τελικού συνολικού αποτελέσματος.

Από αυτήν την άποψη, εάν οι τουριστικές δραστηριότητες μπορούσαν να προσδιορισθούν ως μία συγκεκριμένη βιομηχανία, αυτή η βιομηχανία θα ήταν αποκλειστική, δηλαδή δεν θα περιελάμβανε (θα απέκλειε) άλλες δραστηριότητες που ήδη έχει προσδιορισθεί ότι ανήκουν σε άλλες βιομηχανίες. Σε αυτήν την περίπτωση, η μεταφορά των επιβατών, για παράδειγμα, που εξετάζεται ως τμήμα των δραστηριοτήτων μεταφορών, θα βρισκόταν «εκτός» του πεδίου των τουριστικών δραστηριοτήτων και των τουριστικών στατιστικών, επειδή η μεταφορά πια θεωρείται ως μία ξεχωριστή, μεμονωμένη περιοχή μελέτης.

Όταν όμως το ενδιαφέρον βρίσκεται στην μελέτη συγκεκριμένων πεδίων οικονομικής δραστηριότητας με βάση την λειτουργικότητά τους, ο παραπάνω τρόπος προσέγγισης είναι ιδιαίτερος περιοριστικός. Υπάρχουν ευρύτερες περιπτώσεις (όπως π.χ. οι ιατρικές σχολές θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνονται στην εκπαίδευση ή στην υγεία) για τις οποίες μπορεί να παρατηρηθούν ασυνέπειες όταν γίνεται χρήση ταξινομήσεων με βάση τον σκοπό και δεν υπάρχει έτσι κανένας τρόπος για μία και μοναδική «αλήθεια».

Αυτή ακριβώς είναι η κατάσταση στην περίπτωση του τουρισμού. Θα πρέπει να χρησιμοποιείται ένας τρόπος ομαδοποίησης των δραστηριοτήτων με βάση το σκοπό, λειτουργικότητά τους (δηλαδή την λειτουργική διάκριση της ατομικής κατανάλωσης) και όχι θεωρώντας τον ως μία ξεχωριστή βιομηχανία, η οποία θα χαρακτηρίζεται από μία συγκεκριμένη ομάδα διαδικασιών παραγωγής και προϊόντος τα οποία παρουσιάζουν ένα συγκεκριμένο βαθμό ομοιογένειας.

Ο αποκλεισμός της μεταφοράς των επιβατών από τον τουρισμό είναι σαφώς ανεπίτρεπτος. Τόσο ανεπίτρεπτος όσο είναι και ο αποκλεισμός τους από τις δραστηριότητες μεταφοράς. Δεν υφίσταται τουρισμός χωρίς μετακίνηση και οι μεταφορικές δαπάνες αποτελούν πάντα ένα σημαντικό μέρος της σχετικής τουριστικής καταναλωτικής δαπάνης. Έτσι, από την πλευρά της λειτουργικότητάς τους, πρέπει να γίνουν αποδεκτές και οι δύο αυτές λύσεις.

Με την υιοθέτηση αυτής της προσέγγισης μελέτης των οικονομικών δραστηριοτήτων από πλευράς του σκοπού τους, καθίσταται δυνατή η επέκταση του εύρους των τουριστικών δραστηριοτήτων ώστε να περιλαμβάνουν όλες εκείνες τις οικονομικές δραστηριότητες των οποίων το προϊόν έχει σημασία για τους επισκέπτες, ακόμα κι αν αυτό προέρχεται από ποικίλες διαφορετικές παραγωγικές δραστηριότητες.

Υπό αυτήν την προοπτική, οι δραστηριότητες που έχουν σημασία για τον τουρισμό (αυτές που θα ονομαστούν τουριστικές δραστηριότητες και συνακόλουθα τουριστικές βιομηχανίες) υπάρχουν σε διάφορα σημεία μέσα στην «κλασική» ταξινόμηση των δραστηριοτήτων (δηλ. π.χ. ISIC, NACE, ΣΤΑΚΟΔ).

3.3 Η νέα προσέγγιση των Δορυφόρων Λογαριασμών Τουρισμού – ΔΛΤ

Ο οικονομικός, λοιπόν, αντίκτυπος του τουρισμού σε μία οικονομία, μπορεί να ερευνηθεί και να μετρηθεί μέσω της προσφοράς των προϊόντων, έτσι όπως αυτή ανταποκρίνεται στην ζήτηση των επισκεπτών. Ο επισκέπτης είναι εκείνος που θα καθορίσει τα προϊόντα και τις δραστηριότητες στα οποία θα εστιάσει η τουριστική ανάλυση.

Λόγω της τουριστικής δραστηριότητας των επισκεπτών μακριά από το συνηθισμένο περιβάλλον τους, αυτοί έχουν ειδικές ανάγκες οι οποίες με τη σειρά τους καθορίζουν τα αγαθά και τις υπηρεσίες του ιδιαίτερου («ειδικού») ενδιαφέροντος. Παραδείγματος χάριν, η μεταφορά είναι απαραίτητως επιβεβλημένη, το κατάλυμα χρησιμοποιείται κυρίως από επισκέπτες, οι υπηρεσίες παροχής τροφίμων και ποτών καθώς στις περισσότερες περιπτώσεις οι επισκέπτες θα τείνουν να χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες των εστιατορίων αντί να προετοιμάζουν το γεύμα τους στο κατάλυμά τους, τα ιδιαίτερα αγαθά και υπηρεσίες σχετικά με το συγκεκριμένο σκοπό του ταξιδιού, και γενικά οι επισκέπτες θα ζητούν υπηρεσίες από εξωτερικούς προμηθευτές αντί να παραγάγουν μόνοι τους αυτές τις υπηρεσίες, καθώς δεν μένουν στο συνηθισμένο περιβάλλον τους.

Αυτές οι ανάγκες και οι επιθυμίες των επισκεπτών οι οποίες οδηγούν στην κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών εντός της οικονομίας επίσκεψης, απεικονίζονται στον κατωτέρω πίνακα 3.1. Παρόλο που μπορεί να δείχνει ιδιαίτερα απλή η συγκεκριμένη απεικόνιση στον πίνακα, τονίζεται ότι είναι ιδιαίτερα σημαντική διότι αποτελεί το πρώιμο-αρχικό στάδιο για την ανάπτυξη των ταξινομήσεων των προϊόντων και των δραστηριοτήτων υπό το πρίσμα της τουριστικής ανάλυσης.

Πίνακας 3.1: Ανάγκες των επισκεπτών και προϊόντα για την κάλυψή τους

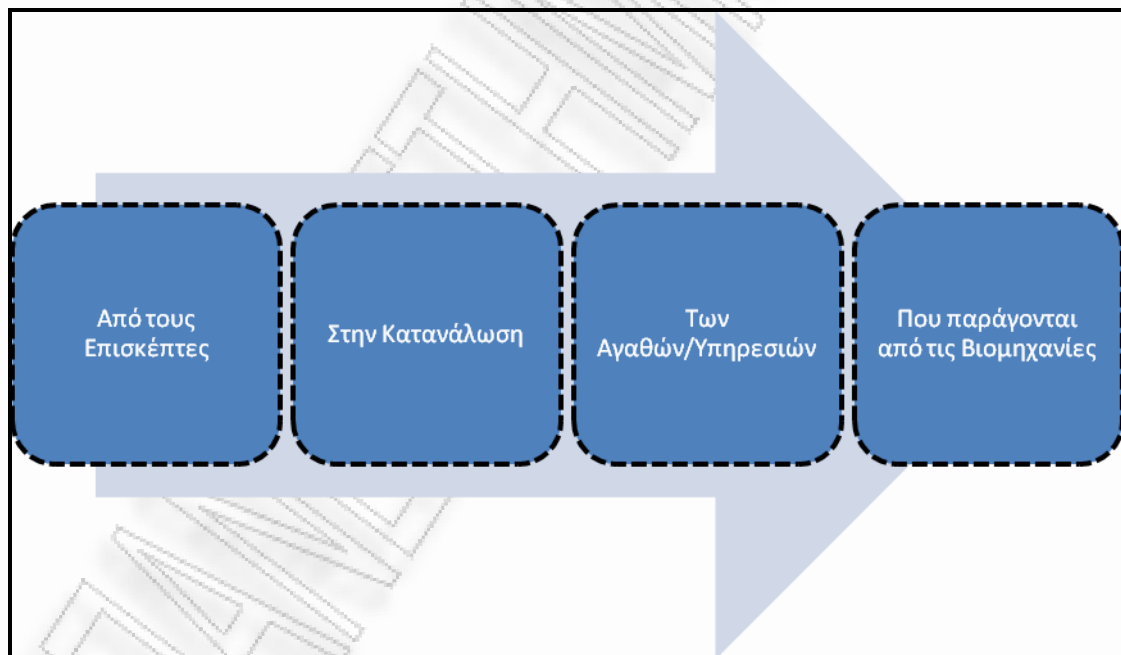
ΑΝΑΓΚΕΣ & ΕΠΙΘΥΜΙΕΣ	ΑΓΑΘΑ & ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
Κατάλυμα	Υπηρεσίες Στέγασης
Μεταφορά και οργάνωση της μεταφοράς	Υπηρεσίες μεταφορών και ταξιδιωτικών πρακτορείων
Τρόφιμα και Ποτά	Υπηρεσίες παροχής τροφίμων και ποτών
Υπηρεσίες σχετικές με του σκοπού του ταξιδιού	Υπηρεσίες αναψυχής
Κ.λ.π.	Κ.λ.π

Τα περισσότερα από αυτά τα αγαθά και τις υπηρεσίες είναι δυνατόν να καταναλωθούν και από μη επισκέπτες. Το κύριο όμως χαρακτηριστικό του τουρισμού, όταν εξετάζεται η δαπάνη των επισκεπτών, είναι ότι το σχετικό μερίδιο των διαφορετικών ειδών κατανάλωσης διαφέρει σε μεγάλο βαθμό από εκείνο των μεμονωμένων ατόμων που βρίσκονται στο συνηθισμένο περιβάλλον τους (κάτι που αποτελεί την βάση των κριτηρίων για τον καθορισμό των ΤΧΠ (τουριστικών χαρακτηριστικών προϊόντων), όπως θα αναλυθεί κατωτέρω.

Κατά συνέπεια, η τουριστική ανάλυση θα εστιάσει σε αυτά τα αγαθά και τις υπηρεσίες που είναι περισσότερο σημαντικά για τους επισκέπτες παρά για τους μη επισκέπτες. Αυτό δεν σημαίνει ότι άλλα προϊόντα και δραστηριότητες «δευτερεύουσας σπουδαιότητας» θα αποκλειστούν από το πεδίο της ανάλυσης. Το ενδιαφέρον, δηλαδή, για την κατανόηση και την περιγραφή των οικονομικών επιπτώσεων του τουρισμού σε μία χώρα βρίσκεται στην μελέτη της προσφοράς των καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών στους επισκέπτες. Από αυτήν την κατανάλωση τόσο των αγαθών όσο και των υπηρεσιών, η ανάλυση προχωρά στις δραστηριότητες εκείνες που παρέχουν αυτά τα αγαθά και υπηρεσίες στους επισκέπτες. Έτσι, ως «ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ» νοείται η άμεση παροχή στους επισκέπτες (και μόνο), από όλο το φάσμα των βιομηχανιών σε μία οικονομία, εκείνων των αγαθών και των υπηρεσιών που διαμορφώνουν τις τουριστικές τους δαπάνες-κατανάλωση .

Όπως θα αναδειχθεί και από την ανάλυση που θα ακολουθήσει, τόσο στο παρόν, όσο και στο επόμενο κεφάλαιο της συγκριτικής αντιπαράθεσης της προσφοράς με την τουριστική ζήτηση-κατανάλωση, δεν στέκει καν εννοιολογικά ο προσδιορισμός συγκεκριμένου αριθμού βιομηχανιών των οποίων ολόκληρη η παραγωγή τους καταναλώνεται αποκλειστικά και μόνο από επισκέπτες. Ο προσδιορισμός των «τουριστικών βιομηχανιών» γίνεται μέσα από τον προσδιορισμό των προϊόντων ως τουριστικών ανάλογα με την σημασία τους σε μία οικονομία (και παγκοσμίως) στην τουριστική κατανάλωση (δηλαδή την ζήτηση-κατανάλωση των επισκεπτών). Αυτό

σημαίνει ότι, μέρος της παραγωγής βιομηχανιών που θα χαρακτηρισθούν ως τουριστικές καταναλώνεται και από μη επισκέπτες, αλλά και ότι μέρος της παραγωγής βιομηχανιών που δεν χαρακτηρίζονται ως τουριστικές καταναλώνεται από επισκέπτες. Πρέπει λοιπόν να τονισθεί από την αρχή ότι άλλο η Τουριστική Προσφορά και άλλο η προσφορά των τουριστικών βιομηχανιών. Παρακάτω, παραθέτεται ξανά το σχήμα που παρουσιάστηκε στο υποκεφάλαιο «1.4. Η προσέγγιση των ΔΛΤ - Μεθοδολογία ανάπτυξης ΔΛΤ», ώστε να αναφανεί σχηματικά ο τρόπος προσέγγισης της όλης ανάλυσης, δηλαδή η κατεύθυνση (βέλος) αυτής. Ενώ στην τουριστική ζήτηση κύριο αντικείμενο μελέτης και ανάλυσης αποτελούν τα δύο πρώτα μέρη (κελιά) του σχήματος (τα οποία έχουν ήδη αναλυθεί για αυτό και έχουν ενιαίο πλαίσιο), στον παρόν κεφάλαιο θα αναλυθεί η τουριστική προσφορά (κελιά με διακεκομμένο πλαίσιο διότι δεν έχουν ακόμα αναλυθεί), δηλαδή θα προσδιορισθούν τα προϊόντα που καταναλώνονται από τους επισκέπτες (που αποτελούν το αντικείμενο των τουριστικών δαπανών-κατανάλωσης τους) και οι βιομηχανίες (δραστηριότητες) μέσω των οποίων προσφέρονται αυτά τα προϊόντα, αγαθά και υπηρεσίες, στους επισκέπτες.

Σχήμα 3.1: Η προσέγγιση της μελέτης

Η περιγραφή και η μέτρηση του ρόλου του τουρισμού στην προσφορά των αγαθών και των υπηρεσιών συνιστά από τα πιο σημαντικά ζητήματα της τουριστικής ανάλυσης και των τουριστικών στατιστικών.

Τα ερωτήματα που γεννούνται από την σχετική μελέτη είναι πολλά, όπως π.χ.:

- Αρκεί η εξέταση εκείνων μόνο των δραστηριοτήτων που σύμφωνα με την κλασική- παραδοσιακή προσέγγιση θεωρούνται ως τμήμα του τουριστικού «τομέα» (κατάλυμα, εστίαση, αναψυχή) για να γίνουν αντιληπτές και να περιγραφθούν οι οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού;

- Αρκεί η εξέταση των τουριστικών δραστηριοτήτων (νέος ορισμός) για την κατανόηση των οικονομικών επιπτώσεων του τουρισμού;

- Εάν ο τουρισμός λαμβάνει τόσο διαφορετικές μορφές μεταξύ των χωρών, πώς μπορούν να γίνουν μετρήσεις σε όρους προϊόντων και δραστηριοτήτων οι οποίες να είναι συγκρίσιμες;

Το πλήθος των ερωτημάτων αυτών μπορούν να συνοψισθούν στα εξής δύο:

1. Πόσο σημαντικός είναι ο τουρισμός για τις διαφορετικές δραστηριότητες που εξυπηρετούν τους επισκέπτες;

2. Πως μπορεί η οικονομική του συνεισφορά να μετρηθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι σε συνέπεια με άλλες μακροοικονομικές μετρήσεις (τόσο διεθνικά- διαπεριφερειακά, όσο και διακλαδικά);

Πρέπει, δηλαδή, να αναγνωριστούν οι οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού στις παραγωγικές δραστηριότητες, και να γίνει κατά τέτοιον τρόπο ώστε να επιτυγχάνεται η διεθνής συγκρισιμότητα.

Η ανάλυση της τουριστικής προσφοράς συνίσταται, πρώτα, στο να αναδειχθεί το πώς δημιουργούνται οι συνθήκες ώστε οι παραγωγικές μονάδες να παρέχουν αγαθά και υπηρεσίες σε επισκέπτες, και δεύτερον, στην περιγραφή των διαδικασιών, του κόστους παραγωγής και του οικονομικού αποτελέσματος των προμηθευτών στις τουριστικές βιομηχανίες. Σκοπός αυτού αποτελεί η προοδευτική μετάβαση προς την κατασκευή του ολοκληρωμένου συστήματος οικονομικής παρατήρησης του τουρισμού, στο οποίο γίνεται η συγκριτική αντιπαράθεση (confront) και η εναρμόνιση (reconcile), δηλαδή η συσχέτιση, της ζήτησης και της προσφοράς.

Για να επιτευχθεί όμως αυτό πρέπει να προσδιορισθούν και να ταξινομηθούν πρώτων τα προϊόντα «ιδιαίτερης» σημασίας για τους επισκέπτες, και ως εκ τούτου και του τουρισμού, και δεύτερον οι δραστηριότητες μέσω των οποίων παράγονται αυτά τα προϊόντα σαν το κύριο προϊόν τους, και ως εκ τούτου είναι επίσης σημαντικές για τον τουρισμό, και να γίνει προσπάθεια χαρακτηρισμού αυτών.

Σε απάντηση αυτού του αυξημένου ενδιαφέροντος, στο διεθνές πρότυπο του 2008 περί τουριστικών στατιστικών, συγκεντρώνεται η όλη έως σήμερα διεθνής συζήτηση και παρουσιάζονται οι πιο πρόσφατες σημαντικές εξελίξεις που αφορούν τον προσδιορισμό των προϊόντων (τουριστικά χαρακτηριστικά και συνδεδεμένα προϊόντα και λοιπά καταναλωτικά προϊόντα, όπως θα αναλυθεί στα επόμενα) και των τουριστικών βιομηχανιών. Ως το πλέον πρόσφατο διεθνές πρότυπο, κάνει χρήση των πιο πρόσφατων διεθνών ταξινομήσεων των προϊόντων και των παραγωγικών δραστηριοτήτων, δηλαδή των CPC Ver.2 και ISIC Rev.4 αντίστοιχα.

Σημειώνεται βέβαια ότι ανεξάρτητα από το ποια ταξινόμηση προϊόντων ή δραστηριοτήτων χρησιμοποιεί η κάθε χώρα, αυτές πρέπει να είναι για κάθε στοιχείο τους εύκολα μετατρέψιμες και να εκφράζονται στις αντίστοιχες διεθνείς, γιατί μόνο εάν χρησιμοποιούνται κοινοί όροι είναι δυνατή η συγκρισιμότητα των στοιχείων μεταξύ των χωρών παγκοσμίως, δηλαδή να επιτυγχάνεται η διεθνής συγκρισιμότητα.

3.4 Η Στατιστική Μονάδα για τη μέτρηση της Τουριστικής Προσφοράς

Από την προσέγγιση της προσφοράς, ο αντικειμενικός σκοπός είναι η περιγραφή των παραγωγικών δραστηριοτήτων μέσω των οποίων παρέχονται τα αγαθά και οι υπηρεσίες που αποκτούν οι επισκέπτες.

Ως πρώτο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση είναι σημαντικό να καθοριστεί ο τύπος της στατιστικής μονάδας για την οποία θα αναζητηθούν και θα συλλεχθούν οι σχετικές πληροφορίες.

Στο ΣΕΛ, ανάλογα με το είδος της ανάλυσης προσδιορίζονται δύο είδη στατιστικών-οικονομικών μονάδων, δηλαδή οι «θεσμικές μονάδες» και οι «παραγωγικές μονάδες (ή επιχειρήσεις)». Το κεντρικό σύστημα ή πλαίσιο: Το σύστημα των Εθνικών Λογαριασμών (ΣΕΛ)», οι θεσμικές μονάδες αποτελούν τις κύριες μονάδες του ΣΕΛ με βάση τις οποίες αυτό δομείται. Συνιστούν οικονομικές οντότητες που έχουν την ικανότητα να κατέχουν αγαθά και περιουσιακά στοιχεία, να δημιουργούν υποχρεώσεις και να επιδίδονται αυτόνομα σε οικονομικές δραστηριότητες και συναλλαγές με άλλες μονάδες, για τα οποία έχουν την ευθύνη. Οι ομαδοποιήσεις των θεσμικών ομάδων είναι τα νοικοκυριά, οι εταιρίες χρηματοοικονομικές και μη, τα ΜΚΙΕΝ, το δημόσιο και τέλος ο υπόλοιπος κόσμος. Οι θεσμικές μονάδες είναι κατάλληλες για την ανάλυση ροών που επηρεάζουν το εισόδημα, το κεφάλαιο, τη

δαπάνη, τις χρηματοοικονομικές ροές και τους ισολογισμούς. Εξυπηρετούν την μελέτη σχέσεων συμπεριφοράς μεταξύ των οικονομικών μονάδων.

Κατά την μελέτη, όμως, της παραγωγικής διαδικασίας η θεσμική μονάδα δεν κρίνεται ως κατάλληλη καθώς μπορεί να συμμετέχει ταυτόχρονα σε ποικίλες δραστηριότητες. Έτσι, σε αναγνώριση αυτής της ετερογένειας, το ΣΕΛ κάνει χρήση των παραγωγικών μονάδων ώστε να παρέχονται στοιχεία που είναι καταλληλότερα για τις αναλύσεις της παραγωγής. Οι παραγωγικές μονάδες χρησιμοποιούνται για την ανάλυση της διαδικασίας παραγωγής και την ανάλυση εισροών-εκροών και συνιστούν μονάδες που αναδεικνύουν σχέσεις τεχνικο-οικονομικής φύσεως.

Οι παραγωγικές μονάδες διακρίνονται στα «παραγωγικά καταστήματα» (στο SNA93 συναντάται ως «establishment» ενώ στο ESA95 συναντάται ως «local kind of activity unit (local KAU)»), και στις «μονάδες ομοιογενούς παραγωγής» («units of homogeneous production»).

Ως παραγωγικό κατάστημα ορίζεται μία επιχείρηση ή μέρος μιας επιχείρησης που είναι εγκατεστημένη σε μία μοναδική τοποθεσία και στην οποία μία και μόνη παραγωγική δραστηριότητα διεξάγεται ή στην κύρια δραστηριότητα δημιουργείται το μεγαλύτερο μέρος της προστιθέμενης αξίας. Αν και ο ορισμός ενός παραγωγικού καταστήματος επιτρέπει τη δυνατότητα υπάρξεως μίας ή περισσότερων δευτερευουσών δραστηριοτήτων, αυτές θα πρέπει να είναι μικρές σε σύγκριση με την κύρια δραστηριότητα. Εάν μία δευτερεύουσα δραστηριότητα μέσα σε μία επιχείρηση είναι εξίσου σημαντική ή σχεδόν τόσο σημαντική όσο και η κύρια δραστηριότητα, τότε αυτή η δραστηριότητα θα πρέπει να θεωρηθεί ως λαμβάνουσα χώρα σε διαφορετικό κατάστημα από εκείνο της κύριας δραστηριότητας. Ο ορισμός ενός καταστήματος δεν επιτρέπει μια επικουρική δραστηριότητα να αποτελεί από μόνη της ένα κατάστημα.

Τα παραγωγικά καταστήματα τα οποία προμηθεύουν με αγαθά και υπηρεσίες τους επισκέπτες αναπτύσσουν συχνά περισσότερες από μία παραγωγικές δραστηριότητες. Εάν αναπτύσσουν περισσότερες τις μίας παραγωγικές δραστηριότητες (από στατιστικής απόψεως), θα εξαρτηθεί από το εάν είναι δυνατό να διακριθούν τα διαφορετικά προϊόντα αυτών των δραστηριοτήτων.

Παραδείγματος χάριν, τα ξενοδοχεία εκτός από κατάλυμα συχνά προσφέρουν υπηρεσίες εστίασης και διαχειρίζονται συνεδριακά κέντρα, στα τραίνα εκτός από τις υπηρεσίες μεταφορών πιθανόν να παρέχονται και γεύματα ή και να υπάρχουν ειδικά διαμορφωμένοι χώροι για ύπνο (κλινοθέσια), στα πλοία η παροχή υπηρεσιών

εστίασης, καταλύματος, αγοράς διαφόρων προϊόντων, κ.λπ., αποτελεί συχνό φαινόμενο, κ.λπ.

Επίσης, σύμφωνα με τον ορισμό, κάθε ξενοδοχείο, κάθε εστιατόριο, ή κάθε ταξιδιωτικό γραφείο που ανήκει σε μια αλυσίδα αλλά αναπτύσσει δραστηριότητες σε διαφορετική τοποθεσία θεωρείται ως ξεχωριστό παραγωγικό κατάστημα.

Στον τουρισμό, πολλές παραγωγικές μονάδες λειτουργούν σε μικρή κλίμακα σε μία και μοναδική τοποθεσία ως μη εταιρικού χαρακτήρα επιχειρήσεις, οικογενειακές επιχειρήσεις, ή ακόμα και ως μη τυπικού (νόμιμου) – ανεπίσημου χαρακτήρα (informal) παραγωγικές μονάδες (μερικές φορές αποκαλούνται και ως γκρίζα οικονομία) με δραστηριότητα ενός μόνο παραγωγικού καταστήματος, όπως π.χ. εστιατόριο, ξενοδοχείο, κ.λπ. Ανεξάρτητα από τη μορφή της οργάνωσής τους, κάθε μία από αυτές τις οντότητες πρέπει να θεωρείται ως ξεχωριστό παραγωγικό κατάστημα εάν μπορεί να παρέχει τα στοιχεία που απαιτούνται για τον υπολογισμό του λειτουργικού πλεονάσματος.

Για τον λόγο αυτό, κατά την συλλογή στοιχείων πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη η ύπαρξη αυτών των τύπων μονάδων, οι οποίες συμπεριφέρονται διαφορετικά από τις μεγάλες επίσημες (formal) μονάδες, όπου συχνά αποτελούν το κέντρο των στατιστικών διαδικασιών και των επίσημων εγγραφών.

Βιβλιογραφία 3ου Κεφαλαίου

Ζαχαράτος Γ.Α., «Τουριστική κατανάλωση. Η μέθοδος υπολογισμού και η χρησιμότητά της για την έρευνα των επιδράσεων του τουρισμού στην εθνική οικονομία», Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ), Επιστημονικές Μελέτες 25, Αθήνα.

United Nations Economic Commission For Europe (UNECE), 2003, “Non-Observed Economy in National Accounts - Survey of national practices”, United Nations publication, Sales No.E.03.II.E56, ISBN 92-1-116882-1, United Nations, Geneva.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), International Monetary Fund (IMF), International Labour Organisation (ILO), Interstate Statistical Committee of the Commonwealth of Independent States (CIS STAT), , 2002, “Measuring the Non-Observed Economy - A Handbook”, OECD.

International Labour Office, 2000, “Resolution concerning statistics of employment in the informal sector, adopted by the Fifteenth International Conference of Labour Statistician (January 1993)”, Current International Recommendations on Labour Statistics, 2000 Edition. Geneva.

Ιωάννης Προφυρίδης, Δεκέμβριος 1997, “Τουρισμός και παραοικονομία. Η περίπτωση της Ελλάδας”, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών και Πολιτικών Σπουδών.

United Nations Statistics Division (UNSD), Department of Economic and Social Affairs, «International recommendations for distributive trade statistics 2008», Adopted by the United Nations Statistical Commission at its thirty-ninth session (26-29 February 2008, New York) Subject to changes by the United Nations editors, ST/ESA/STAT/SER.M/89, United Nations, New York, 2008, κεφάλαιο «3», υποκεφάλαιο «C».

United Nations World Tourism Organization (UNWTO), 2004, “Tourism Satellite Account (TSA) Implementation Project, Enzo Paci Papers on Measuring the Economic Significance of Tourism, Volume 4”, UNWTO, Madrid, Spain.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ

4.1 Εισαγωγή

Η απασχόληση αποτελεί έναν παράγοντα σημαντικής σπουδαιότητας κατά την οικονομική ανάλυση των παραγωγικών δραστηριοτήτων. Όπως ισχύει και για κάθε βιομηχανικό κλάδο της οικονομίας, η απασχόληση συνιστά μία σημαντική διάσταση για τον χαρακτηρισμό και την αναγνώριση της σημασίας του τουρισμού από παραγωγικής, κοινωνικής και τρατηγικής απόψεως.

Για να είναι όμως δυνατή η μελέτη, η ανάλυση και η μέτρηση της απασχόλησης η οποία οφείλεται στην ενεργοποίηση του τουρισμού σε μία οικονομία είναι πρώτα από όλα απαραίτητη η μελέτη του ίδιου του αντικειμένου, δηλαδή του τουρισμού. Ο σαφής προσδιορισμός των οικονομικών επιπτώσεων του τουρισμού θα αναδείξει κάθε διάσταση αλλά και τον βαθμό επηρεασμού των επιπέδων της απασχόλησης στην συγκεκριμένη οικονομία υποδοχής.

Όπως έχει γίνει εμφανές από την όλη ανάλυση, οι κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού δεν μπορούν να περιορισθούν σε μία συγκεκριμένη ομάδα βιομηχανιών η οποία μπορεί άμεσα να προσδιορισθεί και συνακόλουθα να μετρηθούν. Το πρόβλημα που ανακύπτει αμέσως κατά την μελέτη των οικονομικών επιπτώσεων του τουρισμού είναι ακριβώς ο προσδιορισμός των κλάδων της οικονομίας που επηρεάζονται από αυτή την αύξηση της ζήτησης για αγαθά και υπηρεσίες (τουριστική κατανάλωση). Επομένως, αφού πρώτα προσδιορισθούν τα αγαθά και οι υπηρεσίες που ζητούνται ως αποτέλεσμα της ενεργοποίησης του τουρισμού σε μία οικονομία, δηλαδή η τουριστική κατανάλωση, κατόπιν προσδιορίζεται η τουριστική προσφορά, δηλαδή ποιες βιομηχανίες, με ποιόν τρόπο και σε ποιο βαθμό, επηρεάζονται από την τουριστική ζήτηση. Σε κάποιες βιομηχανίες οι επιπτώσεις αυτές θα είναι άμεσες και πιο έντονες ενώ σε άλλες δεν θα είναι τόσο ευδιάκριτες και θα επηρεάζονται σε μικρότερο βαθμό ή ακόμα και σε μηδενικό τυχόν βαθμό.

Επίσης, οι άμεσες επιπτώσεις του τουρισμού σε μία οικονομία αναφοράς, αφορούν και τις ΑΕΤΠΚ και την ΤΣΚ, κάτι που σημαίνει ότι η ενεργοποίηση του τουρισμού σε μία οικονομία υποδοχής συνδέεται άμεσα με την απασχόληση που απαιτείται π.χ. για την κατασκευή νέων ή ανακατασκευή-επέκταση παλαιών ξενοδοχείων, αλλά και με

τις ενέργειες του δημόσιου τομέα, τόσο της κεντρικής κυβέρνησης όσο και των κάθε επιπέδου τοπικών αυτοδιοικήσεων.

Εκτός από τις άμεσες επιπτώσεις, ο τουρισμός επηρεάζει έμμεσα κι άλλες πτυχές της οικονομικής ζωής μίας χώρας, όπως πχ. μέσω της ενδιάμεσης κατανάλωσης των καταστημάτων, το οποίο με τη σειρά του μπορεί να επιφέρει διάφορες επιπτώσεις στο συνολικό επίπεδο της απασχόλησης σε μία οικονομία. Όπως, όμως, έχει σημειωθεί, οι έμμεσες επιπτώσεις του τουρισμού δεν αποτελούν αντικείμενο των ΔΛΤ.

Τέλος, ο τουρισμός παρουσιάζει ιδιαιτερότητες που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την μελέτη της απασχόλησης. Σε πολλές περιπτώσεις, η κατανάλωση των επισκεπτών, ιδιαίτερα αυτή που αφορά τον εισερχόμενο τουρισμό, δεν κατανέμεται ομοιόμορφα χρονικά και γεωγραφικά. Κατά συνέπεια, η απασχόληση, κυρίως στις ΤΒ, διακυμαίνεται εποχιακά και γεωγραφικά, συχνά με περισσότερη ένταση από ότι σε άλλες βιομηχανίες.

Συνεπώς, κατά την μελέτη του πως επηρεάζει ο τουρισμός την απασχόληση σε μία οικονομία γεννώντα πολύ βασικά ερωτήματα, τα οποία καθορίζουν την όλη περεταίρω ανάλυση, όπως:

1. Ο τουρισμός έχει επιπτώσεις στην απασχόληση μόνο των ΤΒ; Ποιες είναι αυτές; Πως μπορεί αυτή να περιγραφθεί και ποιος ο ρόλος των αυτοαπασχολούμενων;
2. Μήπως η αύξηση της κατανάλωσης που εμφανίζεται με την ενεργοποίηση του τουρισμού σε μία χώρα έχει ευρύτερο αντίκτυπο στην απασχόληση σε ένα μεγαλύτερο φάσμα βιομηχανιών όχι μόνο τουριστικών; Εάν ναι ποιες είναι αυτές και σε τι βαθμό τις επηρεάζει;
3. Θα έπρεπε, λοιπόν, να μετράται μόνο η «απασχόληση στις ΤΒ» ή η απασχόληση και στις ΛΒ που προκαλείται από την αύξηση της τουριστικής κατανάλωσης;
4. Αναφερόμαστε στην απασχόληση μόνο των ιδιωτικών επιχειρήσεων (και των ενώσεων αυτών) ή και σε κρατικούς φορείς;
5. Πως μπορούν να μετρηθούν όλα αυτά;

Γενικά, μέσω των σχετικών ερευνών προκύπτει ότι χαρακτηριστικά της απασχόλησης στις ΤΒ συνιστούν η μεγάλη διακύμανση στη ζήτηση για εργατικό δυναμικό, το ότι υπάρχει υπεροχή των ΜΜΕ αλλά το μεγαλύτερο μέρος της απασχόλησης γενικά βρίσκεται στις μεγάλες επιχειρήσεις, το ότι οι τουριστικές επιχειρήσεις είναι έντασης

εργασίας, τουλάχιστον οι μεγάλες, και το ότι παρατηρείται υψηλότερη αύξηση στις απασχόλησης στις μεγάλες τουριστικές επιχειρήσεις σε σύγκριση με τη συνολική οικονομία.

Λόγω των χαρακτηριστικών αυτών η επίδραση της τουριστικής ανάπτυξης γεννά πολλές προσδοκίες για τα επίπεδα απασχόλησης σε μία χώρα και για το ατομικό εισόδημα του εργατικού δυναμικού. Οι κυβερνήσεις δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στην μέτρηση της συνεισφοράς του τουρισμού σε όρους δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας και πρόσβασης του πληθυσμού στο εισόδημα.

4.2 Διάκριση μεταξύ τουριστικής απασχόλησης και απασχόλησης στις τουριστικές βιομηχανίες

Δεδομένου ότι η εργασία συνιστά έναν συντελεστή παραγωγής, οι ίδιες δυσκολίες προκύπτουν και για τον υπολογισμό της προστιθέμενης αξίας. Πώς όμως μπορεί να γίνει η συσχέτιση της απασχόλησης με την τουριστική κατανάλωση; Η ανάλυση της απασχόλησης προσεγγίζεται από διαφορετικές οπτικές γωνίες και εξαρτάται από τη διαθεσιμότητα των πληροφοριών. Όσον αφορά τις άμεσες επιπτώσεις του τουρισμού, μια πρώτη προσέγγιση

είναι ότι μια τέτοια ανάλυση μπορεί να αφορά μόνο την «απασχόληση στις ΤΒ», δηλαδή την απασχόληση που οφείλεται στην λειτουργία των παραγωγικών καταστημάτων που ανήκουν στις ΤΒ. Οι επιπτώσεις της ενεργοποίησης του τουριστικού φαινομένου σε μία οικονομία υποδοχής είναι περισσότερο άμεσες και έντονες σε αυτά τα παραγωγικά καταστήματα από ότι σε κάθε άλλο παραγωγικό κατάστημα που ανήκει σε άλλες βιομηχανίες. Επηρεάζονται από διάφορα χαρακτηριστικά του τουρισμού όπως η εποχικότητα και η γεωγραφική κατανομή των επισκεπτών. Για τον λόγο αυτό, απασχόληση στις ΤΒ εξετάζεται ξεχωριστά, όπως αναλύεται παρακάτω.

Η ανάλυση όμως των επιπτώσεων του τουρισμού στην απασχόληση μπορεί να περιλαμβάνει επιπλέον και την απασχόληση που οφείλεται στην λειτουργία παραγωγικών καταστημάτων που μέρος της παραγωγής τους αποτελείται είτε από ΤΧΠ τα οποία όμως δεν αποτελούν το κύριο προϊόν της παραγωγής τους, κι έτσι δεν ανήκουν στις ΤΒ, είτε από ΤΣΠ, είτε άλλα μη σχετικά με τον τουρισμό προϊόντα. Τόσο στην προηγούμενη περίπτωση όσο και σε αυτές, ο όρος «οφείλετε» αφορά την ανταπόκριση αυτών των παραγωγικών καταστημάτων στην κατανάλωση των

επισκεπτών, ή αλλιώς, πως επηρεάζει η κατανάλωση των επισκεπτών την απασχόληση σε αυτά τα παραγωγικών καταστημάτων.

Κατά τον ίδιο τρόπο θα μπορούσε να γίνει λόγος και για την απασχόληση που σχετίζεται με τις συλλογικές μη εμπορεύσιμες υπηρεσίες του δημόσιου, δηλαδή την ΤΣΚ. Οι υπηρεσίες αυτές μπορεί να είναι η διαφήμιση και η προώθηση του τουριστικού προϊόντος μίας χώρας, οι υπηρεσίες πληροφόρησης των επισκεπτών, η έρευνα αγοράς και η καταγραφή της κοινής γνώμης, κ.λπ., αλλά ακόμα και οι υπηρεσίες αστυνόμευσης μίας χώρας και πυροσβεστικής προστασίας κ.λπ. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα στη χώρα μας αποτελεί η λειτουργία του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης. Ο αριθμός των θέσεων εργασίας σε αυτόν τον δημόσιο φορέα οφείλονται, όπως είναι προφανές, στην ενεργοποίηση του τουρισμού στην Ελλάδα.

Πολύ περισσότερο, από την πλευρά του σχηματισμού τουριστικού πάγιου κεφαλαίου, οι νέες επενδύσεις π.χ. σε κτήρια ξενοδοχείων, υπονοούν την απασχόληση ενός αριθμού εργαζομένων διάφορων ειδικοτήτων, π.χ. ενός τεχνικού γραφείου, κάτι που μπορεί να σημαίνει είτε την αύξηση του όγκου εργασίας τους, είτε όμως και την απασχόληση νέων ατόμων. Η ανάλυση των ΑΕΤΠΚ είναι ιδιαίτερα σημαντική για τον τουρισμό διότι από την ύπαρξη βασικών υποδομών, όπως π.χ. μεταφορές, καταλύματα, κέντρα αναψυχής ή άλλα κέντρα ενδιαφέροντος, καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό η φύση και η ένταση των ροών των επισκεπτών.

Τέλος, μπορούν να διακριθούν και έμμεσες επιπτώσεις στα επίπεδα της απασχόλησης μίας οικονομίας λόγω της ενεργοποίησης του τουριστικού φαινομένου. Η ανταπόκριση των παραγωγικών καταστημάτων στην αύξηση της ζήτησης για τα προϊόντα τους που οφείλεται στους επισκέπτες έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση της ενδιάμεσης ζήτησης αυτών των επιχειρήσεων. Σε ειδικές περιπτώσεις, όπως στην Ελλάδα, για παράδειγμα, σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές κατά τη θερινή περίοδο η ενδιάμεση ζήτηση είναι ιδιαίτερα σημαντική. Συνακόλουθα, αυτό σημαίνει επιπτώσεις στους προμηθευτές της επιχείρησης κι ως εκ τούτου πιθανόν και στα επίπεδα της απασχόλησης σε αυτούς.

Συνοπτικά, ο άμεσος αντίκτυπος του τουρισμού στην απασχόληση στις επιχειρήσεις μία οικονομίας λαμβάνει κατά κύριο λόγο δύο διαστάσεις. Η πρώτη αφορά τις επιπτώσεις στην απασχόληση των ΤΒ και η δεύτερη τις επιπτώσεις στην απασχόληση στο σύνολο των ΛΒ μίας οικονομίας. Γίνεται, λοιπόν, η διάκριση μεταξύ της «απασχόλησης στις ΤΒ (ΑπΤΒ)» και τις «απασχόλησης στις λοιπές επιχειρήσεις-

οργανισμούς-υπηρεσίες» (ή «λοιπής τουριστικής απασχόλησης (ΛΤΑπ)»), όπου το σύνολο αυτών των δύο αναφέρεται ως «τουριστική απασχόληση (ΤΑπ)». Έτσι:

$$\mathbf{T\text{Απ} = \text{Απ}TB + \text{ΛΤΑπ}}$$

Παρόλο που η εργασία σε μία επιχείρηση μπορεί να συσχετισθεί με το συνολικό της προϊόν (παραγωγή), δεν μπορεί να αντιστοιχισθεί με κάποιο συγκεκριμένο προϊόν της επιχείρησης ή μέρος αυτού χωρίς τη χρήση συγκεκριμένων υποθέσεων και διαδικασιών μοντελοποίησης. Για αυτό τον λόγο, το να γίνεται αναφορά αυστηρά και μόνο στην απασχόληση που σχετίζεται με τα αγαθά και τις υπηρεσίες που αποκτώνται από τους επισκέπτες και παράγονται είτε από παραγωγικά καταστήματα των ΤΒ, είτε από άλλα των ΛΒ, έχει σαν αποτέλεσμα το να μην καθίσταται αυτή άμεσα παρατηρήσιμη. Για αυτό τον λόγο, στους ΔΛΤ εκτιμάται μόνο η απασχόληση στις ΤΒ.

Για την μέτρηση των συνολικών επιπτώσεων του τουρισμού στην απασχόληση έχουν προταθεί διάφορες τεχνικές, οι οποίες όμως δεν αποτελούν αντικείμενο των ΔΛΤ. Σημειώνεται ότι τα τουριστικά μερίδια στα στοιχεία της προστιθέμενης αξίας δεν αποτελούν κριτήριο για την καταγραφή της απασχόλησης. Επιπλέον, έχουν προταθεί διάφορα μοντέλα από διεθνείς οργανισμούς.

Οι διεθνώς συγκρίσιμες ΤΒ είναι κοινές σε όλες τις χώρες (ΔΣ-ΤΧΔ), ενώ υπάρχουν και αυτές που προσδιορίζονται από την κάθε συγκεκριμένη χώρα (ΤΧΔ-ΣΧ), οι οποίες όμως μπορεί να εμφανίζουν κάποιες ομοιότητες μεταξύ κάποιων χωρών. Πρέπει να σημειωθεί ότι τα άτομα που απασχολούνται σε μία ΤΧΔ που συνιστά την δευτερεύουσα δραστηριότητα ενός μη τουριστικού παραγωγικού καταστήματος (δηλαδή τα παραγωγικά καταστήματα των οποίων η κύρια δραστηριότητα δεν είναι ΤΧΔ) δεν θα συμπεριλαμβάνονται στην «απασχόληση στις ΤΒ» αλλά θα συνυπολογίζονται στην «λοιπή τουριστική απασχόληση».

Από την άλλη, τα άτομα που απασχολούνται σε ένα παραγωγικό κατάστημα που ανήκει στις ΤΒ, το οποίο όμως συμμετέχουν στην παραγωγή μίας δευτερεύουσας δραστηριότητάς, μη ΤΧ, θα συμπεριλαμβάνονται στην «απασχόληση στις ΤΒ» και όχι στην «λοιπή τουριστική απασχόληση».

4.3 Έννοιες και ορισμοί για την απασχόληση στις Τουριστικές Βιομηχανίες

Πρέπει να σημειωθεί εξ αρχής ότι οι στα πλαίσια των Ηνωμένων Εθνών (UN - United Nations), ο Διεθνής Οργανισμός Εργασίας (ILO - International Labour Organization) συνιστά τον αρμόδιο φορέα για την ανάπτυξη διεθνών προτύπων για τις στατιστικές περί εργασίας. Σε αυτά τα διεθνή πρότυπα καλύπτεται ένα μεγάλο εύρος εννοιών, ορισμών και ταξινομήσεων, στα οποία πρέπει να γίνεται αναφορά και να χρησιμοποιούνται κατά την συλλογή στατιστικών για την εργασία-απασχόληση. Παράλληλα, η απασχόληση αποτελεί αντικείμενο του ΣΕΛ (σε συνάφεια με τα διεθνή πρότυπα του ILO), και αναπτύσσεται στο SNA93 (κεφ.XVII) και το ESA95 (κεφ.11). Έτσι, η ανάλυση, η μέτρηση και γενικά η παρακολούθηση της απασχόλησης στο πλαίσιο του ΔΛΤ, πρέπει να βρίσκεται σε συνέπεια με τα προαναφερόμενα (ILO, SNA93, ESA95) όσον αφορά τους ορισμούς, τις έννοιες, τις χρησιμοποιούμενες ταξινομήσεις κ.λ.π.

Συνοπτικά αναφέρεται ότι, σύμφωνα με το ΣΕΛ,

- ο όρος «απασχόληση» καλύπτει όλα τα άτομα, τόσο τους «εργαζόμενους μισθωτούς (employees)» όσο και τους «αυτοαπασχολούμενους (selfemployed) », οι οποίοι εμπλέκονται σε μία παραγωγική δραστηριότητα που εμπίπτει στα όρια της παραγωγής του ΣΕΛ.
- Ένα άτομο που κατέχει μία θέση εργασίας θεωρείται ως εργαζόμενος και αποτελεί μέρος του οικονομικά ενεργού πληθυσμού.
- Εργαζόμενοι καλούνται τα άτομα που, μετά από τυπική ή άτυπη συμφωνία, προσφέρουν την εργασία τους σε κάποιο φυσικό ή νομικό πρόσωπο στη χώρα και αμείβονται σε χρήμα ή είδος.

Η εργασία, λοιπόν, νοείται ως μία δραστηριότητα που συνεισφέρει στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών μέσα στα όρια παραγωγής του ΣΕΛ. Σε αυτό το πλαίσιο, αναπτύσσεται ξεχωριστή αγορά για την εργασία (αγορά εργασίας), η οποία χαρακτηρίζεται από την προσφορά εργασίας και την ζήτηση εργασίας. Επίσης, στις ΤΒ εκτός από τον αριθμό των εργαζομένων ατόμων και των θέσεων εργασίας, απαιτούνται κι άλλες μετρήσεις για την εκτίμηση του μεγέθους της εργασίας που αφορά μία ΤΒ, όπως π.χ. οι ώρες εργασίας, η ισοδύναμη πλήρης απασχόληση, κ.λπ.

4.3.1 Θέσεις Εργασίας στις Τουριστικές Βιομηχανίες (TB)

Οι επιχειρήσεις χρειάζονται άτομα για να εργασθούν σε διάφορες «θέσεις (πόστα) (posts)». Οι θέσεις αυτές μπορεί να είναι, είτε «κενές (vacancies)», είτε καλυμμένες οπότε και αποκαλούνται «θέσεις εργασίας (jobs)». Αυτό συνιστά την πλευρά της ζήτησης για εργασία, όπου για την δεύτερη περίπτωση η θέση εργασίας αποτελεί την στατιστική μονάδα. Από την άλλη, ένα άτομο που καταλαμβάνει μία θέση εκτελεί τα καθήκοντά του (την εργασία του) και λαμβάνει ως αντάλλαγμα αμοιβή σε χρήμα ή σε είδος, ή «κέρδος». Σε αυτή την περίπτωση η στατιστική μονάδα είναι ο «εργαζόμενος» και συνιστά την πλευρά της προσφοράς εργασίας. Η αμοιβή για την εκτέλεση της εργασίας μεταφράζεται σε εισόδημα για τους εργαζόμενους και σε κόστος για τους εργοδότες.

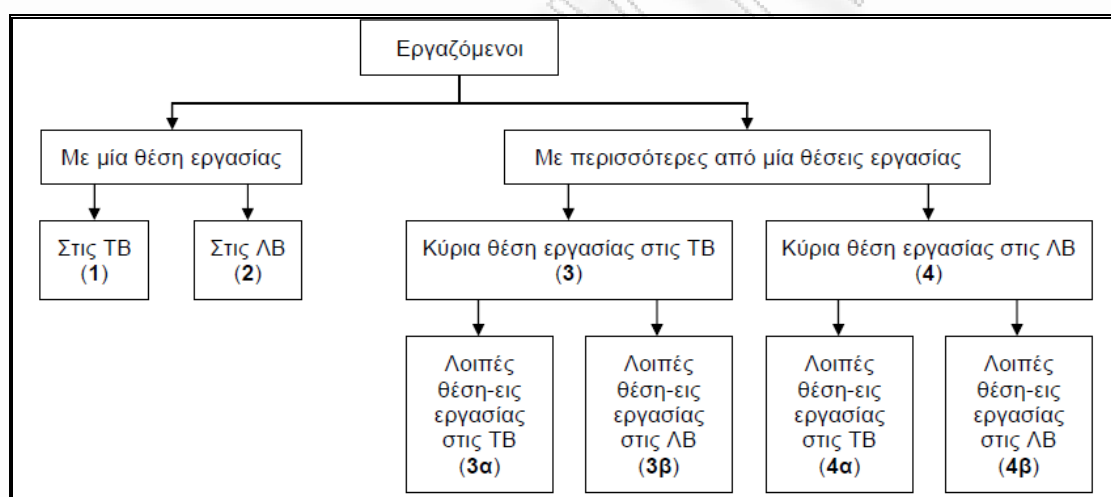
Κάποιοι εργαζόμενοι μπορεί να καταλαμβάνουν περισσότερες από μία θέσεις εργασίας. Σε αυτή την περίπτωση η μία συνιστά την κύρια εργασία, η οποία προσδιορίζεται είτε με βάση τον χρόνο, είτε με βάση το εισόδημα, και οι λοιπές αποτελούν τις δευτερεύουσες. Αντιστρόφως, δύο ή περισσότερα άτομα μπορεί να καλύπτουν μία θέση εάν απασχολούνται με την μορφή της μερικής απασχόλησης. Κατά συνέπεια, ο αριθμός των θέσεων εργασίας (πλευρά ζήτησης) και ο αριθμός των εργαζομένων (πλευρά προσφοράς) δεν ταυτίζονται απόλυτα.

Κατά τον ίδιο τρόπο, η απασχόληση στις TB μπορεί να εκφρασθεί σε όρους θέσεων εργασίας στις TB ή σε όρους αριθμού εργαζομένων. Έτσι, από την πλευρά της ζήτησης εργασίας γίνεται δυνατή κυρίως η μέτρηση του αριθμού των θέσεων εργασίας, και των χαρακτηριστικών της, παρά ο αριθμός των εργαζομένων, οι οποίοι μπορεί να έχουν μία κύρια αλλά και άλλες δευτερεύουσες εργασίες (είτε σε TB, είτε στις ΛΒ). Το σύνολο των θέσεων εργασίας (στον τουρισμό) όλων των εργαζομένων στις TB, αποδίδει τον συνολικό αριθμό των θέσεων εργασίας, κάτι που μπορεί επίσης να μετρηθεί είτε για ένα συγκεκριμένο τουριστικό παραγωγικό κατάστημα, είτε για μία συγκεκριμένη TB.

Από την πλευρά της προσφοράς εργασίας, ένα άτομο μπορεί να κατέχει περισσότερες από μίας θέσεις εργασίας σε τουριστικές χαρακτηριστικές δραστηριότητες οι οποίες μπορεί να αφορούν διαφορετικά παραγωγικά καταστήματα που ανήκουν σε διαφορετικές TB. Ως εκ τούτου, ο συνολικός αριθμός των εργαζομένων στην τουριστική βιομηχανία μπορεί να μην ισούστε με το άθροισμα των εργαζομένων κάθε μιας εκ των TB.

Το γεγονός, λοιπόν, ότι τα άτομα μπορεί να κατέχουν περισσότερες από μίας θέσεις εργασίας, είτε σε ΤΒ, είτε στις ΛΒ, κατά τη διάρκεια μίας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου αναφοράς, οδηγεί σε τρεις διαφορετικές μετρήσεις της απασχόλησης στις ΤΒ, στις οποίες γίνεται διαφορετική μεταχείριση της διάκρισης μεταξύ εργαζομένων και θέσεων εργασίας. Έτσι, η απασχόληση στις ΤΒ μπορεί να μετρηθεί:

1. ως το άθροισμα των εργαζομένων στις ΤΒ σε κάθε μία (είτε κύρια, είτε δευτερεύουσες) από τις θέσεις εργασίας τους,
2. ως το άθροισμα των εργαζομένων που η απασχόληση στις ΤΒ αποτελεί την κύρια απασχόλησή τους,
3. ως το άθροισμα των θέσεων εργασίας στις τουριστικές επιχειρήσεις. Στο παρακάτω σχήμα 7-1 απεικονίζεται ο τρόπος χειρισμού αυτής της διάκρισης. Η πρώτη περίπτωση αφορά τα 1, 3 και 4α, η δεύτερη τα 1 και 3, και η τρίτη τα 1, 3, 3α και 4α.

Σχήμα 4.1: Εργαζόμενοι με μία ή περισσότερες θέσεις εργασίας στις ΤΒ

Κάθε τρόπος μέτρησης εξυπηρετεί διαφορετικούς σκοπούς και το ποιός θα υιοθετηθεί εξαρτάται από την επιθυμητή χρήση. Εάν η πρόθεση είναι ο καθορισμός του αριθμού των ατόμων που εξαρτούν έστω και κατά ένα μέρος το εισόδημά τους από την εργασία στις ΤΒ, τότε η κατάλληλη μέτρηση είναι το άθροισμα των ατόμων που κατέχουν θέση εργασίας, είτε κύρια είτε δευτερεύουσα, στις ΤΒ. Εάν το ενδιαφέρον ήταν στον αριθμό των ατόμων που συνδέονται άμεσα με τις ΤΒ, τότε η κατάλληλη μέτρηση θα αφορούσε μόνο αυτούς που έχουν την κύρια εργασία σε μία ΤΒ. Εάν, πάλι, σκοπός ήταν η σύγκριση μεταξύ των ΤΒ και των ΛΒ ή μεταξύ των ΤΒ και του συνόλου της οικονομίας, τότε η καταλληλότερη μέτρηση θα ήταν το άθροισμα των θέσεων εργασίας στην τουριστική βιομηχανία.

Κάθε όμως τρόπος μέτρησης εξαρτάται από του πόρους και την διαθεσιμότητα των πληροφοριών. Παραδείγματος χάριν, για την μέτρηση της πρώτης από τις προηγούμενες περιπτώσεις, απαραίτητη πληροφορία είναι οι θέσεις εργασίας για κάθε έναν που κατέχει περισσότερες από μία. Εάν δεν γίνει αυτή η πληροφορία διαθέσιμη, τότε η μέτρηση θα περιοριστεί αναγκαστικά σε αυτούς που έχουν την κύρια εργασία τους στις ΤΒ.

4.3.2 Θέση στο Επάγγελμα

Σε σχέση με την κάθε θέση εργασίας στις ΤΒ οι εργαζόμενοι σε αυτές μπορούν να διακριθούν στις εξής κατηγορίες:

A. Αμοιβόμενη απασχόληση

«Εργαζόμενοι μισθωτοί (employees)», με μισθό ή ημερομίσθιο, οι οποίοι κατόπιν συμφωνίας (τυπική ή άτυπη) εργάζονται σε μία εγκατεστημένη στην χώρα θεσμική μονάδα και λαμβάνουν αμοιβή (σε χρήμα ή σε είδος). Τα εισοδήματά τους στο ΣΕΛ καταγράφονται με τη διανεμητική συναλλαγή «D1. Εισόδημα εξαρτημένης εργασίας».

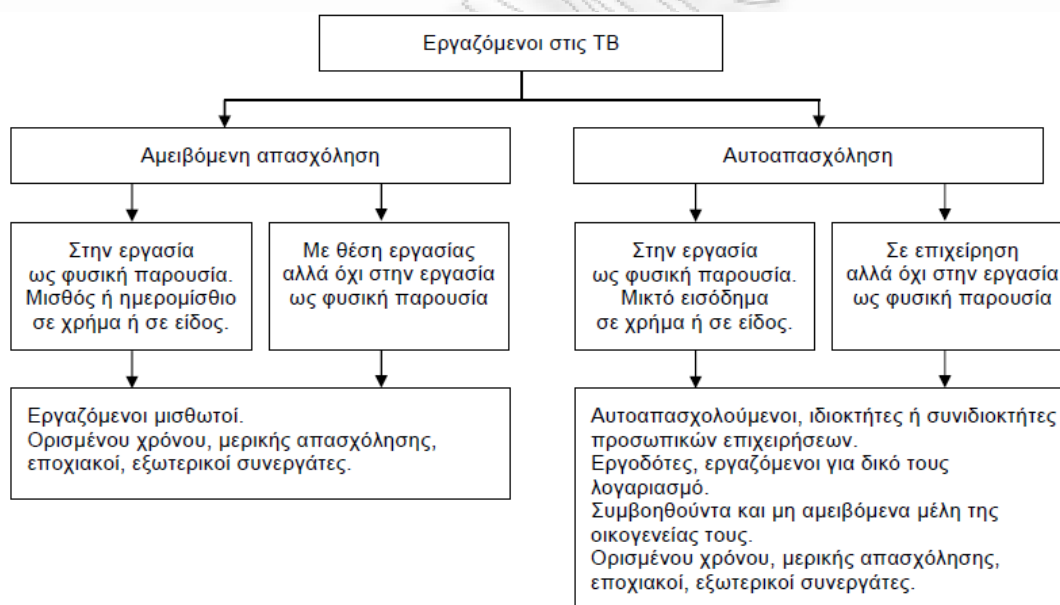
B. Αυτοαπασχόληση

«Αυτοαπασχολούμενοι» είναι τα άτομα που είναι ιδιοκτήτες ή συνιδιοκτήτες προσωπικών επιχειρήσεων, με την προϋπόθεση ότι δεν απασχολούνται με αμοιβή σε κάποια άλλη εργασία που συνιστά την κύρια δραστηριότητά τους, και μπορεί να έχουν ή να μην έχουν αμειβόμενους εργαζόμενους. Εάν έχουν αμειβόμενους εργαζόμενους τότε ονομάζονται «εργοδότες (employers)», εάν όχι τότε ονομάζονται «εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό (own-account workers)». Στους αυτοαπασχολούμενους υπάγονται και τα συμβοηθούτα και μη αμειβόμενα μέλη της οικογενείας τους. Στις θέσεις αυτοαπασχολήσεως η αμοιβή εξαρτάται άμεσα από τα κέρδη που δημιουργούνται από την πώληση των παραγόμενων αγαθών και των υπηρεσιών. Τα εισοδήματα των αυτοαπασχολούμενων στο ΣΕΛ καταγράφονται μόνο με το εξισωτικό μέγεθος «B3.Μικτό εισόδημα».

Και για τις δύο αυτές περιπτώσεις, οι εργαζόμενοι κατά την εξεταζόμενη περίοδο διεξαγωγής της έρευνας μπορεί να βρίσκονται ή να μην βρίσκονται, ως φυσική παρουσία, στην εργασία τους, αλλά βεβαίως διατηρούν την σχέση με την εργασία τους, π.χ. αναρρωτικές άδειες.

Όσον αφορά την σχέση των ατόμων με την εργασία τους, η αλλιώς την θέση στο επάγγελμα, έχει αναπτυχθεί από τον ILO σχετική διεθνής ταξινόμηση, η «International Classification of Status in Employment (ICSE-93)», στην οποία καταγράφονται οι διάφορες ονοματολογίες. Με βάση αυτή, μεταξύ των εργαζομένων στην τουριστική βιομηχανία μπορούν να διακριθούν πρώτων οι εργοδότες (και οι εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό) και οι εργαζόμενοι μισθωτοί (με μισθό ή ημερομίσθιο), αλλά μπορεί να διακριθούν και οι εξής ειδικές περιπτώσεις για την τουριστική βιομηχανία: εργαζόμενοι για ορισμένο χρόνο (ανεπίσημοι/περιστασιακοί), μερικής απασχόλησης, εποχιακοί, (casual workers, workers in short-term employment, workers in seasonal employment), εξωτερικοί συνεργάτες (outworkers). Οι εργαζόμενοι σε αυτές τις τελευταίες κατηγορίες μπορεί να είναι είτε μισθωτοί εργαζόμενοι είτε εργαζόμενοι για ίδιο λογαριασμό, κάτι που εξαρτάται από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της σύμβασης εργασίας.

Στο «σχήμα 4-2» συνοψίζονται αυτές οι κατηγορίες των εργαζομένων στις τουριστικές επιχειρήσεις που μόλις αναλύθηκαν.

Σχήμα 4.2: Εργαζόμενοι στις TB. Βασικές κατηγορίες εργαζομένων

4.3.3 Ώρες Εργασίας

Ένα ακόμα σημαντικό ζήτημα αφορά τις ώρες εργασίας των εργαζομένων. Αυτές μπορεί να διαφέρουν από επιχείρηση σε επιχείρηση, από θέση εργασίας σε θέση εργασίας και από περίοδο σε περίοδο. Για τον λόγο αυτό πρέπει να εκφραστούν σε

όρους πλήρους ή μερικής απασχόλησης. Αυτό σημαίνει ότι για να έχουμε ακριβή στοιχεία για τον όγκο της εργασίας που διεξάγεται κατά τη διάρκεια μίας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου δεν αρκούν μόνο τα σχετικά δεδομένα περί αριθμού θέσεων εργασίας και εργαζομένων. Απαιτούνται δεδομένα για το συνολικό αριθμό των ωρών εργασίας.

Κάθε θέση εργασίας μπορεί να εκφρασθεί σε «ισοδύναμη πλήρης απασχόληση» ή στο «συνολικό ετήσιο αριθμό ωρών εργασίας». Με τον τρόπο αυτό γίνεται δυνατός ο υπολογισμός του συνολικού όγκου εργασίας μίας TB για μία συγκεκριμένη περίοδο.

Η ισοδύναμη πλήρης απασχόληση, που ισούται με τον αριθμό των ισοδύναμων θέσεων εργασίας πλήρους απασχολήσεως, ορίζεται ως οι συνολικές πραγματικές ώρες διαιρεμένες με τον μέσο ετήσιο αριθμό των ωρών εργασίας των θέσεων εργασίας πλήρους απασχολήσεως στη χώρα. Ο ορισμός αυτός δεν περιγράφει και πώς εκτιμάται η έννοια της πλήρους απασχολήσεως, αφού αυτή μεταβάλλεται διαχρονικά και διαφέρει μεταξύ των βιομηχανιών.

Κατά τον υπολογισμό του συνολικού ετήσιου αριθμού ωρών εργασίας πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην μηνιαία αναγωγή του αριθμού αυτού. Δεν προτείνεται ως τρόπος εξαγωγής του μηνιαίου μέσου ωρών εργασίας διαιρώντας απλώς με το δώδεκα τον συνολικό ετήσιο αριθμό ωρών εργασίας γιατί με αυτόν τον τρόπο, λόγω της σημαντικής εποχικότητας που παρουσιάζεται στον τουρισμό, θα προκύψουν υπερεκτιμημένες και υποεκτιμημένες μετρήσεις για την χαμηλή και υψηλή περίοδο αντίστοιχα. Για ορθές τέτοιες προσεγγίσεις απαιτείται η χρήση δεικτών με βάση την περίοδο του έτους, την περιοχή-χώρα, την TB, κ.α.

4.4 Η μέτρηση της απασχόλησης στις Τουριστικές Βιομηχανίες

Η συλλογή των δεδομένων για την απασχόληση στις TB πρέπει να ενσωματώνεται στο γενικό στατιστικό σύστημα μία χώρας. Όπως αναφέρθηκε, η απασχόληση στις TB, εκ φύσεως, αφορά τόσο την αμειβόμενη απασχόληση, όσο και την αυτοαπασχόληση. Έτσι, μία ολοκληρωμένη εικόνα για την απασχόληση στις TB δεν μπορεί να ληφθεί από μία και μόνη στατιστική πηγή. Προκειμένου να επιτευχθεί η κάλυψή της στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό, ώστε οι ληφθείσες πληροφορίες να καταγράφουν λεπτομερή χαρακτηριστικά των απασχολούμενων ατόμων, η απασχόληση πρέπει να προσεγγίζεται είτε από την πλευρά της ζήτησης εργασίας, δηλαδή από έρευνες στις επιχειρήσεις, είτε από την πλευρά της προσφοράς

εργασίας, δηλαδή έρευνες στα νοικοκυριά, είτε ακόμα μέσω των στοιχείων άλλων διοικητικών υπηρεσιών του κράτους όπως π.χ. τα ασφαλιστικά ταμεία, την εφορία, κ.α. Κάθε μέθοδος έχει τόσο πλεονεκτήματα όσο και μειονεκτήματα.

Οι έρευνες εργατικού δυναμικού στα νοικοκυριά αποτελεί μία σημαντική πηγή δεδομένων. Οι έρευνες αυτές κατά κανόνα μπορούν να καλύψουν ολόκληρο τον πληθυσμό μίας χώρας, κι έτσι όλες τις βιομηχανίες και όλες τις κατηγορίες εργαζομένων, συμπεριλαμβανομένων φυσικά των ανωτέρω διακρίσεων που διατυπώθηκαν, όπως π.χ. τους αυτοαπασχολούμενους, τους εποχιακούς, μερικής απασχόλησης, κ.λ.π.

Πολύ σημαντικό, όμως, χαρακτηριστικό αυτών των ερευνών συνιστά το γεγονός ότι πρωτογενή πηγή για τη συλλογή των δεδομένων αποτελούν τα ίδια τα άτομα, και έτσι παρέχονται πληροφορίες για τους εργαζόμενους που μπορεί να κατέχουν περισσότερες από μία θέσεις εργασίας, οι οποίες πιθανόν να είναι σε διαφορετικές βιομηχανίες (τουριστικές και μη).

Οι έρευνες στις επιχειρήσεις αποτελούν μία άλλη σημαντική πηγή δεδομένων για τις θέσεις εργασίας και τα απασχολούμενα άτομα. Όταν το ενδιαφέρον εστιάζεται σε συγκεκριμένες επιχειρήσεις, όπως στην περίπτωση των ΤΒ, οι έρευνες στις επιχειρήσεις μπορούν να δώσουν μία εις βάθος αναλυτική εικόνα των επιχειρήσεων στόχων (δεδομένου φυσικά ενός ικανοποιητικού σε εύρος δείγματος επιχειρήσεων, σύμφωνα με στατιστικούς κανόνες π.χ. στρωματοποίηση). Λαμβάνονται αξιόπιστα και λεπτομερή στοιχεία για αντικείμενα ενδιαφέροντος σχετικά με την απασχόληση, όπως π.χ. τα κέρδη, η αποζημίωση, το κόστος εργασίας, κ.λπ. ιδιαίτερα όταν εξετάζουν καταστάσεις μισθοδοσίας ή άλλα διαθέσιμα αρχεία. Εντούτοις, πρέπει να σημειωθεί ότι οι μη επίσημες επιχειρήσεις δεν καλύπτονται από τις συμβατικές έρευνες στις επιχειρήσεις.

Οι στατιστικές που βασίζονται σε διοικητικά αρχεία, όπως π.χ. τα αρχεία ταμείων κοινωνικής ασφάλισης, της εφορίας, κ.λπ. αποτελούν συνήθως παράγωγα (υποπροϊόντα) των διοικητικών διαδικασιών. Βασίζονται κατά κύριο λόγο σε συνεχής λειτουργίες και επομένως μπορούν πιθανόν να αποτελέσουν μία χρήσιμη πηγή στατιστικών ροών και άλλων διαχρονικών δεδομένων (χρονοσειρές). Παρόλα αυτά, μπορεί να χαρακτηρίζονται από κάποια μειονεκτήματα όπως π.χ. η περιορισμένη κάλυψη (δεν περιλαμβάνονται οι μη επίσημες επιχειρήσεις) και περιεχόμενο, δυσπρόσβαρες έννοιες και ορισμοί, ελλείψεις, ασυνέπειες, καθώς και το ότι η πρόσβαση στα διοικητικά αρχεία πιθανόν να είναι περιορισμένη λόγω νομικών ή άλλων διοικητικών περιορισμών.

Καθώς δύσκολα επιτυγχάνεται μία ολοκληρωμένη και σε μεγάλο εύρος μέτρηση και ανάλυση της απασχόλησης στις ΤΒ, την προτιμότερη λύση συνιστά η συγκέντρωση δεδομένων από διάφορες πηγές. Η μέθοδος αυτή αποφέρει πιο ολοκληρωμένα στοιχεία, παρέχει μία πληρέστερη και πιο αξιόπιστη εικόνα και τα αποτελέσματα βασίζονται σε μία πιο ακριβή διαδικασία ανάλυσης.

Τέλος, λόγω του ότι οι ροές των επισκεπτών εμφανίζουν σημαντική εποχικότητα, η απασχόληση στις ΤΒ επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από αυτό το γεγονός. Έτσι, οι μετρήσεις της απασχόλησης θα πρέπει να γίνονται τουλάχιστον δύο φορές ανά έτος, εάν όχι κάθε τρίμηνο. Από την συχνότητα όμως των μετρήσεων εξαρτάται η ακριβής παρακολούθηση του πώς επηρεάζει ο τουρισμός τα επίπεδα της απασχόλησης. Επιπλέον, επειδή οι ροές των επισκεπτών διαφοροποιούνται και γεωγραφικά, η περιφερειακή διάσταση στην μέτρηση της απασχόλησης στις ΤΒ συνιστά έναν παράγοντα ανάλυσης για την εξαγωγή πιο αξιόπιστων συμπερασμάτων απαραίτητων για την διάρθρωσή της.

4.5 Μοντέλα Διεθνών Οργανισμών για την παρακολούθηση της Τουριστικής Απασχόλησης

4.5.1 OECD: EMPLOYMENT MODULE

Συμπληρωματικά στην εργασία που έχει διεξαχθεί από την UNSD, τον UNWTO, τον OECD και την Eurostat, για την ανάπτυξη των ΔΛΤ, ο OECD ετοίμασε σχετικά με την απασχόληση στον τουρισμό το «Employment Module» το οποίο παρέχει το στατιστικό πλαίσιο και οδηγίες για την μεθοδολογία παρακολούθησης των επιπέδων και των χαρακτηριστικών της απασχόλησης στις ΤΒ. Αποτελεί ένα εννοιολογικό και μεθοδολογικό πλαίσιο και περιέχει ένα σύνολο βασικών μεταβλητών για την απασχόληση. Αναπτύσσει μία διαδικασία για την σύνδεση βασικών δεδομένων της απασχόλησης με τους ΔΛΤ. Η εργασία αυτή τονίζει την σημασία της απασχόλησης και των ανθρώπινων πόρων για τις επιχειρήσεις που σχετίζονται με τον τουρισμό και ως εκ τούτου την ανάγκη για ολοκληρωμένα και αξιόπιστα στοιχεία απαραίτητα τόσο για τον δημόσιο όσο και για τον ιδιωτικό τομέα.

Η οδηγίες σε αυτό βρίσκονται σε συνέπεια με τις έννοιες και τους ορισμούς που υιοθετούνται σε άλλα πεδία κοινωνικο-οικονομικών και τουριστικών στατιστικών,

κυρίως το SNA93, τα πρότυπα του ILO, το IRTS 2008, το TSA:RMF 2008, και τις οδηγίες του OECD για τους ΔΛΤ.

Πρωταρχικός σκοπός του «OECD Employment Module» είναι, όπως ειπώθηκε, η ανάπτυξη ενός στατιστικού πλαισίου για την καταγραφή της απασχόλησης στις ΤΒ. Αυτό κυρίως προσεγγίζεται μέσω της πλευράς της προσφοράς εργασίας. Με άλλα λόγια, μόνο η απασχόληση σε μία σειρά επιλεγμένων ΤΧΔ εξετάζεται.

Παρόλο που το «OECD Employment Module» συνδέεται στενά με τους ΔΛΤ, μπορεί να σταθεί και από μόνο του, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι η απασχόληση δεν πρέπει μόνο να εξετάζεται ως ένας συντελεστής της παραγωγικής διαδικασίας αλλά επίσης και ως ένα κοινωνικό φαινόμενο.

Βασικός επίσης σκοπός του αποτελεί η βελτίωση της διεθνούς συγκρισιμότητας για της στατιστικές περί απασχόλησης μέσω της εφαρμογής της μεθοδολογίας που αναπτύσσεται σε αυτό. Η συμπλήρωση των πινάκων του ενισχύουν την σύνδεση με τους ΔΛΤ και προάγουν την όλη ανάλυση των βασικών μεταβλητών της απασχόλησης, συνάδοντας έτσι στην πληρέστερη κατανόηση της απασχόλησης στον τουρισμό και στην επίτευξη διακρατικών συγκρίσεων.

Όμως, σε αυτό τονίζονται περιοχές για περαιτέρω έρευνα σχετικά με την απασχόληση και την σύνδεση και την καταγραφή της στα πλαίσια των ΔΛΤ.

4.5.2 ILO: TLAS

Συνεργαζόμενος επίσης φορέας στην ανάπτυξη των ΔΛΤ αποτέλεσε και ο ILO ο οποίος σύμφωνα με εντολή που του δόθηκε από την Τριμερή Επιτροπή εργάστηκε με σκοπό την παροχή μίας μεθοδολογίας για την παραγωγή και την παρουσίαση στατιστικών σχετικών με την απασχόληση στον τουρισμό, οι οποίες θα αποτελούσαν συμπλήρωμα των ΔΛΤ. Με βάση το «Employment Module» του ΟΟΣΑ και το «Labour Accounting System (LAS)» του ILO, σκοπός ήταν η ανάπτυξη του LAS για τον τουρισμό (TLAS ή LAS-T)³⁸ ως μίας επέκτασης των ΔΛΤ για τις στατιστικές στην τουριστική απασχόληση. Σχεδιασμένο για να διευκολύνει για τους ΔΛΤ την εξαγωγή αναλυτικών, περιεκτικών και συνεπών στατιστικών με αρκετά μεγάλη ακρίβεια για τις διαφορετικές πλευρές των στατιστικών εργασίας και για την ορθότερη χρήση των αποσπασματικών, μη ολοκληρωμένων και εν μέρει επικαλυπτόμενων πρωτογενών στατιστικών από τις διάφορες πηγές τα οποία συχνά δεν έχουν την απαιτούμενη από

τους χρήστες ακρίβεια. Απαντά σε ερωτήματα σχετικά με τον αριθμό και το είδος των εργαζομένων στις επιχειρήσεις που σχετίζονται με τον τουρισμό, το πώς τα εισοδήματα εργασίας κατανέμονται μεταξύ των εργαζομένων αυτών των επιχειρήσεων και το ποιες θα είναι οι συνέπειες στην συνολική οικονομία από τις όποιες μεταβολές στην τουριστική ζήτηση. Το LAS-T αποτελεί ένα πλαίσιο το οποίο υποστηρίζει την εξαγωγή των στατιστικών στοιχείων για την απασχόληση όπως αυτά παρουσιάζονται στο «Employment Module» του ΟΟΣΑ το οποίο δεν παρέχει το αναγκαίο πλαίσιο για την σύνδεση των διαφορετικών μονάδων, μεταβλητών και ταξινομήσεων που χρησιμοποιούνται κατά την συλλογή στατιστικών εργασίας από διάφορες πηγές.

Βιβλιογραφία 4ου Κεφαλαίου

Γιαννόπουλος Κωνσταντίνος, Κωστόπουλος Κωνσταντίνος, Ιούλιος-Αύγουστος-Σεπτέμβριος 2008, «Οι επιπτώσεις του τουρισμού στην απασχόληση», Επιθεώρηση Εργασιακών Σχέσεων, Τριμηνιαία Επιθεώρηση Εργασιακών Σχέσεων, Τεύχος 51, ISSN 1106-6970, Εδική Εκδοτική Α.Ε.Ε.Β.Ε.

International Labour Organization (ILO), International Labour Office, 2000, «Resolution concerning statistics of the economically active population, employment, unemployment and underemployment, adopted by the Thirteenth International Conference of Labour Statisticians (October 1982)», in «Current International Recommendations on Labour Statistics», 2000 Edition, International Labour Office, Geneva, σελ. 24-28.

SNA93, παράγρ. 7.23., ESA95, παράγρ. 11.12-11.14.

International Labour Organization (ILO), International Labour Office, 2000, «Resolution concerning the International Classification of Status in Employment (ICSE), adopted by the Fifteenth International Conference of Labour Statisticians (January 1993)», in «Current International Recommendations on Labour Statistics», 2000 Edition, Geneva, σελ.20-23.

ICSE - <http://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/class/icse.htm>

International Labour Organization (ILO), United Nations World Tourism Organization (UNWTO), 2008, «Sources and Methods, Labour Statistics: Employment in the Tourism industries (Special edition)», Madrid.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Η ΕΠΙΣΗΜΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ – ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΔΛΤ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

5.1 Γενική Παρουσίαση

Η πρώτη επίσημη Ελληνική περίπτωση προς την κατάρτιση Δορυφόρων Λογαριασμών Τουρισμού (ΔΛΤ) είναι η περίπτωση του Παγκόσμιου Συμβουλίου Ταξιδιών και Τουρισμού (WTTC) σε συνεργασία με τον οικονομικό του εταίρο και σύμβουλο την Oxford Economic Forecasting (OEF), νυν Oxford Economics Ltd (OE). Οι WTTC/OE, εκτός της ευρείας οικονομικής τους έρευνας για τις επιπτώσεις των ΤΤ στις οικονομίες ανά τον κόσμο, διεξάγουν ειδικές τέτοιου είδους έρευνες σε συγκεκριμένες χώρες, τις οποίες τις κατατάσσουν στον γενικό τίτλο «Special TSA Country Reports». Αυτές οι έρευνες ολοκληρώνονται στην σύνταξη ειδικών εκδόσεων που συνιστούν μία έκθεση στην οποία περιλαμβάνεται η παρουσίαση των αποτελεσμάτων των WTTC/OE για την συγκεκριμένη χώρα με βάση τους «simulated» ΔΛΤ, καθώς και αναλύσεις περί της πραγματικότητας και των μελλοντικών δυνατοτήτων και ευκαιριών σε σχέση με τα ΤΤ στις συγκεκριμένες χώρες. Οι αναλύσεις αυτές, στηρίζονται στα αποτελέσματα των «simulated» ΔΛΤ που εκτιμούν για την κάθε υπό μελέτη χώρα οι WTTC/OE.

Για την διεξαγωγή αυτής της ειδικής έρευνας των WTTC/OE στην κάθε συγκεκριμένη χώρα, ύστερα από πρόσκληση από τις αρμόδιες αρχές της κάθε χώρας, προηγείται επίσκεψη των WTTC/OE στην κάθε χώρα. Έτσι, πέραν των γενικά διεθνώς διαθέσιμων πηγών δεδομένων που κάνουν χρήση οι WTTC/OE για την οικονομική τους έρευνα, μέσω αυτών των ειδικών επισκέψεων αποκομίζουν πρωτογενή δεδομένα από τις αρμόδιες υπηρεσίες της κάθε υπό μελέτη χώρας. Δυστυχώς, όμως, όπως θα φανεί και από την παρακάτω παρουσίαση της συγκεκριμένης ελληνικής περίπτωσης, τα δεδομένα αυτά συνήθως δεν επαρκούν για την διεξαγωγή ολοκληρωμένων και πλήρως αξιόπιστων αποτελεσμάτων, κάτι που και οι ίδιοι οι WTTC/OEF παρατηρούν για την Ελλάδα, και γίνεται έτσι μία σειρά διαφόρων υποθέσεων. Άλλωστε, το συγκεκριμένο, δηλαδή η ανάδειξη με βάση αυτό το εθνολογιστικό εργαλείο, τους ΔΛΤ, των ελλείψεων σε στατιστικά στοιχεία, συνιστά έναν από τα βασικά χαρακτηριστικά των ΔΛΤ, και παρά τις όποιες διαφορές στην προσέγγιση των WTTC/OE μέσω των «simulated» ΔΛΤ, η συνεισφορά τους προς αυτή την κατεύθυνση μέσω του μοντέλου τους, μάλλον θα πρέπει να κριθεί ως θετική, έστω και ως ένα πρώτο βήμα ανάδειξης ενός αριθμού ελλείψεων.

Οι WTTC/OE έχουν διεξάγει «Special TSA Country Reports» για τις παρακάτω χώρες / διοικητικές περιφέρειες.

Πίνακας 5.1: WTTC «Special TSA Country Reports»

Έτος Έκδοσης	Τίτλος Έκδοσης	
	Χώρα - Διοικητική περιφέρεια	Συγκεκριμένος τίτλος που εμφανίζεται στο εξώφυλλο
2001	Mexico	Jobs for the millennium
2001	South Carolina	The impact of travel and tourism on jobs and the economy
2002	Croatia	The impact of travel and tourism on jobs and the economy
2002	Malaysia	The impact of travel and tourism on jobs and the economy
2002	South Africa	The impact of travel and tourism on jobs and the economy
2002	Turkey	The impact of travel and tourism on jobs and the economy
2003	The Algarve	The impact of travel and tourism on jobs and the economy
2003	China and China Hong Kong SAR	The impact of travel and tourism on jobs and the economy
2003	Kerala	The impact of travel and tourism on jobs and the economy
2004	The Caribbean	The impact of travel and tourism on jobs and the economy
2004	Montenegro	The impact of travel and tourism on jobs and the economy
2005	Aviation in Egypt	The impact of travel and tourism on jobs and the economy
2005	Trinidad and Tobago	The impact of travel and tourism on jobs and the economy
2006	Brunei Darussalam	The impact of travel and tourism on jobs and the economy
2006	China, China Hong Kong SAR and China Macau SAR	The impact of travel and tourism on jobs and the economy
2006	Namibia	The impact of travel and tourism on jobs and the economy
2006	Romania	The impact of travel and tourism on jobs and the economy
2006	The Russian Federation	The impact of travel and tourism on jobs and the economy
2007	Botswana	The impact of travel and tourism on jobs and the economy
2007	Greece	The impact of travel and tourism on jobs and the economy
	Ελλάδα	Ο αντίκτυπος του Τουρισμού στην Απασχόληση και την Οικονομία
2007	Lisbon	The impact of travel and tourism on jobs and the economy
2007	Montenegro	Travel & Tourism: Unlocking the potential for growth
2009	Santa Catarina	Travel & Tourism: Economic Impact
2009	Trinidad and Tobago	Travel & Tourism: Economic Impact Update

Οι συγκεκριμένες εκδόσεις συνήθως δημοσιεύονται και στην γλώσσα της χώρας στην οποία αφορούν. Στον «πίνακα 5.1» παρουσιάζονται μόνο οι σχετικές εκδόσεις εις την Αγγλική γλώσσα, έτσι όπως έχουν δημοσιευτεί από το WTTC. Για αυτό και οι χώρες-διοικητικές περιφέρειες παραμένουν ως έχουν, δηλαδή εις την Αγγλική γλώσσα,

καθώς γίνεται αναφορά στον ακριβή τίτλο της κάθε έκδοσης εις την Αγγλική. Μόνο για την Ελλάδα παρουσιάζεται και η αντίστοιχη έκδοση στα Ελληνικά, έτσι όπως έχει δημοσιευτεί από το WTTC.

Σημειώνεται βέβαια ότι μεταξύ της έκδοσης εις την Αγγλική γλώσσα και της έκδοσης στην γλώσσα της κάθε συγκεκριμένης χώρας δεν υπάρχουν διαφορές στο περιεχόμενο. Συνιστά απλώς μετάφραση μεταξύ των εκάστοτε γλωσσών. Όμως, για την Ελλάδα, η συγκεκριμένη έκδοση εις την Ελληνική γλώσσα δυστυχώς συνιστά ακριβώς αυτό, δηλαδή μετάφραση της έκδοσης εις την Αγγλική που είναι και η πρωτότυπη. Δεν συνιστά απόδοση των όρων εις την Ελληνική γλώσσα, όπως π.χ. έχουν αποδοθεί στην Ελληνική έκδοση του ESA 95 και όπως χρησιμοποιούνται στα επίσημα έγγραφα από τις αρμόδιες Ελληνικές αρχές.

Για την διεξαγωγή εκ μέρους των WTTC/OEF της ειδικής έρευνάς τους στην Ελλάδα, την «WTTC Greece Report» όπως ονομάζουν οι ίδιοι, υπήρχε πρόσκληση εκ μέρους της Ελληνικής πλευράς. Η παρουσία των WTTC/OEF στην Ελλάδα και η διεξαγωγή της συγκεκριμένης έρευνας έγινε κατά το έτος 2006. Όπως φαίνεται και στην πρώτη σελίδα της «Special TSA Country Report» για την Ελλάδα, η οποία σελίδα αποτελεί την διατύπωση του προέδρου του WTTC Jean-Claude Baumgarten, «αποτελεί τιμή για το WTTC το γεγονός ότι κλήθηκε από τον πρωθυπουργό κ. Κώστα Καραμανλή και την Υπουργό Τουριστικής Ανάπτυξης κ. Φάνη Πάλλη - Πετραλιά να καταρτίσει αυτήν την προσαρμοσμένη έκθεση Δορυφόρων Λογαριασμών και Πολιτικής Τουρισμού».

Συνεχίζει επίσης, όσον αφορά στο περιεχόμενο και τον σκοπό της συγκεκριμένης έρευνας, ότι «η έκθεση συνδυάζει μία οικονομική ανάλυση της συνεισφοράς του Τουρισμού στην Ελλάδα, με μια σε βάθος ανάλυση του πολιτικού πλαισίου του Τουρισμού της χώρας. Οι συστάσεις περιλαμβάνονται κι αυτές στις πολιτικές που θεωρούμε ότι θα βοηθήσουν στη βελτιστοποίηση του δυναμικού του Τουρισμού στην Ελλάδα, ώστε να ωφεληθούν στο μέγιστο βαθμό όλοι οι ενδιαφερόμενοι».

Βέβαια, η συνεργασία του WTTC και της Ελλάδας, δεν παρατηρείται μόνο κατά το συγκεκριμένο έτος και για τον συγκεκριμένο σκοπό. Κι άλλες διάφορες προγενέστερες αλλά και μεταγενέστερες ενέργειες έχουν λάβει χώρα. Για παράδειγμα, από την μία το WTTC συμμετείχε σε διοργανώσεις που πραγματοποιούνταν στην Ελλάδα, και από την άλλη, η Ελλάδα με επίσημη εκπροσώπηση από μέλη της κυβέρνησης συμμετείχε στις «Global Travel & Tourism Summit» που διοργάνωνε το WTTC. Επίσης, υπήρχε και άλλου είδους συμμετοχή στις ενέργειες του WTTC από πλευράς Ελληνικής κυβέρνησης.

Ενδεικτικά, το WTTC συμμετείχε στα:

- Δεκέμβριος 2000 - Travel & Tourism Creating Jobs Seminar
- Μάιος 2003 - Greek Presidency European Conference on EU Transport Policies and European Tourism Competitiveness
- Ιανουάριος 2005 - Exclusive Travel Conference
- Σεπτέμβριος 2005 - World Tourism Day
- Ιανουάριος 2006 - Exclusive Travel Conference
- Φεβρουάριος 2006 - First World Tourism Forum

τα οποία διοργανώθηκαν στην Αθήνα εκτός αυτού του Μαΐου 2003 που ήταν στην Κρήτη . Οι συμμετοχές εκπροσώπων της Ελληνικής κυβέρνησης στις «Global Travel & Tourism Summit» που διοργάνωνε το WTTC ήταν για παράδειγμα:

- Στην πέμπτη «Global Travel & Tourism Summit» που πραγματοποιήθηκε τον Απρίλιο του 2005 στο Νέο Δελχί (Ινδία) με θέμα «Realizing the Potential», όπως αναφέρεται και από την σχετική έκδοση περί αυτής της συνόδου κορυφής, στην σελίδα 12 αυτής της έκδοσης παραθέεται διατύπωση στην συγκεκριμένη σύνοδο του τότε Υπουργού του τότε Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης κ. Δημήτριου Αβραμόπουλου.
- Στην έκτη «Global Travel & Tourism Summit» που έλαβε χώρα στην Ουάσιγκτον τον Απρίλιο του 2006 με θέμα «Open Mind, Open World», όπως αναφέρεται και από την σχετική έκδοση περί των κυριότερων σημείων αυτής της συνόδου κορυφής, υπήρχε επίσημη παρουσία από την πλευρά της τότε κυβερνήσεως της Ελλάδος. Συγκεκριμένα, στις σελίδες 9 και 13 της προαναφερόμενης έκδοσης υπάρχουν τοποθετήσεις που έκανε σε αυτή τη σύνοδο κορυφής η τότε Υπουργός του τότε Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης, κα Φάνη Πάλλη Πετραλιά. Επίσης, στην ίδια έκδοση στην σελίδα 18 παρουσιάζεται και διατύπωση στην συγκεκριμένη σύνοδο από τον τότε Υπουργό Υγείας και πρώην Υπουργό Τουρισμού, κ. Δημήτριο Αβραμόπουλο
- Στην έβδομη «Global Travel & Tourism Summit» που πραγματοποιήθηκε στην Λισσαβόνα της Πορτογαλίας το Μάιο 2007 με θέμα «Breaking Barriers - Managing Growth», όπως αναφέρεται και από την σχετική έκδοση περί των κυριότερων σημείων αυτής της συνόδου κορυφής, υπήρχε επίσημη παρουσία από την πλευρά της τότε κυβερνήσεως της Ελλάδος. Συγκεκριμένα, στις σελίδες 5 και 14 της προαναφερόμενης έκδοσης υπάρχουν τοποθετήσεις που έκανε σε αυτή τη σύνοδο κορυφής η τότε Υπουργός του τότε Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης, κα Φάνη Πάλλη Πετραλιά.

Πέραν αυτών, υπήρχαν κι άλλες συμμετοχές από πλευράς Ελληνικής κυβέρνησης σε λοιπές συνεργασίες με το WTTC. Για παράδειγμα, όπως φαίνεται στην έκδοση του WTTC «Progress and Priorities 2006/07» , στην σελίδα 28 της συγκεκριμένης έκδοσης γίνεται αναφορά στον τότε (2006) Υπουργό Υγείας και πρώην Υπουργό Τουρισμού κ. Δημήτρη Αβραμόπουλο, ως ο επικεφαλής ως «chairman» της επιτροπής του WTTC σχεδίου δράσης για την κρίση (WTTC's Crisis Committee's Action Plan). Επίσης, στην σελίδα 31 της ίδιας έκδοσης γίνεται αναφορά στον τότε (2005) Υπουργό Τουρισμού κ. Δημήτρη Αβραμόπουλο ως μέλος της ομάδας ομιλητών (panel) στην World Travel Market (WTM) 2005 για «WTTC at 15 years - what next for the industry?».

Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι στην ίδια έκδοση στην σελίδα 10 γίνεται αναφορά για την προκαταρκτική έκθεση του WTTC για την Ελλάδα, τον Φεβρουάριο του 2006 στο «First World Tourism Forum». Στην έκθεση, όπως αναφέρεται, αφού γίνεται λόγος για τα βήματα μπροστά που έχει κάνει η Ελλάδα στα ΤΤ, τα προβλήματα που αναφέρονται για την Ελλάδα είναι επιγραμματικά τα:

- Εποχικότητα
- Γραφειοκρατία
- Βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων και των υπηρεσιών στην Ελλάδα ώστε να προσφέρει η Ελλάδα πραγματική σχέση τιμής-κόστους (*real value for money*) στα ΤΤ.

Όσον αφορά την διεξαγωγή εκ μέρους των WTTC/OEF της ειδικής έρευνάς τους στην Ελλάδα, την «WTTC Greece Report» όπως αναφέρθηκε, η παρουσία του WTTC στην Ελλάδα ήταν κατά το έτος 2006. Σημειώνεται όμως εξ αρχής ότι, όπως θα φανεί και στα επόμενα από την αναλυτική παρουσίαση της μεθοδολογίας της OEF για την Ελλάδα, η έρευνα αφορά σε στοιχεία του 2004, αλλά και σε ορισμένες περιπτώσεις σε στοιχεία του 2003 και 2002. Πάντως, τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας αφορούν το έτος 2004.

Το πρόγραμμα της παρουσίας των WTTC/OEF στην Ελλάδα θα μπορούσε να ειπωθεί ότι αναδεικνύεται τόσο από τις επισκέψεις στους αρμόδιους Ελληνικούς φορείς για την λήψη των στοιχείων και τις συναντήσεις για συζήτηση επί διαφόρων σχετικών θεμάτων, κυρίως λήψης δεδομένων και πληροφοριών, όσο και από τις ημερομηνίες των παραδοτέων και τις αντίστοιχες παρουσιάσεις αυτών, καθώς και επί της προόδου και των αποτελεσμάτων, αλλά και την εκπαίδευση των αρμοδίων στελεχών.

Σημειώνεται ότι μέρος των δραστηριοτήτων του Εργαστηρίου Ερευνών και Δορυφόρων Λογαριασμών Τουρισμού (Ερ.Ε.Δο.Λο.Τ. - Laboratory of Research and Tourism Satellite Accounts (La.Re.T.S.A.)) του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Πατρών αποτέλεσε και η συμμετοχή του, μετά του Διευθυντού του καθ. Γεράσιμου Ζαχαράτου και εμού, στην παρουσίαση και εκπαίδευση που έγινε στην ΕΣΥΕ στις 5-6 Σεπτεμβρίου 2006 από τους WTTC/OEF και συγκεκριμένα από τον κ. David Goodger (OEF) για τους «TSA Greece» και συγκεκριμένα για το μοντέλο που είχε αναπτυχθεί από τους WTTC/OEF για την Ελλάδα. Επίσης, στην συγκεκριμένη συνάντηση μοιράσθηκαν στους παρευρισκόμενους σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή και λοιπά σχετικά παραδοτέα.

Σύμφωνα λοιπόν και με το όσα διαμοιράσθηκαν σε αυτή την συνάντηση, η παρουσία του WTTC στην Ελλάδα και τα σχετικά παραδοτέα ήταν:

- Pablo Astorga (Senior Economist, Oxford Economic Forecasting), «Greece - Tourism Satellite Accounting - Data Requirements», 9 December 2005.
- 10/01/2006, ώρα 9.15, Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης
- 10/01/2006, ώρα 10.00, Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού
- 10/01/2006, ώρα 14.00, Τράπεζα Ελλάδος
- 10/01/2006, ώρα 15.30, Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης
- Pablo Astorga (Oxford Economic Forecasting), «WTTC/OEF Travel & Tourism Simulated Satellite Account - Greece», 10 January 2006.
- 11/01/2006, ώρα 10.00, Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος
- 11/01/2006, ώρα 12.30, Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών
- 11/01/2006, ώρα 14.30, Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης
- 11/01/2006, ώρα 15.30, Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης
- 3ος/2006 συμπλήρωση κενών δεδομένων και πληροφοριών
- 21/03/2006 αρχική παρουσίαση και συζήτηση
- Pablo Astorga & David Goodger (Oxford Economic Forecasting), «Greece Travel & Tourism Satellite Account: report on final results», Oxford, 3 April 2006.
- Pablo Astorga & David Goodger (Oxford Economic Forecasting), «Greece Travel & Tourism Satellite Account: advance on final results», Oxford, 5 April 2006.
- 5ος/2006 τελική έκθεση, περιλαμβανομένων σύνοψης αποτελεσμάτων και εγγράφου λεπτομερούς ανάπτυξης της χρησιμοποιούμενης μεθοδολογίας και του μοντέλου. Εκπαίδευση.

- 21/05/2006 συνάντηση στην οποία συζητήθηκαν και διαλευκάνθηκαν διάφορα θέματα επί των δεδομένων και λήφθηκαν επιπρόσθετες πληροφορίες.
- 6ος/2006 ολοκληρώνεται η βάση δεδομένων σε ψηφιακή μορφή με τα δεδομένα για την Ελλάδα.
- Pablo Astorga (Oxford Economic Forecasting), «Intro to Greece TSA system (Greece TSA, OE-WTTC TSA, Integrated Tourist Information System)», 6 June 2006.
- Oxford Economic Forecasting (OEF), «OEF TSA Model - Users' Manual - Greece», July 2006.
- «OEF TSA Model: key options»
- David Goodger (Oxford Economics), «TSA Greece: Notes on OEF forecast model», July 2006.
- Oxford Economic Forecasting (OEF), World Travel & Tourism Council (WTTC) «Methodology for producing Greece Travel & Tourism Satellite Accounts», July 2006.
- Τρίτη-Τετάρτη 5-6/09/2006, Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος
- World Travel & Tourism Council (WTTC), «Ελλάδα - Ο αντίκτυπος του Τουρισμού στην Απασχόληση και την Οικονομία», 4 December 2006.
- World Travel & Tourism Council (WTTC), «Greece - The impact of Travel & Tourism on Jobs and the Economy», 4 December 2006.

Αν και το τελευταίο, που αποτελεί την «Special TSA Country Report» για την Ελλάδα, είναι το ευρέως γνωστό και διαδεδομένο, όπως φαίνεται αποτελεί μόνο την τελική έκφανση μίας εκτενούς δραστηριότητας των WTTC/OEF στην Ελλάδα για την κατασκευή του μοντέλου των «simulated» ΔΛΤ και της αντίστοιχης οικονομικής τους έρευνας ΤΤ. Σε αυτό παρουσιάζονται από τη μία τα αποτελέσματα για τους «simulated» ΔΛΤ για την Ελλάδα, η οποία παρουσίαση ακολουθεί τη μορφή των ετήσιων και για κάθε χώρα (η οποία περιλαμβάνεται στην ανά έτος έρευνα του WTTC) εκδόσεων των αποτελεσμάτων της οικονομικής έρευνας για τα ΤΤ του WTTC, όπως αυτές προαναφέρθηκαν. Από την άλλη, όμως, αναπτύσσονται κι άλλα ζητήματα, όπως π.χ. η πραγματικότητα στην χώρα περί των ΤΤ, προβλήματα, ελλείψεις, προκλήσεις, ευκαιρίες, προτάσεις, κ.λπ., σύμφωνα με τις αναλύσεις των WTTC/OEF, οι οποίες στηρίζονται και στα αποτελέσματα των εκτιμήσεων στους «simulated» ΔΛΤ.

Ουσιαστικά λοιπόν επί του προγράμματος ενεργειών των WTTC/OEF στην Ελλάδα:

[2005]:

- Τον Δεκέμβριο του 2005 κοινοποιήθηκαν στην Ελλάδα οι απαιτήσεις σε δεδομένα για την έρευνα τους.

[2006]:

- Τον Ιανουάριο πραγματοποιήθηκαν μία σειρά από συναντήσεις εκπροσώπων της OEF με αρμόδιους Ελληνικούς φορείς για την λήψη των δεδομένων και λοιπές σχετικές δραστηριότητες.
- Το Μάρτιο γίνεται συμπλήρωση κενών στα δεδομένα και τις πληροφορίες, και αρχική παρουσίαση και συζήτηση.
- Τον Απρίλιο η OEF είχε ολοκληρώσει την έρευνα και κάνει παρουσίαση επί των τελικών αποτελεσμάτων.
- Το Μάιο παρουσιάζεται τελική έκθεση με σύνοψη των αποτελεσμάτων και λεπτομερούς της χρησιμοποιούμενης μεθοδολογίας και γίνεται εκπαίδευση, και συζητούνται και διαλευκάνονται θέματα επί των δεδομένων και λαμβάνονται επιπρόσθετες πληροφορίες.
- Τον Ιούνιο ολοκληρώνεται η βάση δεδομένων σε ψηφιακή μορφή η οποία περιέχει τα συγκεκριμένα δεδομένα για την Ελλάδα, και θα χρησιμοποιηθεί στις αντίστοιχες ηλεκτρονικές εφαρμογές του Ολοκληρωμένου Τουριστικού Πληροφοριακού Συστήματος (Greece TSA, OE-WTTC TSA, Integrated Tourist Information System), και του Μοντέλου Προβλέψεων και ανάλυσης σεναρίων (OEF TSA Model).
- Τον Ιούνιο συντάσσεται και το εγχειρίδιο για το «Greece TSA, OE-WTTC TSA, Integrated Tourist Information System», που συνιστά οδηγίες για το Ολοκληρωμένο Τουριστικό Πληροφοριακό Σύστημα που είχε ανατηχθεί από την OEF και επί του προκειμένου με στοιχεία για την Ελλάδα. Το έγγραφο αυτό ουσιαστικά είναι το εισαγωγικό για όλα τα υπόλοιπα και για αυτό ονομάζεται «Intro to Greece TSA system».
- Τον Ιούλιο εκδίδεται έγγραφο ως εγχειρίδιο χρήστη για τον χειρισμό του λογισμικού της εφαρμογής σε HY που είχε η OEF αναπτύξει ως το μοντέλο προβλέψεων και αναλύσεων σεναρίου (OEF TSA Model). Επί του προκειμένου αφορούσε στην Ελληνική περίπτωση καθώς είχε τροφοδοτηθεί με συγκεκριμένα δεδομένα για την Ελλάδα. Επίσης γίνεται παρουσίαση αυτού του μοντέλου.

- Τον Ιούλιο εκδίδεται συγκεκριμένο έγγραφο για την αναλυτική παρουσίαση της συγκεκριμένης μεθοδολογίας που ακολούθησε η ΟΕΦ για την εκτίμηση των αποτελεσμάτων στην Ελλάδα.
- Κατόπιν, το Σεπτέμβριο, σε χώρο της ΕΣΥΕ, γίνεται παρουσίαση και εκπαίδευση από εκπρόσωπο της ΟΕΦ, και συγκεκριμένα τον κ. David Goodger, σε άτομα από το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης, το Υπουργείο Οικονομικών, την ΕΣΥΕ, και την Τράπεζα της Ελλάδος, καθώς και επίσης του Πανεπιστημίου Πατρών, όπως αναφέρθηκε.
- Τέλος, τον Δεκέμβριο ολοκληρώνεται η «Special TSA Country Report» για την Ελλάδα, με τον τίτλο , και η οποία δημοσιεύεται αμέσως μετά, δηλαδή το 2007.

Ουσιαστικά λοιπόν, τα παραδοτέα των WTTC/OEF στην Ελλάδα, η αλλιώς της «WTTC Greece Report» όπως αναφέρθηκε, ήταν:

- ❖ Μία συμπληρωμένη βάση δεδομένων (σε Excel) με μακροοικονομικές και τουριστικές στατιστικές, η οποία χρησιμοποιείται στα δύο επόμενα παραδοτέα.
- ❖ Το «Ολοκληρωμένο Τουριστικό Πληροφοριακό Σύστημα (Greece TSA, OEWTTC TSA, Integrated Tourist Information System)» (λογισμικό Η/Υ, εφαρμογή σε Excel) και αντίστοιχο εγχειρίδιο παρουσίασης και ανάλυσης αυτού, το οποίο εγχειρίδιο συνιστά στην ουσία, όπως διατυπώνεται και σε αυτό, την εισαγωγή για όλα τα υπόλοιπα, για αυτό ονομάζεται και «Intro to Greece TSA system».
- ❖ Το «Μοντέλο Προβλέψεων (και ανάλυσης σεναρίων) (OEF TSA Model)» (λογισμικό Η/Υ), και αντίστοιχο εγχειρίδιο χρήστη (Users Manual) παρουσίασης και ανάλυσης αυτού, καθώς και έντυπο περί των βασικών επιλογών («OEF TSA Model: key options»).
- ❖ Αναλυτική Μεθοδολογία των WTTC/OEF για την Ελλάδα.
- ❖ η «Special TSA Country Report» εις την Ελληνική και την Αγγλική γλώσσα, με πλήρη τίτλο αντίστοιχα «Ελλάδα - Ο αντίκτυπος του Τουρισμού στην Απασχόληση και την Οικονομία», «Greece - The impact of travel and tourism on jobs and the economy». Όπως αναφέρθηκε, στην πρώτη σελίδα στην διατύπωση του προέδρου του WTTC Jean-Claude Baumgarten διατυπώνεται ότι συνιστά μία «προσαρμοσμένη έκθεση Δορυφόρων Λογαριασμών και Πολιτικής Τουρισμού (customized Tourism Satellite Account and Policy Report)».

Συνεπώς, εκ των ανωτέρω, αυτό στο οποίο βρίσκεται το κεντρικό, ίσως και το αποκλειστικό, ενδιαφέρον είναι η ίδια η μεθοδολογία που ακολούθησε η ΟΕΦ ειδικά για την περίπτωση της Ελλάδας. Η μεθοδολογία αυτή θα παρουσιασθεί αναλυτικά στα επόμενα και θα αναφερθούν διάφορα σχόλια και κριτικές. Όπως θα φανεί, εκεί εμπριέχεται η λεπτομερής πληροφορία για το πώς απέκτησε η ΟΕΦ τα δεδομένα, ποια δεδομένα, ποιές υποθέσεις και ποιους δείκτες χρησιμοποιεί και πως τους εκτίμησε, πως χρησιμοποιεί αυτούς τους δείκτες για την εκτίμηση κατόπιν διαφόρων μεγεθών, ακόμα και τις παρατηρήσεις που κάνει περί ελλείψεως δεδομένων, αλλά και το γεγονός ότι διατυπώνει ότι οι τρέχουσες εκτιμήσεις της, λόγω και των διαφόρων ελλείψεων στα δεδομένα με βάση τις ανάγκες της δικής της μεθοδολογικής προσέγγισης, μπορούν στο μέλλον να ανανεωθούν με βάση περισσότερα και πιο λεπτομερή δεδομένα, και τέλος διάφορες προτάσεις που κάνει ακόμα και ως προς το θεσμικό πλαίσιο σχετικά με τη συνεργασία των αρμόδιων αρχών για την κατάρτιση ΔΛΤ, έστω και των «simulated» ΔΛΤ.

Η μεθοδολογία αυτή είναι που ουσιαστικά βρίσκεται πίσω, τόσο από την ανάπτυξη της βάσης των δεδομένων για την Ελλάδα, στην οποία βάση δεδομένων ενσωματώνονται και οι εκτιμώμενοι δείκτες, όσο και από τις δύο εφαρμογές, αυτή του ολοκληρωμένου πληροφοριακού συστήματος και αυτή του μοντέλου προβλέψεων και ανάλυσης σεναρίων.

5.2 ΤΟ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ «GREECE TSA, OE-WTTC TSA, INTEGRATED TOURIST INFORMATION SYSTEM»

Το «Greece TSA, OE-WTTC TSA, Integrated Tourist Information System» ή απλώς «OE-WTTC TSA» όπως ονομάζουν οι WTTC/OEF, συνιστά ένα ολοκληρωμένο πληροφοριακό σύστημα για την αξιολόγηση της συνεισφοράς του τομέα ΤΤ στην Ελληνική οικονομία, όπως διατυπώνουν οι WTTC/OEF. Το σύστημα παρέχει έναν άμεσο και ικανοποιητικό τρόπο για να αντιμετωπιστούν και να διαχειριστούν εισροές σε δεδομένα, για τον υπολογισμό της συνεισφοράς του τουρισμού, και την δημιουργία πινάκων αποτελεσμάτων. Το σύστημα αυτό έχει αναπτυχθεί στο πρόγραμμα «Excel (MS Office)» και περιλαμβάνει μία σειρά μενού για τον χειρισμό του, τα οποία καθοδηγούν το χρήστη στο όλο σύστημα.

Τροφοδοτείται από την βάση δεδομένων που αναπτύχθηκε ως πρώτο στάδιο από την ΟΕΦ, και παρουσιάζει με φιλικό προς τον χρήστη τρόπο τα αποτελέσματα που

υπολογίζει η ΟΕΦ για τα ΤΤ στην Ελληνική οικονομία. Δίνει επίσης την δυνατότητα για την μεταβολή των αριθμών σε διάφορα μεγέθη ώστε να προκύψουν νέα αποτελέσματα και να εκτιμηθεί έτσι η επίπτωση διαφόρων αλλαγών στα δεδομένα. Οι μεταβολές αυτές περιλαμβάνουν ακόμα και τα ήδη υπάρχοντα δεδομένα στην βάση δεδομένων, τα οποία αφορούν τόσο γενικότερες μακροοικονομικές μεταβλητές της Ελληνικής οικονομίας, όπως π.χ. ΑΕγχΠ, εισόδημα, κ.λπ., όσο και ειδικότερα τουριστικές στατιστικές, όπως π.χ. αριθμό αφίξεων, αλλά και νομισματικές μεταβλητές για τις οποίες υπήρχαν μετρήσεις στην Ελλάδα. Επίσης, αφορά μία σειρά ετών ώστε να αναπτύσσονται χρονοσειρές.

Επιπλέον, δίνει την δυνατότητα εξαγωγής αρχείου με τις πιθανές μεταβολές που έχουν υποβληθεί, το οποίο αρχείο θα χρησιμοποιηθεί ως βάση για το μοντέλο προβλέψεων της ΟΕΦ (ΟΕΦ TSA Model). Ουσιαστικά, αποτελεί ένα λογισμικό σύστημα το οποίο χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση την παρούσας κάθε φορά κατάστασης, καθώς τροφοδοτείται με πρωτογενή δεδομένα, για τα οποία δίνεται η δυνατότητα χειρισμού τους, π.χ. μεταβολής τους, εμπεριέχει τους δείκτες που έχουν υπολογισθεί από την ΟΕΦ, μέσα από διαδικασίες οι οποίες θα περιγραφθούν κατωτέρω αναλυτικά στην μεθοδολογία τους, και για τους οποίους υπάρχει επίσης η δυνατότητα μεταβολής τους για να προκύψουν και εδώ συμπεράσματα ανάλυσης, και δίνει αποτελέσματα για τα βασικά μεγέθη, καθώς και πίνακες αποτελεσμάτων. Έτσι, απεικονίζει την εκτιμώμενη πραγματικότητα ΤΤ σε μία χώρα, επί του προκειμένου στην Ελληνική οικονομία, από το παρελθόν, ανάλογα με τα δεδομένα που έχει τροφοδοτηθεί, έως την εκάστοτε τρέχουσα χρονική στιγμή. Με αυτόν τον τρόπο, δείχνει και τις τάσεις για τις μεταβλητές. Τέλος, είτε η ήδη τροφοδοτημένη στο μοντέλο βάση δεδομένων, η οποία έχει εκτιμηθεί από την ΟΕΦ με βάση συγκεκριμένες διαδικασίες που θα αναλυθούν παρακάτω στην ανάλυση της συγκεκριμένης μεθοδολογίας που χρησιμοποιεί για την Ελλάδα, είτε οι όποιες προκύπτουσες, ανάλογα με τις μεταβολές στις οποίες έχει υποβληθεί το μοντέλο από τον χρήστη, θα εξαχθούν σε ψηφιακό αρχείο, το οποίο θα τροφοδοτήσει το μοντέλο προβλέψεων και ανάλυσης σεναρίων της ΟΕΦ (ΟΕΦ TSA Model), το οποίο και αποτελεί το επόμενο παραδοτέο της.

Δεδομένου ότι αυτό που ενδιαφέρει στην παρούσα ανάλυση δεν είναι η αναλυτική παρουσίαση του συγκεκριμένου λογισμικού, αλλά αυτή καθ' εαυτή η ειδική για την Ελλάδα μεθοδολογία με βάση την οποία προκύπτουν τα αποτελέσματα, δεν θα αναπτυχθεί περαιτέρω ανάλυση για το συγκεκριμένο λογισμικό. Δίνεται μόνο η εικόνα του πρώτου μενού του συστήματος, για να γίνουν εμφανείς οι επιλογές οι οποίες προσφέρει.

Σχήμα 5.1: Το αρχικό μενού του “Greece TSA, OE-WTTC TSA, Integrated Tourist Information System”.

Από αυτό λοιπόν το μενού δίνονται οι έξι πρωταρχικές λειτουργίες του συστήματος. Η πρώτη λειτουργία επιτρέπει στον χρήστη να μεταβεί στην επιλογή όπου μπορούν να εισαχθούν τα αρχικά δεδομένα, τα οποία θα χρησιμοποιηθούν κατόπιν για τον υπολογισμό της οικονομικής συνεισφοράς του τουρισμού. Υπάρχουν δύο βασικές επιλογές (επικεφαλίδες), δηλαδή δύο είδη δεδομένων τα οποία μπορούν να εισαχθούν, οι μακροοικονομικές μεταβλητές και οι τουριστικές μεταβλητές.

Σημειώνεται βέβαια ότι αυτά τα δεδομένα έχουν ήδη εισαχθεί από την OEF ως το προϊόν της έρευνάς της στην Ελλάδα, και της προκύπτουσας έτσι βάσης δεδομένων, η οποία όπως αναφέρθηκε αποτελεί στην ουσία το πρώτο της παραδοτέο. Αυτό φυσικά που είναι του ιδιαίτερου ενδιαφέροντος, είναι ακριβώς το πώς προέκυψε η βάση δεδομένων, δηλαδή το πώς εκτιμήθηκαν τα αρχικά δεδομένα, το οποίο αποτελεί ζήτημα της ειδικής μεθοδολογίας της OEF για την Ελλάδα.

Η δεύτερη επιλογή-λειτουργία, επιτρέπει στον χρήστη να μεταβεί στους ΤΤ Δείκτες (T&T Ratios). Εκεί μπορεί να διεξαχθεί ανάλυση ευαισθησίας για την εκτίμηση των επιπτώσεων των μεταβολών σε αυτούς του δείκτες. Φυσικά, και σε αυτή την

περίπτωση, οι λεπτομέρειες πίσω από αυτή την διαδικασία, ακόμα και σε πρώτο στάδιο του τι είναι αυτοί οι δείκτες, βρίσκονται στην μεθοδολογία για την Ελλάδα.

Στην τρίτη επιλογή παρέχεται μία σύνοψη της εκτιμώμενης τουριστικής συνεισφοράς σε κάθε συνολικό μέγεθος από την πλευρά της προσφοράς, τόσο σε απόλυτους όρους, όσο και ως ποσοστό του τουριστικού ΑΕγχΠ. Παρέχεται επίσης μία επισκόπηση της εκτίμησης της συνεισφοράς των ΤΤ στην συνολική οικονομία και την απασχόληση, σύμφωνα με τις έννοιες «Οικονομία (Economy)» και «Βιομηχανία (Industry)», του WTTC, οι οποίες έχουν ήδη αναλυθεί εκτενώς.

Στην τέταρτη επιλογή ελέγχεται η κατάσταση στα δεδομένα ύστερα από την διαδικασία ανανέωσής τους, και απεικονίζεται το τελευταίο έτος για το οποίο έχουν εισαχθεί στο σύστημα όλα τα απαιτούμενα δεδομένα για τον υπολογισμό των αποτελεσμάτων ΔΛΤ. Σε αυτή ακριβώς την λειτουργία βρίσκεται και η επιλογή για την αυτόματη δημιουργία ενός νέου σετ αποτελεσμάτων σε ψηφιακή μορφή το οποίο θα τροφοδοτήσει το μοντέλο προβλέψεων.

Στην πέμπτη επιλογή δίνεται η δυνατότητα δημιουργίας ενός σετ πινάκων δείχνοντας τα κύρια αποτελέσματα του παρόντος συστήματος.

Τέλος, η έκτη επιλογή οδηγεί σε τρία έγγραφα τα οποία είναι τα υποστηρικτικά της όλης διαδικασίας. Το ένα αποτελεί το εγχειρίδιο χρήστη για το μοντέλο προβλέψεων της ΟΕΦ, όπως ειπώθηκε, το δεύτερο συνιστά μία παρουσίαση σε διαφάνειες ορισμένων εισαγωγικών περί όλων των διαδικασιών της ΟΕΦ για την Ελλάδα, αλλά κυρίως για τις πρωταρχικές διαδικασίες για την εκτίμηση των μεγεθών στην Ελλάδα, οι οποίες παραθέτονται αναλυτικότερα στο τρίτο έγγραφο, το οποίο συνιστά και την ειδική για την Ελλάδα μεθοδολογία της ΟΕΦ.

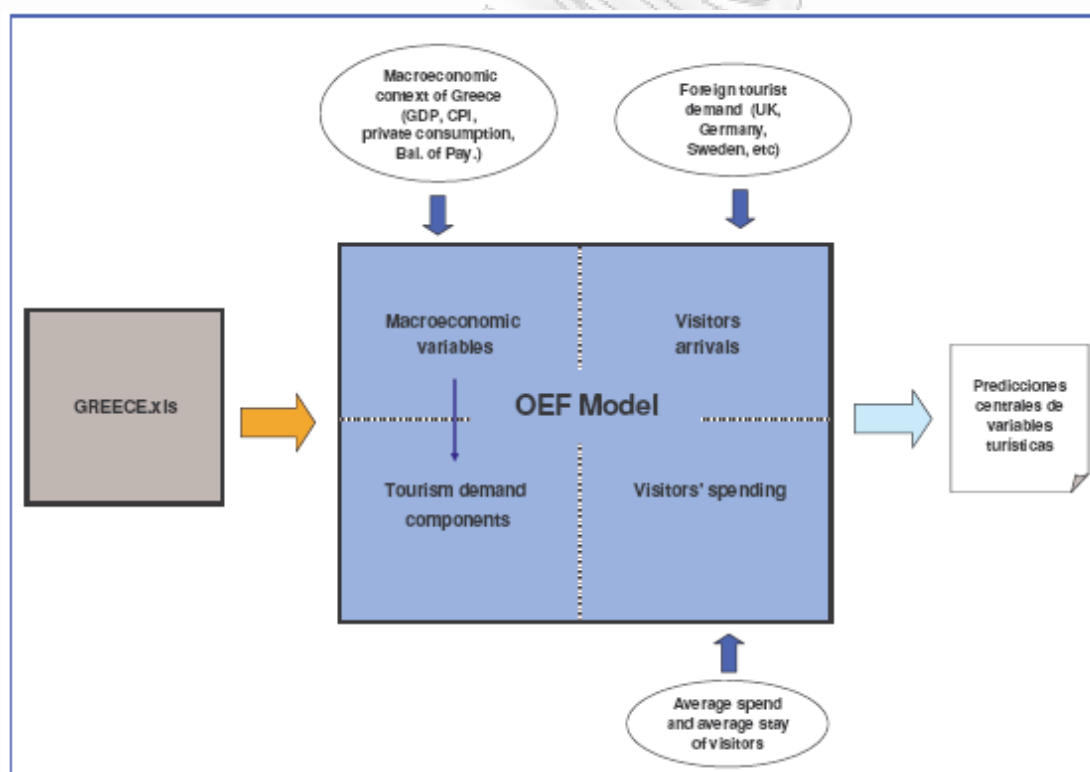
5.3 ΤΟ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ «OEF TSA MODEL»

Το «Μοντέλο Προβλέψεων (OEF TSA Model)» (και ανάλυσης σεναρίων) συνιστά ένα ετήσιο οικονομικό μοντέλο το οποίο λειτουργεί («τρέχει») ως εφαρμογή του λειτουργικού συστήματος των «Windows». Μπορεί να χρησιμοποιηθεί, όπως διατυπώνει η ΟΕΦ, για την εξέταση του πως ο τουριστικός τομέας αλληλεπιδρά στο οικονομικό περιβάλλον, για την παραγωγή εξατομικευμένων οικονομικών προβλέψεων, για την διεξαγωγή ανάλυσης σεναρίων, και για την εξαγωγή ετήσιων

δεδομένων για περίπου 300 μεταβλητές ώστε να χρησιμοποιηθούν σε άλλα λογιστικά φύλλα, στατιστικά ή γραφικών παραστάσεων πακέτα λογισμικών.

Επιτρέπει την εξέταση των ιστορικών δεδομένων και την διεξαγωγή προβλέψεων, τόσο σε γραφική μορφή, όσο και σε μορφή πινάκων. Οι υποθέσεις που γίνονται στην προετοιμασία των προβλέψεων μπορούν να εξεταστούν και να τροποποιηθούν κατά εύκολο τρόπο. Τροποποιώντας τις βασικές υποθέσεις και «τρέχοντας» κατόπιν το μοντέλο, μπορούν να παραχθούν εξατομικευμένες βάσεις δεδομένων οι οποίες περιέχουν εξατομικευμένες προβλέψεις και αναλύσεις σεναρίων. Τα δεδομένα μπορούν να εξαχθούν και σε άλλα πακέτα λογισμικών του λειτουργικού προγράμματος των «Windows» ή ακόμα και σε μορφή για το λειτουργικό σύστημα «DOS».

Το παρακάτω σχήμα που δίνεται στο εγχειρίδιο χρήσης του «OEF TSA Model» δείχνει την θέση του μοντέλου της OEF στο σύστημα των ΔΛΤ, όπως διατυπώνει η OEF.

Σχήμα 5.2 «OEF TSA Model: Users' manual - Greece».

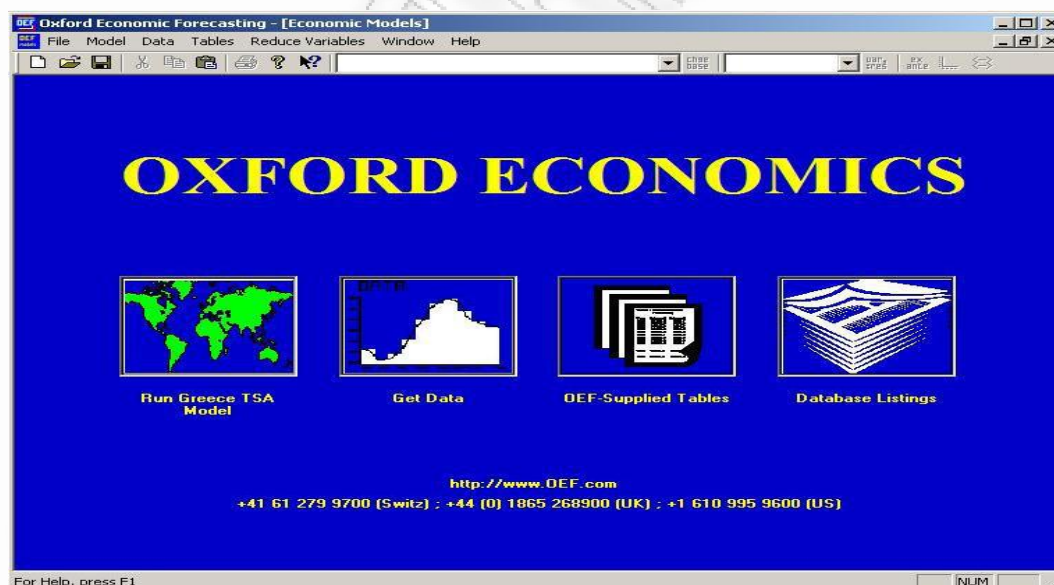
αναπτύχθηκε στο προηγούμενο σύστημα και εδώ αποτελεί την αρχική εισροή σε αυτό το σύστημα, οι μακροοικονομικές μεταβλητές, καθώς και οι τουριστικές νομισματικές και μη στατιστικές, και η εκροή που συνιστούν οι προβλέψεις (το οποίο κελί, προφανώς εκ παραδρομής, έχει μείνει εις την Ισπανική γλώσσα και όχι εις την

Αγγλική. Σημειώνεται βέβαια επί της ευκαιρίας, ότι όλα τα εγχειρίδια ή τα λογισμικά δεν έχουν παραδοθεί εις Ελληνική αλλά εις την Αγγλική.)

Επίσης, όπως διατυπώνεται από την WTTTC, εκεί που δόθηκε η μεγαλύτερη προσοχή κατά τον σχεδιασμό του μοντέλου, ήταν η ευκολία στην χρήση. Σε κάθε επιλογή έχει γίνει προσπάθεια ώστε το μοντέλο να παρέχει αυτόματα επεξηγηματικές πληροφορίες, και να καθοδηγεί τον χρήστη στην διαδικασία παραγωγής των προβλέψεων και της εξαγωγής δεδομένων. Επίσης, υπάρχει και η επιλογή «Βοήθειας». Έτσι, δεν απαιτείται καθόλου γνώση από τον εξωτερικό χρήστη οικονομετρίας για να παράγει χρήσιμες προβλέψεις.

Σημειώνεται βέβαια και στο παρόν σημείο ότι, το συγκεκριμένο μοντέλο και η αναλυτική του παρουσίαση δεν αποτελούν το επίκεντρο του ενδιαφέροντος στην παρούσα ανάλυση, αλλά αυτή καθ' εαυτή η μεθοδολογία της OEF για την Ελλάδα. Για λόγους όμως πιο ολοκληρωμένης παρουσίασης και των παραδοτέων των WTTTC/OEF για την Ελλάδα, θα παρουσιασθούν μόνο ορισμένα βασικά στοιχεία αυτού του μοντέλου.

Έτσι, στο συγκεκριμένο μοντέλο, το οποίο συνιστά εφαρμογή σε Η/Υ, το πρώτο μενού που δίνεται απεικονίζεται στο παρακάτω σχήμα.

Σχήμα 5.3 Το αρχικό μενού του «OEF TSA Model».

Η πρώτη επιλογή παρέχει την πρόσβαση στο «TSA Model». Δίνει επίσης την δυνατότητα στον χρήστη να εξετάσει εξατομικευμένες σειρές, τόσο σε αριθμητικά, όσο και γραφικά, και να μεταβάλλει τις επιλογές για τις προβλέψεις κάθε σειράς.

Από την στιγμή που όλες οι σειρές θα έχουν τροποποιηθεί σύμφωνα με τον χρήστη, το μοντέλο μπορεί να «τρέξει» περιλαμβάνοντας αυτές τις μεταβολές και την επίδραση αυτών των μεταβολών σε άλλες μεταβλητές και να ληφθεί έτσι μία νέα βάση δεδομένων.

Η δεύτερη επιλογή δίνει την δυνατότητα μετακίνησης δεδομένων, σε ποσότητα, εντός ή εκτός του συστήματος. Τα δεδομένα μπορεί να είναι μοντελοποιημένες σειρές ή υπολογισμοί που βασίζονται σε μία ή περισσότερες μοντελοποιημένες σειρές. Επιπλέον, ο χρήστης μπορεί να συγκρίνει δεδομένα ή υπολογισμούς επί των δεδομένων μεταξύ των βάσεων δεδομένων.

Η τρίτη επιλογή δεν λειτουργεί στο μοντέλο.

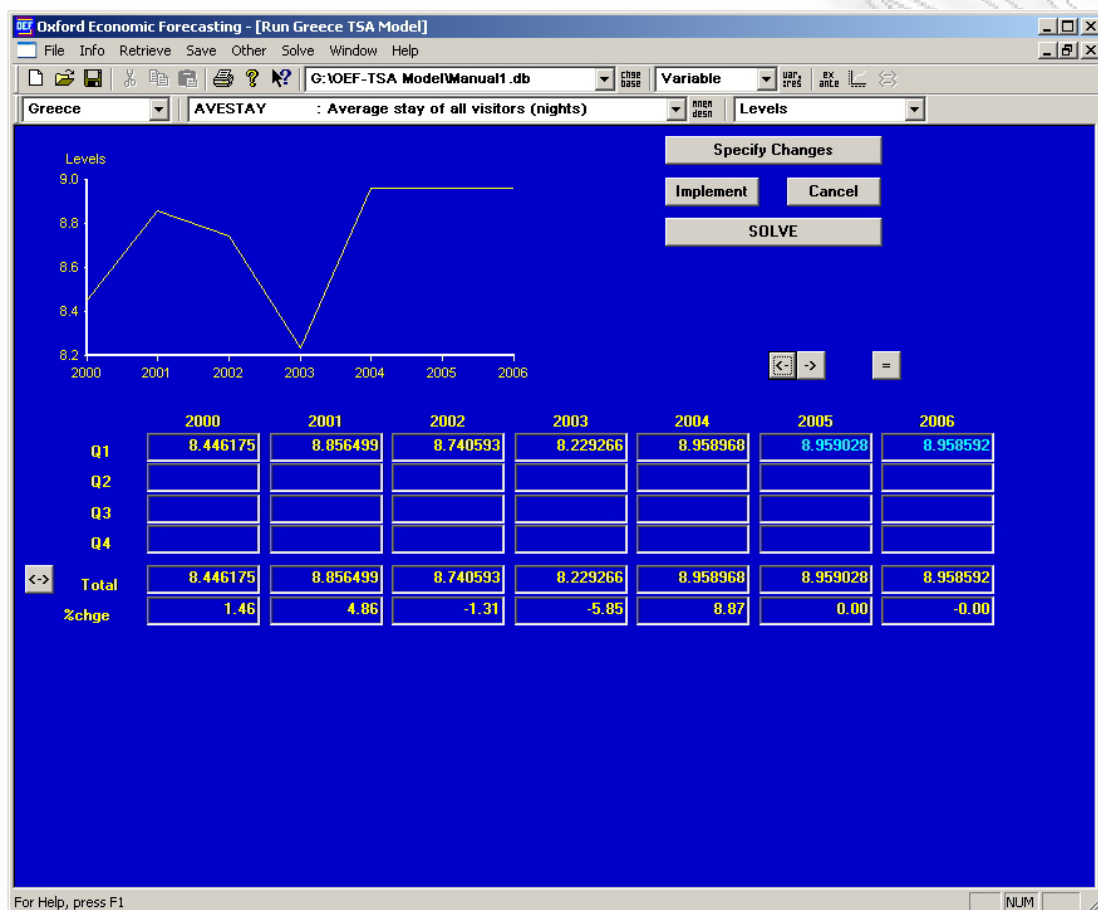
Η τέταρτη επιλογή αφορά τους διάφορους τρόπους παράθεσης μερών των βάσεων δεδομένων ανάλογα με τις ανάγκες του χρήστη. Ένα παράδειγμα είναι η λίστα των τιμών των μεταβλητών και των καταλοίπων, ενώ άλλο είναι η λίστα όλων των ιστορικών τελικών σειρών. Είναι επίσης δυνατή η δημιουργία μίας σειράς των διαφορών ή των ποσοστιαίων διαφορών μεταξύ δύο βάσεων δεδομένων.

Η πρώτη επιλογή δίνει ουσιαστικά την πρόσβαση στο μοντέλο. Η έναρξη γίνεται με την επιλογή της βάσης δεδομένων, αυτής που υπήρχε (προετοιμάστηκε από την OEF και ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 2006 για την Ελλάδα) ή μίας εξατομικευμένα δημιουργούμενης.

Αυτά που εμφανίζονται στην πρώτη επιλογή είναι προεπιλεγμένα, και συγκεκριμένα εμφανίζεται η μέση διαμονή στην Ελλάδα από την ανωτέρω βάση δεδομένων της OEF για την Ελλάδα. Στο μοντέλο δίνονται διάφορες επιλογές, όπως η επιλογή διαφορετικών μεταβλητών, η συμπλήρωση δεδομένων, η μεταβολή των ήδη υπάρχοντων, η απεικόνιση σε μορφή πίνακα ή γραφήματος καθώς και η συγκριτική απεικόνιση των μεταβολών και στις δύο αυτές μορφές, η συμπλήρωση στοιχείων σε τριμηνιαία βάση, η εμφάνιση αποτελεσμάτων για το σύνολο του κόσμου αντί μόνο για την Ελλάδα, κατά την πρόσθεση ή μεταβολή των δεδομένων η επίλυση του μοντέλου καθώς επηρεάζονται κι άλλες μεταβλητές, κ.λπ. Ακόμα και οι χρωματισμοί παίζουν ρόλο, όπως π.χ. τα ιστορικά δεδομένα που έχουν ληφθεί από τις αρμόδιες αρχές απεικονίζονται σε κίτρινο χρώμα ενώ οι προβλέψεις σε μπλε.

Καθώς η αναλυτική παρουσίαση αυτού του μοντέλου δεν αποτελεί το επίκεντρο του ενδιαφέροντος στην παρούσα ανάλυση, αλλά αυτή καθ' εαυτή η μεθοδολογία εκτίμησης των αποτελεσμάτων όπως ειπώθηκε, παρουσιάζεται κατωτέρω μόνο η

πρώτη απεικόνιση από αυτή την επιλογή του μοντέλου, ώστε να γίνουν εμφανή τα όσο αναφέρθηκαν. Ανάλυση με πλήρη λεπτομέρεια για το πώς λειτουργεί το μοντέλο και τις δυνατότητές του, δίνεται στο παραδοτέο εγχειρίδιο χρήστη του μοντέλου «OEF TSA Model: Users' manual - Greece».

Σχήμα 5.4 Το αρχικό μενού του «OEF TSA Model».

5.4 Η «SPECIAL TSA COUNTRY REPORT» ΤΩΝ WTTC/OEF ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η συγκεκριμένη έκθεση για την Ελλάδα συνιστά το τελευταίο παραδοτέο των WTTC/OEF της έρευνάς τους για την Ελλάδα, στην οποία παρουσιάζονται συνολικά τα πορίσματά τους και οι προτάσεις τους για την κατάσταση των ΤΤ στην χώρα. Η έκθεση αυτή χαρακτηρίζεται από το ίδιο το WTTC ως «προσαρμοσμένη έκθεση Δορυφόρων Λογαριασμών και Πολιτικής Τουρισμού (customized Tourism Satellite Account and Policy Report)», όπως φαίνεται στην πρώτη σελίδα στην διατύπωση του προέδρου του WTTC Jean-Claude Baumgarten. Μάλιστα, στην ιστοσελίδα του

WTTC η έκθεση αυτή, καθώς και οι αντίστοιχες για τις άλλες χώρες-διοικητικές περιφέρειες που έχουν συντάξει, κατατάσσονται στην επιλογή «Tourism Research\TourismPolicy Research\Special TSA Country Reports». Η έκθεση δημοσιεύεται επισήμως το 2007 σε δύο γλώσσες, την Ελληνική και την Αγγλική, και ο πλήρης τίτλος αυτής είναι αντίστοιχα «Ελλάδα - Ο αντίκτυπος του Τουρισμού στην Απασχόληση και την Οικονομία», «Greece - The impact of travel and tourism on jobs and the economy».

Στην συγκεκριμένη έκθεση παραθέτονται τα πορίσματα της έρευνας του WTTC στην Ελλάδα σχετικά με την πραγματικότητα για τα ΤΤ. Αναπτύσσονται, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της χώρας, αναλύσεις ανά συγκεκριμένα ζητήματα και σχετικούς με τα ΤΤ κλάδους. Γίνονται προτάσεις σχετικά με ενέργειες στις οποίες μπορεί να προβεί η Ελληνική ηγεσία για το μέλλον του τουρισμού στη χώρα και συστάσεις πολιτικής όπως χαρακτηριστικά αναγράφεται. Παραθέτονται στοιχεία και αποτελέσματα της έρευνας «simulated» ΔΛΤ για την Ελλάδα, στα οποία στηρίζει και τις αναλύσεις και τα συμπεράσματα στα οποία έχει προβεί το WTTC για την Ελλάδα, και με βάση την σχετική έρευνα των «simulated» ΔΛΤ γίνονται προβλέψεις για τα ΤΤ στη χώρα και σχετικές αναλύσεις επί αυτών και συγκεκριμένα ανά μέγεθος το οποίο υπολογίζεται στην έρευνα των WTTC/OEF, όπως αυτά έχουν αναπτυχθεί.

Ειδικότερα, η δομή που ακολουθείται στην συγκεκριμένη έκθεση είναι αρχικά μία σύνοψη των όσων αναπτύσσονται σε αυτή, κατόπιν παρουσίαση των αποτελεσμάτων της οικονομικής έρευνας των WTTC/OEF στην Ελλάδα μέσω των «simulated» ΔΛΤ, έπειτα αναλυτική παρουσίαση όλων των θεμάτων που περιλαμβάνει η έκθεση, και ειδικά στο τμήμα αυτής με τίτλο «Πλαίσιο Στρατηγικής», και τέλος παραθέτονται ως παράρτημα οι πίνακες των «simulated» ΔΛΤ.

Όσον αφορά λοιπόν μόνο στο ζήτημα των ΔΛΤ, σημειώνεται καταρχάς ότι πρόκειται για τις εκτιμήσεις τους για το έτος 2006 καθώς η έκθεση αυτή ολοκληρώθηκε στις 4 Δεκεμβρίου του 2006 (και δημοσιεύτηκε το 2007). Δεν πρέπει να συγχέεται με το ότι περιλαμβάνει τα αποτελέσματα για το 2004 που εκτίμησαν οι WTTC/OEF για την Ελλάδα κατά την παρουσία τους το 2006. Βέβαια, όπως θα αναπτυχθεί και στο υποκεφάλαιο «13.3.7.6», οι WTTC/OE έχουν αναπροσαρμόσει τα στοιχεία της γενικής έρευνάς τους που κάνουν για την Ελλάδα, με βάση τα στοιχεία από την ειδική έρευνα τους στην Ελλάδα. Έτσι, από την συγκεκριμένη έκθεση και έπειτα, τα αποτελέσματα για το 2004 που εμφανίζονται στις χρονοσειρές στο παράρτημα αυτής της έκθεσης αλλά και σε κάθε άλλη μεταγενέστερη έως σήμερα σχετική δημοσίευση

του WTTC, είναι αυτά που εκτιμήθηκαν για το 2004 από την έρευνά τους στην Ελλάδα.

Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων τους για τους «simulated» ΔΛΤ, τόσο στο κυρίως μέρος της έκθεσης όσο και στο παράρτημα της, είναι η ίδια όπως και στις ανά έτος εκδόσεις των αποτελεσμάτων της έρευνάς των WTTC/OE που εκδίδει το WTTC, όπως αυτά αναφέρθηκαν ανωτέρω και κυρίως στους πίνακες «13-16» έως «13-18». Προσοχή μόνο πρέπει να δοθεί ως προς την χρήση των νομισμάτων που γίνεται σε αυτή την έκθεση διότι σε άλλα σημεία εμφανίζεται το Ευρώ και σε άλλα το δολάριο ΗΠΑ. Για παράδειγμα, στην σελίδα 27 της έκδοσης εις την Ελληνική αυτής της έκθεσης, αντίστοιχη 25 της έκδοσης εις την Αγγλική, εκεί ακριβώς όπου παραθέεται πίνακας με τα αποτελέσματα που εκτιμούν οι WTTC/OEF για το 2006 (και 2016) για τα μεγέθη που αναπτύσσουν, τα αποτελέσματα αυτά για την Ελλάδα δίνονται σε Ευρώ, ενώ τα αποτελέσματα για την ΕΕ και σε παγκόσμιο επίπεδο δίνονται σε δολάρια ΗΠΑ, κάτι που καθιστά δύσκολες τις συγκρίσεις.

Η έκθεση αυτή αποτελεί το τελικό προϊόν της παρουσίας και έρευνας των WTTC/OEF στην Ελλάδα, και συνιστά επίσημα διεθνώς δημοσιευμένο έγγραφο σχετικά με την κατάσταση όσον αφορά τα ΤΤ στην Ελλάδα. Πέραν της όποιας πιθανής χρήσης αυτής της έκθεσης σε διεθνές επίπεδο, απευθύνεται κατά κύριο λόγο στους αρμόδιους της χάραξης στρατηγικής και της λήψης πολιτικών αποφάσεων στην Ελλάδα, καθώς επίσης και σε λοιπούς σχετικούς φορείς στην

Ελλάδα, ακόμα και στο ευρύτερο κοινό. Συνιστά έτσι ένα συμβουλευτικό εργαλείο από έναν διεθνώς αναγνωρισμένο και διαδεδομένο φορέα όπου η βαρύτητα αυτού του εργαλείου εξαρτάται από την διεθνή βαρύτητα του φορέα που το συντάσσει.

Έτσι, οι έννοιες και τα μεγέθη που αναπτύσσουν οι WTTC/OEF σε συνάρτηση με το ότι αναφέρονται σε αυτά ως «Travel & Tourism Satellite Account» ή απλώς «Tourism Satellite Accounting» ή σκέτο «TSA», το οποίο στην επίσημη έκδοση της έκθεσης αυτής εις την Ελληνική δίνεται ακριβώς ως «Δορυφόροι Λογαριασμοί Τουρισμού (ΔΛΤ)», και ακόμα το ότι αναφέρουν «TSA Concepts & Structure», το οποίο στην επίσημη έκδοση στα Ελληνικά είναι ως «Έννοιες και Δομή των ΔΛΤ», οδηγεί στην πεποίθηση, ειδικά από μη σχετικούς, ότι οι ΔΛΤ έχουν τη μορφή αλλά και κυρίως τον τρόπο εκτίμησης, έτσι όπως παρουσιάζεται από τους WTTC/OEF. Αυτό φυσικά δεν ισχύει, όχι μόνο για την Ελλάδα αλλά και διεθνώς, όπως έχει αναλυθεί. Όσον αφορά όμως στην Ελλάδα επί του προκειμένου, και ιδιαίτερα σε μία περίοδο εμφάνισης των πρώτων επίσημων προσπαθειών προς την κατάρτιση ΔΛΤ, καθώς και η επόμενη επίσημη προσπάθεια που αφορά στην προκήρυξη έργου ΔΛΤ από την Κοινωνία της

Πληροφορίας είναι την ίδια χρονική περίοδο, η συγκεκριμένη επίσημη έκθεση από το WTTC οδηγεί σε παραπλανήσεις σχετικά με το διεθνώς αποδεκτό πλαίσιο των ΔΛΤ αλλά και των τουριστικών στατιστικών. Ανωτέρω αναλύθηκαν χαρακτηριστικά τα ζητήματα «misrepresentation», «misappropriation» και «the TSA brand». Βέβαια, οι WTTC/OEF αν και είναι αρκετά προσεκτικοί στο να αναφέρουν ότι η μεθοδολογική τους προσέγγιση βασίζεται στο TSA: RMF, και ότι όποιος ενδιαφέρεται μπορεί να ανατρέξει σε αυτό, δεν αναφέρουν τίποτα επιπλέον, όπως περί των διαφοροποιήσεων της δικής τους προσέγγισης σε σχέση με το πλαίσιο του ΔΛΤ με βάση τα διεθνή πρότυπα, και ακόμα σε πολλά σημεία ο όρος «simulated» δεν εμφανίζεται. Άλλωστε, όπως φάνηκε από όλη την ανωτέρω εκτενή ανάλυση, το να διερευνηθούν και το να προσδιορισθούν οι διαφορές αυτές δεν συνιστά μία εύκολη υπόθεση, ακόμα και γιατί σε ορισμένες περιπτώσεις δεν δίνονται πιο λεπτομερή στοιχεία από το WTTC για την συγκεκριμένη οικονομική του έρευνα.

Επιπλέον επί αυτών, στην έκθεση εις την Αγγλική σε άλλα σημεία αναφέρεται «Travel & Tourism Satellite Account» και «Tourism Satellite Accounting», το οποίο θα μπορούσε να ειπωθεί ότι δεν ταιριάζει με το ακριβές «Tourism Satellite Account», έτσι δεν τίθενται ζητήματα σχετικά με το «TSA brand».

Όμως γίνεται η χρήση της συντομογραφίας «TSA» και σε ορισμένα σημεία αναφέρεται ξεκάθαρα ο όρος «Tourism Satellite Account», ένα εκ των οποίων είναι η αρχική διατύπωση του προέδρου του WTTC στην πρώτη σελίδα της έκθεσης ακριβώς στο σημείο που αναφέρεται ότι πρόκειται για μία «προσαρμοσμένη έκθεση Δορυφόρου Λογαριασμού Τουρισμού και Πολιτικής (customized Tourism Satellite Account and Policy Report)». Ακόμα, και στο σημείο όπου αναφέρουν την προσέγγισή τους ως προς τους ΔΛΤ, το οποίο αναφαιίνεται ακριβώς το ίδιο στις διάφορες σχετικές εκδόσεις του WTTC, δεν γίνεται έντονα και ξεκάθαρα εμφανές ότι ακολουθούν μία δική τους μεθοδολογική προσέγγιση η οποία διακρίνεται από την μεθοδολογία του διεθνούς αποδεκτού προτύπου για τους ΔΛΤ.

Πρέπει επίσης να σημειωθεί και το ζήτημα της διάκρισης των όρων μεταξύ «ταξίδι» και «τουρισμός» το οποίο και αυτό, όπως έχει παρατηρηθεί, δεν διακρίνεται με εννοιολογική αλλά και πρακτική σαφήνεια, προσδίδοντας έτσι παρανοήσεις όσον αφορά αυτούς τους όρους στον κάθε δυνητικό αναγνώστη της συγκεκριμένης έκθεσης. Πολύ περισσότερο δε, αυτό αφορά άτομα τα οποία δεν έχουν ασχοληθεί εις βάθος με τα συγκεκριμένα ζητήματα, καθιστώντας έτσι την γνώση τους, με βάση αυτή την έκθεση, για αυτά τα ζητήματα ελλιπή και λανθασμένη, ειδικά άτομα τα οποία

βρίσκονται σε αρμόδιες θέσεις ενημέρωσης της κοινής γνώμης δημιουργώντας έτσι πολλαπλασιαστικά λανθασμένα συμπεράσματα.

Όσον αφορά λοιπές παρατηρήσεις επί της παρουσίασης των «simulated» ΔΛΤ στην συγκεκριμένη έκθεση, ισχύουν όλα όσα έχουν ήδη αναλυθεί.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι στην επίσημη έκδοση της έκθεσης εις την Ελληνική παρατηρούνται ορισμένα λάθη στην μετάφραση (και τυπογραφικά) τα οποία σε ορισμένες περιπτώσεις διαστρεβλώνουν το νόημα για αυτό χαρακτηρίζονται ιδιαίτερα ουσιαστικά. Προφανώς αυτό είναι αποτέλεσμα ακριβώς του ότι πρόκειται απλώς για μετάφραση και όχι για απόδοση των όρων εις την Ελληνική, έτσι όπως έχουν αποδοθεί και χρησιμοποιούνται οι όροι σε επίσημα διεθνώς δημοσιευμένα έγγραφα, π.χ. ESA 95 εις την Ελληνική και νομικό ευρωπαϊκό πλαίσιο, και επισήμως από τις αρμόδιες ελληνικές αρχές, π.χ. ΕΣΥΕ. Το συγκεκριμένο συνιστά ένα ιδιαίτερα σοβαρό ζήτημα καθώς αφορά στην κατανόηση και οικονομική χρήση των όρων και των εννοιών.

Παραδείγματα τέτοιων περιπτώσεων είναι χαρακτηριστικά πρώτο και κυριότερο ότι παντού ο αγγλικός όρος «Travel & Tourism» δίνεται εις την Ελληνική μόνο ως «Τουρισμός» (κάτι για το οποίο έχει ήδη γίνει εκτενή ανάλυση). Επίσης, στις σελίδες 24, 25 της Ελληνικής έκδοσης, αντίστοιχες 22, 23 της Αγγλικής, ο όρος «accounts» δίνεται ως «απολογισμοί» ενώ είναι πλέον εμφανές ότι θα έπρεπε να αποδοθεί ως «λογαριασμοί». Στις ίδιες σελίδες το «establishments» το οποίο πρόκειται για όρο του SNA 93 και έχει αποδοθεί εις την ελληνική ως «παραγωγικά καταστήματα» ή «τοπικές ΜΟΔ» με βάση το ESA 95, έχει μεταφρασθεί ως «συστάσεις», όπου πρόκειται για διαστρέβλωση οικονομικών όρων. Στην σελίδα 24 της Ελληνικής έκδοσης, αντίστοιχη 22 της Αγγλικής, στο μέγεθος «Κυβερνητικές Δαπάνες (Μεμονωμένες)» ο όρος «Μεμονωμένες» έχει στο ΣΕΛ ακριβώς ως «Ατομικές», όπου έτσι γίνεται και η διάκριση μεταξύ «Ατομικών» και «Συλλογικών» δαπανών. Σημειωτέον δε ότι στην Αγγλική έκδοση χρησιμοποιείται σωστά ο όρος ως «individual». Στην ίδια σελίδα το «Travel & Tourism Consumption» έχει μεταφρασθεί ως «Τουριστικές Δαπάνες», και ανεξάρτητα της διαφοράς στους όρους «Travel & Tourism» και «Tourism», σημαντικό είναι ότι τόσο στο ΣΕΛ όσο και στις τουριστικές στατιστικές το μέγεθος «κατανάλωση (consumption)» διαφέρει εννοιολογικά από το μέγεθος «δαπάνη», όπως έχει εκτενώς αναλυθεί. Όμως, αυτό συνιστά ένα καταφανές χαρακτηριστικό σημείο διαστρέβλωσης των εννοιών και καν μη παρουσιάσής τους. Επίσης, στην ίδια σελίδα στο μέγεθος «Επενδύσεις» ο όρος «Capital Formation», όπου πρόκειται και με βάση το ΣΕΛ για τον «σχηματισμό

κεφαλαίου», έχει δοθεί εις την ελληνική ως «κεφαλαιουχική διάταξη», για το οποίο δεν θα γίνει σχόλιο. Το επόμενο ακριβώς από τις «Επενδύσεις» μέγεθος, δηλαδή το «Export (Non-visitors)» στην Ελληνική έκδοση εμφανίζεται ως «Εξαγωγές (Μη Επισκεπτών)». Σε προηγούμενο σημείο της ανάλυσης επεξηγήθηκε ακριβώς γιατί το συγκεκριμένο μέγεθος δεν πρέπει να αποδοθεί με αυτό τον όρο εις την Ελληνική.

Σημειώνεται δε ότι το συγκεκριμένο μέγεθος εμφανίζεται σε αρκετές δημοσιεύσεις του WTTC και ως «Other Exports», δηλαδή «Λοιπές Εξαγωγές», το οποίο αποδίδει καλύτερα και εις την Ελληνική την έννοιά του, αλλά στην Αγγλική έκδοση, η οποία και μεταφράστηκε εις την Ελληνική, δεν φαινόταν έτσι. Περαιτέρω, στην σελίδα 25 της Ελληνικής έκδοσης, αντίστοιχη 23 της Αγγλικής, στο αρχικό κείμενο η φράση «input/output modelling» δίνεται στην Ελληνική έκδοση ως «μοντέλα εισαγωγής/εξαγωγής» ενώ είναι προφανές ότι πρόκειται για τα «μοντέλα εισροών/εκροών», μόνο που στο συγκεκριμένο σημείο οι όροι που χρησιμοποιούνται και στις δύο εκδόσεις έχουν συγκεκριμένη οικονομική έννοια και έτσι η μη ταύτισή τους παραπλανεί ως προς την ανάλυση. Επισημαίνεται για τις διαφορές που παρατηρήθηκαν στις σελίδες 24, 25 της Ελληνικής έκδοσης, αντίστοιχες 22, 23 της Αγγλικής, ότι σε αυτές τις σελίδες παραθέεται ο κύριος και ολοκληρωμένος πίνακας των αποτελεσμάτων των «simulated» ΔΛΤ των WTTC/OEF, κάτι το οποίο αναδεικνύει έντονα την μεγάλη σημασία αυτών των διαφορών.

Επίσης, στην σελίδα 25 της Ελληνικής έκδοσης, αντίστοιχη 23 της Αγγλικής, στο μέγεθος «ΑΕΠ Οικονομίας Τουρισμού (Άμεσο & Έμμεσο)» («Travel & Tourism Economy GDP (Direct and Indirect)») τα τελευταία λόγια της επεξήγησης αυτού του μεγέθους στην Αγγλική έκδοση δεν εμφανίζονται εις την Ελληνική. Ή ακόμα ως τυπογραφικό, στην σελίδα 23 της Ελληνικής έκδοσης, αντίστοιχη 21 της Αγγλικής, στην επικεφαλίδα αναφέρεται «Δορυφορική Λογιστική Λογαριασμού», όπου είναι (προφανές μεν αλλά και με βάση την Αγγλική έκδοση) «Δορυφορική Λογιστική Τουρισμού».

Επιπλέον, στην σελίδα 66 της Ελληνικής έκδοσης, αντίστοιχη 58 της Αγγλικής, παρατηρούνται παρόμοιες περιπτώσεις, κυρίως στον πρώτο πίνακα. Εκεί παρατηρούνται και μάλλον τυπογραφικά λάθη ως προς την Ελληνική μετάφραση καθώς τα «Corporate» και «Government» δίνονται ως «Εξαγωγές» και «Εισαγωγές Τουρισμού» αλλά σε επόμενο πίνακα της σελίδας 67 της Ελληνικής έκδοσης, αντίστοιχη 59 της Αγγλικής, παρατηρείται ορθή μετάφραση. Όμως ο εξωτερικός χρήστης-αναγνώστης, μη γνώστης και έτσι μη πιθανά παρατηρητής αυτών των διαφορών, λαμβάνει λανθασμένη πληροφορία. Επίσης, αξ σημειωθεί ότι το

«Aggregate», ειδικά σε αυτή την περίπτωση που πρόκειται περί ύψους αριθμού μεγεθών, πρόκειται για «Σύνολο» και όχι για «Συγκεντρωτικά».

5.5 Ανάπτυξη και Λειτουργία Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος Στρατηγικού Σχεδιασμού του Τουριστικού Τομέα: Δορυφόρος Λογαριασμός Τουρισμού και Παρατηρητήριο Τουρισμού

1. Αντικείμενο Έργου

Το Έργο αφορά στην υλοποίηση του Δορυφόρου Λογαριασμού Τουρισμού (Δ.Λ.Τ.) και την ανάπτυξη του Παρατηρητηρίου Τουρισμού.

Ο Δορυφόρος Λογαριασμός Τουρισμού είναι ένα στατιστικό σύστημα μέτρησης του οικονομικού και παραγωγικού αποτελέσματος του τουρισμού κάθε χώρας, που σύμφωνα με τη διεθνή μεθοδολογία και πρακτική έχει επικρατήσει με την κωδική ονομασία «Δορυφόρος Λογαριασμός Τουρισμού» (Δ.Λ.Τ. – Tourism Satellite Account, TSA), και προέκυψε από την ανάγκη να ποσοτικοποιηθούν οι επιπτώσεις του τουρισμού στις οικονομίες των χωρών.

Το Παρατηρητήριο Τουρισμού θα είναι ο φορέας διαχείρισης του Δορυφόρου Λογαριασμού Τουρισμού και θα έχει ως βασικό σκοπό λειτουργίας την ενεργή υποστήριξη για το σχεδιασμό και την ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής ανάπτυξης του Τουρισμού.

2. Στάδια Υλοποίησης του Έργου

Το Έργο περιλαμβάνει τα παρακάτω διακριτά Στάδια:

Αποτύπωση και διερεύνηση σε διεθνές επίπεδο της οργάνωσης και λειτουργίας αντίστοιχων Δ.Λ.Τ και Παρατηρητηρίων Τουρισμού καθώς και αποτύπωση των δεδομένων Τουρισμού στην Ελλάδα

A. Καθορισμός του πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας του Ελληνικού Δ.Λ.Τ. και του Ελληνικού Παρατηρητηρίου Τουρισμού

B. Σχεδιασμός και προετοιμασία των ερευνών πεδίου για κάλυψη των αναγκών για στατιστικά στοιχεία και αναλυτικά δεδομένα

- Μελέτη Εφαρμογής για την υλοποίηση του Πληροφοριακού Συστήματος
- Προμήθεια και Εγκατάσταση του απαραίτητου Εξοπλισμού
- Διενέργεια Ερευνών Πεδίου
- Υλοποίηση Υποσυστημάτων Λογισμικού του Πληροφοριακού Συστήματος
- Εισαγωγή Στοιχείων και Στατιστική Ανάλυση
- Εκπαίδευση των Χρηστών του Πληροφοριακού Συστήματος
- Πιλοτική Λειτουργία του Πληροφοριακού Συστήματος
- Παραγωγική Λειτουργία του Πληροφοριακού Συστήματος

3. Χρονοδιάγραμμα Έργου

Στάδιο		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1ο	Αποτύπωση και διερεύνηση του λειτουργικού και οργανωτικού πλαισίου ανάπτυξης: α) του Δ.Λ.Τ. β) του Παρατηρητηρίου Τουρισμού σε διεθνές επίπεδο.																									
2ο	2Α. Καθορισμός του απαραίτητου λειτουργικού και οργανωτικού πλαισίου ανάπτυξης: α) του Ελληνικού Δ.Λ.Τ. β) του Ελληνικού Παρατηρητηρίου Τουρισμού -																									
3ο	2Β. Αναλυτικός σχεδιασμός και προετοιμασία των ερευνών πεδίου																									
3ο	Μελέτη Εφαρμογής																									
4ο	Προμήθεια και Εγκατάσταση Εξοπλισμού																									
5ο	Διενέργεια Ερευνών Πεδίου																									
6ο	Υλοποίηση Υποσυστημάτων Λογισμικού																									
7ο	Εισαγωγή Στοιχείων και Στατιστική Ανάλυση																									
8ο	Εκπαίδευση Χρηστών																									
9ο	Πιλοτική λειτουργία																									
10ο	Παραγωγική Λειτουργία																									

Σχήμα 5.5 Το χρονοδιάγραμμα του Έργου.

4. Εξέλιξη Έργου

Στο πλαίσιο υλοποίησης του Έργου έχουν πραγματοποιηθεί τα κάτωθι:

- Ολοκλήρωση του 1ου Σταδίου του Έργου, εντός του χρονοδιαγράμματος της Σύμβασης.

Στο πλαίσιο αυτό πραγματοποιήθηκαν:

- Διερεύνηση της Διεθνούς Εμπειρίας και Συγκριτική Ανάλυση Λειτουργίας Δορυφόρων Λογαριασμών Τουρισμού, Διερεύνηση της Διεθνούς Εμπειρίας και Συγκριτική Ανάλυση Λειτουργίας Παρατηρητηρίων.

- Εις βάθος εξέταση και αξιολόγηση διατιθέμενων πηγών δεδομένων και Ερευνών Τουρισμού (υπό την οπτική γωνία των αναγκών του ΔΛΤ), με στόχο τον αποτελεσματικό σχεδιασμό νέων ερευνών που, από κοινού με τις υπάρχουσες, να καλύπτουν τό σύνολο των απαιτήσεων.
- Ολοκλήρωση του 2ου Σταδίου (1ης φάση) του Έργου, εντός του χρονοδιαγράμματος της Σύμβασης.

Στο πλαίσιο αυτό πραγματοποιήθηκαν: Διαμόρφωση του Προτεινόμενου Οργανογράμματος του Παρατηρητηρίου, Ανάπτυξη του Προτεινόμενου Μοντέλου Επιχειρησιακών Λειτουργιών, Διαμόρφωση των Βασικών Αρχών του Θεσμικού Πλαισίου του Παρατηρητηρίου και Ανάπτυξη των Βασικών Αρχών της Μεθοδολογίας Υλοποίησης του ΔΛΤ.

- Έναρξη υλοποίησης της 2ης φάσης του 2ου Σταδίου του Έργου, που αφορά στον σχεδιασμό των ερευνών πεδίου
- Έναρξη υλοποίησης του 3ου Σταδίου του Έργου, που αφορά στην Μελέτη Εφαρμογής για την υλοποίηση του Πληροφοριακού Συστήματος

Επίσης, στο πλαίσιο εξέλιξης του Έργου έχουν πραγματοποιηθεί τα κάτωθι:

- ✓ Συναντήσεις των μελών της ΕΠΠΕ, των συμβούλων του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης και του Αναδόχου του έργου με τους άμεσα εμπλεκόμενους του Έργου, όπως:
 - Εθνική Στατιστική Υπηρεσία – ΕΣΥΕ (για συνεργασία σχετικά με στοιχεία και δεδομένα που συλλέγονται και σχετίζονται με τον τουρισμό κ.α.)
 - Τράπεζα της Ελλάδος – ΤτΕ (για συνεργασία σχετικά με τη διεύρυνση της έρευνας συνόρων που υλοποιεί, ώστε να καλύπτει και ανάγκες του Παρατηρητηρίου και του ΔΛΤ)
 - Συναντήσεις του Αναδόχου, για αποτύπωση και αξιολόγηση των δεδομένων και στοιχείων που συλλέγονται για τον τουρισμό, με τους περισσότερους εμπλεκόμενους φορείς, όπως:
 - ❖ Εθνική Στατιστική Υπηρεσία – ΕΣΥΕ
 - ❖ Τράπεζα της Ελλάδος – ΤτΕ
 - ❖ Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού – ΕΟΤ
 - ❖ Σύνδεσμο Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων – ΣΕΤΕ
 - ❖ Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος – ΞΕΕ

- ❖ Διεθνές Αεροδρόμιο Αθηνών «Ελ. Βενιζέλος»
- ❖ Ενημερωτική παρουσίαση του Έργου στους εκπροσώπους των φορέων του κλάδου Τουρισμού (21/02/07)

Εξέλιξη έργου : Εστίαση στις έρευνες

Η μέτρηση της τουριστικής δαπάνης, διεθνώς στηρίζεται σε 2 κύριες συνεχείς πρωτογενείς έρευνες :

1. Μία έρευνα «συνόρων» που αφορά, αφενός τους εισερχόμενους στη χώρα ξένους τουρίστες, αφετέρου τους εξερχόμενους κατοίκους της χώρας (έρευνα που υλοποιείται σε συνεργασία Κεντρικής Τράπεζας – Εθνικής Υπηρεσίας Τουρισμού – Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας – Υπουργείου Δημόσιας Τάξης)
2. Μια έρευνα σε «αντιπροσωπευτικό δείγμα» κατοίκων της χώρας, που αφορά τις «πρόσφατες» τουριστικές δαπάνες τους, είτε στο εσωτερικό της χώρας, είτε στο εξωτερικό αυτής (έρευνα που υλοποιείται κυρίως από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία).

Στα πλαίσια του έργου, και οι 2 αυτές έρευνες έχουν σχεδιασθεί λεπτομερώς (με τρόπο που να διαρθρώνονται κατάλληλα με το σύνολο των λοιπών διεξαγόμενων ερευνών και διατιθέμενων στοιχείων) και τεθεί σε λειτουργία :

- Η πρώτη (έρευνα «συνόρων») σε συνεργασία με την Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία αυτή τη στιγμή βρίσκεται στη φάση ολοκλήρωσης της 3ης και τελικής πιλοτικής φάσης της, ενώ θα τεθεί σε μόνιμη λειτουργία από την 1/1/2008.
- Η δεύτερη (έρευνα «ταξιδιών» κατοίκων της χώρας) σχεδιάσθηκε ώστε να καλύψει όλα τα κενά των 2 μεγάλων ερευνών της ΕΣΥΕ (Ε.Ο.Π. και έρευνα διακοπών) και έχει τεθεί σε μόνιμη λειτουργία από τις 6/8/2007.

Εξέλιξη έργου : Εστίαση στην έρευνα συνόρων

Ιστορικό

Από το 2003 και μετά, η Τράπεζα της Ελλάδος καταρτίζει το ταξιδιωτικό εθνικό ισοζύγιο πληρωμών στηριζόμενη αποκλειστικά σε δειγματοληπτική έρευνα συνόρων, σε πλήρη αρμονία με τις διεθνείς πρακτικές.

Η έρευνα είναι συνεχής καθ' όλην τη διάρκεια του έτους και υλοποιείται σε όλα τα κύρια σημεία εισόδου-εξόδου της χώρας, με εξαιρετικά προσεγμένη δειγματοληψία, με τη μέθοδο των αυτοσυμπληρούμενων ερωτηματολογίων. Τα ετήσια μεγέθη δειγμάτων ανέρχονται περίπου σε 25.000 εισερχόμενους τουρίστες και 10,000 εξερχόμενους κατοίκους, με αυξητική τάση.

Μέσω της έρευνας συνόρων, μέχρι σήμερα μετρούντο :

- Ετήσιος αριθμός και συνολική δαπάνη εισερχομένων τουριστών (ανά χώρα συνήθους διαμονής),
- Ετήσιος αριθμός και συνολική δαπάνη εξερχομένων κατοίκων Ελλάδος
- Φύλο και ηλικιακή ομάδα τουριστών
- Σκοπός ταξιδιού
- Αριθμός διανυκτερεύσεων ανά κατηγορία καταλύματος
- Χρήση και σύνθεση ταξιδιωτικών «πακέτων»

Ενέργειες στα πλαίσια του Έργου ΔΛΤ

Από τις αρχές του 2007, ξεκίνησε σημαντική συνεργασία ανάμεσα σε Υ.Τ.Α. Και ΤτΕ, με στόχο την επέκταση της έρευνας συνόρων, ώστε να καλύπτονται και οι ακόλουθες ανάγκες για δεδομένα των πινάκων του ΔΛΤ :

- Ανάλυση της συνολικής τουριστικής δαπάνης σε επιμέρους κατηγορίες δαπάνης που αντιστοιχίζονται στις 5 μείζονες κατηγορίες κλάδων τουριστικών (ή συναφών με τον τουρισμό) δραστηριοτήτων : Διαμονή / Εστιατόρια και μπαρ / Μεταφορές / Πολιτιστικές δραστηριότητες / Αγορές αγαθών.
- Ανάλυση της τουριστικής δαπάνης ανά επισκεφθείσα περιοχή εντός της χώρας (Διοικητική Περιφέρεια).
- Η επέκταση του ερωτηματολογίου έπρεπε να γίνει με τρόπο που να μην επηρεάζει αρνητικά την ποιότητα των ήδη συλλεγομένων στοιχείων, έτσι απαιτήθηκαν 3 φάσεις πιλοτικής έρευνας (Ιούλ.-Νοέμ. 2007), ώστε από την

1/1/2008, η έρευνα συνόρων να είναι σε θέση να καλύπτει τις ανάγκες του ΔΛΤ.

Ως αποτέλεσμα των ανωτέρω ενεργειών :

- ✓ Τα κεντρικά σημεία των πινάκων του ΔΛΤ θα επικαιροποιούνται διαρκώς μέσω μιας «ανανεώσιμης» εγκυρότατης πηγής δεδομένων.
- ✓ Εγινε βέλτιστη χρήση πόρων, ενώ απεφεύχθη η υλοποίηση ανεξάρτητης παράλληλης έρευνας που κινδύνευε να οδηγήσει σε διαφορετικά αποτελέσματα (μη διαχειρίσιμα).
- ✓ Η έρευνα συνόρων αποκτά αυξημένη νομιμότητα και πειστικότητα, καθώς λαμβάνει ένα χαρακτήρα οργανωμένης κρατικής προσπάθειας.

Εξέλιξη έργου : Εστίαση στην έρευνα ταξιδιών

Λόγος υλοποίησης της έρευνας

Η έρευνα συνόρων, σε συνεργασία με την ΤτΕ, καλύπτει τις ανάγκες του ΔΛΤ σε δεδομένα για τον εισρχόμενο και εξερχόμενο τουρισμό, αλλά όχι για τον εγχώριο. Οι 2 μόνιμες έρευνες που υλοποιεί η ΕΣΥΕ (ΕΟΠ και Έρευνα «Διακοπών») σε κατοίκους της χώρας, αν και ακολουθούν τις διεθνείς πρακτικές και συμφωνούν με τις οδηγίες της Eurostat, δεν παρέχουν στοιχεία για την τουριστική δαπάνη στα απαιτούμενα επίπεδα ακρίβειας, λεπτομέρειας ή συχνότητας.

Ενέργειες στα πλαίσια της έρευνας :

1. Συνεργασία με την ΕΣΥΕ από τις αρχές του 2007, ώστε να εξετασθεί η δυνατότητα κάλυψης των αναγκών σε δεδομένα από τις υπάρχουσες έρευνες της ΕΣΥΕ, μέσω ενδεχόμενης επέκτασής τους.
2. Καθώς κάτι τέτοιο δεν φαίνεται άμεσα εφικτό, προσπάθειες διαμόρφωσης πλαισίου συνεργασίας στον σχεδιασμό της νέας έρευνας Ε.Ο.Π. Της ΕΣΥΕ, ώστε, από το 2009, οι ανάγκες του ΔΛΤ σε δεδομένα να καλύπτονται από την έρευνα αυτή.
3. Σχεδιασμός συνεχούς δειγματοληπτικής έρευνας «ταξιδιών» σε ετήσιο πανελλαδικό αντιπρο-σωπευτικό δείγμα 20.800 (=52 εβδομάδες x 400 συνεντ./εβδ) νοικοκυριών, όπου καταγράφονται όλα τα ταξίδια (και οι

- συσχετιζόμενες δαπάνες) όλων των μελών υου νοικοκυριού κατά τον μήνα που προηγείται της συνέντευξης.
4. Υλοποίηση πιλοτικής έρευνας σε δείγμα 1500 νοικοκυριών κατά τον Ιούνιο 2007
 5. Εναρξη διεξαγωγής μόνιμης έρευνας στις 6/8/2007 (1α αποτελέσματα περί τα τέλη 11/2007).

Ως αποτέλεσμα των ανωτέρω ενεργειών :

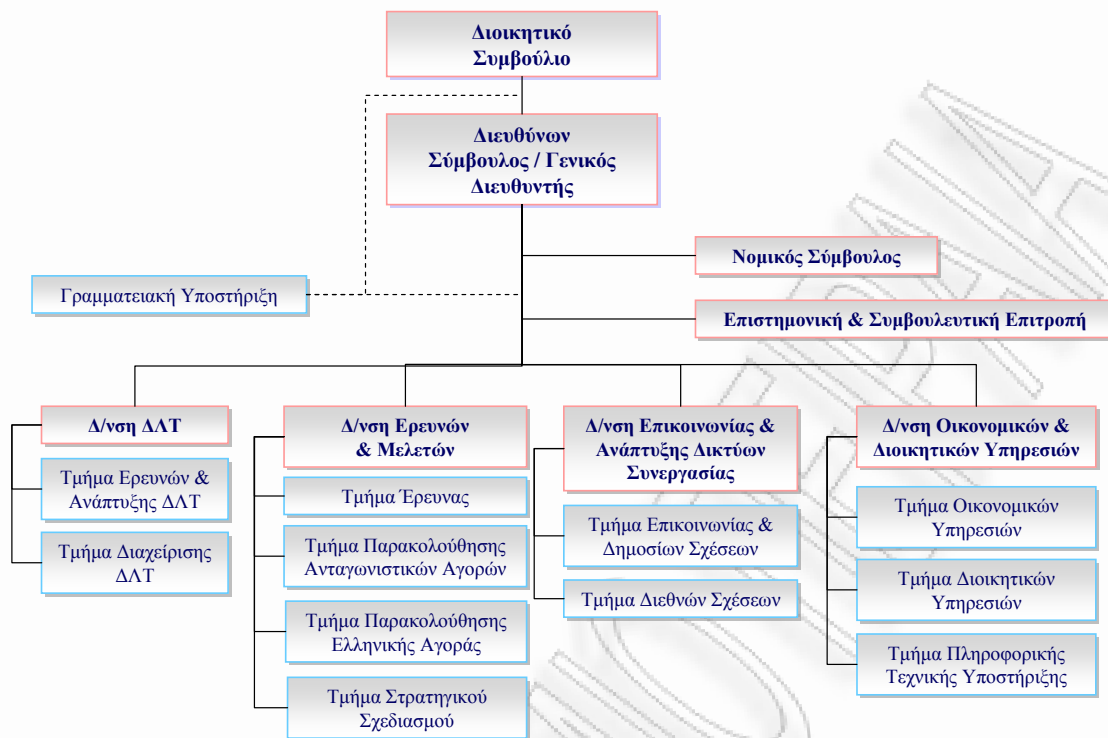
Η έρευνα ταξιδιών καλύπτει όλες τις απαιτήσεις του ΔΛΤ σε δεδομένα τουριστικών δαπανών των μόνιμων κατοίκων του ελλαδικού χώρου, απαιτήσεις που δεν καλύπτοντο από τις υπάρχουσες έρευνες της ΕΣΥΕ (ήτοι επίκαιρη ανάλυση συνολικής τουριστικής δαπάνης ανά λεπτομερή επιμέρους κατηγορία δαπάνης και γεωγραφική περιφέρεια).

Αν και μικρού σχετικά προϋπολογισμού, η έρευνα αυτή σε ετήσιο δείγμα 20800 νοικοκυριών (ήτοι περί τις 60,000 μέλη νοικοκυριών) είναι σε θέση να παρέχει αποτελέσματα πολύ ικανοποιητικής ακριβείας για την εγχώρια τουριστική δραστηριότητα και τις επιπτώσεις της στους διάφορους κλάδους της οικονομίας, μέχρι να σχεδιασθεί και υλοποιηθεί νέα έρευνα από κοινού με άλλους ενδιαφερόμενους φορείς (και ειδικότερα την ΕΣΥΕ).

Τόσο ο σχεδιασμός της, όσο και η πείρα που θα έχει αποκτηθεί από τη συνεχή διεξαγωγή της, θα αποτελέσουν τη βάση σχεδιασμού της νέας αυτής έρευνας.

Ισχυροποιήθηκε, λόγω του πολύ συγκεκριμένου χαρακτήρα των δράσεων, το πλαίσιο γενικότερης μελλοντικής συνεργασίας αμοιβαίου οφέλους ανάμεσα σε ΥΤΑ και ΕΣΥΕ.

5. Πλαίσιο Λειτουργίας Παρατηρητηρίου

Σχήμα 5.6 Ενδεικτικό Οργανόγραμμα Παρατηρητηρίου.

Παρακάτω παρουσιάζεται ενδεικτικό Μοντέλο Επιχειρησιακών Λειτουργιών του νέου οργανισμού, το οποίο αποτελείται από τις Επιτελικές, τις Επιχειρησιακές και τις Υποστηρικτικές Λειτουργίες:

Σχήμα 5.7: Ενδεικτικό Οργανόγραμμα Παρατηρητηρίου.

6. Οφέλη Υλοποίησης Έργου

- ❖ Το Έργο των Δορυφόρων Λογαριασμών Τουρισμού και του Παρατηρητηρίου Τουρισμού αποτελεί ένα στρατηγικής σημασίας έργο για όλο τον Κλάδο του Τουρισμού.
- ❖ Με την ολοκλήρωσή του θα υπάρχει ένα Σύστημα (Δορυφόρος Λογαριασμός Τουρισμού) στο οποίο θα τηρούνται ενιαία και αξιόπιστα κρίσιμα στοιχεία για τον Τουρισμό τα οποία θα δίνουν τη δυνατότητα στο Φορέα (Παρατηρητήριο Τουρισμού) , που θα είναι υπεύθυνος για τη διαχείρισή του, να υποστηρίζει το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης στη χάραξη αποτελεσματικής στρατηγικής στον τομέα του Τουρισμού.
- ❖ Παράλληλα, το Παρατηρητήριο, με τα στοιχεία που θα συγκεντρώνει και θα επεξεργάζεται, θα είναι πηγή αξιόπιστων και κρίσιμων πληροφοριών για τους φορείς και επιχειρηματίες του κλάδου του Τουρισμού.

Βιβλιογραφία 5ου Κεφαλαίου

Μιχ. Σφακιανάκης, Καθηγ. Πανεπ. Πειραιώς, «Ανάπτυξη και Λειτουργία Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος Στρατηγικού Σχεδιασμού του Τουριστικού Τομέα: Δορυφόρος Λογαριασμός Τουρισμού και Παρατηρητήριο Τουρισμού», Αθήνα 12.11.2007

Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ), 2007, “Τι είναι ο Δορυφόρος Λογαριασμός Τουρισμού”, <http://www.sete.gr/?pid=20>

Υπουργείο Ανάπτυξης, 2003, “Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης του Ελληνικού Τουρισμού 2004 – 2010”, http://www.competitive-greece.gr/dm_documents

Κοινωνία της Πληροφορίας Α.Ε, 2005, Διακήρυξη Ανοικτού Διαγωνισμού για το έργο: «Ανάπτυξη και Λειτουργία Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος Στρατηγικού Σχεδιασμού του Τουριστικού Τομέα: Δορυφόρος Λογαριασμός (Δ.Λ.Τ) και Παρατηρητήριο Τουρισμού», http://www.ktp.gr/dec_archive.php?dec_id=97

United Nations World Tourism Organization (UNWTO), September 2008, “Measuring tourism: The UN-TSA approach vs the WTTC approach”, Report prepared by the Department of Statistics and Tourism Satellite Account (TSA), Madrid, σελ. 10-11.

United Nations Economic and Social Council, (2000), “Report of the World Tourism Organization on the tourism satellite account and related methodological outputs”, <http://unstats.un.org/unsd/statcom/doc00/2000-11e.pdf>

World Travel & Tourism Council (WTTC), 10 March 2006, “Progress and Priorities 2006/07”, σελ.32, για τον Φεβρουάριο του 2006 αναφέρεται και η έναρξη της «WTTC Greece Report» στην Ελλάδα.

World Travel & Tourism Council (WTTC), Oxford Economics(OE),March 2008, “Methodology for producing the 2008 WTTC/OE Travel & Tourism Simulated Satellite Accounts”, http://www.wttc.org/bin/pdf/original_pdf_file/2008_methodology.pdf

World Travel & Tourism Council (WTTC), 6 April 2001, “Progress and Priorities (2000-02)”, σελ.20.

World Travel & Tourism Council (WTTC), 22 March 2005, “Progress and Priorities 2005/06”, σελ.28.

World Travel & Tourism Council (WTTC), 10 March 2006, “Progress and Priorities 2006/07”, σελ.32.

World Travel & Tourism Council (WTTC), 25 October 2005, “Realizing the Potential”.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το γεγονός ότι ο τουρισμός έχει μεγεθυνθεί σημαντικά και ότι επηρεάζει έντονα τις οικονομίες ανά τον κόσμο, είναι πλέον κάτι το αναμφισβήτητο. Η μελέτη των επιπτώσεων του τουρισμού, κάθε είδους επιπτώσεων, αλλά κυρίως από οικονομικής άποψης, έχει ως χαρακτηριστικό το ότι διέβη από πολλά στάδια και διάνυσε μεγάλο χρονικό διάστημα, μέχρι πλέον σήμερα να αναπτύσσεται το πλαίσιο του ΔΛΤ, στο οποίο προσαρμόζονται ανάλογα και ενσωματώνονται οι τουριστικές στατιστικές.

Το Σύστημα των Τουριστικών Στατιστικών (ΣΤΣ) και ο Δορυφόρος Λογαριασμός Τουρισμού (ΔΛΤ) είναι ένα ζήτημα που επεκτείνεται από την συγκρότηση του τι περιλαμβάνεται, και των εννοιών αυτών που περιλαμβάνονται, στις τουριστικές στατιστικές, έως και την απεικόνισή τους. Δυστυχώς, όπως φάνηκε από την διεθνή επισκόπηση και τις διατυπώσεις από τον UNWTO και λοιπούς οργανισμούς σε διεθνές επίπεδο, ακόμα και από το WTTC, αλλά και κυρίως από τις ενέργειες και τις διατυπώσεις της Eurostat, δεν υπάρχει συνέπεια, συνάφεια και σύγκλιση στην μέτρηση των τουριστικών στατιστικών, τόσο σε εθνικό επίπεδο, όσο και παγκοσμίως.

Το ζήτημα λοιπόν αυτό έρχεται να αντιμετωπιστεί πλέον κατά λογικό, συνεπή, αξιόπιστο και συγκρίσιμο τρόπο, μέσα από μία μακροχρόνια δραστηριότητα σε διεθνές επίπεδο. Με βασική αρχή την διεθνή συγκρισιμότητα των τουριστικών μετρήσεων, αλλά και την δυνατότητα σύγκρισης του τουρισμού με τους κλαδικά προσδιοριζόμενους τομείς σε μία οικονομία, η προσπάθεια στράφηκε στο να αντιμετωπιστούν οι οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού με εθνικολογιστικό τρόπο. Δηλαδή, το ΣΕΛ, το κύριο «εργαλείο» μέτρησης του αποτελέσματος μίας οικονομίας, θέτεται ως η βάση, το κεντρικό πλαίσιο, το οποίο θα παρέχει την εννοιολογική και μεθοδολογική δομή του πάνω στην οποία θα συγκροτηθεί η οικονομική ανάλυση του τουρισμού. Έτσι, το νέο «εργαλείο» που αναπτύσσεται για το συγκεκριμένο σκοπό, αποτελεί πλέον ένα εθνικολογιστικό «εργαλείο», το οποίο βρίσκεται σε συνάφεια με το ΣΕΛ.

Ο τουρισμός όμως αφορά ένα οικονομικό πεδίο, και όχι έναν κλάδο παραγωγής, το οποίο προσδιορίζεται από την πλευρά της ζήτησης. Δεν μπορεί έτσι να ενσωματωθεί στο ΣΕΛ ως ένας διακριτός κλάδος παραγωγής αλλά όμως η αντιμετώπισή του πρέπει να βασίζεται στις αρχές του ΣΕΛ. Για αυτό, το νέο εργαλείο που αναπτύχθηκε ήταν οι Δορυφόροι Λογαριασμοί Τουρισμού (ΔΛΤ).

Ο όρος «Δορυφόρος» δηλώνει ακριβώς αυτή την σχέση εξάρτησης με το ΣΕΛ, και λόγω αυτής της σχέσης, ο «δορυφόρος» θα αποτελείται και αυτός από ένα σύνολο πινάκων οι οποίοι θα είναι οι λογαριασμοί, όπως αντίστοιχα λογαριασμοί συγκροτούνται και στο ΣΕΛ σε ένα πλήθος πινάκων.

Δορυφόροι μπορούν να αναπτυχθούν και για κάθε άλλο οικονομικό πεδίο το οποίο δεν μπορεί να διακριθεί και να μετρηθεί εις ολόκληρων στο ΣΕΛ. Επί παραδείγματι, στο ΣΕΛ δεν καταγράφεται η χρήση των ιδιωτικών μέσων μεταφοράς για προσωπικούς λόγους αλλά μόνο οι μεταφορικές υπηρεσίες που προσφέρονται σε εμπορική βάση. Με άλλα λόγια, εάν γίνει χρήση ενός ιδιωτικού αυτοκινήτου για μία μεταφορά δεν θα φαίνεται κάποια δαπάνη αλλά εάν γινόταν χρήση ενός δημόσιου μέσου μεταφοράς για την ίδια ακριβώς μετακίνηση τότε η δαπάνη θα ήταν αυτή του κόστους (π.χ. εισιτηρίου) για την συγκεκριμένη μεταφορά. Και επί του προκειμένου, λόγος δεν γίνεται για την αξία των καυσίμων που έτσι κι αλλιώς καταγράφονται σε διαφορετικό λογαριασμό στις ταξινομήσεις προϊόντων στο ΣΕΛ. Έτσι, ένα μεγάλο μέρος των μεταφορών δεν προσμετράται, παρά μόνο μέσα ίσως από διάφορες έρευνες. Το ζήτημα αυτό θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί από έναν Δορυφόρο Λογαριασμό που θα αναπτυσσόταν για τις Μεταφορές. Το ίδιο θα μπορούσε να ισχύει για κάθε άλλη υπηρεσία που παρέχεται μέσα στα πλαίσια ενός νοικοκυριού προς όφελος των μελών του.

Έτσι, κάθε Δορυφόρος Λογαριασμός χαρακτηρίζεται με βάση το οικονομικό πεδίο στο οποίο αφορά, και ως εκ τούτου λαμβάνει το όνομά του. Επί του προκειμένου για τον τουρισμό, ο Δορυφόρος ονομάζεται Δορυφόρος Λογαριασμός Τουρισμού (ΔΛΤ).

Μέσα από αυτή την ομογενοποίηση, ένα άλλο μεγάλο πλεονέκτημα των ΔΛΤ είναι ότι δίνουν την δυνατότητα να αναπτυχθούν επιπρόσθετα εργαλεία για την εκτίμηση των μελλοντικών τάσεων, τόσο βραχυπρόθεσμων, όσο και μακροπρόθεσμων, αλλά και την αξιολόγηση διαφόρων τριγμών (shocks) στην οικονομία, καθώς τα εργαλεία αυτά τροφοδοτούνται πλέον με δεδομένα τα οποία έχουν συλλεχθεί με βάση το ΣΕΛ και ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για τις τουριστικές στατιστικές, δηλαδή τον ΔΛΤ, το οποίο στηρίζεται στο ΣΕΛ.

Δεδομένου ότι το ΣΕΛ ακολουθείται με βάση τις ίδιες αρχές (SNA 93) από όλες τις χώρες στον κόσμο, οι ΔΛΤ είχαν σύντομα την ίδια τύχη, με την πραγματική έννοια της λέξης. Μία όμως τύχη που αφορά ακριβώς τις ίδιες τις χώρες, οι οποίες για αυτό άλλωστε έδειξαν και αυτό το έντονο ενδιαφέρον. Ένα ενδιαφέρον, τόσο για την κατάρτιση των εννοιολογικών και μεθοδολογικών πλαισίων, όσο και για την κατάρτιση ΔΛΤ.

Η χώρα μας δεν αποτελεί εξαίρεση. Οι προσπάθειες που αναλήφθηκαν προς αυτή την κατεύθυνση δείχνουν ακριβώς το έντονο ενδιαφέρον της προς το να αποκομίσει όλα τα πλεονεκτήματα και οφέλη από τους ΔΛΤ. Ένα ζήτημα, το οποίο σημαίνει, όπως και σε κάθε άλλη χώρα, μία ριζική διερεύνηση της υπάρχουσας κατάστασης και της ανάληψης ανάλογων ενεργειών για την κατάρτιση ΔΛΤ σύμφωνα με τα διεθνώς αποδεκτά πρότυπα.

Γεγονός όμως είναι ότι, η παραγωγή και κυριότερα η δημοσιοποίηση των στατιστικών στοιχείων αποτελούν θεμέλιους λίθους μέτρησης και ενημέρωσης για τον τουρισμό. Το πλαίσιο του ΔΛΤ πλέον που έχει συγκροτηθεί, προσφέρει με τον καλύτερο τρόπο προς αυτό το σκοπό. Ακόμα, το επιτυγχάνει και στον βαθμό στον οποίο είναι προς το παρόν ανεπτυγμένο, διότι αναπτύχθηκε ακριβώς κατά τέτοιο τρόπο ώστε να προάγει την μελλοντική βελτίωσή του.

Έτσι ο δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας, αλλά και ο κάθε δυνητικός ενδιαφερόμενος, έχουν στα χέρια τους προς χρήση ένα εργαλείο για να θέσουν την πιο στέρεα βάση στην διαβούλευση για την λήψη των πολιτικών αποφάσεων και την χάραξη στρατηγικής. Ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής κρίσης, ο ΔΛΤ αποτελεί το εργαλείο εκείνο για την αξιολόγηση της υπάρχουσας κατάστασης και την λήψη των, κατά το δυνατόν, αποτελεσματικότερων μέτρων, καθώς και την αξιολόγηση των επιπτώσεων αυτών των μέτρων σε βραχυ-μεσοπρόθεσμη περίοδο. Ή, εάν ήταν ανεπτυγμένοι, θα μπορούσαν να δώσουν συμπεράσματα για την αποτελεσματικότητα των μέτρων που ελήφθησαν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

1. Βαρβαρέσος Στέλιος, 2008, “Οικονομική του τουρισμού: Εννοιολογικές, θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις από τον 19ο έως τον 21ο αιώνα”, Προπομπός, Αθήνα
2. Βαρβαρέσος Στέλιος, 2000, “Τουρισμός: έννοιες, μεγέθη, δομές / Η ελληνική πραγματικότητα”, Προπομπός, Αθήνα
3. Βαρβαρέσος Στέλιος, 2000, “Τουρισμός: Οικονομικές Προσεγγίσεις”, β' έκδοση Προπομπός, Αθήνα
4. Γιαννόπουλος Κωνσταντίνος, Κωστόπουλος Κωνσταντίνος, Ιούλιος-Αύγουστος-Σεπτέμβριος 2008, «Οι επιπτώσεις του τουρισμού στην απασχόληση», Επιθεώρηση Εργασιακών Σχέσεων, Τριμηνιαία Επιθεώρηση Εργασιακών Σχέσεων, Τεύχος 51, ISSN 1106-6970, Εδική Εκδοτική Α.Ε.Ε.Β.Ε.
5. Eurostat, 1999 , «Η κοινοτική μεθοδολογία για τις Στατιστικές Τουρισμού», Έκδοση 1998.
6. Ζαχαράτος Α. Γεράσιμος, 2003, “PackageTour”. Παραγωγή και διάθεση του τουριστικού ταξιδιού», Εκδόσεις Προπομπός, Β' έκδοση, σελ.15.
7. Ζαχαράτος Γ.Α., «Τουριστική κατανάλωση. Η μέθοδος υπολογισμού και η χρησιμότητά της για την έρευνα των επιδράσεων του τουρισμού στην εθνική οικονομία», Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ), Επιστημονικές Μελέτες 25, Αθήνα.
8. Ιωάννης Προφυρίδης, Δεκέμβριος 1997, “Τουρισμός και παραοικονομία. Η περίπτωση της Ελλάδας”, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών και Πολιτικών Σπουδών.
9. Κοινωνία της Πληροφορίας Α.Ε, 2005, Διακήρυξη Ανοικτού Διαγωνισμού για το έργο: «Ανάπτυξη και Λειτουργία Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος Στρατηγικού Σχεδιασμού του Τουριστικού Τομέα: Δορυφόρος Λογαριασμός (Δ.Λ.Τ) και Παρατηρητήριο Τουρισμού».
10. Μιχ. Σφακιανάκης, Καθηγ. Πανεπ. Πειραιώς, «Ανάπτυξη και Λειτουργία Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος Στρατηγικού Σχεδιασμού του Τουριστικού Τομέα: Δορυφόρος Λογαριασμός Τουρισμού και Παρατηρητήριο Τουρισμού», Αθήνα 12.11.2007
11. Σαράντος Κυριακόπουλος, 2008, «Αρχές Τουρισμού και Τουριστική Πολιτική», Πειραιάς, σελ 16, Κεφ. 1.

12. Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ), 2007, “Τι είναι ο Δορυφόρος Λογαριασμός Τουρισμού”, <http://www.sete.gr/?pid=20>
13. Υπουργείο Ανάπτυξης, 2003, “Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης του Ελληνικού Τουρισμού 2004 – 2010”, http://www.competitive-greece.gr/dm_documents

Ξενόγλωσση

1. Commission of the European Communities, International Monetary Fund, Organization for Economic Cooperation and Development, United Nations and World Bank, 1998, «System of National Accounts 1993», Brussels/Luxembourg, New York, Paris, Washington, D.C.
2. Leonard J. Lickorish-Carshon L. Jenkins, 1997, “An Introduction to Tourism”, Elsevier Ltd, pp 10-11.
3. International Labour Organization (ILO), International Labour Office, 2000, «Resolution concerning statistics of the economically active population, employment, unemployment and underemployment, adopted by the Thirteenth International Conference of Labour Statisticians (October 1982)», in «Current International Recommendations on Labour Statistics», 2000 Edition, International Labour Office, Geneva, σελ. 24-28.
4. International Labour Office, 2000, “Resolution concerning statistics of employment in the informal sector, adopted by the Fifteenth International Conference of Labour Statistician (January 1993)”, Current International Recommendations on Labour Statistics, 2000 Edition. Geneva.
5. International Labour Organization (ILO), United Nations World Tourism Organization (UNWTO), 2008, “Sources and Methods, Labour Statistics: Employment in the Tourism industries (Special edition)”, Madrid.
6. International Labour Organization (ILO), International Labour Office, 2000, “Resolution concerning the International Classification of Status in Employment (ICSE), adopted by the Fifteenth International Conference of Labour Statisticians (January 1993)”, in “Current International Recommendations on Labour Statistics”, 2000 Edition, Geneva, σελ.20-23.
7. Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD), 1991, «Manual on Tourism Economic Accounts (TEA)», OCDE/GD(91)82, Paris.

8. Organization for Economic Cooperation and Development (OECD), November 1999, «Guidelines for a Tourism Satellite Account: the employment module», Paris.
9. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), International Monetary Fund (IMF), International Labour Organisation (ILO), Interstate Statistical Committee of the Commonwealth of Independent States (CIS STAT), , 2002, “Measuring the Non-Observed Economy - A Handbook”, OECD.
10. «The Tourism Satellite Account: presentation of accounting tables and of the first estimation of domestic tourism expenditure “Regards sur l’économie du tourisme” No 24 - Fourth Quarter 1979, France».
11. United Nations Statistical Commission (UNSC), 2004, «Report on the thirty- fifth session (2-5 March 2004)», Economic and Social Council, Official Records 2004, Supplement No.4, E/2004/24, E/CN.3/2004/33, United Nations, New York, Ch. III C 6(c,d), pg. 14.
12. United Nations (UN), Department of Economic and Social Affairs, Statistics Division, 1998, «Recommendations on Statistics of International Migration Revision 1», Statistical Papers Series M, No. 58, Rev. 1, ST/ESA/STAT/SER.M/58/Rev.1, United Nations publication, Sales No. E.98.XVII.14, ISBN 92-1-161408-2, New York.
13. United Nations Statistical Commission (UNSC), 1993, Report on the Twenty-seventh Session (22 February - 3 March 1993), Economic and Social Council, Official Records, Supplement No.6, E/1993/26, E/CN.3/1993/27, United Nations, New York, στο «Summary» και «Chapter X» (par. 149-154).
14. United Nations Statistics Division (UNSD), Department of Economic and Social Affairs, 2008, «International Merchandise Trade Statistics: Supplement to the Compilers Manual», ST/ESA/STAT/SER.F/87/Add.1, Final draft as submitted to the United Nations editors on 7 March 2008, Sales No.E.08.XVII.9, ISBN 978-92-1-161512-8, United Nations, παράγρ. 5.28.
15. United Nations Statistics Division (UNSD), Department of Economic and Social Affairs, 2008, «International recommendations for distributive trade statistics 2008», Adopted by the United Nations Statistical Commission at its thirty-ninth session (26-29 February 2008, New York) Subject to changes by the United Nations editors, ST/ESA/STAT/SER.M/89, United Nations, New York.
16. United Nations Statistics Division (UNSD), Department of Economic and Social Affairs, 1998, «International merchandise trade statistics: concepts and definitions», ST/ESA/STAT/SER.M/52/Rev.2, Studies in Methods, Series M,

- No.52, Rev.2, United Nations, New York, παράγρ. 25 σελ. 16, παράγρ. 48 σελ. 19, Annex B παράγρ. 15 σελ. 70.
17. United Nations World Tourism Organization (UNWTO) Department of Statistics and Economic Measurement of Tourism, International Labour Organization (ILO), 2005, "Measuring domestic tourism and the use of household surveys - A working paper", UNWTO, Madrid.
 18. United Nations World Tourism Organization (UNWTO) Department of Statistics and Economic Measurement of Tourism, 2005, "Tourism as an international traded service. A guide for measuring arrivals and associated expenditures of non-residents", Madrid.
 19. United Nations Economic Commission For Europe (UNECE), 2003, "Non-Observed Economy in National Accounts - Survey of national practices", United Nations publication, Sales No.E.03.II.E56, ISBN 92-1-116882-1, United Nations, Geneva.
 20. United Nations Statistics Division (UNSD), Department of Economic and Social Affairs, «International recommendations for distributive trade statistics 2008», Adopted by the United Nations Statistical Commission at its thirty-ninth session (26-29 February 2008, New York) Subject to changes by the United Nations editors, ST/ESA/STAT/SER.M/89, United Nations, New York, 2008, κεφάλαιο «3», υποκεφάλαιο «C».
 21. United Nations World Tourism Organization (UNWTO), 2004, "Tourism Satellite Account (TSA) Implementation Project, Enzo Paci Papers on Measuring the Economic Significance of Tourism, Volume 4", UNWTO, Madrid, Spain.
 22. SNA93, παράγρ. 7.23., ESA95, παράγρ. 11.12-11.14.
 23. United Nations World Tourism Organization (UNWTO), September 2008, "Measuring tourism: The UN-TSA approach vs the WTTC approach", Report prepared by the Department of Statistics and Tourism Satellite Account (TSA), Madrid, σελ. 10-11.
 24. United Nations Economic and Social Council, (2000), "Report of the World Tourism Organization on the tourism satellite account and related methodological outputs", <http://unstats.un.org/unsd/statcom/doc00/2000-11e.pdf>
 25. World Tourism Organization, 1994, "Recommendations on Tourism Statistics (RTS 1993)", Series M No. 83, (ST/ESA/STAT/SER.M/83), United Nations Publication, Sales No. E.94.XVII.6, ISBN 92-1-161362-0, New York.
 26. World Travel & Tourism Council (WTTC), 10 March 2006, "Progress and Priorities 2006/07", σελ.32, για τον Φεβρουάριο του 2006 αναφέρεται και η έναρξη της «WTTC Greece Report» στην Ελλάδα.

27. World Travel & Tourism Council (WTTC), Oxford Economics(OE),March 2008, “Methodology for producing the 2008 WTTC/OE Travel & Tourism Simulated Satellite Accounts”, http://www.wttc.org/bin/pdf/original_pdf_file/2008_methodology.pdf
28. World Travel & Tourism Council (WTTC), 6 April 2001, “Progress and Priorities (2000-02)”, σελ.20.
29. World Travel & Tourism Council (WTTC), 22 March 2005, “Progress and Priorities 2005/06”, σελ.28.
30. World Travel & Tourism Council (WTTC), 10 March 2006, “Progress and Priorities 2006/07”, σελ.32.
31. World Travel & Tourism Council (WTTC), 25 October 2005, “Realizing the Potential”.

Ηλεκτρονικές Πηγές

1. www.ec.europa.eu , Eurostat
2. www.gnto.gr , Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού
3. www.grhotels.gr, Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος (Ξ.Ε.Ε)
4. www.hapco.gr, Hellenic Association of Professional Congress Organizers
5. www.hatta.gr, Hellenic Association of Travel and Tourism Agencies
6. www.hhf.gr, Πανελλήνια Ομοσπονδία Ξενοδόχων
7. www.iter.gr, Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ)
8. www.ktp.gr, Κοινωνία της Πληροφορίας Α.Ε.
9. www.oecd.org , Organization for Economic Co-operation and Development (OECD)
10. www.poet.gr, Πανελλήνια Ομοσπονδία Επιχειρήσεων Τουρισμού (ΠΟΕΤ)
11. www.sete.gr, Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ)
12. www.tourism-development.gr, Εταιρία Τουριστικής Ανάπτυξης
13. www.un.org, United Nations
14. www.unstats.un.org , United Nation Statistics Division
15. www.visitgreece.gr, Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης
16. www.world-tourism.org, www.unwto.org, United Nations World Tourism Organization (UNWTO)
17. www.wttc.org, World Travel and Tourism Council (W.T.T.C.)
18. www.ypan.gr , Υπουργείο Ανάπτυξης